НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

БЪЛГАРСКИ ИСТОРИЧЕСКИ АРХИВ

ОБЗОР

на архивните фондове, колекции и единични постъпления, съхранявани в Български исторически архив

Книга IX

София • 2006

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
БЪЛГАРСКИ ИСТОРИЧЕСКИ АРХИВ

ОБЗОР

на архивните фондове, колекции и единични постъпления, съхранявани в Български исторически архив

Книга IX

(от Ф. 801 до Ф. 881; нови постъпления
към Ф. 10, 13, 22, 26, 35, 207, 229, 284, 263, 442)

Автори:
Вера Василева, Даниела Малхасян, Дора Томова, Елисавета Миладинова, Илона Георгиева, Лиляна Лечева, Любомир Георгиев, Любомира Трашлиева, Мария Добрева, Милкана Бошнакова, Нели Запрянова, Никола Робев, Нора Кавалджиева, Ралица Цветкова, Цветолюб Нушев

Под редакцията на
Милкана Бошнакова

София, 2006

Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ – каталогизация в публикацията

Обзор на архивните фондове, колекции и единични постъпления, съхранявани в Българския исторически архив :
Кн. 1 – София : Наука и изкуство, 1963 –
Кн. 9, От фонд 801 до фонд 881 ; Нови постъпления към фондове 10, 13, 22, 26, 35, 207, 229, 263, 284, 442 / Вера Василева и др. ; Под ред. на Милкана Бошнакова. – София :
Нар. библ. Св. Св. Кирил и Методий, 2006.

ISBN-10: 954-523-085-1

ISBN-13: 978-954-523-085-1

930.25(497.2)

1. Архиви – България

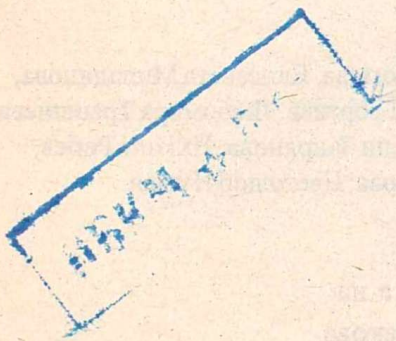

© Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“
ISBN-10: 954-523-085-1

ISBN-13: 978-954-523-085-1

St. St. Cyril and Methodius National Library
Bulgarian Historical Archives

SYNOPSIS

TO THE ARCHIVE FUNDS, COLLECTIONS AND SINGLE DOCUMENTS PRESERVED IN THE BULGARIAN HISTORICAL ARCHIVES

BOOK IX

(From fund 801 to 881; new proceeds to funds 10, 13, 22, 26, 35, 207, 229, 263, 284, 442)

Written by
Vera Vassileva, Daniela Malhassyan, Dora Tomova, Elissaveta Miladinova, Ilona Georgieva, Lilyana Lecheva, Lyubomir Georgiev, Lyubomira Trashlieva, Maria Dobreva, Milkana Boshnakova, Nelly Zapryanova, Nicola Robev, Nora Kavaldzhieva, Ralitsa Tsvetkova, Tsvetolyub Nushev

Edited by
Milkana Boshnakova

Sofia, 2006

Деветата книга на поредичното справочно издание на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, отдел „Български исторически архив“, съдържа характеристиките на 89 архивни фонда: от Ф. № 801 до Ф. № 881, както и обзорни статии на вторите и следващи описи на фондовете: № 10, № 13, № 22, № 26, № 35, № 207, № 229, № 263, № 284, № 442, с общо около 47 000 документа. Включването на обособена част от обзорни статии на втори и следващи описи на фондове се прави за пръв път в поредичното издание.

И тук, както и в предишните книги, в най-обобщена форма са разкрити животът и делото на включените в книгата фондообразуватели. Обзорните статии осветляват почти всички по-важни периоди от икономическото, политическото и културното развитие на българския народ от края на XVIII до началото на XXI в. Разкрита е дейността както на фондообразуватели от възрожденската епоха, на дейци, свързани с националноосвободителното движение в Тракия и Македония след Берлинския конгрес от 1878 г., на политици, държавници, обществеици, учители, пости и писатели, творили през XIX и XX в., така и на българската политическа емиграция след Втората световна война.

Обзорът ще бъде необходим справочник за изследователите, които ползват изворите на българската политическа и културна история.

The ninth book of the reference serial edition published by the Bulgarian Historical Archives, a department of St. St. Cyril and Methodius National Library, contains characterizations of 89 archive funds: from No. 801 to No. 881, as well as synopsis articles for the next to come inventories of funds: No. 10, No. 13, No. 22, No. 26, No. 35, No. 207, No. 229, No. 263, No. 284, No. 442, alltogether about 47 000 documents. In this serial edition for the first time a separate part, featuring the summaries of the next to come inventories, has been included .

The ninth book, just like the preceding books, briefly outlines the work and life of the fund generators included. The synoptic articles speak of almost all more important periods of the economic, political and cultural development of the Bulgarian people from the end of eighteenth to the beginning of twenty-first centuries. The activities of fund generators from the Bulgarian Revival Period, of persons connected with the national liberation movements in Thrace and Macedonia, following the Berlin Congress of 1878, as well as of politicians, statesmen, public figures, teachers, writers etc., who worked in the nineteenth and twentieth century, also as the Bulgarian political emigration after World War II, has been covered.

This synopsis will be an indispensable reference work to all researchers making use of Bulgarian political and cultural history.

ПРЕДГОВОР

Справочното издание „***Обзор на архивните фондове, колекции и единични постъпления, съхранявани в Български исторически архив***“ доказа във времето своята полза за читателите. Досега издадените осем книги[1] отдавна са изчерпани и вече са библиографска рядкост. Справочникът се търси и ползва у нас и в чужбина.

Поредната девета книга на „Обзорите“ излиза близо десет години след предишната – доста дълъг срок, през който стана и нелеката смяна на поколенията от специалисти в Български исторически архив. Въпреки това, всички основни принципи, върху които са работили нашите предшественици, са запазени и в работата на БИА, и в изработването на справочника като носител на първоизворна информация за съдържанието на фондовете.

Девета книга обхваща характеристиките на 89 архивни фонда: от Ф. 801 до Ф. 881, както и обзорни статии на вторите и следващи описи на: Ф. 10 – Илия Блъсков, Ф. 13 – Димитър Я. Станчов, Ф. 22 – Найден Геров, Ф. 26 – Гео Милев, Ф. 35 – Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, Ф. 207 – Д-р Христо П. Шишманов, Ф. 229 – Пейо К. Яворов, Ф. 263 – Васил Хр. Радославов, Ф. 284 – Христо Ив. Карамандjуков, Ф. 442 – Константин П. Панайодов, с общо около 47 000 документа. Включването на обособена част от обзорни статии на втори и следващи описи на фондове се прави за пръв път в поредичното издание. Тъй като по пореден номер те са преди Ф. 801, техните обзорни статии представляват Част I на настоящия справочник.

---

[1] О б з о р на архивните фондове, колекции и единични постъпления, съхранявани в Български исторически архив. Кн. 1. (От Ф. № 1 до Ф. № 26). Състав. К. Възвъзова-Каратеодорова и др. Под ред. на К. Василев и К. Възвъзова-Каратеодорова. С., 1963. 250 с.; Кн. 2. (От Ф. № 28 до Ф. № 86). Състав. Б. Константинова и др. Под ред. на К. Василев. С., 1966. 246 с.; Кн. 3. (От Ф. № 87 до Ф. № 177). Състав. Е. Миладинова и др. Под ред. на К. Възвъзова-Каратеодорова. С., 1970. 228 с.; Кн. 4. (От Ф. № 178 до Ф. № 248). Състав. Е. Миладинова и др. Под ред. на К. Възвъзова-Каратеодорова. С., 1973. 295 с. ; Кн. 5. (От Ф. № 249 до Ф. № 289). Състав. Е. Миладинова и др. Под ред. на К. Възвъзова-Каратеодорова. С., 1981. 303 с.; Кн. 6. (От Ф. № 290 до Ф. № 380). Състав. Д. Томова и др. Под ред. на З. Нонева. С., 1983. 288 с.; Кн. 7. (От Ф. № 381 до Ф. № 599). Състав. В. Василева и др. Под ред. на В. Тилева. С., 1986. 401 с.; Кн. 8. (От Ф. № 601 до Ф. № 800). Състав. В. Василева и др. Под ред. на Дора Томова и Цв. Нушев. С., 1995. 446 с.

Поради значителния обем и продължаващата научна и техническа обработка не е включена в книгата обзорна статия за Ф. 849 (Тодор Боров) – ок. 40 000 документа.

Почти изцяло представените архивни фондове са лични, много малко са на обществени организации и институции, като: Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий" – Ф. 35, Юнион клуб – София – Ф. 830, Българска търговска банка – Русе – Ф. 832, Български политически партии – Ф. 875 и др.

Личните архивни фондове в книга девета принадлежат на общественици, стопански, просветни и културни дейци, живели и творили в епохата на Българското възраждане, след Освобождението на България (1878), както и през целия размирен XX в. Фондовете на възрожденските дейци са на: Илия Блъсков – Ф. 10, оп. 2; Саулаки Петров – Ф. 834; х. Димитър и х. Христо Хаджиданиилови – Ф. 802; Иван Кулин – Ф. 823; свещеник Илия Кацаров – Ф. 804; Васил Попатанасов – Ф. 878 и др. Впечатляващ по обем и богатство на информацията е фондът на големия възрожденски деец Найден Геров – Ф. 22, оп. 2.

В повече от 20 фонда е отразена темата за освободителните борби на българите в Македония и Одринска Тракия след 1878 г. Позначителните от тях са: Христо Ив. Караманджуков – Ф. 284, оп. 2 и 3; Никола Дечев – Ф. 805; Сребрен Поппетров – Ф. 808; Борис Сарафов – Ф. 821; Гоце Делчев – Ф. 835; Гьорче Петров – Ф. 836; Никола Малешевски – Ф. 837; Пандо Кляшев – Ф. 838; Вътрешна македоно-одринска революционна организация (ВМОРО) – Ф. 840; Вътрешна македонска революционна организация (ВМРО) – Ф. 841 и др.

В настоящия том са включени характеристиките на фондове на държавници, дипломати и военни, на активни участници в обществения живот на страната през XX в.: д-р Димитър Станчов – Ф. 13, оп. 2; д-р В. Радославов – Ф. 263, оп. 2; Константин Панайодов – Ф. 442, оп. 2; Янко Сакъзов – Ф. 807; Кирил Терзиев – Ф. 867; Лалка Кръстева – Ф. 868; Димитър Гачев – Ф. 825; Петър Димитров – Ф. 845; Константин Томов – Ф. 812; полк. Анастас Петров – Ф. 801; ген. Велизар Лазаров – Ф. 869; ген. Стою Брадистилов – Ф. 871 и др.

Значителна част от обзорните статии принадлежат на изявени културни, просветни деятели, писатели и поети: Гео Милев – Ф. 26, оп. 2 и 3; Пейо К. Яворов – Ф. 229, оп. 2; Сава Н. Бобчев – Ф. 816; Димитър Божиков – Ф. 826; Маньо Стоянов – Ф. 829; Царевна Миладинова – Ф. 843; проф. Христо Кодов – Ф. 850; Елисавета Багряна – Ф. 859;

Лалю Маринов (Ламар) – Ф. 860; Владимир Василев – Ф. 861; Иван Сестримски – Ф. 863; Добри Чолаков – Ф. 872; Иван Давидков – Ф. 877 и др.

Интерес за изследователите на новата ни история представляват фондовете на дейци на българската политическа емиграция след Втората световна война, като д-р Христо П. Шишманов – Ф. 207, оп. 2; д-р Панайот Панайотов – Ф. 870 и Иван Дреников – Ф. 879.

Хронологическите рамки на документите от всички фондове на настоящия справочник са от края на XVIII в. до началото на XXI век. В тях са отразени почти всички събития от българската и балканската история през този период: стопанско развитие, църковно-национални борби, просветно движение на българите, взаимоотношенията им със съседните балкански народи, въстанието в Северозападна България през 1850 г., Априлското въстание – 1876 г., Сръбско-турската война – 1876 г., Руско-турската освободителна война 1877–1878 г., Съединението на Княжество България с Източна Румелия и Сръбско-българската война – 1885 г., административното устройство, политическите борби и културното развитие на България след Освобождението, освободителното движение на българите в Македония и Одринска Тракия, Илинденско-Преображенското въстание – 1903 г., Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война, обществения и културният живот от 20-те години на XX в. до наши дни, дейността на българската политическа емиграция след Втората световна война.

* * *

При съставянето на отделните обзорни статии са възприети принципите, използвани в предишните осем книги на „Обзорите“. Описанието на всеки фонд съдържа следните елементи:

1. Заглавие на статията, съдържащо номера, под който е регистриран и съхранен фондът в Български исторически архив, общ брой на документите и техните крайни дати, т.е годината на най-ранния и на най-късния документ във фонда, които не винаги съвпадат с рожденатa дата и с датата на смъртта на фондообразувателя, брой на инвентарните описи, в които е регистриран фондът, години на постъпване в БИА, езици, на

които са написани документите (в случаите, когато са само на български език, това не се отбелязва), архивохранилище, музей или институт, в които се намират други части от фонда със съответния му номер.

2. Пълно име на фондообразувателя (при възможност да бъде разкрито), с известните му псевдоними и прозвища, ако е имал такива, подредени по азбучен ред.

3. Данни за годината и мястото на раждане и смърт на фондообразувателя (при възможност да бъдат разкрити), а при обществени формации – години на основаване и приключване на дейността им.

4. Кратка биографична справка за фондообразувателя, разкриваща основните моменти от неговия жизнен път и дейност.

5. Библиографски източници за фонда и фондообразувателя, дадени подборно и подредени азбучно по името на авторите. За фондообразуватели, за които не са намерени публикувани сведения, като източници са посочени само документите от фонда.

6. Библиографски данни за публикации на документи от съответния архивен фонд, ако има такива.

7. Представянето на съдържанието на документите от съответния фонд следва типовата класификационна схема за обработка на документите, изработена от сътрудници на Български исторически архив[2] и прилагана в работата на отдела досега: I. Документални материали с биографични данни за фондообразувателя (автобиографични, биографични, за материалното състояние и библиографични). II. Кореспонденция от фондообразувателя и до него. III. Дейност. IV. Печатни и илюстративни материали, несвързани пряко с дейността му. V. Документални материали от, до и за членове на семейството на фондообразувателя (при всеки родственик, за който има документи се прилага същата класификация). VI. Документи от, до и за други лица, намиращи се по различни причини във фонда.

---

[2] Панайотов, Ив., К. Възвъзова, В. Тилева и др. Правила за комплектуване, обработка, запазване и използване на документалните материали от личните и обществени архивни фондове и колекции от XIX–XX в. (Из опита на Български исторически архив при ДБВК). – Из в. Държ. библ. „Васил Коларов" за 1954 г. (Юбил. сб.). Ред. Георги М. Добрев. С., 1956, 218–298.

Архивните фондове на обществените организации и институции са разкрити според организационната им структура и дейността им.

Обзорната статия на всеки фонд има за цел да даде първоначална информация на читателите за документите в него. Тя не претендира за изчерпателност при разкриване на съдържанието им. След запознаване с обзорната статия, читателят би следвало да се насочи за работа с инвентарния опис на интересуващия го фонд, а след това и към самите документи.

Научносправочният апарат включва: таблица на приетите съкращения; списък на съкратени, по-често използвани библиографски източници; азбучен списък на фондовете в кн. IX; азбучен списък на фондовете от кн. I до кн. IX; топографски списък на фондовете от кн. I до кн. IX, който се прави за първи път и който включва и информация за предадените архивни фондове от БИА в други архивохранилища в страната; указател на собствените имена, срещащи се в обзорните статии, подредени по фамилии или презимена, ако лицата са по-известни с тях; указател на географските имена, подредени азбучно по новите наименования със свързващи препратки.

Колективът от специалисти, изработили обзорните статии в кн. IX, е голям – 15 човека, представители на няколко поколения архивисти. Част от тях не са работили заедно, но от всички са спазвани основните, проверени в практиката принципи, което означава приемственост в дейността на отдела. Така името на Българския исторически архив като утвърдена школа на добри архивисти се запазва. Авторите на статиите, подредени по азбучен ред на лични имена, са: ***Вера Василева*** – Ф. 808, 816, 850; ***Даниела Малхасян*** – Ф. 801, 802, 803, 823, 825; ***Дора Томова*** – Ф. 817; ***Елисавета Миладинова*** – Ф. 813, 843; ***Илона Георгиева*** – Ф. 815, 826; ***Лиляна Лечева*** – Ф. 804, 809, 818, 820, 822; ***Любомир Георгиев*** – Ф. 207, оп. 2, Ф. 865, 869, 870, 871, 874, 881; ***Любомира Трайлиева*** – Ф. 830, 872, 875, 879, 880; ***Мария Добрева*** – Ф. 26, оп. 2 и оп. 3, Ф. 229, оп. 2, 828, 829, 858, 859, 860, 861, 862, 863; ***Милкана Бошнакова*** – Ф. 284, оп. 2 и оп. 3, Ф. 805, 806, 812, 814, 819, 821, 824, 831, 841, 848, 852, 854, 855, 864, 867, 868; ***Нели Запрянова*** – Ф. 22, оп. 2, Ф. 807, 846; ***Никола Робев*** – Ф. 842, 845; ***Нора Кавалджиева*** – Ф. 13, оп. 2, Ф. 35, оп. 2, Ф. 263, оп. 2, Ф. 442, оп. 2, Ф. 877; ***Ралица Цветкова*** – Ф. 10, оп.2, Ф. 866, 878; ***Цветолюб Нушев*** – Ф. 810, 811, 833–840, 857. Имената на авторите са поставени и в края на всяка обзорна статия, включена в кн. IX.

Има няколко особени случая, при които обработката на архивния фонд е дело на един специалист, а обзорната статия на същия фонд е правил друг. В тези случаи в края на статията стоят имената на двама архивисти, като първо е името на обработилия съответния фонд. Случаите се отнасят за Ф. 832, 847, 851, 853, 856 – Никола Робев/ Ралица Цветкова, Ф. 876 – Любомира Трашлиева/ Милкана Бошнакова и Ф. 844 – Мария Добрева/ Любомир Георгиев.

Редакторската работа по кн. IX на „Обзорите" бе започната преди близо десетилетие от Дора Томова и Цветолюб Нушев. Свършеното от тях ми помогна да се справя с нелеката задача на редактор на справочно издание. На тях и на всички съставители на кн. IX на „Обзорите" изказвам благодарност.

ст.н.с. д-р Милкана Бошнакова

Част I

Обзорни статии на втори и следващи описи на фондове

Ф. 10; 262 док.; 1873...1913 г.; Инв. оп. № 2[1]; пост. 1977 г.

ИЛИЯ РАШКО (РАЙКОВ) БЛЪСКОВ

(Роден в 1839 г. – Клисура; починал в 1913 г. – Шумен)

Писател и просветен деец от епохата на Възраждането и от първите години след Освобождението. Син е на възрожденския учител и книжовник Рашко (Райко) Блъсков. Учи (ок. 1846–1856) в с. Черковна и с. Девня, Провадийско, в Русе и в с. Калипетрово, Силистренско. Работи като чирак и амбулантен търговец в Силистра. Учител в с. Айдемир, Силистренско (1857–1860), а по-късно в Шумен, като се занимава и с книжарство и книгоиздаване. След Освобождението е член на Окръжния съвет в Шумен, училищен инспектор и учител; известно време работи и в Земеделските каси. Автор е на църковни слова и статии, на повести и разкази, като „Изгубена Станка", „Злочеста Кръстинка", „Пиян баща, убиец на децата си", „Стоенчо", „Двама братя" и др.; на спомени и материали по училищно дело. Съставител е на издания с народни приказки, издател е на календари и редактор на сп. „Градинка" (1874–1875); от 1885 г. е един от редакторите на „Учителски вестник", на сп. „Памятник" (1895–1896). Занимава се и с преводаческа дейност – превежда от руски и сръбски език.

Източници:

За фондообразувателя: Блъсков, Ил. Из дневникът на един стар учител или какво е било учителството у нашенско преди трийсет-четиресет години. Русе, 1885; Блъсков, Ил. Спомени из ученическия, учителския и писателския ми живот. София, 1907; Богданов, Ив. Илия Р. Блъсков. 1839–1913. Народен просветител и писател. С., 1940; Динеков, П. Илия Р. Блъсков. – В: Динеков, П. Възрожденски писатели. С., 1964; ЕБ, Т. 1, 312–313; Конев, Ил. Илия Блъсков. Живот и дело. С., 1964; Леков, Д. Проблеми на българската белетристика през Възраждането. С., 1970; документите от фонда.

---

[1] Обзорна статия на Ф. 10; оп. 1, публ. в: Обзор на архивните... Кн. 1. С., 1963, 78-79.

Запазени са автобиографични бележки (1873...1913), съдържащи сведения за: ученическия му живот, младежките му години, неговите приятели, църковното движение в Силистренско и Шуменско през 60-те години на XIX в., тържеството по случай празника на Св. Св. Кирил и Методий в Шумен (1862), работата му като учител в с. Айдемир, Силистренско, състоянието на българското книгоиздаване през втората половина на XIX в.

Към биографичните материали (1889...1913) се отнасят свидетелства, некролог и ръкописни бележки от Петко Блъсков. Те засягат: трудовия стаж на фондообразувателя като учител в с. Айдемир, семейното му положение, както и родословието на Блъсковия род, географското и историческо описание на гр. Клисура.

Във връзка с материалното състояние на фондообразувателя са: пълномощно, разписка, продавателно, сметки (1890...1895), свързани с продажба на двор, закупен от Илия Блъсков; за изплатен дълг; споразумение с Хр. Г. Данов за продажба на 6 учебника, съставени от фондообразувателя; за направени разходи.

Във фонда се съхранява едно писмо (1913) на Илия Блъсков до Борис Блъсков с бащински съвети.

Автори на кореспонденцията до фондообразувателя (1895...1913) са: Атанас, Г. Биларич, Андрей Блъсков, Дечо Блъсков, Борис и Евгения, Никола Бобчев, Ив. Горанов, Хр. Г. Данов, Т. Ив. Джебаров, Доситей (Самоковски митрополит), Атанас Илиев, Таен кабинет на Негово царско височество, Иван Дм. Кара, П. Кърджиев, Н. Людсканов, Министерство на народното просвещение, Атанас Митев, Никола Михайлов, Славянско благотворително дружество. В писмата има данни за: семейни въпроси, отпечатване трудове на Илия Блъсков, като „Света история“, „Вехтия завет“, „Христоматия“, поздравления по случай 50-годишната му учителска и писателска дейност, награждаването му с орден за гражданска заслуга, обявяването на фондообразувателя за почетен член на Славянското благотворително дружество. Има и сведения за материална подкрепа, оказана от жителите на 40 български села в Бердянския уезд, Таврическа губерния (дн. Крим), в полза на ранени български войници (1913).

Във връзка с учителската дейност на Ил. Блъсков е запазено едно свидетелство (1894) за трудовия му стаж.

Дейността му като читалищен деец е документирана от две грамоти (1896...1906) от княз Фердинанд и Председателя на читалище „Напредък“ – Шумен, за награждаването му с „Народен орден за гражданска заслуга – V степен“ и обявяването му за почетен член на споменатото читалище.

Запазените оригинали на мемоарите (1910–1911, б.д.) свидетелстват за писателската дейност на фондообразувателя. Сред

тях са: „Спомени от народния живот“, „Докачане на народните чувства“, „Селските народни сборове – описание от Илия Блъсков“, „Селските учители и училища до Освобождението“ и др. Във фонда се пазят и ръкописите на биографични скици и повести, като: „Добри Войников“, „Жечо Чамурджиев“, „Пенчо Радев – стар пътен книжар“, „Хаджи Йордан Вълков от Шумен“. Има и ръкописи на разкази, сред които: „Четирите гроба“, „Три погребални шествия“, „Правдата загинала ли е?“ и част от „Двама братя“.

За дейността на Ил. Блъсков като преводач свидетелстват два превода на сръбски разкази – „Смит“ и „Младежите в миналото, които бяха рядкост по добрината си“.

По повод честването на 50-годишната творческа дейност на фондообразувателя (1907) се пазят телеграми, поздравителни адреси, писма, протоколи, пощенски карти от: Шуменски градско-общински съвет, Дружество на българските публицисти – София, свещеник П. Франгов, Дружество на софийските гимназиални учители, Българска мъжка гимназия „Д-р Петър Берон“– Одрин, Хр. Г. Данов, А. Теодоров-Балан, Иван Вазов и др. лица и институции, както и от близките му, с поздрави и благопожелания.

Във фонда се съхраняват и документални материали от, до и за членове от семейството на фондообразувателя:

1. Борис Илиев Блъсков (син) – от биографичните материали се пазят свидетелство (1896) за завършен 3-ти клас на Държавното педагогическо и трикласно училище в Шумен; писмо от Търновския митрополит Климент до Николай Гарович – директор на Азиатския департамент в Петербург, за желанието на Илия Блъсков синът му Борис да учи църковно пеене.

2. Димитър Раш ков (Райков) Блъсков (брат) – запазени са автобиографични и биографични бележки (1873, б. д.), които съдържат данни за детството и младостта на Димитър Блъсков и ръкополагането му за свещеник. Съхранява се и едно писмо от Костаки Блъсков до Иван Найденов – редактор на в. „Турция“ за смъртта на свещеник Д. Блъсков.

Към документалните материали от, до и за други лица се отнася текст на песен (б.д.) – „Глас от музи към български народ“.

Ралица Цветкова

Ф. 13; 195 док.; 1887...1998 г.[1]; Инв. оп. № 2[2]; пост. 1986 г.; бълг., англ., гр., итал., нем., рус. и фр. ез.

Д-р ДИМИТЪР ЯНЕВ СТАНЧОВ (СТАНЧЕВ)

(Роден в 1864[3] г. – Свищов; починал в 1940 г. – София)

Дипломат и политик. Гимназиално и висше юридическо образование получава във Виена (1874–1882); аташиран към българската депутация в Европа във връзка с избора на нов княз (1887); началник на канцеларията на тайния кабинет на княз Фердинанд (1889–1895). От 1895 г. до 1924 г. е дипломатически представител на България в Букурещ, Виена, Петербург, Париж, Рим, Лондон. От 1906 г. до 1908 г. е министър на външните работи и изповеданията, а след убийството на Д. Петков (1907) за кратко е министър-председател на България. След Първата световна война взима участие в българската делегация за сключване на мир (1919). През 1924 г. се оттегля от дипломатическата кариера, но не престава да информира западния свят за българския народ и неговите национални интереси чрез редица статии в английски и френски вестници.

Източници:

За фондообразувателя: Мюър, Н. Димитър Станчов. Патриот и космополит (1864–1940). С., 1991. 287 с. с ил.; Стателова, Е., Р. Попов, В. Танкова. История на българската дипломация. 1879–1913 г. С., 1994, 203–283, 291–370; Станчова, А. Дворцови и дипломатически спомени 1887–1915. С., 1991. 221 с. с ил.; документите от фонда.

От автобиографичните материали е запазен личен бележник със записки във връзка с историята на България.

Биографичните материали представляват: обява, писма, бележки, отнасящи се за: новите учебни такси за 1887–1888 г. в Терезианската академия – Виена; заминаването на Станчов от Великобритания (1939); лични бележки; чекова книжка на Westminster Bank Limited за абонамент за сп. „Revue des deux mondes"; вносни листи на Българска народна банка (1938...1940); препоръчано писмо за застрахователно дружество „Der Anker".

Кореспонденцията от Станчов е до сестра му и до Сава Паница и се отнася за семейни въпроси (1880).

Автори на писмата до Станчов са: Савов, ген. Соларов, княз Фердинанд. В тях има сведения относно: репарациите, които тряб-

---

[1] Документите след смъртта на фондообразувателя се отнасят за други лица.

[2] Обзорна статия на Ф. 13; оп. 1, публ. в: Обзор на архивните... Кн. 1. С., 1963, 94–101.

[3] Според някои източници, рожденатa година на Д. Станчов е 1863 г.

ва да изплаща България след Първата световна война (1922); пожелания по случай новата 1939 г. и мнение за политиката на Англия спрямо България в навечерието на Втората световна война.

Документите от дейността на Станчов като началник на канцеларията на тайния кабинет на княз Фердинанд (1889–1895) са рапорт, бележки, писмо, програма и се отнасят за: бунтовете в Силистренския и Русенския гарнизон (1887); железопътната политика на България; тържественото освещаване на железопътната линия Бургас–Ямбол (1889); ходатайство пред княз Фердинанд да бъде приет на аудиенция д-р В. Радославов (1894).

Материалите от дейността на фондообразувателя като представител на България в Русия (1897–1906) са във връзка с: честванията на 25 години от боевете на връх Шипка и освещаването на храм-паметника; позива към живеещите в Българското княжество македонци във връзка с българо-румънския конфликт (1900); културните реформи в Македония; дейността на комисия от съдебното ведомство, която да проведе анкета относно задачите на Народния Македонски комитет; свикване на македонски конгрес.

От дейността на Станчов като министър-председател и министър на външните работи (1906–1908) са запазени следните документи: изрезка от вестник, съдържаща биографични данни за фондообразувателя (1906); писмо с указание да бъде предадено в Будапеща (1907); ръкописни бележки за княз Фердинанд, с изразено мнение да не се намалява българската армия; настояване г-н Боев да остане управител на Народната банка (1908).

Като пълномощен министър във Франция (1908–1915) има: бележки, брошура, информационни листове, пропуск, статистика, изрезки от вестници, заповед, протоколи, покана и др., които се отнасят за: македонския въпрос, френската външна политика и влиянието на чуждите посланици във Франция; статии във френски вестници във връзка с балканските въпроси (1908); брошура със заглавие „България на Балканите“(1909); бележки върху идеята за балканска федерация; вътрешната политика на австро-унгарското правителство (1910); ориентацията на България в началото на Първата световна война (1914–1918); боевете на фон Хинденбург на северния фронт срещу руската армия; българска статистика за населението в Добруджа (1910); двумесечното обучение на Станчов като запасен подпоручик (1912); подписването на Лондонския мирен договор (1913) между балканските държави; протоколи от конференцията за мир в Сейнт Джеймс между Османската империя и България, Гърция, Черна гора и Сърбия, подписани от Стоян Данев, Маджаров и ген. Паприков (1912–1913); установяването на българи в Русия след Балканските войни (1912–1913) и опитите за репатрирането на част от тях.

Материалите, които илюстрират дейността на Станчов като пълномощен министър в Италия (1915) представляват: изрезки от вестници със статии: „България и Сърбия“, „Гърци и българи“, „Българските работи“ и във връзка с освобождението на Станчов от дипломатическа служба (1915).

Многобройните документи от дейността на Станчов като пълномощен министър в Англия (1920–1924) са: конвенция, сборник от актове, писма, телеграма, молба, декларация, доклад и др., отнасящи се за: българските репарационни задължения (1921); правилата, които Министерството на външните работи и изповеданията изисква да се спазват при издаване на дипломатическите паспорти и пътни листове (1921); договора на Обединените нации с коментар, представен пред английския парламент (1921); зърнената криза в Британия и изпращането на българско зърно там; съдбата на Западна Тракия и мнение на Венизелос за правото на България за достъп до Кавала (1922); писмо с анекси от Международната комисия по репарациите с решенията, взети на сесията от 1922 г. в Париж; становището на Англия и Франция по тракийския въпрос; автономията на Западна Тракия (1922); елиминирането на българите от състоялата се конференция в Генуа; поставените под запор имоти на български поданици в Сръбска Македония (1922); приетите от България резолюции за финансово и стопанско възстановяване; във връзка с излаз на България на Егейско море (1922); развитието на банковото дело, земеделското производство и международната търговия в Европа; договора за мир, сключен между България и страните победителки (1919); дейността на конференцията в Женева (1922) и отговора на македонските емигранти на делегацията на Сръбско-хърватско-словенско кралство; съдействието от страна на пълномощните министри в Париж, Рим и Лондон пред репарационната комисия в София и Париж (1922); съставения от британския финансов министър Робърт Хорн проектобюджет на Англия (1923); за статията във в. „Манчестър Гардиан“ – „Ситуацията в Тракия“, посветена на опасността от въоръжени чети; окупацията на Тракия от страна на Гърция; предложенията за автономия на Тракия; идеята за създаване на независима държава на територията на Тракия под егидата на ОН (1922); заминаването на Ал. Стамболийски за Женева и становището му относно излаза на България на Егейско море (1922); английската политика в България през 20-те години на XX в.

От събирателската дейност на фондообразувателя са запазени следните документи: дописки и статии във вестниците „Матен“ и „Ехо дьо Булгари“, в. „Дер Холзмаркт“, в. „Трибуна“, списание „Адвокатски преглед“, изрезки от вестниците „Зора“, „Новини“, „The Times“, бюлетин, пътеводител, обръщение, рекламни брошури, бележ-

ки, експозе, извадка от книга, съобщение на информационната агенция Хавас и др., посветени на: историята на българската църква, българския църковен въпрос (1860–1870) и основаването на Българската екзархия; създаването на граматическо училище в Одрин (1866), Одринския договор (1829); съперничеството между Англия и Русия и сключването на Санстефанския предварителен договор (1878); искането на Русия цар Фердинанд да напусне завинаги България; цар Фердинанд и участието на България в двете Балкански войни (1912–1913); дейността на Д. Станчов като бивш пълномощен министър в Рим (1915); присъединяването на Гърция на страната на Франция в Първата световна война (1918); речта на българския цар Фердинанд, произнесена на галавечерята, дадена в чест на краля на Саксония (1918); железопътната линия София–Варна (1919); „Мирния договор между обединените сили и България“ (1919); създаването на професионален съюз на българските икономисти-академици (1925); осмия голям Берлински панаир за тютюна (1925) и качеството на българските тютюни; голямата българска концесия за дървен материал; Терезианската академия във Виена (1925...1934); живота на Бисмарк; признаване на малцинствата в България, Сърбия, Гърция и Черна гора; политическата обстановка в Сърбия и създаването на Сърбо-Хърватско-Словенското кралство (1918); Степан Радич, водач на селската хърватска партия, убит през 1928 г. в сръбския парламент от Пуниша Рачич; политическите убийства в Загреб; политическата обстановка в Македония и отмяната на клаузите за малцинствата (1903...1934); речта на Д. Станчов на конференцията в Лондон (1929); реч на Б. Мусолини, произнесена в Палермо (1937); положението на българите в Добруджа и техния брой; проблемите на добруджанските българи по отношение на избирателните им права, владението на земята, църковните и училищни въпроси (1938); молбата от Великата масонска ложа на Гърция до Великата ложа на България да им предоставят списък на великите майстори от 1939 г.; проблемите в икономическия живот на България; сключени търговски договори на България с Австрия (б.д); във връзка с гражданската война в Испания (1936–1939); меморандум от македонската делегация на конференция във Виена (б.д); настоящото положение на българското население в Македония; българските училища и църкви в гръцката и югославската части от Македония; статиите „Британските бойци в Плевен“, „Състезание на гайда“, „Пример на родолюбие“; брошура със заглавие „Южната ни граница“ (б.д.).

Документите от, до и за членове на семейството на фондообразувателя се отнасят до:

1. Анна Станчова – графиня де Грино (съпруга): От дейността ѝ като придворна дама е поканата за дипломатическа вечеря (1908).

2. Надежда Станчова-Мюър (дъщеря). От общественатa ѝ дейност като публицист са запазени няколко екземпляра на нейна публикувана статия „Проблемите на България“ (1924), меморандум на международната конференция на Червения кръст, в полза на бившите организации на Червения кръст на Албания, България, Чехословакия, Унгария, Полша, Румъния, Естония, Латвия и Литва (1952) и др.

3. Теодора (Фео) Станчова (дъщеря): запазен плик от кореспонденция (1940).

4. Елена Станчова (сестра): От документите за материалното ѝ състояние има бележка във връзка с даден паричен заем (1875).

5. Яни Станчов (баща): кореспонденцията от него е до: дирекцията на Терезианската академия – Виена, във връзка с разрешение за отпуск (1884). Писмата до Яни Станчов са от Д. Начович и се отнасят за покриване на полици на братя Паница (1876).

6. Николай Д. Станчов (чичо). От материалите с биографични данни за фондообразувателя са запазени документи, свързани с материалното състояние (1863...1880): договор, разписка и бележка, с които Я. Станчов преотстъпва агенцията на брат си Н. Станчов срещу част от къщата му (1863); за изпращане на 1000 турски лири и за погасяване на дългове.

Запазената кореспонденция от Николай Станчов са чернови на писма до: племенниците Евдокия, Димитър и Никола, до брат му Яни Станчов, до Паница (1882), посветени на лични въпроси. Автори на писмата до него са: Илия А. Иванов, Ив. Гр. Парашкевов, Хр. Н. Теодоров, Управлението на императорския руски комисар в София. В тях се разискват проблеми, свързани с уреждане на дълг (1877), финансови въпроси (1880), контрола и експлоатацията на железопътната линия Русе–Варна (1879).

7. Николай Паница (вуйчо). Запазени са няколко негови копия на писма до д-р Кришке, проф. А. Дрекче и др. в Австрия, в които се споменава д-р Мансбарт (1882) и изплащането на степендията на своя племенник Николай Станчов от учебната 1887/88 г.

Писмата до Н. Паница са две (1874) и са от дирекцията на Терезианската академия във Виена. Отнасят се за приемането на племенника му Д. Станчов в учебното заведение.

8. Сава Паница (вуйчо). Във фонда се съхраняват две писма от Яни Станчов до Сава Паница, в които се обсъждат семейни въпроси (1879–1880).

Към документалните материали от, до и за други лица се отнасят: бележки, писмо, открит лист, програма и

др. (1897...1998) с информация за: търсени книги в библиотеката на Военното училище в София; молба да бъде уволнен Новопазарския мюфтия и на негово място да бъде назначен Бекир Ефенди Хюсеимов; дееспособността на българската полиция (1905); инспектирането на войскови части, управления и административните учреждения в районите на 2-а, 8-а и 10-а военни дивизионни области (1915); снабдяването на окръжните финансови управления на ж.п. в София и Бургас; македонския въпрос и отношението на българската общественост към него, етнография на Македония; книгата на Едмунд Спенсър „Пътувания в Европейска Турция"; програма на посещението на първата дама на САЩ Хилари Клинтън в България (1998).

Нора Кавалджиева

Ф. 22; 10 492 док.; 1799...1911 г.[1]; Инв. оп. № 2[2]; пост. 1968, 1969, 1972, 1975–1979 г.; бълг., англ., арм., гр., ит., нем., рум., рус., ср., тур. и чеш. ез.

НАЙДЕН ГЕРОВ ДОБРЕВИЧ

(псевд.: Мушек, Мушяк, Мълчан, Млъчан, В. С., Един от всичките)

(Роден в 1823 г. – Копривщица; починал в 1900 г. – Пловдив)

Виден възрожденски просветен деец, книжовник, общественик, езиковед, фолклорист и активен участник в борбата за църковна независимост. Първоначалното си образование получава в родния си град, първо в общинското училище с учител неговия баща хаджи Геро и после в метоха на църквата „Св. Богородица" с учител светогорския дякон Йосиф. Продължава ученето си в Пловдивското елинско училище (1834–1837) и при Неофит Рилски в Копривщица (1837–1839). През м. септември 1839 г. заминава за Одеса, където учи руски език до края на същата година, след което постъпва в гимназията на Ришельовския лицей (1840–1842), а от м. август 1842 г. до м. юни 1845 г. е студент в новия Камериален (стопански) отдел. Учителства в мъжкото двукласно училище в родния си град (1846–1849). За кратко време през 1849 г. преподава в новооткритото българско взаимно Свети Троическо училище в Пловдив. От 1850 г. до 1853 г. е директор и учител в Пловдивското българско епархиално мъжко класно училище „Св. Св. Кирил и Методий". През периода на Кримската война

---

[1] Документите преди и след датата на раждане и смъртта на фондообразувателя се отнасят до родственици, негови наследници или други лица.

[2] Обзорна статия на Ф. 22; оп. 1, публ. в: Обзор на архивните... Кн. 1. С., 1963, 174–182.

(1853–1856) живее в Санкт Петербург. Назначен е през 1857 г. за дипломатически агент, а по-късно за вицеконсул на Русия в Пловдив, на който пост остава до 1876 г., когато е обвинен от турците като главен виновник за Априлското въстание. През същата година взема участие в организирането на Българското человеколюбиво настоятелство в Букурещ за подпомагане на въстанието. Член на създалата се по време на Освободителната война комисия с ръководител княз Владимир Черкаски, която с цел бъдещото организиране на гражданското управление на страната ни, събирала и систематизирала съществуващите закони у нас, в резултат на което издава в Букурещ „Материалы для изучения Болгарий". След Освобождението на Свищов от руските войски заема поста губернатор на града (4 юни – края на ноември 1877) и така става първият български администратор. От края на м. декември 1877 г. до 30 април 1878 г. е колежки съветник в Централното гражданско управление с ръководител княз Владимир Черкаски. Депутат във Великото народно събрание в Търново за избирането на княз на България (11–17 април 1879). Живее в Лозана през периода 1879–1881 г. След тази дата се занимава с подготовката и отпечатването на капиталния си труд в пет тома „Речник на българския език." Автор е на поемата „Стоян и Рада" (1845), на учебника „Извод от физика" (1849), на книги, брошури, пътеписи, статии, дописки и преводи. Сътрудник на наши и чужди вестници и списания.

Източници:

За фондообразувателя: Андрейчин, А., В. Попов. Найден Геров. – В: Строители и ревнители. С., 1983, 173–180; Арнаудов, М. Найден Геров. – В: Поети и герои на Българското възраждане. С., 1965, 51–100; Георгиев, Ем. Найден Геров. Книга за него и неговото време. С., 1972. 363 с.; Запрянова-Пенева, Н. Из документалното наследство на Найден Геров. – Библиотекар, 28, 1981, № 10, 18–20; „Поклон пред 50-годишната славна деятелност, многоуважаемий труженико". 170 г. от рождението на Найден Геров. – Библиотекар, 1, 1993, № 12, 31–32; Машалова-Начева, Ел. Принос към изследване изворите на речника на Найден Геров. – Изв. на българския език, 24, 1969, 209–238; Метов, В. Найден Геров и обучението по физика преди Освобождението. По случай 140 години от рождението му. – Физико-математическо списание, Т. 6 (39), 1963, № 3, 161–175; Паскалева, В. Найден Геров (150 години от рождението му). – Векове, 2, 1973, № 2, 101–105; Найден Геров. – В: Будители на нацията., С., 1969, 118–122; Стоянов, М. Библиотеката на Найден Геров. – Библиотекар, 10, 1963, № 2, 38–39; Дейността на Найден Геров като руски консул в Пловдив. – Исторически преглед, 1948/1950, № 4–5, 589–599; Ръкописната сбирка на Найден Геров. По случай 140 години от рождението му. – Изв. Института за литература, 26, 1965, 135–146; Тодоров, И. Неизвестни страници от публицистиката на Найден Геров. – Литературна мисъл, 1983, № 6, 52-63.

Публикации на документи: Документи за българската история. Архив на Найден Геров. Под ред. М. Попруженко. Т. 1. (1857–1870). С., 1931; Т. 2.(1871–1876). С., 1932; Запрянова-Пенева, Н. Две неизвестни писма на Ивана Ботева Петкова до Найден Геров. – Изв. Народната библиотека Кирил и Мето-

дий, 18 (24), 1983, 385–388; Едно неизвестно писмо на Неофит Бозвели. – В: Неофит Бозвели и българската литература. С., 1993, 154–157; Йоаким Груев за биографията на Найден Геров. По случай 175 години от рождението на Найден Геров. – Библиотека, 5, 1998, № 1–2, 31–38; Непубликувани писма до Найден Геров. – Из в. Народна библиотека Кирил и Методий, 20 (26), 1992, 353–380; Из архива на Найден Геров. Кореспонденция с частни лица. Под ред. Т. Панчев. С., Кн. 1, А–Л (Аверки–Лобанов). 1911; Кн. 2, М–Я (Майнойлу–Янкулов). 1914.

Към автобиографичните документи се отнася една бележка на Найден Геров с данни за изучаваните предмети в V, VI и VII клас на завършената от него гимназия към Ришельовския лицей в Одеса (б. д.); тетрадка с ръкописните му записки от лекциите „Введение в камералныя науки“, четени от Баранецки, Д. М. Княжевич, Зболонски и Август Заполски, преподаватели в същия лицей (1842–1845); молба от фондообразувателя до посланика на Русия в Константинопол за желанието му да бъде уведомен какви привилегии му носи връчения му орден „Святаго Равноапостольнаго княза Владимира третей степени“ (1895) и бележка от Найден Геров относно размера на изпратената му пенсия от Руската императорска мисия в Букурещ за месец септември 1899 г.

Биографичните материали – дописката „За българската революция“, поместена в турския в. „Сабах“ (Утро, 1876), разрешително (1877), паспорт (1897), билет за жителство (1899), съобщение за смъртта на Найден Геров във в. „Вести“ (1900), извлечение от смъртния му акт (1902) и въпросника „Биографически сведения за Найдена Герова“ (след 1900 и преди 1912), попълнен от Йоаким Груев, дават сведения за живота, дейността и качествата на Найден Геров, неговите пътувания в Русия и Румъния, продължаване срока на пловдивското му жителство като руски поданик, както и причината за неговата смърт.

Фондът съдържа голяма документация, свързана с материалното състояние на Н. Геров – тефтери, дневници-каси, разносни книги, квитанции, сметководни бележки, полици, разписки, декларации, записи, договори, фактури и др. Те са с данни за:

1. Личните сметки на фондообразувателя и неговото семейство – похарчени суми за : домакинство, пътувания в страната и чужбина, даден заем и получената от него лихва, сватбата на Мария и Найден Герови, пощенски и телеграфни разходи, лекарства и направени визити от лекари, ученето на децата му в страната и чужбина, закупуване на учебници и учебни помагала, учителя на Мария Герова по музика, поправка на хармониума, плащане на данъци, направени покупки от различни магазини в Пловдив, София, Свищов, Константинопол, от австро-унгарското износно дружество в Пловдив и др. (1846–1900).

2. Размерът на помощите, изпратени в страна-

тани и раздадени чрез Найден Геров, както и за неговата благотворителна дейност. Парични средства са изпратени на: църквата в с. Дермидеш, Бургаско, мъжкото гръцко и българското девическо училище в Пловдив, поп Сотир, поп Павел от Копривщица (1846–1860); Пловдивските училища (българското девическо, Св. Троическо, „Св. Св. Кирил и Методий", гръцките мъжко и девическо и Марашкото), Неврокопското училище, Одринската аптека, църквите „Св. Неделя" в Пловдив и „Св. Димитър" в Станимака, манастира в Мелник и много бедни лица (1860–1866); църквите в Чирпан и с. Чирпилие, Пловдивско, Станимашкото училище, тези в с. Черешница, Драмско и с. Ени кьой, Ксантийско, читалището „Братска любов" и това в долната махала на Пловдив, ученика Георги Константинов, дякон Серафим от Едирне, Константин Помянов, с цел продължаване на обучението му, учителя Захари Круша, българското благодетно братство в Цариград, спасения от потурчване Константин Караманлия, женското дружество в Карлово (1867–1878); ученическото и женското дружество и сиропиталището в Пловдив, девическото училище в Сопот, ученическото благотворително дружество в Лозана и дружеството на учениците в Робърт колеж, църквите в с. Караджалар, Пловдивско и Батак, Перущинския манастир, учител в Охрид, жители на Карлово, пострадали през 1877 г., черногорци през 1881 г., Н. Стоянов, ученик в Садовското земеделско училище (1873–1884) и др.

3. Изразходвани суми за покупка и продажба на църковни книги и утвар, художествена и друга литература от Русия за църкви, манастири, различни лица, както и за свои цели. Продадени са: календар за 1848 г., буквар, краснописание, църковни книги, 20 броя от „Българска граматика" (1846-1869); 20 броя „Българска граматика" (1846–1849); 20 броя „Българо-италианска граматика" от А. Пастори, 6 екземпляра от „Извод от физика" от Найден Геров (1860–1866); църковни книги от Киев и други такива за 374 рубли, икони от Русия (1867–1883). Купени книги и други пособия: речници (Гръцко-френски, Френско-гръцки, Руско-френски и Френско-руски) (1859), „Млада Сибирячка", „Приключенията на Телемах, сина Одисеев", от Франсоа Фенелон, превел от френски П. Пиперов, „Практическо изучаване на френския език по Олендорфовата метода", побългарил С. Зафиров (1860–1866), „Жития на светиите", превод Р. Блъсков, „Орфеева песен", словар на Миклошич, „Пятокнижие Мойсеево", „Първа храна" от К. Тим, превод И. Чичи, „Исторически преглед на българската църква от самото ѝ начало до днес" от Марин Дринов, „Робинзон Крузо" от Даниел Дефо, превод Йоаким Груев, съчиненията на Ал. Хилфердинг, „Поверия славар Даля" (1867–1878); „Църковна история", превод от Аверки Петрович и Гр. Гога, Новия завет, превод от Неофит Рилски, Географски атлас, различни

учебници, етнографска карта на Турция, литографии (1873–1883); „Детинский свят“ от К. Ушински, превод Д. Манчов, „Квартеронката“ от М. Рид, „Скитникът евреин“ от Й. Сю, превод Ив. Ваклидов, „Политическа икономия“ от Пранджев, нотни книги (1884–1900) и др.

4. Средствата за абонамент, дадени от Найден Геров за български и чужди вестници и списания за периода от 1846 до 1900 г.

5. Паричните отношения на фондообразувателя (1846...1900) с: отделни лица, между които са Димитър Н. Благоев, Вельо Богданов, Евлоги Георгиев, Христо Георгиев, Ивана Герова, Хр. Данов, митрополит Доротей Софийски, фотографа Ермаков, протосингел Кирил Нектариев, Рада Гугова-Киркович, Д. Манчов, Екатерина Недева, Николай Ступин, Сава Филаретов, д-р Стоян Чомаков, Парашкева Шушулова и др.; банки: Българска народна банка и Търговска индустриална банка с клонове в Пловдив, Империал банка, Национална банка – Лозана; фирми: „Брюнер“ във Виена и братя Гешоглу; манастири: Рилски и „Въведение пресветая Богородица“ в Казанлък; дружества: женско „Майчина грижа“ и ученическо в Пловдив; аптеки: „Галений“ на Марк Мюлер и „Златний лев“ на Стефан Попдимитров в Пловдив и др.

6. Суми, изразходвани за отпечатване трудовете на Н. Геров: „Извод от физика“, „Речник на българския език“ (закупуване на букви, хартия и подвързия) и статията му „Буквы Ъ и Ь в старом церковнославянском языке, с прибавлениями: а) о букве Ц и б) о правописаний народнаго имени словенин“ (1849–1891).

7. Имотите на фондообразувателя: чифлика Кафка (Каргьозлер), Бургаско (продажбата на чифлика от Вели бей от Бургас и покупката му от Н. Геров, описание на границите му, нивите, ливадите, дюкяните, постройките, договорите на десетте турски фамилии за работата им в него, паричните отношения с Теодосий Арнаут, настойник на Кафка, построяването на хамбар, закупуването на добитък от панаира в Пловдив за чифлика, изплатени годишни данъци за него и др.), продадено на търг имущество в чифлика на Н. Геров, намиращ се в с. Чешнигирово, Пловдивско (ниви, ливади, воденица, градини и др. недвижимо имущество в размер на 1 448 598 гр.), заплащане на строителите, работили в имотите му в с. Марково, Пловдивско, разходи и приходи във връзка с притежаваните от него и д-р Стоян Чомаков мандри (закупуване на овце, разнос на вълна, наети овчари и др.) (1856–1897).

Съхранените чернови на писма от Н. Геров, които съдържат данни по:

1. Културни и учебни въпроси са адресирани до: Н. Алексеевич, Антония, игуменка на Алексеевския манастир, Петър Берон, Тодор Бурмов, Б. Горанов, К. Губастов, Азиатски департамент, М. Золотарев, Спас Иванов, В. Караконовски, Р. Гугова-Киркович, ген.

Егор Ковалевски, Коля, Н. Мухин, Неофит Рилски, Ал. Хилфердинг и др. – впечатленията на Найден Геров от училищата в Габрово и техните учители Цвятко Недев, Христодул, Стефан Стефанов и от търновските учители Никола П. Златарски и Петър Давидович (1846); печатана от Йосиф Фратев книга (1849); имената на спомоществователите на книгите, които ще печата Г. Кръстевич (1850); молба към ген. Е. Ковалевски да поеме покровителството над К. Геров и Т. Запрянов, изпратени да учат в Московския университет от Славянския благотворителен комитет; желанието и на други българи да продължат образованието си в Русия; изпратени книги от Н. Геров на проф. Осип Бодянски (1856); изказана благодарност на Николай Алексеевич за благотворителната му дейност към пловдивското училище „Св. Св. Кирил и Методий"; целите, значението и трудностите, създавани от гръцкото духовенство на същото училище (1857); изпращането на Стоян Костов, писар в Руското вицеконсулство в Пловдив, да продължи образованието си в Скопие през 1859 г. и отказа на общината в същия град да го назначи за учител през 1860 г.; желанието на българи да сътрудничат във френския вестник „Le Nord"; отпечатването в Московската синодална типография на българо-гръцки речник, съставен от Неофит Рилски и редактиран от Петър Безсонов (1863/1864); относно пловдивското училище „Св. Св. Кирил и Методий" (намерението на Н. Геров за превръщането му във Висше централно училище, необходимостта от построяване на нова сграда и молбата му към М. Золотарев за помощ във връзка с това от Славянския благотворителен комитет в С. Петербург, както и от частните такива в Москва; отправена покана до Тодор Бурмов да заеме учителско място в пловдивското училище или да посочи друго лице); съвети, дадени на Рада Гугова от фондообразувателя във връзка с ученето ѝ във Фундуклеевата гимназия в Киев; предстояща уговорка със Станислав Доспевски за изографисването на Осоговския манастир (1865); необходимостта от назначаването на учителка в девическото училище в Пловдив, поради напускането на Р. Гугова; въпроси, свързани с етнографското изложение в Москва (1866); определянето на Найден Геров от Петър Берон за изпълнител на неговото завещание; мнението на Н. Геров за необходимостта от отваряне на общо училище за подготовка на учители и загрижеността му от малкия брой на ученичките в девическото училище в Пловдив (1870); ученето на Олга Круша в училището към Алексеевския женски манастир в Москва; уреждане издръжката на Богдан Горанов от Евлоги Георгиев във връзка с ученето му в чужбина (1873); относно женското дружество „Майчина грижа" в Пловдив (1875, 1878); открити курсове в Пловдив за изучаване на руски език и молбата на Найден Геров за изпращане на книги от Одеса с тази цел (1878); ученето на децата му в чужбина (1882, 1883, 1893) и др.

2. Църковни въпроси са адресирани до княз Ал. Горчаков, Ив. Денкоглу, митрополит Доротей Софийски, епитропа на църквата „Св. Троица“ в Ески Загара, М. Золотарев, Е. Ковалевски, В. Кожевников, женски манастир „Въведение пресветая Богородица“ в Казанлък, Ал. Нелидов, българската община в Казанлък и др. – сведения за църквите в Търново (1846) и за православните църкви в Турско; трудностите, свързани със снабдяването на българското население с църковни книги от Русия, цените на славянските църковни книги и гръцките псалтири и предпочитанието в България към руските такива и особено към Киевските (1856); активизиране на католическата пропаганда в Търново (1862); стремежът на М. Золотарев да пробуди самосъзнанието на българите в Адрианопол; изложение на Найден Геров до В. Кожевников относно църковната борба на българите с гърците в Пловдив (1864); желанието на епитропа на църквата „Св. Троица“ в Ески Загара да се доставят чрез Н. Геров църковни книги от Русия; предизвикани пожари в дома на Георги Ст. Чолооглу (Чалъков), живял край Константинопол, свързани с дейността му като църковен деятел (1865); нападението на Рилския манастир от мюдюра (началник) и 18 жандарми, залавянето и отвеждането на калугера Полиевкт в София; искано разрешение от Русия от игумен Панталеймон за изпращането на двама калугери от Рилския манастир на учение в Московската семинария; събрани пари в Русия от архимандрит Софроний и йеромонах Герасим в полза на манастирите „Св. Параскева“ и „Кириакий“ (1866); изпратени суми от Русия на църквата в София през 1866 г.; пътуването на монахините Екатерина в Сърбия и на Капитолина и Зиновия в Русия, с цел събиране на помощи за девическия манастир „Въведение пресветая Богородица“ в Казанлък и разпределяне на събраните пари между манастира и общината в същия град; изпратен иконостас и църковни вещи за Казанлъшкия манастир от руския митрополит Исидор (1869...1871); издаване на фермана за учредяване на Българската екзархия и посрещането му от българите и турците в Пловдив; желанието на калугерките от женския манастир в Калофер да открият училище в метоха им (1870) и др.

3. Обществено-политически въпроси са адресирани до в. „Le Nord“, княз Ал. Горчаков, М. Золотарев, Иван А. Иванов, граф Н. Игнатиев, В. Караконовски, В. Кожевников, Константинович, А. Майснер, Н. Мухин, Ив. Пенчович и др. – посрещането на султан Абдул Азис и празниците в негова чест в Русчук (1846); отношението на Турция към чуждите консули в Пловдив (1862); поведението на пловдивския мютесаръф (окръжен управител) Ахмед Ата бей след подобряване отношенията между Русия и Турция; относно Хатихумаюна (1866); произволи на турските власти; избирането на Йоаким Груев за муавин (помощник управител) на Пловдив и заминаването

му с Ахмед Ата бей в Адрианопол с цел представянето на валията (областен управител); мнението на Найден Геров за Али бей, мютесаръф на Пловдив (1869); обнародване на султанския ферман от 30 ноември 1875 г. и разочарованието на християнското население от него; избирането на Драган Цанков за губернатор на Търново (1877); интересът на княз Фердинанд за изказаното мнение на високопоставени лица в Русия за него и за българския народ (1891), желанието му да се хареса на Русия и недоволството от неблагоприятното представяне на личността му в кореспонденция от Цариград, препечатана във в. „Новое время“ (1896) и др.

4. Общи въпроси са адресирани до Мирон Бешков, Николай Григорев, митрополит Доротей Софийски, М. Золотарев, Никола Т. Пулиев и др. – животът в Букурещ и намиращите се там българи като Иван Богоров, Параскев Пиперов, Михаил Кефалов, хаджи Найден Найденович (1846); мнението на Найден Геров, че в руското консулство в Едирне има предател, който е уведомил митрополит Хрисант за водената от него и консулството кореспонденция (1853); продажбата на ориз и анасон (1858); работата (ангария) на българското население по строежите на военните пътища в Ниш, по границата на Сърбия, в София, Пловдив, Битоля и Видин (1863); предложението на Н. Геров за награждаването на Н. Чалики, който го заместял при отсъствието му ст Пловдив; за Узунджовския панаир; разпространение на холера в Пловдив и боледуването от нея на Геро Прахов; пребиваването на Скалон в Пловдив, корнет (офицер) от Уланския полк във връзка с изработването на карта на Европейска Турция (1865); относно делата на руски поданици в Пловдив; молбата на фондообразувателя към М. Золотарев за освобождаването от затвора на семейство, участвало в спасяването от черкезите на руската девойка Мария; заведеното дело срещу руския богомолец Николай Григорев по същия повод (1866); намерението на Н. Геров да предаде Д. Трайкович на турското началство в София, ако не уреди задълженията си към семейството на починалия Сава Филаретов (1866, 1867); наследството на жена му Мария Герова; строеж на път в България от полския инженер Сокулски, емигрант в Турция (1869); по търговски, парични и лични въпроси.

Кореспонденцията до Найден Геров заема основната част от фонда, като в нея са разкрити следните по-важни теми, свързани с:

1. Културни и учебни въпроси, съдържащи се в писмата на Аверкий Петрович, митрополит Врачански, йеродякон Агатангелос, Георги Байданов, Николай Барановски, Х. Беранек, В. Берон, Мирон Бешков, Димитър Н. Благоев, Недялко Бракалов, Константин Геров, Б. Горанов, Йоаким Груев, К. Губастов, И. Денкоглу, Ст. Доспевски, Б. Запрянов, Сп. Иванов, Г. Икономов, Петко Каравелов,

Р. Гугова-Киркович и др. – разпространени слухове, че Н. Геров учи децата на талим (военно обучение) (1847); задоволството на Неофит Бозвели от учителстването на Н. Геров, както и от намаляване на суеверието и укрепване на просветата сред българите (1849); отпускане средства за печатане на книгата „Часови благоговейния“, преведена на български от Георги Йошев и изпращането на 6 екземпляра от нея на Н. Геров; отпечатването на 200 обявления в Цариград и разпространението им в България за излизането на учебника на Н. Геров „Извод от физика“ (1850); спомени на йеродякон Агатангелос за ученията му в Копривщица (1850); желанието на Илия Грудов да бъде назначен за учител в Пловдив; учителстването на Христо Данов в Стрелча; молбата от Г. Касапски от Калофер да му се изпратят 20 броя от „Българска аритметика“ на Христодул Костов и 20 броя от „Общое землеописание вкратце за сичката земля“, преведена от гръцки на български от К. Фотинов; установяването на Добри Чинтулов за учител в Сливен (1850); статистически сведения за училищата в България; назначаването на Константин Василиев за учител в София и предложеното му учителско място в Хаскьой; продажбата на различни книги и тяхната цена (1851); изпращането на Николай Катранов да заеме учителско място в София; поканата на Хасан бей, директор на Казанлъшкото турско училище към Н. Геров да присъства на годишните им изпити (1852); ползата от отделяне на училищата от църквата; изпратени книги за Рилския манастир от Иван Шопов, който се намирал в Москва; ученията на Спас Иванов в Пловдив (1853); ученията на Рашко Петров и Спас Иванов по медицина във Виена (1855–1856); предлаганото учителско място на Г. Груев в Пловдив, след заминаването на К. Геров на учение в Москва (1856); затваряне на училищата в Търново, поради неизплатени заплати на учителите (1857); учителстването на Тодор Бурмов в Габрово и на Христо Данов в Клисура; желанието на копривщенци да назначат за учител в града Димитър Самоковеца; молбата на Б. Запрянов към Н. Геров да му издейства парична помощ от хасковлии, с цел да продължи обучението си в Москва; назначаването на Стоян Костов за учител в Скопие и описание на учебното дело в града; желанието на Ал. Хилфердинг да получи чрез Н. Геров ръкописи, надписи, предания, преписи на жития и др. исторически паметници във връзка с написване история на южните славяни; съобщението на Георги Золотович за недостатъчната бройка на учениците, записали се в българското училище в Цариград (1857); намерението да се отвори българско училище в Молдавска Бесарабия; изпратена от Тодор Бурмов на Найден Геров книгата „Сороколетие Ришелевскаго лицея“ като дар от автора (1857); ученията на Петър Бонев и молбата за отпускане на средства от настоятелите му за завършване на гимназиалния курс в Белград (1858); стипендията, дадена на

Константин Геров от Иван Денкоглу за ученето му във филологическия факултет в Москва; завършване от Илия Икономов на Духовната семинария в Киев и желанието му да бъде назначен на учителско място (1858); състоянието на Тулчанското училище (1858); проведените изпити в Копривщенското училище; подготвения за печат от Ал. Хилфердинг труд „Письма об истории сербов и болгар" и молбата към Н. Геров да му изпрати сведения, които да послужат за написването на кратка история на българите, поръчана му от Одеското българско настоятелство (1858); предложението на Ст. Доспевски за въвеждането на учебния предмет рисуване и откриване в страната ни на училище по живопис, рисуване и архитектура (1858); печатането от В. Берон на „Първа българо-френска граматика с едно изложение за българското правописание" (1858); причината за запустяване на училищата в Дупница и Самоков; желанието на търговци, събраните пари от славянофилите в Москва да се дадат на техните училища; поемане издръжката за обучение на 12 български младежи от славянофилите; описание от Стефан Захариев на училищата и учениците в Татар Пазарджик и сведения за просветата в Татарпазарджишко (1859–1861); издействане от Аверкий Петрович на три места за учение на българки в Киевския институт и предложението му две от тях да се заемат от сестрата на Нешо Бончев и дъщерята на Христо Брадинов; изпратените от Книжовното дружество (дружина) в Москва 35 екземпляра от сп. „Братски труд" като дар на тракийските училища (1860); отношението на Апостол Конкович към издавания от Драган Цанков в. „България" и желанието му да помести своя статия в него; българо-гръцки църковни разпри в Скопие; предстоящ строеж на ново училище в Скопие, тежкото положение на учителите и проведените изпити там (1860); празнуване на празника на братята Кирил и Методий в същия град и в Самоков (1860); препоръчването на Аверкий Петрович за учител по български език на девойките в пансиона на графиня Левашова в Киев (1861); ученето на Рада Гугова във Фундуклеевата гимназия в Киев; откриването на Славянско читалище в Пера (1862); желанието на Сава Филаретов да учителства в София (1862); печатането на Българо-гръцки речник, съставен от Неофит Рилски; идеята на М. Золотарев да се открие централно българско училище в Едирне, подобно на руските гимназии (1863); изпращането на Найден Ив. Горанов (Пулиев) на учение в Николаевската гимназия (1864); желанието на Константин Доганов да бъде настанен на учение във военното или друго московско учебно заведение; молбата на пловдивчани към Московския благотворителен комитет за отпускане помощ на училищата им; препоръчването от М. Золотарев на Мирчо Петров за учител в Казанлък или Стара Загора; завършване на Киевския университет от Атанас Беляев (1865); изпратена библия на Н. Геров, в превод на български от д-р

Е. Ригс; желанието на Богдан и Ека Горановци да учат в Русе; молбата на Д. Золотович за настаняването на сина му Владимир на учение с държавна стипендия; затваряне на българското училище в Битоля; изпращане на младеж от Македония да учи в Пловдивското училище (1866); изпратени от Георги Данчов на Н. Геров рисунки с битови сцени, народни носии, 2 литографии, карта на Европейска Турция, „Жития светых“ и 7 екземпляра от издаваните от Рашко Блъсков „Духовни книжки“, предназначени за етнографската изложба в Москва (1867); работата на Р. Гугова като учителка в Пловдивското девическо училище „Благовещение“ и причините за напускането ѝ (1867–1868); отбелязване в Адрианопол празника на братята Кирил и Методий (1868); желанието на Павел Стоянов да учи живопис в руско учебно заведение и молбата на К. Губастов към Н. Геров да ходатайства пред Ст. Доспевски да го вземе на учение при него (1869); затруднението, което имат младежите, завършили в Русия при намиране на работа; назначаването на Захари Круша за учител в Радомир (1869); дейността на трите български училища в Одрин, откриването на българско училище в квартала Каик в същия град и гръцкото предложение за обединението на гръцките и българските училища, с цел унищожаване независимостта на последните; проблеми на Христина Печева с Карловската община във връзка с неизплатените ѝ заплати като учителка; изпращането на Кера Станчева Шинкиова и Марийка Ив. Симитлерова на учение в Пловдив на издръжка от женския манастир „Въведение пресветая Богородица“ в Казанлък (1870); молбата на Иванка Ботева към Найден Геров за уреждане на паричните ѝ отношения с Др. Манчов, продал преводи и учебници на съпруга ѝ Ботьо Петков; дадени 500 гроша от завещанието на протосингел К. Нектариев на училището в Хасково; изпращането на Атанас Ангелов да продължи образованието си в Киев (1871); ученето на сестрите на Иван Богоров – едната в Киев, а другата в Одеса, на Б. Горанов в Прага и Мюнхен, на Христофор Заховски в Москва, на Олга Круша в училището към женския Алексеевски манастир в Москва и на дякон Евтимий Кръстев в Букурещ; условията за образование, които предлагат градовете Прага, Бон, Виена, Лайпциг, Берлин и Бреслау през 70-те години на 19 в.; образуването и целта на ученическото дружество „Напредък“ в Пловдив; молбата на Д. Манчов към Н. Геров да му закупи 13 книги от С. Петербург (1872); имената на младежите от Свищов, учили в гимназията в гр. Николаев, и условията в пансиона с възпитател Тодор Минков (1873); учителстването на Нешо Бончев в Първа московска гимназия; завещаната сума от Христо Т. Пулиев на Карловското училище (1874); ученето на сина на Захари Круша (1874); изучаваните предмети в Копривщенското училище (1875); изпратени книги на учителя Димитър Н. Благоев от руския книжар Иван Глазунов; заб-

рана от страна на турското правителство, българите да учат в Русия (1875); изпратени книги от Н. Геров на българското училище в Адрианопол (1875); заминаването на Олга Н. Пулиева (по-късно Янкулова) на учение в Киев; събирането от Н. Геров и Е. Скайлер на статистически и етнографски сведения за България (1876); решението на руското правителство да открие в Пловдив училище за подготовка на българи, които да работят като служители заедно с руските чиновници, намиращи се в България, и желанието на Вельо Богданов да постъпи в него (1877); молбата на Елиза Г. Чалики да учи в девическото училище в Одеса (1878); дейността на женското дружество „Майчина грижа“ в Пловдив; състоянието на българските училища в Пловдив (1878); изпращането от С. Петербург на Веревкина за преподавателка по руски език в Пловдив; ученето на Т. Панчев в Пловдивската мъжка гимназия; създаването на културно-просветното дружество „Ученолюбиво“ в Пловдив; издаването от гърците на в. „Philippupolis“ в Пловдив (1879); строеж на ново девическо училище в Пловдив; назначаването на Р. Киркович за учителка в Пирдоп (1879); учителстването на Т. Панчев в с. Голямо Бельово, Пазарджишко; дипломирането на Деяна Герова във Висшето училище за девойки в Лозана (1880); условията за приемане на български младежи на учение в Швейцария (1881); предстоящо пътуване до Пловдив на руския славист Тимофей Славянски с цел изучаване на българския език и запознаването му с българската книжнина; молбата на ученическото дружество в Робърт колеж до Н. Геров да го абонира за в. „Народен глас“, издаван в Пловдив (1882); ученето на българските младежи в пансиона на проф. д-р Гергенс в Лозана (1883); условията, при които учителка от Швейцария може да заеме директорското място в девическото училище в Пловдив (1884); издържането от Н. Геров на Никола Стоянов, ученик от Садовското земеделско училище (1885); назначаването на Иван Пеев-Плачков за учител в софийската гимназия и желанието му да печата работи на Н. Геров в „Периодическо списание“; проведените изпити в Робърт колеж; подготовката за печат на труда на Х. Шкорпил „Могили“ и на Петко Славейков „Български притчи или пословици и характерни думи“, Част II (1887); молбата към Н. Геров да ходатайства за младеж, който да бъде назначен като надзирател в Солунския мъжки пансион (1888); суми от наследството на д-р Петър Берон, дадени за учредяване на гимназия „Д-р П. Берон“ в Одрин (1889); съставянето на Англо-български речник от Ст. Панаретов (1889); излизане от печат на речника на Дювеноа (1890); желанието на А. Путяков от Одеса да окаже помощ за печатането на Речник на българския език (1890); желанието на Никола Лазаров да разпространи този труд на Н. Геров в Цариград (1895); мнението на Марин Дринов за Геровия речник (1896); организирано тържество в Пловдив на училите в Русия българи; же-

ланието на Славянски да изнесе концерти с хора си в София, след посещението му в Пловдив (1897) и др.

2. Църковни въпроси, съдържащи се в писмата на йеродякон Агатангелос, Георги Байданов, В. Берон, Недялко Бракалов, Константин Василиев, д-р Георги Вълкович, Христо Ганчев, Павел Герджиков, Константин Геров, К. Губастов, архимандрит Дамаскин, Георги Дончов, митрополит Доротей Врачански, Станислав Доспевски, архимандрит Евтимий, Стоян Захариев, Христофор Заховски, М. Золотарев, И. А. Иванов, йеродякон Игнатий Рилски, В. Караконовски и др. – ученията на Георги Дончев в манастира „Св. Теодор" край Перущица; настаняването на йеродякон Агатангелос в теологическата школа на о. Халки (1850); разпространение на гърцизма в Пазарджик и борбата с него; назначаването на нов владика във Враца (1853); гонения на българи, изказали мнение против владиката на Търново, негови интриги и очакването на В. Берон той да бъде сменен; погърчване на населението в градовете; назначаването на Паисий Смирненски за митрополит на Пловдив; молба за помощ към Н. Геров за назначаване на български свещеник в с. Сать Бегово, Пловдивско (1857); връзките на Апостол Конкович с католицизма (1857); разпра между българи и гърци, станала в църквата в квартала Киречхане в Одрин (1858); искането на Константин Геров към Н. Геров да му изпрати сведения за павликяните в Пловдивско; поведението на Тулчанския владика (1858); действията на протестантите в Пловдив и Ст. Загора (1859); събрани данни от Стефан Захариев за църквите и свещениците в Т. Пазарджик и за манастирите „Св. Петър и Павел" в с. Паталеница, Пазарджишко и „Св. Никола" в с. Калугерово, Пазарджишко; сведения от Стоян Костов за Скопската епархия (гръцкото влияние в Скопие, разпространен от българите протест против гърците, извършени обири от арнаути на манастирите край Скопие – Каучеваши и Любянския, описание на Дебърския и Нерешкия манастир, мнение на Садък паша за църковния въпрос в Скопие, както и желанието на Ст. Костов за изпращането в Скопие на църковни книги, закупени от Узунджовския панаир или от Русия) (1859–1860); дадени статистически данни на Н. Геров за църквите в страната ни от митрополит Доротей Врачански и молбата му да получи архиерейски одежди от Русия (1859); предстоящо посещение на Н. Геров в Рилския манастир с цел събиране помощи от калугерите за българската църква в Цариград; избирането на Неофит Рилски за игумен на Рилския манастир (1860); преминаване на Скопския владика на страната на българите; недоволството на народа във връзка с издаденото от правителството статукво на църквите в Скопие; разпространени клевети в Пловдив срещу архимандрит Дамаскин Рилец (1861); закупени книги за Рилския манастир; рапорти, изпратени до Великия везир против Петко Славейков за

връзките му с руснаците, неговите опасения от разпространение на унията в Бесарабия и борбата му срещу Драган Цанков, който поддържал унията (1861); недоволството в София от митрополит Доротей, неговите връзки с унията и по-късното му оттегляне от нея заедно с Хрисант, гръцки владика в Одрин (1862); наклеветяването на Димитър Кереков от униатите в Одрин и молбата му да бъде преместен от семинарията в Одеса в някое светско учебно заведение (1862); преминаване на населението в Едирне от католицизма към православната вяра, като богослужението в българските църкви ще се води на родния език (1862); пребиваването на д-р А. Лонг в Търново и провежданата от него пропаганда (1862); мнението на Замфир Попов за привързаността на народа ни към Патриаршията (1862); желанието на жителите на Стара Загора да построят църква на мястото, където някога е имало турско гробище; недоволство от поведението на Одринския митрополит Кирил и воденото разследване по този повод в Созопол и Димотика; изпратени икони от М. Золотарев на Ст. Доспевски с цел да се оценят от него (1862); намерението за откриване на католическо училище в Адрианопол от калугера – мисионер Малчински и в Пловдив от д-р Галобер (1863); подкрепата на католицизма в България от Плас, френски консул в Едирне; проповядване на униатството от игумена на Рилския манастир архимандрит Панталеймон и водените с него разговори от М. Золотарев с цел отказването му от унията (1863); необходимостта от изпращане на църковни книги за скопските училища; събиране на владичината за две години напред от митрополит Игнатий Кюстендилски (1863); благодарности на монахините от манастира „Въведение пресветая Богородица“ в Казанлък за проявените към тях грижи от страна на Найден Геров; мнението на Христофор Заховски за влиянието на униатството сред българите и желанието му да учи в Одеската семинария; искането на старозагорци да изпратят свой представител в Цариград във връзка с решаването на българския църковен въпрос; разправии между гражданите и владиката на Търново; задоволството на В. Кожевников от дописката на Н. Геров във в. „Българска пчела“ относно църковния въпрос (1864); работата на Ст. Доспевски върху двете икони от вътрешната църква на Преображенския манастир; посещението на Ст. Доспевски в Осоговския манастир и направеният от него проект за щампа на манастира, чийто калъп ще се изработи в Русия (1865); получено разрешение на монахините от Казанлъшкия женски манастир да събират помощи в Русия; уведомлението от страна на М. Золотарев, че службата в църквата в махалата Киречхане в Едирне ще се извърши на български език (1865); изпратена помощ от 340 рубли на софиянци за възобновяване на събора „Св. Стефан“ и осем други църкви, пострадали от земетресението (1865); отношението на Русия и Гърция към българския

църковен въпрос; осъзнатото заблуждение относно протестанството от йеромонах Полиевкт Рилски и завръщането му в Рилския манастир (1865); католическата пропаганда в Пловдив, Малко Търново и Одрин; издаването на ферман за построяването на църквата „Св. Димитър“ в Станимака (1866); благодарността на селяните от с. Габровица, Самоковско за изпратените от Н. Геров църковни вещи на църквата им „Св. Богородица“; молбата на българите от Щипска, Велешка и Битолска община да се отделят от гръцката Патриаршия (1866); завършване на Христофор Заховски на Херсонската семинария в Одеса; брошурата „Слово (по черковния въпрос)“ от д-р Ст. Чомаков, насочена против политиката на руското правителство по българския църковен въпрос (1867); искането на българите за дуализъм по този въпрос, изразено в изложението им до Великия везир Мехмед-Али паша; мнението на В. Караконовски, че българските представители в Цариград трябва да поставят общите си интереси над личните при решаването на църковния въпрос; необходимостта да се заместят разболелите се калугерки Зиновия и Капитолина от Казанлъшкия женски манастир, с цел да се продължи събирането на помощи от Русия; смъртта на Скопския владика и желанието на скопяни новоназначеният такъв да знае български език (1867); работата на Стоян Костов като писар в Скопското митрополско седалище и покровителството му от новия владика Паисий; назначаването на архимандрит Калиник Паисиев за игумен на Мъглижкия манастир (1868); членовете и действията на българската комисия по църковния въпрос в Цариград (1869); строеж на българска църква в махалата Киричхане в Одрин и отношението на униатите към това (1869); връщане на католиците-панталеймоновци към православната църква в Одрин; подаденият протест от одринските католици чрез епископ Рафаил Попов срещу поведението на турците в същия град; помощта от 8 000 франка, дадена на униатите в Одрин от Евгения, съпругата на император Наполеон III (1869); затворени българи от Адрианополския митрополит поради неплащане на владишки дълг; лавирането на Русия по българския църковен въпрос; действията на полската мисия на ордена „Възкресение Христово“ в Одрин за приемане на унията от българите; подготвяният ферман от Мехмед-Али паша по българския църковен въпрос (1869); преминаването на Христо х. Генчев към католицизма и окаяното му положение при униатския владика Р. Попов в Цариград (1869); произнесени речи против гърците на празника Възкресение в църквите в Адрианопол; заминаването на шест българи да учат в духовната семинария в Русия (1869); отношението към българския църковен въпрос в Санкт Петербург; изпратени два сандъка подаръци от митрополит Исидор Санктпетербургски на Казанлъшкия женски манастир (1869); посещението на българската делегация в Цариград на патриарх Григорий

VI във връзка с църковния въпрос; откриване на девическо училище към Казанлъшкия женски манастир (1870); тежкото парично състояние на Радомирските църкви; възможността за свикване на събор в Цариград и нуждата от български представител на него, който да представи искането по църковния въпрос (1870); предизвикан скандал между униати и българи в с. Топузларе (дн. Пашкул, Кърджалийско) поради скъсване портрета на папата от последните; отношението на граф Николай Игнатиев към българския църковен въпрос (1871); положението в Одринско след обявяване на българската църква за схизматична от Цариградската патриаршия; мнението на източните патриарси за българите; пристигането в Цариград на Видинския митрополит Антим I след избирането му за първи български екзарх с цел участие в събора, открит на 16 септември 1872 г.; изпратени от Н. Геров църковни книги на стойност 500 гр. в с. Железник, Кърджалийско (1872); начинът, по който ще става назначаването на владици; пребиваването на митрополит Доротей в Одрин и желанието на гърците да го отстранят от поста му Скопски митрополит; желанието на Ст. Костов да напусне службата си като представител на Скопската епархия в Цариград и да отиде да работи при Н. Геров (1873); изпращането на монаси от Рилския манастир да учителстват; въпроси, свързани с Екзархията; желанието на гърците да отворят параклис в София (1875); ученията на Георги Байданов в богословското училище „Св. Св. Петър и Павел“ в Лясковец (1878); поканата на българската католическа община в Пловдив към Н. Геров да присъства на църковната служба, която ще се отслужи от архиепископ Роберт Менини в чест на братята Кирил и Методий (1885); молбата към Н. Геров за помощ във връзка с ръкополагането за свещеник на Станой Спасов (1888); желанието на селяните от с. Дедово, Пловдивско да им се изпратят шест църковни книги на стойност 1200 гр. (б.д.) и др.

3. Обществено-политически въпроси, съдържащи се в писмата на В. Берон, Тодор Бурмов, Н. Вроско, д-р Георги Вълкович, К. Губастов, М. Золотарев, Ив. А. Иванов, Сп. Иванов, В. Караконовски, Георги Киселов, Ст. Костов, Ив. Пеев, Никола Хр. Пулиев, Иван Първанов, Йордан Христов, Николай Чалики и др. – мнението на Никола Вълков за пашата в Пловдив (1854); конференцията в С. Петербург във връзка с приключване на Кримската война (1856); мнението на Петър Берон, че Салих паша ще направи добро за Търново, ако остане повече в този град (1857); пристигането на френския консул Ш. Шампоазо в Търново (1858) и заминаването му за Париж през следващата година; движение на турски войски в Скопие, Битоля и Прищина; недоброто отношение на Скопския английски консул Джон Блънт към българите; пристигането в Скопие на Великия везир (1860); обещание на правителството, че ще даде права на българите; преби-

ването в Скопие на Садък паша (Михаил Чайковски) с войниците си (1861); продължаване мандата на Мехмед-Али паша като външен министър на Турция; посещението на Спас Иванов в Белград като член на Привременното българско началство (1862); приятелското отношение на Едринския валия Къбръзлъ Мехмед паша към русите (1863); статия на М. Золотарев против М. Гюмюшгердан, поместена във в. „Courrier d'Orient"; оплакването на Н. Геров от Хасан паша; взаимоотношения между турските министри (1864); вълнения на българското население против турците в Ахъчелебийско (Смолянско); изложение против пловдивския паша Хасан ага (1865); протести във Видин против владиката Паисий и арестуването на Георги Йошев като подстрекател на бунта (1866); мнението на В. Караконовски за готовността на народа ни за борба; податки за станали сражения между турци и четата на Панайот Хитов в Сливенския балкан (1867); разпространени слухове в Цариград за стълкновения между българските чети и турци около Видин; съобщение в одески вестник за четата на Илъо войвода; приготовление на Сърбия за война; обещания на султана за прекратяване на военните действия в Кандия (о. Крит) и даване права на християнското население според Хатихумаюна; назначаването на Такир паша за каймакамин (околийски началник) на Скопие (1867); отношението на западните държави към България, Румъния и Сърбия; молба на Иван Първанов към Н. Геров да убеди подготвящите се в Сливен за въстание да го отложат поради липсата на добра организация; убийството на княз Михаил Обренович в Адрианопол; възобновяване на търговския договор от 1862 г. между Турция и Русия; заминаването на Хушид паша в Сливен; отстраняването на Ата бей като мутесаръф на Пловдив; предстоящото посещение на император Наполеон III в Цариград (1867); неверни сведения за тревожното положение в Сърбия и провеждането на ежедневни военни обучения на сръбската войска; усиленото въоръжение на Гърция (1868); впечатленията на Иван Ал. Иванов от новия валия на Одрин и от Н. Врско – гръцки консул в Пловдив; противоречия между българите в Букурещ; намерението на гърците да засилят елинизма в Македония (1869); заловени в Русчук и докарани в Одрин българи, за които се разпространява, че са емисари от Букурещ; отношенията между Д. Блънт и Садък паша; политическата обстановка в Константинопол; пристигането от Пловдив в Константинопол на Камил паша и мнението на Иван Ал. Иванов за него; податки за Френско-пруската война и разгромяването на император Наполеон III от пруските (1870); назначаването на Фредерик Вернава за френски консул в Пловдив; награждаването на султана с орден „Св. Андрей с брилянти", а граф Николай Игнатиев с турски орден „Османие – I степен"; фанатизмът на гръцкия консул в Адрианопол (1871); отношението на Великия везир към българите и

руснаците; назначаването на Д. Блънт за английски консул в Битоля; отстраняването на Мидхад паша от поста Велик везир (1872); арестуването на Атанас Узунов и още четирима души във връзка с Хасковското съзаклятие, откарването им в затвора в Едирне и мнението на Едринския валия Изет паша и на Шериф бей относно тяхното освобождаване; нежеланието на Халил паша да измени фермана поради неотстъпчивостта на българите (1873); желанието на Мехмед, мюдюр на Карлово, да бъде назначен за каймакамин на същия град (1874); заведено дело във връзка с намерени кости в кладенеца на българското училище в Одрин и арестуване на лица, между които и отец Данаил от Рилския манастир (1875); шестнадесетте точки, в които българите излагат своите искания пред Нуршид паша, одрински валия и Тосун паша, пловдивски мутесаръф след Старозагорското въстание, както и представянето им на комисията в Загара (1875); пристигането на Р. Солзбъри в Цариград за участие в конференцията и за изработения от нея проект, който не е приет от Турция (1876); отношението на Гърция към Руско-турската война и желанието ѝ да получи Македония; политическата обстановка в Черна гора (1877); мнението на Евлоги Георгиев относно изпращането на мемоар от страна на българите до Берлинския конгрес (1878); записване на младежите в Опълчението; назначаване на лица на различни служби, които нямат познания за заеманото от тях място; избирането на Иван Белоцерковец за губернатор на Тулча и на Марко Балабанов за такъв на Русчук; мнението на Евлоги Георгиев, че бъдещия български княз не трябва да бъде местен човек; положението в страната ни след подписването на Санстефанския мирен договор (1878); назначаването на д-р В. Караконовски за временен представител на Княжество България в Цариград; избирането на княз на България (1878); пътуването на княз Александър Батенберг във Виена, Берлин, Париж и Лондон; напускането на Пловдив от руснаците; маханото на д-р Стоян Чомаков от Държавния съвет; подробности около изработване на Устава на Княжество България; мнението на Н. Чалики за консервативната и радикалната партия в България; назначаването на Лангле за френски консул в Пловдив; политическата обстановка в България (1879); действията на гърците при провеждането на изборите в Станимака; военното управление и устройството на съдилищата в Източна Румелия; мнението на Георги Вълкович, че либерализмът в Княжество България и консерватизмът в Източна Румелия са причината за разделянето на България; подемът на Съединисткото движение; изпращането на Драган Цанков в качеството му на агент в Румъния на мястото на Евлоги Георгиев; политически новини от България (1880); разпространението на нихилистични и социалистически възгледи в Княжество България (1881); недоволството на либералите от идването в страната ни на Л. Соболев (1882);

недоброто политическо положение в България и причините за това; откриване на Народното събрание и мнението на Никола Хр. Пулиев за неговия състав (1882); вълнения на жените от Сопот и Карлово; предстоящо посещение на княз Александър Батенберг в Атина и Цетина (1883); състоялото се тържество на 30 август 1884 г. в руската църква във Виена по случай именния ден на руския император Александър II и на българския княз Александър Батенберг; кандидатите за секретар и адютант на управителя на Пловдив (1884); награждаването на Гаврил Кръстевич от султана (1885); мнението на българските еснафи в Цариград за вината на княз Фердинанд относно извършените убийства в България; срещата на българския княз със султана в Цариград (1896); политическото положение в Кандия, Македония, Русия и България; военните приготовления на Турция и Гърция; интриги на гърци и черногорци против българи (1897) и др.

4. Положението на българския народ, отразено в писмата на Добри Герасимов, И. А. Иванов, Кирко от Чирпан, Стоян Костов, Игнат Николов, Стефан Петров, поп Секеларий и др. – положението на християните след приемане на Хатихумаюна (1856); убийства и потурчване в Скопско (1858); злоупотреби, извършени от Есат паша; лошото отношение на пашата към християнското население в Стара Загора; статистически данни от К. Доганов, изпратени на Н. Геров за извършени убийства и обири от турците в страната за период от 10 години (1860); издевателства на турци в чирпанските села (1861); бедственото положение на селското население вследствие на тежките данъци, които плаща (1865); помохамеданчване на българи от Стара Загора и молбата на К. Губастов за помощ от страна на Н. Геров за връщането им в християнската вяра (1869); третирането на българите, които работят на руска служба като предатели (1870); сведения за побоища и убийства, извършени в турските съдилища и незаинтересоваността на българските чорбаджии от положението на народа ни (1873); залавянето на българи и загрижеността на И. А. Иванов, че може и Васил Левски да е сред тях (1873); безчинства на турци в селата Червен, Пловдивско и Ново Махленци, Старозагорско; арестуването на Ат. Геров и отвеждането му в Пловдив след Априлското въстание (1876); тежкото положение на българите в Сопот, Карлово, с. Аджар, Пловдивско, както и на тези, избягали в Атина; обесени българи в Одрин, Мустафа паша (1878) и др.

Кореспонденцията е с данни и за външната политика на Русия (1857...1897), развитието на здравното дело в страната ни (1852...1895) и много въпроси от общ търговски и паричен характер (1847...1893).

Документалните материали отнасящи се до дейността на Найден Геров като:

А. Вицеконсул на Русия в Пловдив са разпределени в следните дялове:

1. Кореспонденция а) От Руското вицеконсулство в Пловдив до М. Бешков, Гарабет Захаров, граф Николай Игнатиев, каймакамина на Пловдив, консула на Австрия в Пловдив, руското консулство в Одрин и Солун, мутесаръфите Азис паша, Мухлис ефенди, Хасан паша, Ахмед Ата, мюдюрите на Карлово и Самоков, руското посолство в Константинопол, турската поща в Пловдив, която третира следните въпроси: състоянието на Руското вицеконсулство в Пловдив и изпращане заплатата на неговия писар; разрешаване на търговски, наследствени, парични и др. дела, свързани с руски поданици, живущи в страната ни и др. (1858...1874); б) До Руското вицеконсулство в Пловдив от Али, Маркар Артюнов, Ноно Атанасов, Ахмед Фехим, Н. Геров, Есат Мухлис, мутесаръфа на София Есенд Ахмед Азис, каймакамина Ата бей, Артюн Кедиков и др., която е във връзка с: насилията, на които е подложен Н. Атанасов от страна на турците във връзка с обвинението, че е укривал някакво съмнително лице; посещението на Н. Геров в Одрин и София; добрите чувства на Есат Мухлис към Н. Геров; невъзможността на руския консул в Одрин да посети Узунджовския панаир; покани към Н. Геров за присъствие на тържествата по случай празника на султана и на деня, когато ще се проведат изпитите в Пловдивското мюсюлманско училище; уреждане на различни въпроси, свързани с руски поданици, намиращи се у нас и др. (1859...1876).

2. Сметки на Руското вицеконсулство в Пловдив (1860...1878) – разписки, удостоверения, бележки и др. във връзка с получени заплати от неговите служители; канцеларски приходи за 1862–1863 г.; паричните отношения на вицеконсулството с руските поданици: Маркар Артюнов, Яков Варсамидис, Ст. Доспевски, Аргирий Загарли, Карабет Задуров, Сотир Илиади, Хачадур Кудиков, Георги Мавриди, Георги Присафи, Атанасий Томиди, Янко Чалики; направени разходи от вицеконсулството през периода 1870–1874 г. и др.

3. Разни – протест, съобщение, рапорт, свидетелства, молби, донесение и др. срещу своеволията на турски полицай в Пловдив, изтезавал български патриоти (1858); добрата работа на Мехмед, гавазин на вицеконсулството (1859); покана от Руското вицеконсулство до мутесаръф Мухлис ефенди в Пловдив за присъствие на празника, организиран в чест на руския император (1861); парични и имотни спорове на руски поданици (1862–1863); установяване самоличността на руски поданик Артюн Кедиков (1866); дадени рубли от Славянския благотворителен комитет на Иван Добровски с цел завръщането му в страната ни от С. Петербург през 1872 г.; предстоящо посещение на Н. Геров в Русчук и осигуряването на неговата безопасност (1873);

закупен от Руското вицеконсулство чифлик в с. Чешнигирово, Пловдивско (1874); инструкция относно издаване на паспорти за пътуване в Русия (1874); списък на търговците – руски поданици, живущи в Пловдив, и състоянието на техните финансови работи (б.д.); указание за недопускане на размирици между християнското и мюсюлманското население поради струпване на много турски бежанци в района на Разлог (б.д.); списък на имената на чиновниците, работили в Руското посолство в Константинопол, и ордените, с които са наградени; паричните отношения между руски и турски поданици в страната ни (б.д.); начинът, по който ще бъдат парично облагани чуждите поданици, участвали в Узунджовския панаир; протест за незаконното арестуване на български патриоти и призив към българската общественост да окаже помощ за освобождаването на затворниците и връщане на конфискуваното им имущество (б.д.).

Б. Губернатор на Свищов

1. Кореспонденция а) От губернатора – съдържа телеграми до Главната императорска квартира с началник княз Владимир Черкаски в Бяла с поздравления във връзка с рождения ден на руския император и отслужване на тържествен молебен в Свищов по същия повод (1877); б) До губернатора – телеграми и писмо от Коцов, А. Д. Кръстин и княз Владимир Черкаски във връзка с изпращане на преписа от решението на Комисията за разглеждане на заявените притежания върху хлебните запаси; нареждане, изпратено до Н. Геров да предаде временното управление на губернаторството в Свищов на генерал-майор М. Золотарев (1877).

2. Сметки на губернаторството – разписки и бележки със сведения за изплатени заплати на служителите от Свищовското губернаторство; паричните отношения на последното с Никополския окръжен началник, Руския червен кръст и княз Владимир Черкаски; направени разходи за покупка на литографии от Букурещ, напечатването на три прокламации, изработването на печат за губернаторството и др; суми, дадени на лица, пребивавали служебно в Свищов и др. (1877).

3. Разни – бележки, заповед, списъци, рапорт, пълномощно и др. относно молбата на българи за помощ във връзка с повредените им кораби, намиращи се на р. Дунав (1877); заповед на главнокомандващия действащата руска армия княз Николай Николаевич относно монетното обръщение в освободените български земи; списък на лицата, зачислени в Опълчението на 18 юли 1877 г., и молбата на 36 монахини да бъдат настанени като болногледачки в болницата в Свищов; събрани дрехи от Московския славянски комитет и изпратени на Сборната бригада на Българското опълчение в Търново (1877); указание за реда на настаняването и прехранването на бежанците; изпратените от Българското благотворително общество в Одеса 30 денка с дрехи,

предназначени за българите, пострадали по време на Руско-турската война (1877–1878); предадените на Свищовското благотворително дружество 2000 франка от Българското човеколюбиво настоятелство в Букурещ в помощ на пострадалите българи от Южна България (1877); карти на вилаетите, санджаците (окръзи) и казите (околии) в Турция, на Руско-турската война и Свищовското губернаторство; извършена покупка от Георги Шопов на дърва за войската през есента на 1877 г. и пренасянето им от Исакче в Измаил, а оттам в България; реч, писана от Н. Геров по повод рождения ден на руския император; списъци от статистическото описание на селата и венчилата в Свищовското окръжие и др. (1877).

В. Съветник в централното гражданско управление при генерал Владимир Черкаски

1. Кореспонденция а) От него – телеграми от Найден Геров до княз Владимир Черкаски за оставането му в Свищов във връзка с отчета, който трябва да направи за времето на губернаторството си в Свищов (1877, 1878); б) До него – писма от майор М. Домонтович, граф Николай Игнатиев, Александър Нелидов, полк. Соболев за причините, поради които граф Игнатиев предава на Ал. Нелидов управлението на руското посолство в Константинопол; награждаването на Н. Геров с орден „Св. Владимир – III степен"; уведомлението за отчисляване на Н. Геров от ведомството на Гражданското управление в България (1877–1878).

2. Разни – бележки с адреси на генерал-майор Михаил Домонтович и Петър Василчиков и др. (1878).

Г. Учител – опис, бележки, известия, списък и правила (1851–1857) във връзка с: броя и състоянието на училищата в Пловдивска епархия през 1852 г.; предметите, преподавани в българското училище „Св. Св. Кирил и Методий" в Пловдив през учебните 1851/1852 г. и 1856/1857 г.; големината на същото училище, изчислена в аршини и броят на учениците от различните градове, учили в него през 1856/1857 г.; изучаваният материал в Копривщенските училища; правила за постъпване в Технологическия институт в Русия и др.

Д. Депутат от Великото народно събрание – списък на депутатите, участвали в избирането на княз на България на 17 април 1879 г. в Търново, между които е името на Найден Геров, избран от Варненска губерния – Шуменски окръг.

Е. Изпълнител на завещанието на протосингел Кирил Нектариев – бележки, сметки и разписки (1869...1878), във връзка с парите, дадени от протосингел Кирил Нектариев на заем през 1863 г.; раздаване на лихвите от завещания от Нектариев капитал на болницата в Карлово на бедни лица в същия град; суми, получе-

ни от мазата (склада) на Девическото училище в Сопот, купена с пари, оставени от Кирил Нектариев на това училище и др.

Ж. Временен член на литературния кръжок в Лозана – разписка, издадена на името на Найден Геров от касиера на кръжока за платен членски внос от 39 франка за периода 1 юни 1880 г. до 1 юни 1881 г.

З. Председател на съдебна комисия – декрет, издаден на 25 януари 1877 г. от Александър Нелидов във връзка с назначаването на Н. Геров на тази длъжност, с цел да се разгледа делото на австро-унгарския поданик Тонети и руския поданик Югович.

И. Посредник за доставка на книги в България – писма, фактури, разписки, молба, списъци и др. (1875...1878) във връзка с: изпращането до Н. Геров на заявки от българските училища за Френско-български речник и Българска граматика, издадени в Букурещ (1859); цените на книгите и броят на екземплярите, закупени от книжарските магазини на Г. И. Белаго в Одеса (1869, 1870), Д. Манчов в Пловдив (1871), И. Г. Соловёв в Москва, В. И. Белаго в Одеса (1872), Хр. Данов в Пловдив (1873, 1874), И. Глазунов в С. Петербург, домакинското управление при Св. Синод в С. Петербург; искането на жителите от с. Павелско, Смолянско да им се дадат църковни книги; продадените такива на селата Червен, Пловдивско, Бурнусус, Старозагорско, Шейтан кьой, Смолянско и изпратения от Н. Геров общ миней (богослужебна книга) на църквата „Успение пресветая Богородица" в последното село; списъци на книгите, които трябва да се закупят чрез Тодор Хр. Пулиев, и разпределяне на тези, закупени от И. Глазунов, между Българското училище в Пловдив, учителя Димитър Н. Благоев, учителското дружество в Пловдив, Д. Душанов и Д. Манчов.

Й. Помощи, раздадени чрез Найден Геров – списъци, бележки, писма и др. (1876–1877) за отпуснати парични помощи на: вдовици, сираци, потурчени българки, попове, болни, бедни ученици и др. от Батак, пловдивските села Елешница, Жребичко, Ново село и Старо село, Перущица, Клисура, Стрелча, Пазарджик, жени от Ясъ кория, Пазарджишко, на които мъжете им са в затвора, селяни от опустошените от турците села Синджирлии (Веригово), Требичка и Старо ново село – Пловдивско, деца от последното село, на които бащите им са обесени, освободените от затвора Павел Николов от Панагюрище, Нено Върбанов от с. Бъта, Пазарджишко и Лулчо Стефлек от Копривщица и др.

К. Посредник между Пловдивската община и банкерската къща М. Ван Куик в Анверс – уведомление и визитна картичка във връзка с прехвърляне правата за посредничество на Найден Геров на неговия син Христо Геров на заема на град

Пловдив от банкерската къща М. Ван Куик, както и получаването за това на комисиона от 1% (1897).

Л. Абонат на вестници и списания – разписки, писма, пощенска картичка и др., свързани с направен абонамент от Н. Геров за вестниците: „Балканска зора", „България", „Восток", „Гайда", „Courrier Financier", „Листок сельского хозяйство и естествознания", „Le Nord", „Македония", „Марица", „Moniteur Autrichien", „Московские ведомости", „Народност", „Неологос", „Нива", „Новини", „Новь", „Правда", „Прогрес", „Сръбски новини", „Туна", „Турция", и за списанията: „Всемирная илюстрация", „Jurnal Financier commercial", „Наука", „Списание за наука, занаят и търговия" и „Читалище" (1849...1893).

М. Благотворителна – разписки, бележки, бланка, квитанция във връзка с дадени от Н. Геров суми за спомоществование на: в. „България", сп. „Български книжици" (1862) и „Народний глас" (1884), благотворителния комитет към българската църква в Букурещ (1877), българската църковно-училищна община в Бургас (1882), подпомагане на бедни лица от Пловдив (1885), както и за пострадалите от пожара в Скутари и Афаной (Анадола) (1887).

Н. Книжовна дейност а) Ръкописи във връзка с:

1. Обществено-политически въпроси – протокол от конгреса в Букурещ на представителите на Браилските, Галацките и Одеските българи с решението им за обединяването на българи и сърби в една държава и акт, съставен от Тайния български комитет в Букурещ за конвенцията, подписана между румънците и представителите на Комитета, с цел освобождението на българите от турска власт (1867); статии на Найден Геров във връзка с: Българския таен комитет в Букурещ и издадения от него мемоар, адресиран до султана; създаването на чети в България; политиката на турското правителство към българското население през периода 1861–1867 г. (1867); мнението му относно управлението на България (1878); доброто отношение на българите към Русия; голямото значение на откритите в страната руски вицеконсулства, които защитават християнското население (б.д.);

2. Априлското въстание 1876 г. – донесения, телеграми, писма, статия и др. от Найден Геров до граф Н. Игнатиев с данни за подготовката на народа за въстание, причините за него и дейността на младотурците в България, положението в страната след сваляне на султан Абдул Азис и сменянето му от султан Мурад, безредици в Пловдив, с които не може да се справи управителя му Хамид паша; отношението на гърците и гръцкия митрополит Неофит към българите, своеволия на турците в Пловдив, изтезания на затворниците, обвинени като участници във въстанието, отпускане на помощ от 2000 рубли от руското правителство на българите в Пловдив, пострадали по време на Априлското въстание и др. (1876);

3. Хатихумаюна – статии и бележки от Найден Геров за изпълнението на Хатихумаюна (след 1856, 1866).

4. Училищни въпроси – статии от Н. Геров за противоречия между фактите от действителността и тези, изнесени от Йоаким Груев в сказката му за възпитанието на младежите (1884).

5. Хайдушкото движение – статия от Найден Геров за безчинствата на турците в Дунавския вилает, преследване на хайдутите и мирното българско население и убеждението на българите от необходимостта за вдигане на въстание (б.д.).

6. Данъчната система – донесение от Н. Геров във връзка с въоръжената съпротива на християните от с. Ахъ Челеби, Пловдивско, срещу новия начин за събиране на данъци върху селскостопанската продукция (б.д.).

7. Нарушения от страна на правителството – рапорти от Н. Геров с данни за неизпълнение на задълженията към българското население от страна на турската власт (б.д.).

8. Насилия над българското население, извършени от турци – донесения от Найден Геров относно убийства, злоупотреби и насилия, извършени от страна на турското население и турските власти над българите от Пловдивския санджак през месец септември, октомври и ноември 1875 г.

9. Филологически въпроси – статии от Н. Геров със заглавия „Буквы Ъ и Ь в старом церковнославянском языке, с прибавлениями: а) о букве щ и б) о правописании народнаго имени словенин", част от рецензия, както и такава за употребата на буквата (б.д.).

10. Литературни въпроси – част от статия и бележки от Найден Геров за значението на „История славянобългарская" от Паисий Хилендарски, нейното разпространение в България и влиянието ѝ над Софроний Врачански и Юрий Венелин; дейността на Васил Априлов, Никола Палаузов, братя Миладинови, П. Р. Славейков, Георги Раковски, Петко Каравелов и др.; значението на българските издания за възраждането на българския народ и др. (б.д.).

11. Речник на българския език – ръкописни тетрадки, писани от Н. Геров и продължени от Т. Панчев с подготвения Речник за печат (б.д.).

12. Българо-френски речник – ръкопис на Н. Геров във връзка с неговото съставяне (б.д.).

13. Драматични произведения – част от драма от Н. Геров с историческа тематика (б.д.).

14. Стихотворения от Н. Геров, посветени на Елисавета Хр. Пулиева, Евлоги Георгиев, Тодор Хр. Пулиев, Мария Герова и др. (1881).

б) Материали – бележки на Н. Геров във връзка с:

1. Насилия, извършени от турците над българското население (1856...1871) – имената на убитите, мястото на тяхното местоживеене или това на убийството им; нанесен побой на различни лица; извършени обири на бакалници, църкви, попове, търговци, селяни, сватбари и др., палежи на имоти, изнасилвания и потурчване на жени; извращения при събиране на данъците и др.

2. Църковни въпроси (1857...1872) – убийството на дякон Дионисий от Котел в Цариградската патриаршия; нежеланието на Едринския владика да запопи Иван Янев от Хармапли; заселване в страната ни на 10 фамилии католици от Анадол; настояване на владиката да се изучава гръцки език в училището на с. Либяхово, Благоевградско; отваряне на протестантско училище в с. Меричлери, Хасковско; нежеланието на българите да приемат унията; вероизповеданието на арменците; причината за гърчеенето на една част от българите; намерения печат на патриарх Арсений в Калофер; значението на манастира „Св. Йоан Предтеча", намиращ се на 5 часа път от Дебър, и др.

3. Хайдушкото движение (1862...1867) – действията на хайдушките войводи: Стоян от Берковско, Иго от с. Каменица, Пиротско, Румяна войвода, Христаки Хаджиниколов, хаджи Ставри от Сливен; мнението, че дейността на българските чети е причина турците да не вдигат въстание против Мехмед паша през 1867 г. и др.

4. Статистически сведения за населени места (1857...1876) – бележки от Н. Геров за имотите, броя на християнските и турските къщи, събираните данъци и църквите в селата Карареизово, Пловдивско, Алами дере и Чепеларе, Смолянско, Говедаре и Кара Мусал, Пазарджишко, Шейтан кьой и Устово, Смолянско, Костенец, Самоковско, и др.

5. Училищни въпроси (1860...1875) – за учителите Тодор от Перущица и Тодор Тасков от Свищов; откриване на протестантско женско училище в Стара Загора; желанието на Габровското училище да назначи учител, който е получил образованието си в Русия; изпъждането на учителя Бенчев от Калофер заради пиянството му и др.

6. Разпространение на болести – бележки от Найден Геров и бюлетини от санитарните власти на Османската империя във връзка с данните за протичане на болестта тифус в Станимака през 1869, 1870 г. и холерата във Филипопол през 1873 г.

7. Написване на учебника „Извод във физика" (б.д.).

8. Фолклорни произведения – преписи, направени от Н. Геров и Атанас Филиков на български и турски поговорки, пословици, народни песни със заглавия „Самодиви", „Любов и търпение", „Моминско честолюбие" и др. (б.д.).

9. Написване на учебника по българска граматика (б. д.)

10. Преписи на материали от вестници, направени от Найден Геров с данни за насилия от страна на турци, поместени във в. „Македония“ (1858); руският превод на султанското ираде (заповед), обнародвано във в. „Московские ведомости“; преводът на френски език на султанския ферман от 30 ноември 1875 г.; кореспонденцията на френски език от М. Дьопюи и М. Баринг за зверските клания на християнско население от страна на турците (1875) и др.

11. За Цариградската конференция 1876–1877 – мнението на Р. Солзбъри, граф Н. Игнатиев, Ихтем паша и Сафет паша за задачите на конференцията; протест от страна на Пловдивските жители пред Великите сили срещу изпратените от областта телеграми в подкрепа на обявената конституция, както и техните искания за автономия и др. (1877)

13. Разни (1848...1879) – молбата на Н. Геров към Д. Мутев да му препише Абагара; радостта на българите от откриване на Руското вицеконсулство в Русчук; приемането на австрийско поданство от 60 пловдивски и пазарджишки фамилии след идването на австрийския консул в Пловдив; мнението на Апостол Конкович за Русия, французите и англичаните; данни за Метохия и Банско; стари надписи по камъните на църквата „Св. Атанас“ в с. Каяли, Хасковско; смъртта на Никола Фабрикаджията от Пазарджик, причинена от двама турци; сведения за венчилата в Чирпан; имена и адреси на лица, с които Н. Геров е поддържал връзки; споменава се за Константин Миладинов, който е в затвора; списък на лицата, учили в богословското училище на о. Халки; щети, нанесени от паднал град в София, Софийско и Казанлък; желанието на протестантите в Стара Загора да открият девическо училище; изпратен шаяк и изданието с песните на братя Миладинови на М. Хитрово; склонност на младежите от Казанлък към унията и увещанията от Нурет бег към сливенските жители да станат католици; забрана от страна на турското правителство да учителстват лица, завършили в Русия и Сърбия; описание на болестта холера и начините на нейното лекуване; затварянето на провадийската и неврокопската църква с цел да не се проповядва в тях на български език; събирането на данъка десятък; оплакване на селяните от Пловдивско до английския консул в Русчук от своеволията на турците; запазени стари книги в църквата в с. Недобърско, Благоевградско; необходимостта от намирането на професор по богословие в Търново, на когото заплатата ще плаща Панарет Рашев; запазени староеврейски книги в църквата „Св. Илия“ в с. Тича, Сливенско и в с. Жеравна, Сливенско, както и антики в с. Арчар, Видинско и др.

Печатни материали

1. Позиви, манифести, обявления и др. (1832...1896, б.д.) – гадателна книжка; обзор, издаден от Ришельовския лицей с отбелязаните предмети, преподавани в него през първата половина на 1838 г.; клетвено обещание и указ от император Александър II до поданиците на Руската империя във връзка с бъдещото му управление; част от книга със статия, в която се разглежда дейността на турските чиновници и положението на мюсюлманското и християнското население в България, както и отношението на турското правителство към православната църква; Български речник от Найден Геров, печатан в Санкт Петербург през 1856 г., съдържащ буквите А–В; реч, произнесена от протоерей М. Павловски на 27 май 1867 г. в църквата при Новорусийския императорски университет в Одеса във връзка с отслужване на молебен за опазване живота на руския император; песен, написана от И. Христович и посветена на султан Абдул Азис за посрещането му в българското училище в Русе; слово от д-р Стоян Чомаков, произнесено пред събранието на българската църква в Цариград през 1868 г.; част от сборник на Н. Марков с аритметични задачи; султански ферман, издаден през 1875 г. във връзка с промените, които трябва да се направят за гарантиране на гражданските права; съобщение от 1876 г. във връзка със смъртта на А. Мошенин, руски вицеконсул в Русчук; възвание от Българския централен комитет в Букурещ до българския народ за подпомагане на руската армия, целта на която била освобождението на страната ни; наредба от великия княз Николай Николаевич до българския народ във връзка с изменение на данъчната система в България; реч, произнесена при освещаване на двете български знамена – едното, посветено на руския император Александър II, а другото на великия княз Николай Николаевич, главнокомандващ руската армия; мирен договор, подписан в Санстефано от граф Николай Игнатиев, Ал. Нелидов, Сафет паша, Садулах бей за прекратяване на Руско-турската война 1877–1878 г.; обръщение от Привременното българско управление в Македония до населението от освободените български земи във връзка с влючването им в борбата за освобождение на Македония; конституция, изработена през 1879 г. от народните представители на Учредителното народно събрание в Търново; телеграма от Александър Батенберг до Антим Видински в отговор на поздравления относно избирането му за княз на България; брошура от П. Мусевич със заглавие „Дали е истина пророчеството на Достоевски ?“; тропар (църковна песен) в чест на братята Кирил и Методий и др.

2. Вестници и изрезки от вестници (1856...1905) – „Басирет“, „Время“, „Дунав“, „Марица“, „Московские ведомости“, „Неологос“, „Норд“, „Одесский вестник“, „Свят“, „Северная пчела“,

„Цариградски вестник“ и др., съдържащи манифеста на император Александър II за прекратяване на Кримската война (1853–1856 г.); предстоящото заседание на Славянския благотворителен комитет в Москва и въпросите, които ще се обсъждат на него (1873); част от статии с липсващи заглавия на Стефан Бобчев и Найден Геров (подписан с псевдоним Молчан), поместени във в. „Московские ведомости“ (1878); реч, произнесена от Найден Геров при полагане основите на строежа на железницата от Свищов до Търново (1878) и др.

3. Р а з н и – свидетелство, възвание, изложение, програма, обявление и др. във връзка със заплахите от страна на Г. Цукалас, че притежава документи, с които ще разобличи българските патриоти (1859); разпространението и жертвите на холерата в Цариград (1865); протести на жителите на Враца до екзарх Антим Видински по повод изпратеното клеветническо писмо до Високата порта за поведението на архиерей Аверкий и неговото отстраняване (1872); подарен специално изработен пръстен на Ата бей от руския император (1875); молба от настоятелството на дружеството „Единство“ в Пловдив за парична помощ във връзка с борбата, която води срещу решенията на Берлинския конгрес (1878); български ръкописен превод на книгата „Старосветки помещици“ от Николай Гогол (1883) и др.

Документалните материали о т, д о и з а ч л е н о в е о т с е м е й с т в о т о н а ф о н д о б р а з у в а т е л я се отнасят до:

1. Г е р о Д о б р е в и ч М у ш е к (б а щ а). К о р е с п о н д е н ц и я т а д о н е г о (1841...1852) е от Константин Геров, Найден Геров, Атанас Хаджипавлов, хаджи Иван Спасов и съдържа данни за направените преводи от Найден Геров в Одеса; издействани от Одеския губернатор граф Воронцов 4 стипендии за български младежи, които ще учат в Семинарията в същия град; отношенията между Васил Априлов и Найден Геров; подробности за Геровия попечител Дмитрий М. Княжевич в Одеса; подарени книги на габровските църкви от руския Синод и необходимостта от изпращането на такива и на Копривщинските църкви; цените на някои църковни книги в Русия и др.

2. С т о й к а Г е р о в а (м а й к а). П и с м о т о д о н е я е от Елена Герова (по мъж Генчева Кълева), която съобщава за пристигането си в Цариград (1858).

3. М а р и я Г е р о в а (по баща Х р и с т о в а П у л и е в а) (с ъ п р у г а). М а т е р и а л н о т о й с ъ с т о я н и е е разкрито от запазените бележки, сметководни книги, пълномощни, разписки и др. (1858...1909), които са с данни за зестрата ѝ; направени покупки за домакинството и домай; дадени пари на девическото училище в Пловдив и на бедни лица; направен абонамент за моден журнал и в. „България“; заплащане за превоз на фортепиано; отчуждаване на чифлика Кафка, Бургаско във връзка със строежа на пристанището в Бургас и

др. Кореспонденцията от нея е адресирана до Маркар Артюнов, Х. Беранек, Евлоги Георгиев, Христо Георгиев, Ивана Герова, Елисавета Христова Пулиева и др. и третира следните въпроси: женитбата ѝ с Найден Геров (1858); ученето на сина ѝ Геро и дъщеря ѝ Деяна в Лозана (1878, 1881); награждаването на Найден Геров с орден „Св. Станислав – III степен“ и боледуването му от треска; наследствени въпроси; желанието ѝ да построи къща на бащиното ѝ място в Пловдив (1861); смъртта на сина ѝ Богдан (1863); упълномощаването на Христо Георгиев да я представя при подялбата на бащиното ѝ наследство (1864); дадени балове в Пловдив (1873); радостта ѝ от Освобождението на България и намерението им да отидат да живеят в Швейцария за една или две години; благотворителната ѝ дейност към девическото училище и болницата в Пловдив (1879); предложение към швейцарка да заеме лекарско място в Пловдивското девическо училище, а дъщеря ѝ да стане учителка на Геровите деца Евлоги и Радка (1881); недоброто отношение на властта към семейството ѝ след сваляне на княз Александър Батенберг и намерението на Найден Геров да отиде в Санкт Петербург, където да издаде Речник на български език (1887) и др. Писмата и телеграмите до нея са с автори Дона Атанасова, Х. Беранек, Вельо Богданов, Евлоги Георгиев, Христо Георгиев, Геро Геров, Найден Геров, Стойка Герова, д-р Спас Иванов, Елисавета Караминкова, Рада Киркович, Никола Хр. Пулиев, Тодор Христов Пулиев и др. и са с данни за: покани до Найден Геров за присъствие на годишните изпити в училищата в Пловдив (1859); назначаването на учител в Мустафа паша (1860); посещението на руски фокусник в Пловдив (1866); търговската криза в Европа през 1861 г.; мнението на Н. Геров, че патриарх Григорий VI няма да разреши българския църковен въпрос; интриги срещу Найден Геров с цел махането му от поста, който заема, и срещите му по този повод с княз А. Горчаков в С. Петербург (1867); молбата към Мария Герова за издействане на пари от наследството на протосингел К. Нектариев за женския манастир „Въведение Богородично“ в Калофер; образуване на женското дружество в Карлово (1870); интереса на българите в Одеса към Априлското въстание; работата на д-р К. Киркович като лекар в Орловската губерния; готовността на русите да помогнат на българския народ (1876); подробности за ученето на Геро, Христо и Евлоги Герови в чужбина (1876...1895); препоръчване на Мария Шишеджиева, завършила Одеския девически пансион, за учителка на децата на Мария Герова (1877); заплахи от страна на турците към българското население; настроението за война в Москва и това за мир в С. Петербург; назначаването на Найден Геров за свищовски губернатор, размера на заплатата и къщата, която му се предоставя за ползване; състоянието на бежанците от Тракия по време

на Руско-турската война и раздаване на помощи от Славянския комитет (1978); състоянието на Пловдив след войната и лицата, членове на Управителния съвет на града; записване на българи в Опълчението; организиран бал в Одрин в полза на българските училища в града; съобщение в руските вестници за освобождаването на митрополит Милетий Софийски (1878); отношенията между Найден Геров и Евлоги Георгиев; мнението на последния за Великото народно събрание и неговите депутати (1879); състоянието на женското дружество „Майчина грижа", девическото училище „Благовещение" и ученичките в Пловдив; посещението на княз Александър Батенберг и д-р Георги Вълкович в Карлово, направен ремонт на карловските улици и поставянето на 100 улични фенери (1879); политическата обстановка в страната ни и отнемане на депутатските права на Евлоги Георгиев от либералите; честване празника на братята Кирил и Методий в българската църква в Букурещ (1880); пребиваването на българската делегация в С. Петербург във връзка с погребението на император Александър II (1881); по лични, наследствени и парични въпроси.

Дейността ѝ като член на женското дружество „Майчина грижа" в Пловдив е представена от запазените сметки, разписки, покана, писма, прошение, реч, бележка и др. (1869...1885) във връзка с: възпитанието на децата; нарастване на образоваността сред жените и създаването на женски дружества в страната; внесени пари за женското дружество от Харитина Ев. Гешова, Елена и Мария Кесякови, Ана Тороманова и др.; похарчени суми от дружеството за различни цели; предадени 540 гроша от Найден Геров на Гина Христова Данова, получени от лихвите на парите, притежание на дружеството и др. Разписката от 1893 г. е с данни за платения от Мария Герова абонамент за списание „Мисъл"; сведения за дарителската ѝ дейност дава документът от 1879 г. във връзка с изпратените от нея платове за сиропиталището и болницата в Пловдив.

4. Геро Найденов Геров (син). Биографични сведения намираме в един бюлетин, подписан от Х. Беранек, за успеха и поведението му в училището Лорие в Лозана (1876) и в сертификат от Френското консулство в Пловдив във връзка с издаването му на паспорт като руски поданик за пътуването му до Мюнхен (1887); преписът на протокола от 1900 г., свързан с оставеното му завещание от Христо Н. Пулиев, е с данни за материалното му състояние. Писмата до него, изпратени от Христо Н. Геров и Деяна Н. Герова, са от личен характер (1873, б.д.); фактурите, издадени от Българското читалище в Пловдив, са с данни за спомоществователната му дейност като член на същото читалище (1872, 1875).

5. Деяна Найденова Герова (дъщеря). С биографични сведения е свидетелството за завършен втори клас, издадено от Пловдивското девическо училище през 1874 г., и дописката „Българските княгини", поместена във в. „Българин", в която се дава мнение за Деяна Герова, като една от подходящите кандидатки за съпруга на бъдещия цар на България, ако той не е женен (1878); Кореспонденцията до нея с автори Геро Найденов Геров, Найден Геров, Христо Н. Геров, Ивана Герова и др. е по семейни въпроси (1872...1883). Разписката от 1877 г. за внесени 100 франка в полза на бежанците от Тракия се отнася до благотворителната ѝ дейност.

6. Христо Найденов Геров (син). Няколко документа (бюлетин, разписки, сметка, удовлетворение, служебен списък) са с биографичен характер – учението му в колежа Галиард (1879–1881), Робърт колеж (1881) и Военното училище (1889). Заявлението във връзка с получаване на 2/3 от покупко-продажбата на чифлика Кафка, Бургаско е свързано с материалното му състояние (б.д.). Писмото от него е описание на пътуването му до Берн, Швейцария (б.д.), а писмата до него са от Евлоги Георгиев, ученическото дружество „Напредък" в Пловдив и Георги Киселов и са във връзка с учението му и от личен характер (1887...1898).

7. Евлоги Найденов Геров (син). Кореспонденцията до него (1884...1897) от Стойка Н. Иванова, Марийка Киркович и Филип Г. Прахов е от личен характер, а писмото на К. Кесяков е с данни за живота му във Виена. От членството в Бъомското дружество за изящни изкуства в Прага е запазена неговата членска карта (1891).

8. Рада Найденова Герова (дъщеря). От частен характер е съхраненото писмо до нея от Евлоги Н. Геров (1899).

9. Атанас Геров Добревич (брат). Кореспонденцията до него от Найден Ат. Геров съдържа сведение за жела-нието на последния да учи абаджийство (1874).

10. Ивана Герова Добревич (сестра). С данни за учението на дъщеря ѝ Рада Гугова в Киев и по парични въпроси е писмото на Рада до нея от 1864 г.

11. Константин Геров Добревич (брат). Писмото от него до Захари Круша е във връзка с изпращането му на исканите географски сведения, като изказва и радостта си от учителстването на Захари Круша и Константин Василиев в Одрин (1857). Кореспонденцията до него (1853...1857) е с автори Константин Василиев, Христо Г. Данов, Александър Екзарх, Спас Иванов и др. и е във връзка със: заминаването на Найден Геров в Русия; молбата на К. Василиев да му се изпратят учебници, необхо-

дими му за преподаването в училището в Татар Пазарджик; желанието на Христо Данов да бъде назначен на мястото на К. Геров в Пловдивското училище „Св. Св. Кирил и Методий“, след неговото заминаване на учение в Русия; подновяване абонамента на К. Геров за в. „Цариградски вестник“ и др.

12. Теодор Теодоров (зет–съпруг на дъщеря му Рада Герова). От кореспонденцията до него са запазени две писма от Геро Н. Геров и Тодор Хр. Пулиев с данни за напускане на Пловдив от гръцки семейства и заминаването им в Одрин и Цариград и по лични въпроси (1906).

13. Иван Спасов Абрашев (зет–мъж на сестра му Рада). По парични въпроси са двете писма до него от Спас Иванов Абрашев (1860).

14. Христо Тодоров Пулиев (тъст на Найден Геров). Документалните материали (продавателни актове, съдебни решения и бележки), свидетелстващи за материалното му състояние, са относно продажбата на лозя, ниви, хан-странноприемница и др., както и разпределяне на паричното му наследство между неговите наследници (1830...1862).

15. Елисавета Христова Пулиева (тъща на Найден Геров). Материалното ѝ състояние е свързано с разписката, писана от д-р Стоян Чомаков, за направените от нея сметки за закупени лекарства от аптеката му в Пловдив през 1859 г. Запазено е едно писмо до нея от М. Атанасова от частен характер (б.д.).

16. Тодор (Теодор) Христов Пулиев (брат на Мария Герова). По парични и лични въпроси са писмото и телеграмата до него от Екатерина Недева и Стоянов (1863, 1885).

17. Никола Христов Пулиев (брат на Мария Герова). Писмото от него до проф. д-р Гергенс е във връзка с учението на синовете му Георги и Никола в Лозана (1885), а кореспонденцията до Никола Пулиев е с автори Мария Герова, Тодор Хр. Пулиев, Елисавета Хр. Пулиева и се отнася до уреждане на наследствени въпроси и по лични проблеми (1861...1884). Членството му в Одеското българско настоятелство е отбелязано в статията „Отчет на Одеското българско настоятелство от 2 февруари 1869 г. до 2 февруари 1871 г.“, публикувана в подлистник, но не личи на кой вестник (1871). Запазено е съобщението за избирането му за градски съветник на Карлово като член на Либералната партия (б.д.).

18. Доротей, митрополит Врачански и Софийски (племенник). Във връзка с паричния му дълг е писмото

от него до митрополит Григорий през 1859 г., а кореспонденцията до него от брат му Спас Иванов е с молба да му помогне парично с цел завършване на образованието, а тази от патриарх Йоаким II съдържа напътствията на последния към Доротей спокойно да понесе отправените обвинения по негов адрес от мутесаръфа на София пред Великата порта и др. (1861,1862).

19. Вельо Иванов (племенник). Писмото до него съдържа сведение за желанието на Спас Иванов да му се поднови абонаментът за вестниците „Македония“ и „Право“ през 1872 г.

20. Геро Атанасов Геров (племенник). От личен характер е неговото писмо до Юсеин Башов (1875).

21. Геро Нешев Прахов (племенник). Изпратеното до него писмо е от Атанас П. Гугов и е по семейни проблеми (1884).

22. Атанас Панчев Гугов (племенник). Двете писма до него са от Геро Прахов и Рада Киркович и се отнасят до желанието на последната да бъде назначена за управителка на пансион, както и за изнесена панихида на сестрата на Найден Геров – Ивана Герова (1884).

23. Рада Гугова-Киркович (племенница). Запазено е едно писмо до нея от Филип Геров Прахов от личен характер (1891), както и указание за назначаването ѝ като учителка в Областната девическа гимназия в Пловдив (1884).

24. Тодор Панчев Дуплеков (племенник). Писмото от него до Христо Велев е за изпращането труда на Найден Геров „Буквы Ъ и Ь в старом церковнославянском языке с прибавлениями: а) о букве ѱ и б) о правописаний народнаго имени словенин“ (1891). Кореспонденцията до него (1896...1904) е от М. Георгиева, Иван Пеев-Плачков, Йосиф Стоянов, Теодор Теодоров и е със сведения за абонамента на Тодор Панчев за „Периодическо списание“; мнението на Иван Пеев за д-р Никола Бобчев; положението на Българското дипломатическо агентство в Цариград и др. Неговата книжовна дейност е свързана с издаване личния архив на Найден Геров (1905, б.д.), бележките му за неморалното поведение на учителите в Пловдив и Пловдивско са във връзка с дейността му като учител, а няколко документа показват обществената му дейност като член на настоятелството на Клуба в Пловдив. Запазените печатни материали са със статии, отзиви и кореспонденции по различни въпроси (1901...1910).

25. Тодор Христов Пулиев (родственик). Тапиите и бележките за владеене и продажба на имоти са във връзка с материално му състояние (1804, 1808).

26. Никола Тодоров Пулиев (родственик). Една

разписка и бележка са с податки за материалното му състояние (1859). Брошурата „Проекти от императорското правителство за решението на българския черковен въпрос“ се отнася към печатните материали (1868).

27. Филип Геров Прахов (родственик). От личен характер е писмото от него до Тодор (1891).

28. Георги Тодоров Панчев (родственик). С благодарност относно съдействието за освобождаване от затвора на баща му Тодор Панчев е писмото му до Иван (1916).

29. Райна Тодорова Панчева (родственица). С материалното й състояние е свързан документ за притежавани от нея суми в застрахователно дружество „България“ – клон Пловдив (1899).

30. Евлоги Георгиев (родственик). Кореспонденцията до него от Найден Геров, Б. Горанов, Никола Христов Пулиев и Константин Стоилов е със следните данни: цената на анасона и ориза през 1858 г.; желанието на Б. Горанов да заеме учителско място след завръщането си в България (1875); ученето на Никола и Георги Пулиеви в Робърт колеж (б.д.); доброто посрещане на княз Александър Батенберг в Мюнхен; проведената аудиенция на Ото Бисмарк с Константин Стоилов, на която е станало награждаването на последня с орден „Червения орел“ (1881) и др. В няколко запазени бележки има податки за неговата лихварска дейност (1853, 1857).

31. Христо Георгиев (родственик). Запазените две писма до него от Мария Герова са с частен характер (1858,1868).

32. Елисавета (Ека) Иванова Пулиева (Горанова) - Караминкова (родственица). Във връзка с намиране на учителка за децата на Герови е писмото до нея от Мария Герова (1867).

33. Мария (Мина) Николова-Гешова (родственица). Сведенията в писмото от нея до Настоятелството на българското читалище в Цариград са относно женското дружество в Карлово (1870).

34. Елисавета (Ека) Николова Пулиева (родственица). В писмото си до Христо Н. Пулиев пише за желанието да продължи образованието си в Цариград (1876).

35. Протосингел Кирил Нектариев (родственик). Кореспонденцията до него е от Иван Костов Кирков и поп Георги Стефанов и е по парични въпроси (1856...1868). Запазената бележка е за направеното от него завещание и се отнася до благотворителната му дейност (б.д.).

Във фонда се намират и документални материали от, до и за други лица (писма, бележки, разписки, отчетни журнали,

удостоверения, квитанции и др.) със следните сведения: паричните постъпления от църкви и училища; владеенето и продажбата на вакъфски земи, къщи и дюкяни от различни лица; състоянието на войсковото поделение в Багдад през 1849 г.; производството на различни видове житни растения; молба от Добри Илиев за освобождаването му от затвора, задържан там за спасяване на девойка от потурчване; разпределяне наследството на починалия Кеворк Мардорос от Пловдив; направен абонамент от д-р Рашко Петров за в. „Туна“ и на ученическото дружество в Робърт колеж за в. „Народний глас“; описания на пасищата в Панагюрище и др. (1799...1911).

Нели Запрянова

Ф. 26; 190 док.; 1821...1972 г.[1]; Инв. оп. № 2[2]; пост. 1970, 1976 г.; бълг., англ., нем., тур. и фр. ез.; части от фонда се намират в ЦДА (Ф. 48) и къща музей „Гео Милев“ в Стара Загора.

ГЕО МИЛЕВ (ГЕОРГИ МИЛЕВ КАСАБОВ)

(псевд.: Б. Л., Г. К., Г. М., Здравко, Казбич, д-р Григор Касиев, Б. Лавров, М., М-в, Р., Р. С., Ратибор, Г. Ростимович, С., Сл., Р. Слатанов, Харитон, Чичо Спас, Т., Georges Rovande, Gh., I. K, Mill, S., Scipio, Z.)

(Роден в 1895 г. – гр. Раднево; убит в 1925 г. – София)

Поет, публицист, преводач, художник. Завършва гимназия в Стара Загора (1911), където радактира ръкописни вестници, съставя сборници, рисува карикатури. Студент в Историко-филологическия факултет на Софийския университет (1911), следва литература в Лайпцигския университет (1912–1915); участник в Първата световна война (1915); организира и издава списание „Везни“ (1919–1922) и списание „Пламък“ (1924–1925); издава стихосбирките „Жестокият пръстен“ (1920), „Иконите не спят“ (1922), „Панихида за поета П. К. Яворов“ (1922), „Грозни прози“ (1924); съставител на антологиите „Антология на жълтата роза“ (1922), „Антология на червената роза“ (1940) – посмъртно; превежда Еврипид, Софокъл, У. Шекспир, Й. В. Гьоте, Х. Ибсен, А. Блок, А. С. Пушкин, Ст. Маларме, Ф. Ницше, Р. Демел и много други.

---

[1] Документите, датирани преди раждането на поета и след неговата смърт, се отнасят до членове на семейството му.

[2] Обзорна статия на Ф. 26; оп.1, публ. в: О б з о р на архивните... Кн. 1. С., 1963, 190–194.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Васевски, К. Гео Милев. Журналистически и публицистически път. С., 1989; Васевски, К. Списание „Пламък“ и неговият редактор Гео Милев. С., 1973; ЕБ. Т. 4, С., 1984, 228–230; Йорданов, А. Своечуждият модернизъм. С., 1993; Марков, Г. Гео Милев. Литературнокритичен очерк. С., 1985; РБЛ. Т. 2, 366–369; Фурнаджиева, Е. Гео Милев 1895–1925. Био-библиографски указател. С. 1985; Гео Милев (1895–1925). Летопис на неговия живот и творчество. Състав. Е. Фурнаджиева. Пловдив, 2005. 428 с.

Публикации на документи: Литературен глас, № 506, 12 март 1941.

Документите, съдържащи биографични данни за поета, са: кръщелно (1895), брачно свидетелство за венчавката му с актрисата Милица (Мила) Керанова (1919), протокол на Софийския съд за обявяване изчезването на Гео Милев от 15 май 1925 г.

Запазена е илюстрована карта от Борис Касабов до Гео Милев с поздравителен текст (1917).

С литературната дейност на Гео Милев са свързани: а) препис в ръкопис на белетристичната му творба „При Дойранското езеро“ и необнародвани впечатления, писани през войната (1916); б) броеве от редактираното от него списание „Везни“ (1921–1922); ръкопис на превод – пиесата „Електра“ от Хюго Хофманстал (б.г.).

Запазени са и документи на членове от семейството на фондообразувателя:

1. Писма до Милица (Мила) Гео Милева (съпруга) от Ат. Букурещлиев (1910), Константин Константинов (1910–1915), Ана Радославова (1919) с личен характер; печатни материали с посвещения до нея: „Юбилеен сборник. Адриана Будевска 1899–1924“ (1925), „Дар на Асен Златаров. Юбилеен сборник“ (1932) и паметен лист, издаден по повод смъртта на проф. А. Златаров (1936).

2. Крепостен акт (1899) за придобит имот е свързан с материалното състояние на Анастасия Касабова (майка).

3. Ипотечен договор и квитанции за осигурителни полици от дружество „Балкан“ (1905...1922) отразяват материалното състояние на Мильо Касабов (баща). С дейността му като учител (1892–1895) са свързани: свидетелство от с. Клементиново и участието му в учителски събор в Казанлък. Реклама на играчките „Детски живот“ са дело на ръководеното от М. Касабов книгоиздателство в Стара Загора. Протокол

от доброволно дружество „Сливница“, на което М. Касабов е член на управителния съвет (1923).

4. Материалите, отразяващи организационната дейност на българския ПЕН-клуб (1926–1931; 1972): списък на основателите му, подробни сведения за организацията и връзките с чуждестранните центрове и др. са част от документацията, събрана от Леда Милева (дъщеря) като председател на българския ПЕН-център (1974–1981).

5. Бележка от мюсюлманската общност в Чирпан (1821) определя наследствена част от имот на поп Георги (дядо).

Към документалните материали от, до и за други лица се отнасят картичка на Никола Нонев до Константин Константинов (1910) от личен характер и писмо на Седмаков до Ат. Илиев за дължими суми на дружество „Родителска дружба към печатница „Светлина“ (1910).

Мария Добрева

Ф. 26; 331 док.; 1905...1990 г.[1]; Инв. оп. № 3; пост. 1994 г.; бълг., англ., нем. и фр. ез.

ГЕО МИЛЕВ (ГЕОРГИ МИЛЕВ КАСАБОВ)

Публикация на документи: Милев, Гео. Произведения. В два тома. Т. 1. Гео Милев – поетът. Ред. Л. Милева и др. С., 1995, 243–273.

Към биографичните материали във фонда са причислени: бележка за изпратени в Руското консулство документи на Г. Милев след завършване на IV клас (1905); зрелостно свидетелство от Мъжката гимназия в Стара Загора и свидетелство за държани допълнителни изпити към класическия отдел на същата гимназия (1911, 1913), уверение за завършена учебна година (1911–1912) на Историко-филологическия факултет на Софийския университет, студентски записки, начален вариант на дисертацията му „Лириката на Рихард Демел с оглед на новата поезия“; удостоверение от Лайпцигския университет за преминал курс на обучение (1912–1915); спомени на Мильо Касабов (1928) за сина му и др.

---

[1] Документите след смъртта на фондообразувателя са свързани с критични статии за творчеството на поета.

Кореспонденцията от Гео Милев съдържа писма до Емил Верхарн (1915) с изразено уважение към поета и желание да преведе на български поемата му „Окървавена Белгия“, писма до Мильо Касабов (1914...1924) за: настроението на Г. Милев далеч от родината, творчески замисли, хода на лечението му, изясняване отношенията в издателство „Везни“, за преводаческата му работа над „Хамлет“, драмите на Стринберг; указание за оформление на изданията и др.; до Таня Кожухарова с лично съдържание и стихотворението „Посвещение“.

Автори на писмата до Гео Милев (1908...1921) са: Атанас Илиев, Пенка Касабова, Николай Лилиев, Иван Мирчев, Р. Радославов, Людмил Стоянов и засягат близките му, предложение за създаване акционерно дружество „Везни“, поет ангажимент от страна на Н. Лилиев да завърши навреме обещан превод и др.

Във връзка с литературната дейност на поета са: поетически творби, с които участва в съставените от него ръкописни сборници „Изкуство“ (1909–1911), сборникът „Албум – спомен на моята сърдечна приятелка Татяна“ (1915) и др.; документите по задържането и убийството на поета (1925–1926): протест на Писателският съюз срещу преследването за „литературни грехове“, защитата на Г. Милев пред Софийския окръжен съд за мотивите, ръководили го в писателската му дейност, възражения и писма от семейството срещу отвличането му от Обществена безопасност, изпратени до Председателя на XXI обикновено народно събрание и министъра на вътрешните работи и др.; с преводаческата дейност на поета са свързани ръкописите: „Баратински“ на Пушкин, „Двама украински поети“, отделни преводи на Т. Шевченко, Ф. Тютчев, А. Белий, А. Майков, В. Брюсов, Ю. Верховски и др.(1910–1915, б.д.); бележник с критични бележки (1910–1912) за превода на Алеко Константинов и Пенчо Славейков на „Демон“ от М. Лермонтов, за „Славянската антология“ на Ст. Чилингиров, страници от книгата му „Театрално изкуство“ (1918), представят поета като критик.

Редакторската и издателската дейност на Гео Милев е представена от съобщение и реклама на новоизлезли книги на библиотека „Везни“, условия за набиране на абонати, предложение за включване към групата на сдружените вестникарски настоятели в България (1915–1922) и др. Група документи, свързани с литературната дейност на фондообразувателя, са обединени в критика за литературното творчество на Гео Милев: статиите на Жан Бланков „Емил Верхарн и Гео Милев“ и „Емил Верхарн и Русия“ (1975, 1976); статията на Анастасия Деспотова „Гео Милев и д-р Есер. За едно стихотворение на Гео Милев, посветено на холандския хирург д-р Есер“ (1985), статия на Еуглена Токахаси „Гео Милев и Йоханес Бехер“ и др.

Към творческата дейност на Г. Милев се числят: автопотрети, рисунки с туш, карикатурен албум „Негово величество“ и др. (1905...1922).

Документалните материали от, до и за членове от семейството на фондообразувателя се отнасят до:

1. Милица (Мила) Гео Милева (Керанова) (съпруга). Кореспонденцията от нея е до: Мильо и Анастасия Касабови и засяга здравословното състояние на Гео Милев, пласирането на списание „Везни“ и други семейни въпроси (1919–1920).

2. Мильо Касабов (баща): разписки (1912–1913) за приведени суми на Г. Милев по време на следването му в Германия, свързани с материалното му състояние; писмата до него (1918–1919) са от Николай Лилиев и Иван Христов с информация за възможностите за изпращане на колети в Германия; във връзка с желанието му да преведе стихове от Балмонт, оценка на превода на „Хамлет“, направен от Г. Милев и др.

3. Борис Касабов (брат) – автобиография (б.г.) със сведения за жизнените перипетии и служебен път на Гео Милев.

Мария Добрева

Ф. 35; 3591 док.; 1910...1949 г.; Инв. оп. № 2[1]; пост. 1989 г.; бълг., англ., итал., лат., нем., рус., тур. и фр. ез.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

(Основана през 1878 г. в София)

Национална библиотека на страната, най-старият културен институт в следосвобожденска България, най-голямата универсална научна библиотека, архив на българската книжнина и Национален библиографски център (от 1897). Основана през 1878 г. с активното участие на губернатора на София П. В. Алабин и на Марин Дринов под името Софийска публична библиотека. Открита за читатели през 1879 г. и същата година минава под ведомството на Министерството на народното просвещение, като е преименувана Българска народна библиотека. През 1880–1885 г. библиотеката се помещава в сградата на Голямата джамия (Бююк джамия). От 1897 г. въз основа на закона за депозиране на печатните издания в народните библиотеки получава задължителен библиотечен депозит и поема основните си функции – събиране на националното книжовно наследство и библиографирането му. От 1900 до 1944 г. Библиотеката се поме-

[1] Обзорна статия на Ф. 35; оп.1, публ. в: Обзор на архивните... Кн. 2. С., 1966, 29–47.

щава в „Гражданския клуб“ на ул. „Г. С. Раковски“. Сградата е опожарена и разрушена от бомбардировките над София (1944). През 1953 г. тържествено е открита новата сграда на бул. „Васил Левски“ № 88. От 1950 г. е Държавна библиотека, от 1959 г. – Народна библиотека „Васил Коларов“, от 1963 г. – Народна библиотека „Кирил и Методий“, след 10 ноем. 1989 г. – Народна библиотека „ Св. Св. Кирил и Методий“. От 2005 г. НБКМ е седалище на Специализирания научен съвет по библиотечно-информационни науки към Висшата атестационна комисия (ВАК).

За изграждането на библиотеката като институция с особени заслуги са нейните директори: Васил Стоянов (1884–1894), Пенчо Славейков (1902...1911), Стоян Заимов (1903–1908), Райчо Райчев (зам.-дир. 1923...1928, дир. 1935–1944), Велико Йорданов (1928–1934), К. Калайджиева (1966–1983) и др.

Източници:

За фондообразувателя: ЕБ. Т. 4, с. 438; Йорданов, В. История на Народната библиотека в София. По случай 50-годишнината ѝ 1879–1929 г. С., 1930; Калайджиева, К. Материали за историята на Народната библиотека 1944–1978 г. С., 2003; документите от фонда.

Документите във връзка с администрацията и финансите на библиотеката (1911...1956) се разделят:

1. Материали на ръководни и съвещателни органи: укази, доклади, заповеди, наредби, правила, протоколи, отчети, писма, молби, закон, списъци, удостоверения, заявления, лични карти, се отнасят за: изменение на закона за Народна библиотека и на закона за депозиране на българските печатни произведения (1918); служебното положение на заместник-директора на библиотеката Стилиян Чилингиров (1919); назначението на Ст. Аргиров за директор (1922); промени в персонала на библиотеката и Етнографския музей в София; правилник на библиотеката, включващ цели, средства, устройство, управление (1926); правилник за ползване на книгите; правото на видни обществени дейци да ползват извън библиотеката най-много три книги срещу залог от 100 лева за всяка (1923); заемане на книги и ръкописи от държавните публични библиотеки на Чехословашката република; учредяването на библиотеки в селата Телиш и Пордим (Плевенско), с. Угърчин, с. Дерманци, с. Блъсничево, (Ловешко) (1921); избиране на тричленен библиотечен комитет при библиотеките в с. Орешак, с. Александрово, с. Дълбок-Дол, с. Ябланица, с. Къкрина (Ловешко) и с. Гулянци (Плевенско) (1921); откупуване библиотеката на Григор Начович (1924); задължението на служителите да пазят библиотечния имот; донесените от Цариград материали от библиотекаря на Ориенталския отдел В. Тодоров; създаването на международна служба за координиране работата на библиотекарите (1922); книжовния имот на Народна библиотека за периода 1926–1928 г.; нови

постъпления от книги за 1927–1928 г.; липсата на място за подреждане на новодошлите книги; систематизирането, описването и сигнирането на книги; протоколни книги за откупуването на архивни материали (1909–1912; 1945).

Преписка във връзка със създаване на къща музей „Иван Вазов" в София (1924–1930): писмо с предложение на Евгения Марс да откупят от нея златната лира на Иван Вазов; мотивите към законопроект за съхранение на дома, покъщнината, ръкописите и подаръците на Ив. Вазов; указ, с който се обявяват за собственост на музея „Иван Вазов" всички останали от поета ръкописи и подаръци; направената оценка на движимия имот на поета след смъртта му; възстановяването на къщата на Вазов в Сопот в старинния й вид с цел да се превърне в къща музей.

Преписка на Министерството на Народното просвещение с училищата в страната по изпълнение Ньойския мирен договор: съдържа отговорите на училищата в страната на окръжното писмо на МНП (1921) относно задължението на България по член 126 от договора за мир да издири и върне на Гърция, Румъния и Сърбия всички документи, архиви и предмети от археологически, исторически и художествен интерес, които са били взети по време на Първата световна война (1914–1918).

2. Материали за личния състав на библиотеката (1913–1945): свидетелства, удостоверения, заповеди, заявления, доклади и лични служебни карти на служители на библиотеката с биографични данни за тях (1920); със сведения за: назначаване на нови служители на работа (1913–1930); командировката на Стилиян Чилингиров за изучаване на работата на библиотеките в градовете: Плевен, Велико Търново, Горна Оряховица, Шумен, Русе и др. (1919); прекласирането на служителите в библиотеката Рада Букорещлиева, Светослав Минков, Маргарита Димчевска, Данка Димитрова, Люба Грекова, Иван Мешеков, Райна Цачева, Кръстьо Радулов, Димитър Иванов (Елин Пелин), Коста Величков, Божан Ангелов и др.; обучението в Цариград на Владимир Тодоров – ориенталист (1924); повишението на Велико Йорданов – директор на Народна библиотека, в по-горен клас (1929), командироването му в град Ловеч, Троянския манастир, Месемврия (Несебър) и пътуването му до Италия; командировки на служители на библиотеката: Маргарита Димчевска в Рим, учителя М. Димитров от I-ва Софийска мъжка гимназия на занятие в Народна библиотека; Д. Киряков – библиотекар, във Виена и Берлин с цел обучение (1921); Владимир Тодоров – библиотекар, в град Дупница и Рилския манастир; Мария Тодорова в Германия; Константин Мутафов в Трявна, Тетевенско, Лясковец, Пазарджишко и др. за проучване на ръкописи; Димитър Страшимиров за събиране сведения за живота на

Васил Левски (1923); медицински свидетелства и молби за отпуск на служители на библиотеката (1919–1930); оставки и уволнения (1916–1934); отпускане на помощи за лекуване на болни служители (1922); отпускане на сума за обзавеждането на библиотеките в Шумен и Търново; установяването на щетите за Народната библиотека от въздушните нападения над София (1943); следствената преписка на Народния съд за съдене на бившия директор на Народната библиотека Райчо Райчев (1942–1945).

3. К а н ц е л а р и я – запазен е входящ дневник на постъпилите документи в канцеларията на дирекцията (1956).

4. С ч е т о в о д с т в о – доклади, окръжно писмо, преписки, заповеди, отнасящи се за: искане на допълнителни средства към бюджета на библиотеката за 1911 г.; откриването на фондова сметка „Достъпни народни библиотеки“ (1922); месечните заплати и някои възнаграждения на служителите на библиотеката (1917–1921).

5. Д о м а к и н с т в о – преписка на ръководството за набавянето на радиатори за библиотеката (1921).

М а т е р и а л и т е в ъ в в р ъ з к а с н а б а в я н е и р е г и с т р а ц и я н а к н и г и и д о к у м е н т и са отразени в: окръжни, преписки, доклади, постановления, бележки, заповеди, укази, закони, отчет и др. (1912...1949) и се отнасят за: откупуването на библиотеката на Григор Начович (1923) и на М. Москов (1924); предложения от Министерството на народното просвещение за закупуване на новоизлезли книги и списания от библиотеките и училищата в страната (1932); откупуването на документи на Българското централно благотворително общество в Букурещ и част от архива на Стефан Стамболов (1948); преписката по изземване библиотеката и архивите на бившия царски двор (1947–1948): избирането на проф. Ст. Романски за представител в комисията за разпределение на книгите, ръкописите и архивите на царя и други членове на царското семейство; предаването на библиотеката и архива на царския двор в Народната библиотека; предаването на научните библиотеки при бившите царски Природонаучни институти на Българска академия на науките и изкуствата; списък на книгите и вестниците, намерени в тайната архива на Фердинанд I (1948); закупуване на частната библиотека на унгарския журналист Б. Тахауер; изземане на книги, документи и всички книжа на осъдените от Народния съд; проблеми при депозита на книги (1912–1947): недостига на персонал в отдел „Депозит“; разпределянето на депозитните екземпляри по библиотеките в страната; издаването на библиографски бюлетин за депозираните в библиотеката периодични издания; опис на всички вестници и списания, излезли през 1920 и 1921 г. в България; закон за депозиране на печатни и литографични произведения (1924);

отчет на служба „Депозит“ и редакция „Български книгопис“ за 1947 г.; проблеми в книговезницата при Народната библиотека; идеята за създаване на печатница и разходите за нея; план за уредбата на печатницата и книговезницата на библиотеката (1949).

Документите от дял обработка са: каталози, фиши, преписки, годишници, доклади, закон, законопроект, изложения, отчети, правилник, програми, сборници, устави (1924–1949) и са във връзка с: изработване на систематическа класификация на книгите в Народната библиотека; азбучник на систематичния каталог; правила за изработване предметен каталог в библиотеката; класификационна схема за систематичен каталог; освобождаването от мито и всякакви други данъци върху всички книги, уреди и приспособления за каталозите, доставени от чужбина за нуждите на Софийската и Пловдивската народни библиотеки (б.д.); одобрените и препоръчаните от Министерството на Народното просвещение книги за читалища и училища (б.д.); статистически данни за отдел „Обработка“ (1948–1949).

Кореспонденцията от Народната библиотека е до Министерството на народното просвещение, до Министерството на земеделието и държавните имоти, до Комисията за поощрение на родната литература и изкуства (1919–1931) и включва преписки, рапорти, заявления, телеграми, изложения и др., в които се обсъждат: проектите за изменение на закона за Народната библиотека и на закона за депозиране на български печатни произведения (1919); назначаването на комисия, която да прегледа и унищожи всички негодни вещи от инвентара на библиотеката (1919); продажба на заемни листове; отстъпването на портрети на български книжовници от Министерството на народното просвещение за библиотеката; получаване на въглища от мини Перник; обмен на книги и ръкописи между българските и чешките библиотеки; намиране помещение за Търновската библиотека музей (1921): сведения за дейността на библиотеката през 1920–1921 г.; изготвяне на опис на българската печатна книга от 1806 до 1878 г. от руския проф. Валерий Погорелов; забрана за изнасяне на книги извън библиотеката; построяването на склад към библиотеката; списък на служителите и командированите учители при Народна библиотека (1924); освобождаването от вносни мита на всички уреди и приспособления за каталози, пристигащи от чужбина за нуждите на библиотеката; назначаване на комисия, която съвместно с финансовото министерство да оцени имуществото на Етнографския музей в София (1923); застраховане сградата и имота на Народната библиотека (1924); събиране на сведения за положението на библиотечното дело в България през 1924 г. по случай конгреса на библиотекарите и любителите на книгата от областта Лиеж (Белгия); празнуването на 50-годишнината на библиотеката (1929) и излизането от печат на юби-

лейно издание „Историята на библиотеката“; изложба, посветена на българската книга (1929); получаването на медальон-релеф на поета Иван Вазов, изработен от художника Дудулов (1929).

Кореспонденцията до Народната библиотека (1919–1943) о т: П. Аврамова, Ц. Бакалов, Никола Балабанов, Българска народна банка, А. Василев, Хр. Василев, Ат. Величков, Велчев, Градско централно читалище, Директора на Първа Софийска девическа гимназия, Държавна печатница, Хар. Иванов, Екатерина Иванова, А. Инджева, Велико Йорданов, Вл. Карагьозов, Г. Константинов, Михаил Кремен, Т. Кунев, Българска царска легация, Лигата на народите, В. Манолов, Министерството на народното просвещение, Стоян Омарчевски, Ал. Радославов, Николай Райнов, Славчев, Стребулаев, А. Теодоров-Балан, Вл. Тодоров, М. Цанкова, Звезделин Цонев, И. Черноколев, Ст. Чилингиров и др. е във връзка: с отпуски, назначаване на работа, повишения, уволнения, командировки и болнични на служители; постъпки пред Министерството на земеделието и държавните имоти за застраховане на библиотеката (1919); нуждата от нова, модерна библиотечна сграда; строеж на склад в двора на библиотеката, за който да се отпуснат 12 радиатора от Военния арсенал (1920); отстъпване на част от помещение на библиотеката за нуждите на Градското централно читалище в София; получаване на отчета на Ефория „Братя Евлоги и Христо Георгиеви“ (1919); изпратен екземпляр от австрийското издание „Австро-Унгария в оръжие“ (1919); издаването на библиографски бюлетин за депозираните през 1900 г. книги; назначаване на проф. Погорелов за подреждане и проучване на ръкописната сбирка при библиотеката (1920) и напечатването на приготвения от него опис на българската печатна книга от 1806 до 1878 г.; молба за експертна оценка на документи на турски език и на славянски ръкописи от XVII в. (1919); получаване в дар на Народната библиотека портретите на Йосиф Ковачев, Хр. Г. Данов, Ил. Блъсков, В. Априлов и др. (1919); оценяването на портрета на писателя Михалаки Георгиев, рисуван от художника Иван Енчев – Видю (1921); откупуване на портрет на Иван Вазов (1925); приемането в Народната библиотека на над 800 тома от библиотеката на Ив. Н. Денкоглу (1920); командировката на директора Стилиян Чилингиров в град Велико Търново, където да проучи условията за откриване на Народна библиотека там; легализацията на дипломите на служители на библиотеката (1922); размяната на книги и ръкописи за научни изследвания между Народните библиотеки на Чехословакия и България и условията, при които ще се извършва това (1921); назначаването на комисия за описване на документи; получаване архива на Светослав Миларов; унищожаването на част от архива на Върховната сметна палата (1921); възложената задача на проф. Беньо Цонев да прегледа и опише неописаните още

ръкописи; направена проверка на книгите в библиотеката и откритите липси (1924); лошата дисциплина на някои служители на библиотеката; съкращаване на персонала на библиотеката (1924);отпускането на стипендия по ориенталистика в Турция и отлагането ѝ за следващата година (1928); отпечатването на „Историята на Народната библиотека“ в 500 екземпляра (1930); отговори на анкета от страна на Библиотечния годишник на Белгия (1930); закупуването на 30 оригинални документа, писма, факсимилета, снимки и кондики, свързани с историята на Арбанаси и гр. Лясковец (1932); постъпването на архива на Драган Цанков в Народната библиотека (1943).

Кореспонденцията между други автори и адресати е за: списък на чиновниците от Пловдивската народна библиотека, подлежащи на прекласиране, съгласно последните изменения на закона за народното просвещение (1919); изпратени отчети на ефория „Братя Евлоги и Христо Георгиеви“ за 1918 г. до директора на Етнографския музей, директора на Народния музей и ректора на Софийския университет; предложение на Чехословашката легация за осъществяване на връзки между Народната библиотека и библиотеките в Чехословакия (1920); изпращането на библиотеката два сандъка с книги от книжарската фирма Alois Irdce в Прага (1921); разрешение да се изнесе извън граница гръцки ръкописен кодекс от 1410–1420 г.; закупуването на документи от архива на Никола Ефтимов Сапунов и на сина му Светослав Николов Миларов (1922); откриването на библиотеки в 15 села на Плевенски окръг и избиране на библиотечни комитети (1922); закон за учредяване на достъпни народни библиотеки (1922); сформирането на комисия, която да провери дали родното място на Паисий Хилендарски е в Пернишката котловина (1923); закупуване библиотеката на Григор Начович от Народната библиотека с посредничеството на Българската народна банка (1923); застраховането на имота на Университетската библиотека (1923); командироването на библиотекар от Народната библиотека за оказване методическа помощ на библиотеката към читалище „Искра“ в Казанлък (1924); изпратени два патента до Министерството на Народното просвещение – за орден „За Гражданска заслуга“ V степен и за „Сребърен медал“ (1924); ползването на къщата на Хр. Пулиев от библиотеката (1924); продажбата на книги за читалищата и библиотеките с приложен списък на заглавията и съответната цена (1924); получаване на копие на български ръкопис от XIV в., намиращ се в библиотеката на белгийския град Ганд, със съдействието на почетния български консул там В. Акере (1925); пренасянето на старобългарско евангелие в София от г-н Н. Найденов (1925); искания от българското Министерство на народното просвещение Общ каталог на печатните книги на Националната библиотека в Париж (1925); 80-годишния юбилей на писателя

Василий Немирович-Данченко (1925); участието на директора на Търновската библиотека на събрание на „Славянска беседа"; идеята за построяването на нова сграда на Народната библиотека (1925); ходатайства за оставяне на работа в библиотеката на няколко руски бежанци (1925); стипендия за специализация по ориенталистика в Будапеща за младежи, които владеят турски език говоримо или писмено (1928); преписка по закупуването на стари ръкописи, писма и книги от Богомил Даскалов, останали от баща му Христо Н. Даскалов от Трявна (1928); молбата от Атина Вазова до Министерството на народното просвещение да ѝ отстъпят стаи в къщата музей „Иван Вазов", в които да живее (1929); кредита, предвиден по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за застраховка на държавни имоти (1929).

Данни за дял ползване и хранение има в запазените заемен лист, заповед, таблици и доклади (1921–1942), относно: разрешение за ползване на книги от библиотеката; читалищата и библиотеките на общините и ученолюбивите дружества в България, разпределени по окръзи; извършена проверка на книги (1931–1941); изготвяне и вмъкване на фиши и др.

В дял Специални сбирки са включени:

1. Ръкописи, старопечатни и редки книги: запазени писма, акт, протокол, рапорт (1911–1929), отнасящи се за оценяването на гръцки кодекс от XV в. и отпускането на пари за откупуването му; положението на ръкописната сбирка при встъпване на Велико Йорданов като директор на библиотеката (1920); рецензиране на ръкописи и старопечатни книги; описването на ръкописи и исторически документи от Беньо Цонев и Васил Златарски (1922); изчезването на екземпляри от ръкописната сбирка; класирането на нови служителки.

2. Ориенталска сбирка: писма, доклади, изложение, наредба (1923–1949), относно: направена проверка в Ориенталския отдел; архивните материали, донесени от ориенталиста Вл. Тодоров от командировката му в Цариград (1928); нуждата да се подготвят кадри по тюркология в западноевропейски университет; учредяването на научно дружество „Българо-немско сътрудничество за издаване на османотурски документи в Софийската народна библиотека" (1942); дейността на проф. Херберт Дуда, директор на Немския институт в София (1944); резултатите от командировката на Б. Недков в Рилския манастир за проучване на турските документи (1946); предложението на Б. Недков да се открие в Шумен клон на Ориенталския отдел на Народната библиотека (1946); възстановяването на библиотеката на Шериф Паша в Шумен; пренасянето на турския архив от Съдебната палата в сградата на Народната библиотека (1948); трудности около публикуването на „Съдебното дело на Васил Левски" (1949); открити грешки при номерирането на Видинските регистри; опис на непубли-

куваните от Диаманди Ихчиев турски документи от Рилския манастир (б.д.).

3. Архивна сбирка (Български исторически архив): включва опис, писма, актове, доклади, служебна записка, служебни бележки, списъци и др., във връзка със: запазване част от архива на Върховната Сметна палата в Архивния отдел на библиотеката (1921); прехвърлянето на архива на Възраждането от Етнографския музей в Народна библиотека (1924); командироването на завеждащия Архивния отдел в гр. Русе за проучване основно архивите на Никола Обретенов, Филип Симидов и Петрана Обретенова (1925); предаването на Архивния отдел от Л. Петров на К. Мутафов (1928); откупуването на първия проект на българската конституция (1929); предложение за откупуването на част от архива на Ст. П. Дрансъзов; отчет за дейността на Архивния отдел през 1930, 1936–1939 г.; сведения за дейността на отдела през 1942–1944 г.; получени книги и печати от Министерството на земеделието и държавните имоти; Временен инвентарен тефтер на Архивния отдел за 1946 г.; доклад на Ив. Панайотов за състоянието на отдела и използването на архивните документи (1948); положението на персонала при Архивния отдел (1949); сведения за архива на Добродетелната дружина и на Източна Румелия, предадени от Министерството на народното просвещение на Народната библиотека за съхранение (б.д.).

В дял издания на библиотеката са запазени писма, удостоверение, доклади, вестници, бележки и др. (1923–1947), отнасящи се за: командировки в Татар-Пазарджик, Пловдив, Стара Загора, Търново, Шумен, Павликени и Плевен за контрол на печатниците (1923); доставяне в Народната библиотека на всички излезли в Скопие и други градове на Македония вестници, списания, книги и по един екземпляр от всяка отделна бъдеща публикация (1941); преустановяване изпращането на екземпляр от всяка научна, художествена или популярна книга за университетската библиотека в Скопие; трудности при изпращането на книги, списания и вестници от Народната библиотека за библиотеките в Пловдив, Шумен, Търново (1942); сметка за книгописа на Народната библиотека за 1943 г.; отпечатване на изданието „Български книгопис“ за 1945 г. и появилите се отзиви за него в страната и чужбина; преустановяване на депозираните екземпляри в Пловдивската народна библиотека; искането Варненската градска библиотека да се ползва с привилегията за депозиране на печатни и литографни произведения (1945); да се изпраща от депозита при Народна библиотека по един екземпляр за Академията на науките и изкуствата, както и за Софийска градска библиотека; статии със заглавия: „Новият закон за депозита в Народната библиотека“, „550 нови книги и 112 пери-

одични издания за 6 месеца"; провеждането на Първата национална конференция на литературните кръжоци (1947).

Има документи във връзка с участието на библиотеката в разни акции (писма, протоколи, покани, окръжно, бележки, докладна записка, телеграми, трактат, бордеро, разписки, снимки и др.(1923–1927), отнасящи се за отпразнуване на 100-годишнината от „Рибния буквар" на д-р Петър Берон и отпечатването на сборник в негова чест; изработването на бюст на д-р Берон от проф. Иван Лазаров; честването на 100-годишнината от рождението на Петко Славейков и 50-годишнината от смъртта на Христо Ботев; издигане бюстове паметници на Христо Ботев и П. Славейков в Борисовата градина в София; честване 50-годишнината от смъртта на Васил Левски.

Няколкото документа от дял разни (1910–1923) („Държавен вестник", Юбилеен вестник Народна библиотека „Васил Коларов", инвентарна книга, тетрадка, обява и бележки) са във връзка със защита на дисертацията на Димитър Киряков в университета в Берн; скица на здание, в което се помещава Търновската окръжна училищна инспекция; списък с имена на служители в Народната библиотека; транскрипция от гръцка в латинска азбука от д-р Иван Дуйчев; изпратени книги от книжарница „Алоис Крейдел" в Прага за Народната библиотека в София.

Нора Кавалджиева

Ф. 207; 240 док.; 1925...1991 г.; Инв. оп. № 2[1]; пост. 1997 г.; бълг., англ., исп., нем., фр. и чеш. ез.

Д-Р ХРИСТО ПЕТРОВ ШИШМАНОВ

(псевд. Никола Механджиев)

(Роден в 1903 г. – Горна Оряховица; починал в 1996 г. – Париж)

Дипломат и публицист. Доктор по стопански науки при Университета в гр. Мюнхен (1930). Легационен секретар в Берлин (1937–1939), легационен съветник в Министерството на Външните работи и изповеданията (1939–1942), генерален консул в Париж и Женева (1942–1946). Член на български емигрантски организации: „Българска общност" („Българско огнище") (БО) (1959–1985), преименувана по-късно на „Български свободен център" (БСЦ) (1985–1992),

[1] Обзорна статия на Ф. 207; оп.1, публ. в: Обзор на архивните... Кн. 4. С., 1973, 86–89.

Организацията „Съюз на свободните българи“ – Bulgare libre, „Съюза на българските правници в чужбина“ (1953–1954) и др. Български представител в „Комитета на народите, потиснати от комунизма“ (1951...1957). Член на „Ротари клуб“ – София (30-те години на XX в.) и гр. Льо Блан, Франция (ок. 1971).

Източници:

За фондообразувателя: Василева, Б. Българската политическа емиграция след Втората световна война. С., 1999, с. 136; Другата България. Документи за организациите на българската политическа емиграция 1944–1989. Състав. Е. Стателова, Р. Попов, В. Танкова и др. С., 2000, 195–196, 302.

Публикации на документи: Другата България..., 216–228; 241-253; 255–259; 303–305; 307–309.

Автобиографични данни за фондообразувателя са запазени в неговите 5 автобиографии (след 1946... след 1991), които описват семейната му среда; учението му в гр. Ески Джумая (Търговище) и Русе, където участва в създаването и ръководството на тайни социалистически кръжоци; следването му в Юридическия факултет на Софийския университет (завършил през 1926 г.) и работата му в стопанско-статистическия семинар на проф. Д. Мишайков; дейността му като стопански редактор във в. „Слово“ (30-те години). Споменава се още специализацията му в гр. Мюнхен (1929–1930); работата му като началник на Бюрото за търговски договори при Министерството на търговията и сътрудничеството му в редактираното от Димо Казасов сп. „Звено“; работата в Министерството на външните работи и изповеданията (1932–1946); емигрантската му дейност. Има информация и за ордените, с които е награден фондообразувателя.

Други документи, които се отнасят до биографията на Шишманов, са във връзка с лишаването му от българско гражданство (1947).

Кореспонденцията от фондообразувателя се състои от две писма, адресирани до Христо Бояджиев – Рио де Жанейро (1959), и до Любен Цонев в Мюнхен (1986). Те са по въпроси на емигрантската българска публицистика: сп. „Булгериан Ревю“ („Български преглед“), издаване на списание на английски език и сътрудничеството между емигрантските организации; публикация в сп. „Лъч“ за ускореното основаване на български църковни общини и откриването на български църкви в чужбина.

Писмата до Шишманов (1956–1986) са от: Никола Балабанов – Ню Йорк; Христо Бояджиев – Рио де Жанейро; Дора Гъбенска – Лос Анжелис; Никола Долапчиев – САЩ; царица Йоанна, княгиня Мария Луиза – Мадрид; Даниел Кастел – Мадрид; Георги Кьосеива-

нов – Тур дьо Пейз, Франция; д-р Панайот Панайотов – Каракас; Франц Скиклунов – Женева; Иван Станчов – Париж; Любен Цонев, свещеник Сл. Савов, Клейф Фаелберг – Бад Годесберг, Мюнхен, Стокхолм; Антон Вълчанов Славов, Атанас Ванчев дьо Траси, Анни Шишманова – Париж.

Най-обемна е кореспонденцията от Христо Бояджиев (1959–1973, ок. 35 писма), посветена на създаването на Български институт с научно-културен архив, разположен в Рим, с две списания, на български и английски език, издавани в Рио де Жанейро и Сан Пауло. Други теми са финансирането на списанието „Български преглед“ и информационният бюлетин „Български архив“; проектоустав на организация „Българска общност“; дейността на организация „Българско огнище“ и приемането на нови членове в нея; Академичното дружество „Д-р Петър Берон“ и др.

В писмата от другите автори се засягат и темите: пристигането на Симеон II в Америка и посрещането му от емиграцията (1959); дейността на „Събранието на поробените европейски народи“ (1959); дискусията в сп. „Лъч“ какво да бъде отношението на емиграцията към изпратените от България православни свещеници; сватбата на цар Симеон II и доня Маргарита в Швейцария (1962); отношението на „Свободните българи“ към новогодишното послание на цар Симеон II (1959); годишната вноска на Иван Станчов от 60 USD за организация „Българско огнище“; назначаването на нов енорийски свещеник в църковната община „Св. Патриарх Евтимий Търновски“ в Париж (1985) и събрание на членовете на настоятелството; по лични въпроси и др.

Дейността на Шишманов като докторант по стопански науки при Университета в гр. Мюнхен (1829–1932) е документирана във фонда със статистически листове, контролен лист и статия.

Декларация, рапорт, нота, куриерски лист и др. (1939...1944) свидетелстват за работата на фондообразувателя като дипломат (1937–1944), която е свързана с темите неутралитет между България и Турция; възстановяването „де факто“ на дипломатическите връзки между България и Франция (3 окт. 1944); мисия на български дипломатически куриер в Швейцария; отзоваването на д-р Шишманов от посолството в Женева; спогодбата Рибентроп – Молотов (1939) и ролята на министър Първан Драганов; българските ордени и медали.

Голямата част от фонда на Шишманов се отнася до неговата обществено-политическа дейност като емигрант.

Участието на Шишманов в организациите „Българска общност“ и „Българско огнище“ е документирано в проектоустав, циркулярни писма, протокол и др. (1959...1971). Тези свидетелства са посветени на целите, органите, членовете, изданията, финансирането и принципите на организациите. Засегнати са теми-

те за промяната на името на организацията от „Българско огнище“ (БО) на „Български свободен център“ (БСЦ) (1985), приложен е и списък на членовете на БСЦ; подпомагането на българската църква в гр. Вашингтон; издаването на книга на Георги Марков.

В документите за връзките на Хр. Шишманов с организациите „Български национален фронт“ – БНФ и „Българско национално движение“ – БНД (1954–1955) се споменава и конгрес на БНФ в Торонто; описани са организацията и целите на българската емиграция, обединението на „националдемократичното“ направление в нея, представлявано от БНФ и Съюза на свободните българи; предложението да се създаде Регентство в Мадрид.

Дейността на Шишманов като участник в организациите на българската политическа емиграция след Втората световна война личи и от поканата от Българското емигрантско дружество във Франция (1949) до него, както и от поканата и проектоуставите на Дружеството на българите в Испания, свързани със свикването на учредително събрание (1953).

Част от документите на Комитета на народите, потиснати от комунизма, са подписани от Хр. Шишманов. Те се отнасят за репресиите срещу църквата в Източна Европа. В информационния бюлетин на Комитета „Europa Oprimida“ е засегната тематиката на Студената война и проблемите на Източния блок. Във всеки от четирите броя на бюлетина присъства по една статия от Хр. Шишманов. Меморандум от Централния комитет на Националния съюз на българската емиграция до правителствата на всички свободни държави и свободното обществено мнение (1949) излиза в защита на политиката на българските власти през Втората световна война и формулира целите на емиграцията.

Във връзка с членството на д-р Шишманов в Организацията на свободните българи във фонда са запазени: обръщение, устав, декларация, писма от Н. И. Николаев, Сава Киров, Хр. Шишманов, Евгений Паница, Дянко Сотиров, Стефан Груев, Юрдан Пеев, Жорж Дамянов (1952–1964). В тях се обсъжда обединението на емиграцията и възстановяването на Търновската конституция; положението на българския народ „под комунистическо робство“; същността, управата, седалището на съюза; изданията „Свобода“ и „Възраждане“.

Дейността на фондообразувателя като член на Съюза на българските правници в чужбина (1953–1954) е отразена в устав, манифест и писма. В тях са посочени целите на съюза – проучване от правна гледна точка на мероприятията на комунистическия режим и оказване на правна помощ на емигрантите.

За дейността на Шишманов като събирател на документи за българската емиграция може да се съди от запазените позиви от поручик о.з. Бончо Димитров относно дълга на всеки българин за освобождение на България от „комунистическо иго“, възстановяването на Търновската конституция, връщането на цар Симеон Втори на престола; документи (1944...1972) за бившия дипломат и виден емигрант Сава Киров и др.

Образът на фондообразувателя като публицист е отразен в негови статии (1951...1956), както и тези на съратниците му: Никола Д. Петков, Коста Лулчев, проф. Петко Стоянов: „В защита на правата на човека“; „Гласът на Америка“; „Жестокости на комунизма“; „Емиграцията и българската църква“; Унгарските събития; Симеон II; Македонския въпрос и др.

Специално внимание във фонда е отделено на статиите на д-р Панайот Панайотов (1985): във в. „Ню Йорк Таймс“ и „Вашингтон Таймс“, сп. „Икономист“; сп. „Исторически преглед“ и др. за организацията и задачите на българската емиграция, образа на България в чужбина. Статии от други автори (1950...1958) се отнасят за срещата в Мадрид между Сава Киров, сем. Панайотови, сем. Шишманови, Георги Кьосеиванов и др. с царица Йоанна с цел образуване на Задгранично представителство (1954); срещата в Мадрид между Статев, Николай П. Николаев и Т. Тенев за съставяне на комитет (1956); създаването на Български културен институт (1954).

Във фонда се намират следните издания: „Български народен глас“, год. 2, бр. 3 от 31 март 1952; „Един завет“ (Орган на Временното българско представителство), год. 1, бр. 1, Великден, 1958; сп. „Лъч“ (Списание на българските писатели и културни дейци в изгнание), бр. 69–70, 1985–1986; „Bulgarie“ (Bulletin d'information publie par le bureau de presse Bulgare), бр. 10, 1947; „Courier de l'Occident“, бр. 29, 30, 1951 ; „La depeche commerciale et agricole“, № 1870, 1972 и др.

Дейността на фондообразувателя като член на „Ротари клуб“ е отразена в негова реч пред членовете на Ротари клуб – Льо Блан-Вал дьо Крьоз (Франция, 1971), където се говори за изнасянето на архива на българските масонски ложи, подготвено от министъра на външните работи Иван Попов и изпълнено от директора на БДЖ.

Интервю по радио „Свободна Европа“ за изложбата на Хр. Шишманов (1984), както и биографични бележки дават информация за работата му като художник (1988).

Документ на член от семейството на фондообразувателя е писмото, адресирено до сина му Петър Христов Шишманов в Париж (1959). Написано е от Асен Цанков, който иска среща с д-р Хр. Шишманов за „общобългарската кауза“.

Документалните материали от, до и за други лица във фонда представляват списък, послание, реч и писмо (1955...1973). Те се отнасят за архимандрит Георги Елдъров, българите католици, българо-френските отношения и др.

Любомир Георгиев

Ф. 229; 2189 док.; 1869...1994 г.[1]; Инв. оп. № 2[2]; пост. 1997 г.; бълг., англ., армен., нем., рус., ср., украин., унг., фр., чеш. ез.; части от фонда – в ЦДА (Ф. № 10), къща музей „П. К. Яворов“ – София и къща музей „П. К. Яворов“ – Чирпан.

ПЕЙО ТОТЕВ КРАЧОЛОВ – ЯВОРОВ

(псевд. Отело)

(Роден в 1877 г. – Чирпан; починал в 1914 г. – София)

Поет, драматург, културен и обществен деец. Учи в Чирпан и Пловдив. В годините 1893–1898 г. работи като телеграфист в Чирпан, Стара Загора, Сливен. През 1898 г. е началник на телеграфо-пощенската станция в Стралджа, 1899–1900 г. е телеграфист в Поморие, а през 1900–1901 г. – в София. Включва се във ВМОРО, сближава се с Г. Делчев и участва в редактирането на в. „Дело“ (1901–1902). През февруари 1902 г. заминава с чета за Македония, в началото на 1903 г. отново е там с четата на Гоце Делчев. Редактор на хектографския лист „Свобода или смърт“ и на в. „Автономия“ (1903). Библиотекар в Народната библиотека (1904–1905). Член на кръга „Мисъл“. Артистичен секретар (драматург) на Народния театър в София (1908–1913). Войвода на чета през Балканската война 1912 г. През 1912 г. свързва живота си с Лора Каравелова. След самоубийството ѝ (ноем. 1913) Яворов прави опит да сложи край на живота си. Полусляп, обвинен в убийството на жена си, трагично завършва живота си на 16 октомври 1914 г.

Източници:

За фондообразувателя: Неделчев, М. Етюди за Яворов. С., 1998. 79 с.; Славата на поета. 120 години от рождението на Яворов. Нови изследвания. Състав. Д. Михайлов. В. Търново, 1999. 279 с.; Теменуги – другият роман на Яворов. Тълкувания. Състав. М. Николчина. С., 1998. 104 с.; Яворов сборник.

---

[1] Ранните документи се отнасят до бащата на фондообразувателя, а късните са свързани с дейността на племенницата Ганка Найденова.

[2] Обзорна статия на Ф. 229; оп. 1, публ. в: Обзор на архивните... Кн. 4. С., 1973, 172–174.

Изследвания и материали. Ред. Д. Михайлов. В. Търново, 1992. 360 с.; П. К. Яворов – критически силуети. Състав. А. Вачева, Цв. Ракъовски. С., 2002. 127 с.

Публикация на документи: Каравелова, Лора. Лора-Яворов. Писма и документи. Състав. Г. Н. Стоилова. С., 1983. 416 с.; Найденова-Стоилова, Г. П. К. Яворов – Летопис за живота и творчеството му. С., 1986. 744 с.

Биографични данни за фондообразувателя се съдържат в: свидетелства „за болясване" (1883), „за свето кръщение"(1891), за завършени курс в основното училище и средно трикласно мъжко училище в Чирпан (1880, 1890); паспорти от задграничните му пътувания (1909–1910; 1914); завещания (1913, 1914) с наставления за архива и библиотеката му; сведения за женитбата му с Лора Каравелова; рецепти и лекарски препоръки за лечението му; документи от Софийския окръжен съд по делото срещу поета (1914); некролози (1914); писма, статии, спомени (1912...1964), свързани с живота и трагедията на Яворов.

Материалното състояние е представено от: разписки, полици, пощенски записки, лотарийни билети, квитанции, влогова книжка и др. (1903...1913), които дават представа за финансовите разходи на Яворов: изплатени наеми, изпратени суми за членове от семейството му, участия в благотворителни мероприятия, платени абонаменти, сметководни бележки за разходи и др.

Библиографските бележки на Екатерина Найденова са опит да събере написаното за човека и твореца Яворов (б.г.).

Писмата на Яворов са до: Будевски, Сава Донев, Манар Дориан, Тома Карайовов, Андрей Ляпчев, Никола Михов, Найден и Малина Найденови, Пенчо Славейков, Никола Тодоров, Петко Тодоров, Мина Тодорова, проф. Иван Шишманов и др. (1897...1914). Свързани са с: участието му в освободителното движение на българите в Македония и Одринско; с притесненията за здравословното състояние на Мина; отношението му към проблемите на съвременната поезия и др.

Кореспонденцията (1902–1914) до него е от: Георг Адам, Тодор Александров, Божан Ангелов, проф. Михаил Арнаудов, Петър Ацев, Георги Бакалов, Александър Балабанов, Мара Белчева, Димитър Бояджиев, Иван Вазов, Йонко Вапцаров, Владимир Василев, Тодор Влайков, Дора Габе, Пею Гарвалов, Константин Гълъбов, Иван Дорев, Елин Пелин, Миодраг Ибровац, Лора Каравелова, Ана Карима, Иван Кирилов, Васил Кирков, Атанас Кирчев, Атанас Крачолов, Никола Крачолов, Михаил Кремен, д-р Кръстьо Кръстев, Евгения Марс, Найден Найденов, Екатерина Найденова, д-р Васил Ненов, Екатерина Ненчева, Тодор Николов, Александър Паскалев, проф. Боян Пенев, Димитър Подвързачов, Петко Росен, Пенчо Славейков, Драге Спасич, Никола Тодоров, Петко Тодоров, Мина Тодорова, Теодор Траянов,

Кирил Христов, Цанко Церковски, Стилиян Чилингиров, проф. Иван Шишманов и др. Тя е свързана с: борбите в Македония и Одринско, дейността на Народния театър и артистичния състав; мнения за творчеството му; покани за участие в издания; споделени творчески планове; молби от читалища да поставят драмите му; лични въпроси; поздрави до поета и др.

Във фонда се съхраняват 9 на брой поетически бележника (1899...1912). Те съдържат: първоначални редакции на стихотворенията: „На нивата“, „Към морето“, лирическата поема „Милица“, „Песен“, „Сизиф“, „Майка“, „Край огнището“, фантазията „Тайната на вековете“, „Лист обрулен“, „Витоша есен“ и др. В бележниците се намират материали, свързани с революционната дейност на Яворов в Македония.

Към поетическите творби спадат: „Парижки дневник, коректура на част от „Безсъници“ (б.г.), стихотворенията: „Дни и нощи“, „Пред щастието“, „Тайна“; отпечатъци от сп. „Мисъл“ (1900) с цикъл стихове: „Албум от лирически песни“, с авторови корекции върху печатния текст; оригинал на отделните стихотворения (1909): „Славата на поета“, „Покаяние“; „Вечните води“, „Родина“, „В часът на синята мъгла“.

Запазено е писмо от Деканата на Историко-филологическия факултет на Софийския университет (1910) за решението на съвета да присъди литературната премия „Иван Вазов“ за стихосбирката на Яворов „Прозрения“.

Писма, резолюции и телеграми (1935) са свързани с дейността на обществеността, чирпанското гражданство и Студентска корпорация в защита на поетовата памет.

Драматургичното творчество на Яворов представят: договор с издателството на Александър Паскалев за издание на драмата „В полите на Витоша“ (1911); подвързано тяло със статии и материали (1911–1912), събрани от Лора Каравелова по повод появата на драмата. Автори на статиите са: Иван Андрейчин, Михаил Арнаудов, Димо Кьорчев, П. Ставрев, Антон Страшимиров, проф. Боян Пенев и др.; към разни: заглавен лист с Яворов портрет (1911), под редакцията на Стоян Бъчваров, диплянки и програми от постановки на пиесата в Благоевград, Велико Търново и др.

С пиесата „Когато гръм удари...“ са свързани: документи по делото на Яворов с Антон Страшимиров (1912), в което поетът е обвинен в плагиатство на сюжет; договор за първото издание на драмата (1912); първоначален ръкопис на пиесата (1911–1912), машинописни преписи с оригинални поправки от автора; изявления на Яворов пред печата за драмата „Когато гръм удари“, д-р Михаил Тихов и д-р Иван Шишманов с рецензии за драмата (1912); пълномощно за Екатерина

Найденова (1938) от останалите Яворови наследници за издание на драмите му в чужбина; програма от Будапещенската постановка на пиесата (1938).

От неосъществената Яворова драма „Жертвата“, посветена на събитията от 1912 г., е запазен план на творбата (1913).

Публицистичната дейност на Яворов е представена в: материали към биографията на Гоце Делчев (1903), поетичната му критика на стихосбирката „Сън за щастие“, пътеписа „От обсерваторията до гарата“ и бележки към него; статията „Атанас Кирчев“ (1913); съобщение за предстоящи публикации от „Всемирна библиотека“, преводите на „Укротяване на опърничавата“ и „Ромео и Жулиета“, направени от Пенчо Славейков и Яворов; договор (1912) за издание на литературен сборник „Витоша“, съвместно с Ал. Паскалев.

Група документи доказват служебната дейност на Яворов като телеграфист (1894–1897) в Ст. Загора, Чирпан и Сливен.

Документите от дейността му като артистичен секретар в Народния театър (1910, 1914) са: заповед за командироването му в Париж, препоръка за съдействие от страна на френските театри и заповеди за освобождението му от длъжността.

Запазени квитанции, печатни материали и др. (1890...1902) са във връзка с членуването на Яворов в Социалдемократическата партия.

Машинописен препис на бележник, откъси на „Хайдушки копнения“, Македонско-одрински лист с главен редактор П. К. Яворов, вестниците „Македоно-одрински преглед“, „Македоно-одрински куриер“, „Македонско дело“ са свидетелство за участието му в освободителното движение на българите в Македония; писма, прокламация, списък с адреси (1911) са от участието на Яворов и П. Славейков в „Дружеството на приятелите на руския народ“.

Във фонда се пазят документи от, до и за членове на семейството на фондообразувателя:

1. Лора Каравелова (съпруга). Свидетелство от Пансиона в Париж (1904), решение по бракоразводното ѝ дело с д-р Ив. Дренков (1912), препоръка с право на учителска практика и др. документи с биографичен характер; копия на писмата на Лора до Екатерина Каравелова, Величка Камбанова и Петко Тодоров (1904...1912) са по семейни въпроси. Автори на писмата до нея са: Славчо Бабаджанов, Александър Балабанов, Мара Белчева, Свобода Бъчварова, д-р Иван Дренков, Дора Конова, Атанас Крачолов, Тотю Крачолов, Мина Крачолова, Екатерина Найденова, Пею Яворов и др. Те са предимно с личен характер, свързани с бракоразводното

дело на Л. Каравелова и отношенията ѝ с Яворовото семейство (1906...1913). Запазени са ръкописи на литературните ѝ опити (1908): „Една прелестна жена“, „Тъмно е. Из дневника на една луда“.

2. Тотю Крачолов (баща). С биографичен характер са некролози по повод смъртта му (1927); квитанции за получени и изплатени суми са за материалното състояние (1889...1910) на Крачолов. Автори на писмата до него (1890...1918) са: Атанас Ганчев, Андрей Калкус, Атанас Крачолов, Никола Крачолов, Мина Крачолова, Лора Каравелова, д-р Кръстю Кръстев, Васил Марков, Иван Масларов, Пею Яворов. Голяма част от тях са поздравителни, по семейни въпроси, свързани с назначение на служба сина му Атанас; кончината на Никола Крачолов и материалните му затруднения приживе; непримиримостта на Яворов със служебните му задължения на телеграфист; лечението му и желанието отново да се заеме за работа; сведения за движението на Яворовата чета (1912 г.) Тефтер с бакалски сметки (1869...1907) е от търговската дейност на Тотю Крачолов, по страниците са отбелязани важни дати, свързани със семейството му.

3. Гана Крачолова (майка). С биографичен характер е некролог за кончината ѝ (1907). Запазена е телеграма до нея (1900) със съобщение за здравословното състояние на Яворов.

4. Мина Крачолова (сестра). Автори на писмата до нея са: Гана Вътева, Лора Каравелова, Атанас Крачолов, Никола Крачолов, Найден Найденов, Ганка Найденова, Екатерина Найденова, проф. Боян Пенев, Пею Яворов и др. Те засягат: семейни въпроси, здравословното състояние на Яворов, кончината на брат ѝ Никола, подготовка на посмъртни издания на Яворов.

5. Запазени са материали с биографични данни за Екатерина Найденова (сестра): свидетелства за завършено трикласно училище в Чирпан за учебната 1894/1895 и Държавната Маринска девическа гимназия – Стара Загора (1897/1898); некролози за кончината ѝ (1946) от семейството и съкооператорите. Писмата от Найденова са до Тодор Александров и проф. Михаил Арнаудов с благодарност за грижите на приятелите македонци към брат ѝ и възражения срещу писаното от сестра ѝ Мина за живота на поета (1935). Автори на писмата до нея са: Христо Борина, Владимир Василев, Дора Габе, Лора Каравелова, Атанас Крачолов, Никола Крачолов, Мина Крачолова, д-р Кръстю Кръстев, Никола Найденов, проф. Боян Пенев, П. К. Яворов. В писмата (1898...1939) има сведения за придвижването на четата на Яворов в Македония; новите му творчески планове; тежкото състояние на поета, изоставен от приятелите си

след излизане от болницата; участието на Никола Крачолов и Никола Найденов във войната (1912–1913); преговорите с различни издателства за издание на Яворови произведения в четири тома, под редакцията на Вл. Василев и др. Свидетелство и постановление (1899, 1907) удостоверяват дейността на Ек. Найденова като учител.

6. Атанас Крачолов (брат). Биографични материали се съдържат в студентски бележки, лична карта от Юридическия факултет на Софийския университет (1918), свидетелство за самоличност (1921), некролози по повод кончината му (1965). Квитанция и бележка (1931) за изплатена премия от Акционерно застрахователно дружество са свързани с материалното му състояние. Автори на писмата до него са: Владимир Василев, Никола Крачолов, Мина Крачолова, Никола Найденов, Екатерина Найденова, Александър Паскалев, проф. Боян Пенев, Пею Яворов, корпорации, комитети, училища (1903...1941). В тях има покани за присъствия на мероприятия, посветени на Яворовата памет, помощ от Съюза на писателите за покриване неизплатени разноски по погребението на поета, уточнения около наследствени права на негови издания, грижи за делата на брат му Никола, непримиримост на семейството към нападките на Ек. Каравелова, несъгласие на Крачолови да предоставят бащината си къща на разпореждане на Чирпанската управа, коментари за книгите на проф. Михаил Арнаудов, д-р Кръстев, посветени на Яворов, и отбелязани неточности по отношение на личността му и др.

7. Свидетелство, издадено от Държавно земеделско училище – Хасково, за завършен курс на земеделското училище (1905) от Ни-кола Крачолов (брат). Биографични данни за него се съдържат още в бележник с лични бележки и некролог (1915), издаден от другарите му по повод кончината на фондообразувателя. Кореспонденцията до него (1900...1912) е от Димо Райков, Т. Даскалов, Ат. Крачолов, Никола Найденов. Свързана е с дейността му по отглеждане на лози и материалните му затруднения.

8. Запазени са писма до Димо Антонов (зет). От Екатерина Найденова и Пею Яворов писмата имат личен характер.

9. Биографични данни за Никола Найденов Колев (зет) се съдържат в свидетелство от Мъжко трикласно училище, Чирпан (1892) за завършен курс на обучение и свидетелство за свето кръщение, препис, издаден в 1939 г. Писмата от Найденов са до проф. Михаил Арнаудов и неизвестен адресат. Изпраща спомените си за Яворов без литературна обработка, споделена е и идеята му за създаване на вечерно училище (1897), както и мнението за „Учителските сдружения“ като „път за борба с мрака“. Кореспонденцията до него е от Владимир Василев, Пею Гарвалов,

д-р Кръстю Кръстев, проф. Боян Пенев, Пею Яворов, Министерство на народното просвещение (1899...1925). Съдържа: съобщение за заминаването на Яворов за Македония (1902), обсъждане на споделени Яворови мисли и др.

10. До племенника на Яворов Найден Николов Найденов е запазено писмо (1912) от Лора Каравелова, в което тя е съгласна с мнението му, че не е нужно Яворов повторно да жертва живота си за Македония и е проявен интерес към писанията му.

11. Автори на писма до Ганка Найденова (племенница) (1954...1994) са: „Българска кинематография", Просветна организация „Ереван" и др. съюзи, фондации, училища с покани за присъствие на мероприятия, посветени на Яворовата памет. С дейността ѝ като литературен историк и изследовател са събраните от нея ръкописни материали: протест-възражение на българските писатели срещу данък върху хонорари (1911), оригинали на стихотворения на Константин Гълъбов (б.г.), писма на проф. Боян Пенев до Светослава Славейкова (1922...1923); писма и ръкописи на Кирил Христов и др., както и събраните от нея печатни материали, свързани с живота и дейността на Яворов (1912...1993): статии, съобщения за утрà, вечери, сказки, представления, покани за панихиди, афиши и др.

12. Некролог (1927) със съобщение за кончината на Пею Хадживанов Крачолов (чичо) на П. К. Яворов.

Снимките във фонда на Яворов са 113 на брой, оригинали и копия. Те отразяват живота и делото му на поет, участник в борбите за освобождението на Македония, служебна дейност и лични контакти. Отнасят се до: семейната му среда, детство, дейността му като телеграфист и четник; показват го сред съучениците му от Пловдивската гимназия, в кръга „Мисъл", с четата на Гоце Делчев, с приятелите: Александър Паскалев, Михаил Герджиков, Георги Стаматов, Тодор Александров, с Лора Каравелова, сред колектива на Народния театър.

Голям дял заемат снимките от роднинското му обкръжение: родители, сестри, братя, Лора Каравелова (снета сама и с приятели), приятели и близки, изпратени на Яворов с автограф: Коста Нунков, Яне Сандански, Пею Гарвалов, Мина Тодорова, Нонка Чипева, Дора Габе, артистите: Адриана Будевска, Стоян Бъчваров, Вера Игнатиева, Георги Кирков, Стоян Кожухаров. Пазят се снимки на Яворови паметници в: София, Поморие, родната му къща, къщите, в които е живял в Париж, Нанси; на портретите му, дело на художниците Цено Тодоров и Михаил Кръстев.

Мария Добрева

Ф. 263; 37 док.; 1889...1916 г.; Инв. оп. № 2[1]; пост. 1968 г., бълг., нем. и рус. ез.

Д-р ВАСИЛ ХРИСТОВ РАДОСЛАВОВ

(псевд. Люляков)

(Роден в 1854 г. – Ловеч; починал в 1929 г. – Берлин)

Политически деец и държавник, адвокат; учител през Възраждането в Тетевен (1868–1869) и в Ловеч (1875–1876); секретар на Първия ловчански градски съвет (1877–1878); завършва правни науки с докторат в Хайделберг, Германия (1882); член на Софийския апелативен съд (1883–1884); министър на правосъдието (1884–1886), министър-председател (1886–1887, 1913–1918), министър на вътрешните работи и управляващ Министерството на финансите (1886–1887), управляващ Министерството на народната просвета, министър на правосъдието и просветата (1894), министър на вътрешните работи (1899–1900), министър на вътрешните работи и народното здраве (1913–1918), управляващ Министерството на външните работи и изповеданията (1913–1915) и министър на същото министерство (1915–1918). Водач на Либералната партия от 1887 г. Основател и редактор на в. „Народни права“ и „Свободно слово“. Народен представител и председател на II и IV обикновено народно събрание (1880–1881, 1884–1886). Член на Българското книжовно дружество от 1884 г. Съден (1922) от държавен съд като виновник за националната катастрофа след Първата световна война (1914–1918).

Източници:

За фондообразувателя: История на България. Т. 8. С., 1999, 236–251, 308; Пешев, П. Историческите събития и деятели. С., 1929, с. 486, 623 и др; Стателова, Е., Р. Попов, В. Танкова. История на българската дипломация. 1879–1913 г. С., 1994, 91–185; Урумов, И. Спомени за д-р Васил Хр. Радославов. – В: Ловеч и Ловчанско. Кн. 3. С., 1931, 144–148; Христов, Д. Радославов и неговата политика. С., 1894, с. 90; Цураков, А. Правителствата на България. Част 1. 1879–1913. С., 1996, с. 47, 56, 89.

Кореспонденцията от фондообразувателя (записки) е адресирана до околийските началници на Тутракан и Харманли (1889) (б.д.) и е посветена на въпроси, свързани с предстоящите парламентарни избори.

Автори на писмата до Радославов са: Ив. Т. Абанозов, Манол Атанасов, Ангел Данов, Петър Димитров, П. Донев, А. Зографов,

---

[1] Обзорна статия на Ф. 263; оп.1, публ. в: Обзор на архивните... Кн. 5. С., 1981, 58–65.

Д. Йосифов, Кирков, Данчо М. Коев, Димитър Костов, Окръжният управител на Видин, М. Попзахариев, Попчев, Банчо Раданов, Л. Ф. Свинаров, Д. Стоянов, П. Пенчов, А. Теодоров, Ив. Топалов, А. Г. Пулов и др. (1894...1913). В тях има сведения за: празненство по случай избирането на Радославов в парламента; поздравление за избирането му за министър на правосъдието и управляващ Министерството на народното просвещение; повдигнати политически дела против много селяни от с. Ново село, Ловешко; назначението на Петър Димитров и Петър Георгиев за ревизори в гр. Каваклия; молба от П. Донев за връщането му на длъжността околийски началник в София; провеждането на общинските избори в гр. Кюстендил и околните села (1894); информация за резултатите от парламентарните избори в Белоградчик (1896); устройване на сиропиталище, старопиталище и професионално училище за сираци във Видин по инициатива на видинския владика Неофит; създаването на либерална дружинка в с. Вакарел, Софийско; осуетяване назначението на Асан Мурадов за мюфтийски наместник в гр. Никопол; съдействие за отменянето на заповедта, с която е лишен от учителски права Костадин Николов от гр. Дупница; касиране на изборите в с. Търнене, Ловешко, поради неодобрение на кандидатите; загуба на изборите в град Ямбол от страна на Радославистката партия.

Материалите, свързани с министерската дейност на д-р Радославов, са разпределени по следния начин:

1. Министър-председател и министър на външните работи и изповеданията (1913–1918): съхранява се манифест към българския народ за влизането на България в Първата световна война (1915); схема за разпределението на присъстващите на царския обяд в Ниш (1916).

2. Министър-председател и министър на вътрешните работи и народното здраве (1913–1915): доклад до Народното събрание със сведение за провеждането на избори за окръжни съветници (1915); отстраняването от гарнизона във Видин на майор Динев, капитан Асен Николов, капитан Илиев, фелдфебел Цанко Цеков и поручик Папров.

3. Министър на правосъдието и управляващ министерството на народното просвещение (1894) – препис на присъда от дело за клевета; статия във в. „Свободно слово“ от 1893 г. със заглавие „Свободни ли бяха градските избори“.

Във връзка с дейността на В. Радославов като партиен и обществен деятел и редактор на в. „Народни права“ и „Свободно слово“ е запазено писмо, относно договорите за конверсията на държавните борчове и железниците (1899).

Като шеф и член на Либералната партия е запазено заявление на избирателите от град Трън, които уведомяват за кои кандидати за окръжни съветници ще гласуват.

Към документалните материали от, до и за други лица и учреждения се отнасят записка и бележка (б.д.) с цитати от Плеханов, с мисли за Ленин и неговите идеи; за проблемите на общинското управление в гр. София.

Нора Кавалджиева

Ф. 284; 1492 док.; 1918...1988 г.[1]; Инв. оп. № 2[2]; пост. 1988 г.

ХРИСТО ИВАНОВ КАРАМАНДЖУКОВ

(псевд.: Смитков, Чернски)

(Роден в 1876 г. – с. Чокманово, Смолянско; починал в 1952 г. – София)

Общественик и културно-просветен деец, участник в националноосвободителните борби на българите в Македония и Тракия; учител и директор в с. Славеино, Смолянско, Сяр, Цариград, Дупница, Ксанти, София (1896...1937). Следва философия и педагогика в Софийския университет (1904–1908). Редактор и уредник на в. „Родопски глас", сп. „Родопа", „Тракийски сборник" (1921–1944); председател на Тракийския научен институт (1934–1945); главен инспектор в Министерството на просветата (1937–1939); сподвижник и помощник на движението Дружба „Родина" в Родопския край (1937–1947). Член на ВМОРО от 1898 г.; секретар на околийски революционен комитет в с. Чокманово, Ахъчелебийско (1900); организатор на Ахъчелебийски революционен район във връзка с подготовката на въстанието (1902). Делегат на конгреса на Петрова нива на Одрински революционен окръг на ВМОРО (1903). По време на Илинденско-Преображенското въстание е член на Боевото тяло на Ахъчелебийски революционен район. Автор на многобройни статии и исторически изследвания.

Източници:

За фондообразувателя: Бошнакова, М. Родинското движение в Родопския край в кореспонденцията на Христо Караманджуков (1937–1947). – RODOPICA, 1–2, Смолян, 2002, 342–347; ЕБ. Т. 3, с. 337; Караманджуков,

---

[1] Документите след смъртта на фондообразувателя се отнасят за членове на семейството му.

[2] Обзорна статия на Ф. 284; оп. 1, публ. в: Обзор на архивните... Кн. 5. С., 1981, 201–208.

Хр. Подготовката на Илинденско-Преображенското въстание в Странджа – Малкотърновски революционен район 1902–1903. Спомени. Състав. Ал. Караманджуков, Цв. Нушев. С., 1996, 5–28.

Публикация на документи: Бошнакова, М. Родинското движение в Родопския край в кореспонденцията на Христо Караманджуков (1937–1947). – RODOPICA, 1–2, Смолян, 2002, 341–376; Дружба „Родина" и Възрожденското движение в Родопа 1937–1947. Документи. Състав. Хр. Христов и Ал. Караманджуков. – Родопски сборник, 7, 1995, 226–322.

Кореспонденцията от Хр. Караманджуков (1937–1948) е отправена до Абдулахов, Джамал Адиров, Н. Ст. Алимански, Сали Арнаудов, Бакърджиев, Ариф Бейски, Васил Димитров, Светослав Духовников, К. Кемалов, Петър Маринов, Борис Костадинов, Васил Саламбашев, Асен Северинов, Риза Солаков, Ибрахим Хаджиев, Якубов. Тя изцяло е посветена на възникването и развитието на Родинското движение в Родопския край: сведения за началото на Родинското движение (1937); ученически стипендии, отпуснати на българи мохамедани от Министерството на просветата; назначаването на Ариф Бейски за секретар на Смолянското мюфтийство (1938); получени оплаквания от жители на Славеинската община за административни пречки в стопанската им дейност (1939); желанието на Адем Арнаудов да бъде назначен за учител в Доспат или Чепеларе; уволнението на Дервишев, активен член на „Родина"; нуждата от спечелване на нови съмишленици за Родинското движение; проблеми при финансовото обезпечаване на „Родопски сборник" (1939); противоречията между Шарков и Дервишев в Райково; провъзгласяване на Каишев за почетен член на Дружба „Родина"; напредъка на Родинското движение в Чепинско, Смолянско, Златоградско, Крумовградско, отчасти в Девинско (1942–1943); несполучливия опит на движението в Неврокопско да се премахнат фесовете и фереджетата; покръстването на българомохамеданите – родинци; смъртта на Пею Шишманов (1942); дейността на „Родина" в Ксанти; арестуването на Петър Маринов от Народния съд в Асеновград (1945); нанесения удар на Родинското движение през 1946–1947 г.

Автори на писмата до Хр. Караманджуков са: Тахир Агушев, Димитър Алексиев, Н. Алимански, Адем Арнаудов, Д. Бакърджиев, Ариф Бейски, Г. Василев, Мустафа Гавазов, Васил Газуов, Ариф (Камен) Главовски, Мехмед Дервишев, Д. В. Димитров, Дружба „Родина" – Смолян, Светослав Духовников, Йордан Запрянов, Асен Мехмедов, Т. К. Каишев, Александър Караманджуков, Кирил Кемалов, Петър А. Маринов, Л. Д. Пампоров, Ангел Пеев, Стефан Пинтиев, Емин Салиагов, Асен Северинов, Димитър Софкаров, Сирко Станчев, Все-

български съюз „Отец Паисий“, Ибрахим Хаджиев, Георги Чичовски, Джамал Шабанов, Юсеин Якубов и др. Писмата съдържат сведения за: инцидента, станал в читалището в с. Мугла, Смолянско (1937); състоянието на Родинското движение в Смолянско (1938); финансови трудности при отпечатване на сборник „Родина“ (1938); пречки, създавани от чиновници в Главното мюфтийство по отношение използването на българския език в официалната кореспонденция; историята и съвременното състояние на с. Смилян, Смолянско (1939); създаване на дружество „Родина“ в Рудозем (1939); масова смяна на арабските с български имена на жителите от селата: Настан, Лесково, Осиково, Брезе, Триград, Кестен, Мугла, Катранчурук и цяла Девинска околия (1940); разпространението на сп. „Родопа“ в Смолянския край; готвен голям събор на родинци в с. Могилица, Смолянско по случай 24 май (1940); решимостта на Ариф Бейски да даде българско име на новороденатa си дъщеря (1940); прояви на многоженство сред членове на „Родина“ в Смолян; проведено общо събрание на Дружба „Родина“ в Райково (1940); идеята за създаване в София на студентски дом за бедните студенти от Родопа (1941); основана Дружба „Родина“ в с. Дебрен, Неврокопско (1942); честване на 3 март в училището в с. Търън; известна съпротива сред жителите на Мадан при даване български имена на новородените (1942); изложение до Министерството на просветата с искане на задължителни курсове за огрaмотяване на населението; обсъжданите теми на годишно събрание на Дружба „Родина“ в Смолян (1942); активизиране на противниците на „Родина“ в Пловдив (1943); изземването на архива на Дружба „Родина“ в Смолян след 9 септември 1944 г.; арестуването на Хр. Караманджуков (1945); необходимостта да се постави българомохамеданският въпрос на мирната конференция в Париж (1945); мнението на Св. Духовников, че политиката на новата ОФ власт връща българомохамеданския въпрос на положението от началото на XX в.; отзвука сред населението в Смолян от статиите на Кирил Василев; желанието на част от родопското население да се изсели в Турция (1948).

От дейността на Хр. Караманджуков като главен инспектор в Министерството на просветата и редактор на сп. „Родопа“ са запазени следните документи (1934–1947): доклади, бележки, програма, писма, окръжни писма, изложения, заявления, дописки, списъци, отчети, позиви и др. Те съдържат данни за: съкращаване на първоначални училища и прогимназия в Родопската област (1937); турската пропаганда в Родопа; нуждата от помощ от страна на Министерския съвет за Родинското движение; основаването на читалище „Светлина“ в с. Търън, Смолянско (1938); етническото и религиозно състояние на населението в Родопа

(1939); откриване на тригодишен курс по мохамеданско богословие в с. Райково, Смолянско и списък на лекторите на курса (1939); внасяне на законопроект за защита на нацията в Народното събрание (1940); назначаване на Арнаудов за мюфтия на гр. Пещера (1941); преименуването на мюсюлманите в Родопа (1942); дейността на Дружба „Родина“ от основаването ѝ до 1942 г.; нуждата от приобщаването на българите мюсюлмани от Гюмюрджина (1943); унищожаване достиженията на Дружба „Родина“ в Родопа планина и обявяването ѝ за фашистка (1945); необходимостта от осветляване на обществото за истинската същност на българомохамеданския проблем.

Материалите, свързани с членове на семейството на фондообразувателя, се отнасят до Александър Христов Караманджуков (син).

Кореспонденцията до него е от Неродим Агушев и Хр. Караманжуков и е във връзка с основаването в гр. Пловдив на ученическа група от младежи родопчани и отпускането на парична помощ от страна на Министерството на образованието на един от клоновете на Дружба „Родина“ (1937).

Научно-публицистичната и обществената дейност на Ал. Караманджуков е представена от изложения, извлечения, възражения, речи, статии, писма, протоколи и други документи, свързани с дейността и историята на Дружба „Родина“ (1938–1987): извлечение от устава на българомохамеданската културно-просветна и благотворителна организация Дружба „Родина“ (1938); задачите пред Родинското движение; отстраняване на картина на родопския художник Анастас Стайков от Общата художествена изложба (1957); изложение до ЦК на БКП по проблемите на българите мохамедани (1958); предложената за публикуване статия на Ал. Караманджуков „Дружба „Родина“ и Родинското движение всред българите мохамедани в Родопа“ и рецензиите за нея; позициите на Кирил Василев и Воин Божинов към Родинското движение (1959); разглеждане на въпроса за Родинското движение на заседание на секция в Института по история към БАН (1960); поставянето на пиесата „Женят, пък не питат“ на П. А. Маринов; труда на Ал. Караманджуков „Народностното възраждане на българите мохамедани в Родопа“, неговото обсъждане в Тракийския научен институт и в ЦК на БКП и усилията на автора за обнародването му (1963–1971); реабилитацията на Камен Боляров (1964); екземпляри на сборника „Родопски сборник“ (Т. 4–6, С., 1976–1987 г.) със статии на Ал. Караманджуков, посветени на Родинското движение.

Ф. 284; 730 док.; 1894...1983 г.[1]; Инв. оп. № 3; шифр. док. с дешифр.

ХРИСТО ИВАНОВ КАРАМАНДЖУКОВ

(псевд.: Смитков, Чернски)

От автобиографичните материали на фондообразувателя са запазени два негови дневника: първият е воден през 1902 г. по време на обиколката му като агитатор на ВМОРО в Странджа за подготовката на Илинденско-Преображенското въстание, вторият – през 1913 г. и съдържа впечатленията на Хр. Караманджуков от участието му в Балканската война в Одринска Тракия и Македония.

Към документалните източници с биографични данни за фондообразувателя причисляваме няколко грамоти (1936, 1938, 1943) за награждаването на Хр. Караманджуков с народен орден „За граждански заслуги", с народен орден „Св. Александър" и възпоменателен медал с червена лента за дейността му като учител и за участието му в Първата световна война 1915–1918 г. Във фонда се съхраняват и няколко броя на вестниците „Родопски фронт" и „Родопска правда" (1945–1947) със статии, насочени против Христо Караманджуков и Александър Караманджуков и тяхната подкрепа на движението Дружба „Родина", както и биографична статия за Христо Караманджуков от Стайко Кабасанов в сп. „Родопи", кн. 10 от 1983 г.

Кореспонденцията от фондообразувателя е адресирана до Владимир Коруев, Р. Петров, Георги Попаянов, Димитър Стефанов, Управителното революционно тяло на ВМОРО в Малкотърновско. Част от писмата са шифровани и по-късно дешифрирани от самия Хр. Караманджуков. В тях се съдържат сведения за: състояние на комитетската мрежа в Малкотърновски революционен район: с. Маглавите, с. Оризово, с. Керациново, с. Граматиково (1902); доставката на вестници и въоръжение в Малко Търново (1902); получено указание от Одрин за назначението на Г. Тодоров за учител; посещението на Хр. Караманджуков в Карнобат и срещите му с дейците на Македоно-одринското дружество в града (1902); отцепването на Македоно-одринското дружество в Станимака; очаквано разпореждане от Георги Кондолов (1902); нуждата от съдействие от страна на революционното тяло в Малко Търново за дейността на Хр. Караман-

---

[1] Документите след смъртта на фондообразувателя са биографични статии за него и материали, свързани със сина му Александър Караманджуков.

джуков като агитатор на ВМОРО в района; предстоящото издание на втора част на книгата на фондообразувателя „Западнотракийските българи“ (1951).

Писмата до Хр. Караманджуков (1900–1951) са от: Костадин Антонов (Вълчо), Христо Арнаудов, Георги Аянов, Георги Василев, Юрдан Георгиев, Дико Джелебов, А. Диамандиев, Н. М. Димов, Стоян Добрев, В. Дусинков, Нестор Иванов, Евтим Казаков, Камберов, М. Кантарджиев, Иван Караманджуков, Вл. Коруев, Л. Р. Мечев, Петко Напетов, Райко Петров, Георги Саров, Димитър Стефанов, Никола Стоянов, Петко Киранков Чернев, Димо Янков. В писмата се обсъждат следните въпроси: зверствата на турците в манастира „Св. Троица“, местността Делиево (1902); оставката на Хр. Караманджуков от дейността му в Чепеларския пограничен пункт на ВМОРО (1902); събрани пари за българските затворници в Одринския затвор (1902); определянето на Юрдан Георгиев за началник на пункта в с. Алан кайряк (Ясна поляна)(1902); новият шифър на Бургаския пункт на ВМОРО (1902); тежкото състояние на населението в Малкотърновско и арестуваните 15 души от този район през август 1902 г.; разногласията между дейците на освободителното дело; изпратените около 80 златни лева от Малкотърновско за въоръжение; разпределението на четниците по селата в Малкотърновско (1903); пребиването във Варна на много дейци от Одринско, избягали след въстанието (1904); повторно арестуване на освободени затворници от Ахъчелебийско (1904); пояснения на Хр. Караманджуков, правени върху документите през 1951 г.; споменават се още дейците: Вълчо Дяков, Георги Мешков, Георги Минков, Ст. Янков и др.

Служебната дейност на Хр. Караманджуков като военнослужащ е документирана от билет и временно свидетелство, издадени от Изпълнителния комитет на Македоно-одринските братства и от Щаба на 11 Македонска дивизия за участието му в Първата световна война (1915–1918).

Книжовно-публицистичната дейност на Хр. Караманджуков е представена от бележки и ръкописи на книгите му: „Родопа през Илинденско-Преображенското въстание 1903“ и „Подготовка на Илинденско-Преображенското въстание в Странджа–Малкотърновски революционен район 1902–1903“.

Оригинални документи и преписи са запазени от дейността на фондообразувателя като член на ВМОРО и участник в подготовката на Илинденско-Преображенското въстание в Странджа (1900–1903, 1907): окръжни писма, разписки, списъци, равносметки, шифри, правилници и устави, пълномощно, бележки. Те се отнасят за: решението за разде-

ляне на Малкотърновския революционен район на източна и западна част (1902); сформиране четата на Михаил Герджиков; псевдоними на ръководни дейци и на селища в Одринско през 1902 г.; убийството на Ан. Дяков (1902); усилията за въоръжаване на населението; извършена проверка на склада в Алан кайряк (1903); приходите и разходите на комитетите на ВМОРО в селата в Малкотърновско: Алан кайряк, Мокрошево, Карадере, Паспалово, Велика, Мегалово, Цикнихор, Кладара, Камилите, Керациново, Граматиково; списък на делегатите на конгреса на Одрински революционен окръг на Петрова нива в Странджа (1903); участието на Хр. Караманджуков на конгреса на Петрова нива и на конгреса на македоно-одринци във Варна (1904); избирането на Петър Попарсов за член на Задграничното представителство на ВМОРО (1905).

Членството на фондообразувателя в Съюза на Одринските благотворителни братства се доказва от пълномощно (1908), издадено от Управителния съвет на братството с цел да го представлява пред Федеративната комисия за раздаване на помощи.

Дейността на Хр. Караманджуков като сътрудник на „Дружба Родина“ е представена от пълното течение на сборник „Родина“ (1937–1944), изложения, вестници и други печатни материали със статии, посветени на дейността на Родинското движение; решението на Дружбите занапред на всички новородени деца от българи мохамедани да се поставят само български народностни имена (1941).

Документалните материали от, до и за членове на семейството са свързани с:

1. Александър Хр. Караманджуков (син). Научната му дейност е представена с ръкописа на изследването „Народностното възраждане на българите – мохамедани в Родопа“ Т. 1, от негови статии в сп. „Исторически преглед“, „Родопи“ (1971–1980) и др.

2. Димитър Иванов Караманджуков (брат). Запазена е членската карта на Димитър Караманджуков в организацията „Братски съюз“ (1894).

Документите от, до и за други лица са лични писма (1900, 1903) от Б. Мирчев и от Атанас до техни познати и статията (б.д.) от П. Маринов „Одисеята на едно село“ за родопчани в с. Бял бряг, Шуменско.

Милкана Бошнакова

Ф. 442; 19 док.; 1941...1945 г.; Инв. оп. № 2[1]; пост. 1956 г.

КОНСТАНТИН ПЕТРОВ ПАНАЙОДОВ (ПАНАЙОТОВ)

(Роден в 1866 г. – Велико Търново; починал след 1945 г. – София)[2]

Юрист и държавник след Освобождението на България. Член на Народно-либералната партия от 1929 г. и на Националлибералната партия. Народен представител в X, XIII, XVI и XVII обикновено народно събрание. Подпредседател на X ОНС. Учи в класическите гимназии в гр. Николаев, Киев, Тифлис, Петербург (до 1891); право в Юридическия факултет на Одеския университет. Член, прокурор, подпредседател и председател на различни окръжни съдилища в България (189–1895). През 1895–1905г. е адвокат в Русе. Министър на правосъдието в кабинетите на ген. Рачо Петров, Димитър Петков, д-р Димитър Станчов и Петър Гудев (1905–1908)

Източници:

За фондообразувателя: Иванчев, Д. БПП. Т. 3. С., 1969, с. 283; Константин П. Панайодов (за него). – Илюстрация светлина. Юбилейна книжка, 1917, № 25, с. 17; Цураков, А. Енциклопедия: Правителствата на България. Хронология на политическия живот 1879–2001 г. С., 2001, с. 98; документите от фонда.

Запазените спомени се отнасят за детските години на фондообразувателя, с ранните му впечатления за Старозагорското (1875) и Априлското въстание (1876); със сведения за: Велчовата завера (1835), подвизите на Филип Тотьо, Х. Димитър и Ст. Караджа; ученическите му години в Търново, превземането на града от руските войски и влизането на генерал Гурко (1877); подписването на Санстефанския мирен договор (1878); отпускане на стипендия от Азиатския департамент и заминаването на Панайодов за Петербург, постъпването в класическата гимназия в гр. Николаев; престоя му в Киев през 1883 г. и заминаването за Тифлис през 1884 г.; с подробни сведения за своите съученици и учители от гимназията в Тифлис; Съединението на Източна Румелия с Княжество България и Сръбско-българската война (1885); детронирането на княз Александър Батенберг и контрапреврата на Ст. Стамболов (1886); студентските му години в Одеса; назна-

---

[1] Обзорна статия на Ф. 442; оп.1, публ. в: Обзор на архивните... Кн. 7. С., 1986, 81–82.

[2] Точната дата на смъртта не е установена.

чението на Панайодов за член на: Врачанския, Татарпазарджишкия, Пловдивския (1892), Търновския окръжен съд и като прокурор при Старозагорския окръжен съд, председател на Ловчанския окръжен съд, адвокат на свободна практика в Русенския апелативен съд; дейността му като министър на правосъдието (1905–1908) и като юрисконсулт на няколко столични дружества (1913); членството му в Народнолибералната партия.

Събирателската дейност на Константин Панайодов се илюстрира с изрезки от вестниците „Мир“, „Слово“ (1941–1942) и др., отнасящи се за историята и географията на Кавказ.

Нора Кавалджиева

Част II

Обзорни статии на Ф. 801 – Ф. 881

Ф. 801; 9 док.; 1875...1913 г.; 1 инв. оп.; пост. 1982, 1984 г.; бълг. и нем. ез.

АТАНАС КИРОВ ПЕТРОВ

(Роден в 1860 г. – Г. Оряховица; починал в 1929 г. – Г. Оряховица)

Полковник от българската армия (1907), командир на 35 Врачански пехотен полк (1911), участник в Балканската война 1912–1913 г.

Източници:

За фондообразувателя: Списък на офицерите от Българската войска. Действующа армия. (Към 1 април 1911 г.). С., 1911; документите от фонда.

От документите с биографични данни във фонда се съхраняват: свидетелство за завършен втори клас на Горнооряховското класно училище (1875) и родословни таблици за рода от А. Петров и на съпругата му Мария.

Запазени са две писма от фондообразувателя до неговата съпруга, съдържащи сведения за участието му в Чаталджанската операция през м. ноември 1912 г. и по-нататъшния ход на военните действия по време на Балканската война 1912–1913 г.

Няколко документи се отнасят до роднини на фондообразувателя: свидетелство, издадено от Девическия пансион „Вутие“ – Кронщат на М. Димитрова за завършен четвърти клас (1891); удостоверения на Г. Гунев за приемането и следването му в Селскостопанския институт при Херцогския Саксонски университет в Йена (1907–1911).

Даниела Малхасян

Ф. 802; 3 док.; 1856 г.; 1 инв. оп.; пост. 1982 г.

ХАДЖИ ДИМИТЪР И ХАДЖИ ХРИСТО ХАДЖИДАНИИЛОВИ

(Родени във Видин)[1]

Възрожденски книжовници, настоятели на български вестници в Крайова и активни членове на тамошното читалище „Зора".

Източници:

За фондообразувателя: Стоянов, М. БВК. Т. 1. С., 1957, с. 75, 240; Сюпюр, Е. Българската интелигенция в Румъния през XIX в. С., 1982, с. 104; НБКМ – БИА, Ф. 5, а.е. 9, л. 5–6, 21–22.

Във фонда се съхраняват документи, свързани с книжовната дейност на братя Хаджиданиилови: ръкописен учебник по българска граматика, (морфология), писан от х. Христо Хаджиданиилов (1856), а притежание на х. Димитър Хаджиданиилов с някои общи разсъждения за словообразуването на църковнославянския и новобългарския език, подпечатан с печата на читалище „Зора" – Крайова; бележка за пътуване на х. Димитър Хаджиданиилов в Париж и лист със сметки (б.д.), отнасящи се до рода Милкови (Георги, Димитър, Събка), свързани с дейността на братя Хаджиданиилови.

Даниела Малхасян

Ф. 803; 13 док.; 1876...1924 г.; 1 инв. оп.; пост. 1982 г.; бълг., рус. и фр. ез.

ГЕОРГИ ИВАНОВ КОТАБАНОВ

(Роден в 1857 г. – В. Търново; починал в 1924 г. – София)

Учил в Духовната семинария в Одеса; участвал в Сръбско-турската (1876), Руско-турската (1877–1878) и Сръбско-българската (1885) война; след Освобождението – учител в Трявна. Околийски началник във Враца, Плевен, Ловеч, В. Търново, Г. Оряховица, Пловдив, Трън, Хасково, Видин (1884...1906); цензор при Русенската цензурна комисия (1916–1917) и др.

---

[1] Засега не са намерени данни за годината на раждането им, както и за годината и мястото на смъртта им.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Биографични материали за Г. Котабанов във фонда са: паспорт за пътуване до Одеса (1886) и некролог за смъртта му.

Участието на Г. Котабанов в националноосвободителните борби е документирано от свидетелства и дипломи (1878...1923), издадени от княз Александър I Батенберг, майор Николай А. Беляев, цар Борис III, Филип Тотю, Съюза на запасните подофицери в България за: участие в четата на Филип Тотю през Сръбско-турската война (1876), Руско-турската война (1877–1878); награждаване с бронзов медал в памет на войната срещу Сърбия от 1885 г.; получаване на войнишки кръст IV степен за показана храброст и отличие в Освободителната война; провъзгласяването му за почетен член на Русенското дружество за запасните подофицери „Защита".

Във връзка с дейността на Г. Котабанов като административен служител са запазени няколко документа (телеграма, удостоверение, служебен списък, отворено писмо) за заеманите от него длъжности – околийски началник, цензор и др. в периода от 1884 до 1916 г.

От документалните материали с общо съдържание във фонда се съхранява един брой от в. „Зорница", издаван в Цариград (бр. 47, 19 ноем. 1876 г.).

Запазена е пощенска картичка от фондообразувателя до дъщеря му Невена (1902), отнасяща се до пристигането на руските генерали в Търново.

Даниела Малхасян

Ф. 804; 8 док.; 1856...1905 г.; 1 инв. оп.; пост. 1982 г.

СВЕЩЕНИК ИЛИЯ КАЦАРОВ

(Роден в 1828 г. – с. Старосел (Старо ново село), Пловдивско; починал след 1903 г.)[1]

Свещеник в Копривщица през втората половина на XIX в.; участвал в подготовката на Априлското въстание (1876).

---

[1] Засега липсват по-точни данни за годината и мястото на смъртта му.

Източници:

За фондообразувателя: Беловеждов, Н. Първата пушка. Записки по Копривщенското въстание през 1876 г. С., 1918, 39–40; Дойнов, Д. Копривщенските знамена в Априлското въстание. – Копривщица. Състав. Ив. Врачев, К. Колев. С., 1980, с. 141; документите от фонда.

Във фонда се намира тетрадка с автобиографията на свещ. Илия Кацаров със сведения за: дата и място на раждане, учение, ръкополагане за свещеник, тримесечния му престой в Пловдивския затвор за участие в подготовката на Априлското въстание; част от бележник с данни за неговите деца.

Биографични данни за фондообразувателя съдържа бележка с датите на сватбата му (1853) и на ръкополагането му за свещеник (1856).

Във връзка с материалното състояние на фондообразувателя е спестовна книжка, издадена в Берковица (1898).

От документите от, до и за членове на семейството на фондообразувателя са запазени три писма на Кацаров до сина му Гаврил Кацаров от личен характер (1902, 1903) и опис на покъщнината му (1905), направен от някое от децата му.

Лиляна Лечева

Ф. 805; 22 док.; 1902...1903 г.; 1 инв. оп.; пост. 1982 г.

НИКОЛА ДЕЧЕВ

(Роден в 1880 г. – Стара Загора; убит в 1903 г. – с. Луково, Кратовско)

Деец на националноосвободителното движение на българите в Македония. Учил в Железарското училище в Самоков (1895–1898), където е член на таен революционен кръжок; секретар на четата на Андон Кьосето в Гевгелийско (1900); помощник-войвода при Христо Чернопеев в Горноджумайско (1901); активен участник в Илинденско-Преображенското въстание (1903) като войвода на чета във Велешко.

Източници:

За фондообразувателя: Аврамов, Ст. Никола Дечев. – Илюстрация Илинден., 1930, № 5 (25), с. 8; Борбите в Македония и Одринско 1878–1912 г. Спомени. Състав. К. Пандев и Здр. Нонева. С. 1981, с. 363, 369, 442; Силянов, Хр. Освободителните борби на Македония. Т. 1. С., 1983, с. 99, 101, 241, 276, 382;

Петър Юруков. – Илюстрация Илинден, 1927, № 2, с. 11; документите от фонда.

Фондът се състои почти изцяло от кореспонденция. Автори на писмата до фондообразувателя са: П. Гевгелев, А. Грънчаров, Д. Дечев, Мария Дечева, С. Жеков, Хр. Тачев, Черногорски и др. В тях има сведения за сформирането и екипирането на четата на Н. Дечев преди заминаването ѝ в Македония (1903), желанието на приятелите му да се включат в борбата на българите от Македония и Одринско срещу турския поробител и др.

Към документите от, до и за други лица се отнасят лекарствени рецепти, издадени от д-р Дечев в София (1902).

Милкана Бошнакова

Ф. 806; 18 док.; 1893...1983 г.; 1 инв. оп.; пост. 1983 г.

БОЖИЛ РАЙНОВ ХАДЖИДАЧОВ

(Роден в 1857 г. – Котел; починал в 1946 г. – София)

Учител, журналист, преводач, обществен деец. Завършва Киевската духовна семинария (1874) и Математически факултет в Лиеж, Белгия (1878). Учител в Котел (1878–1880), Варна (1880–1881, 1893–1894, 1906–1909, 1913), Силистра (1885), Русе (1895–1896), Габрово (1902–1903), Шумен (1903–1904); пръв директор на Солунската българска мъжка гимназия „Св. Св. Кирил и Методий“ (1881–1883). Окръжен управител на Кюстендил (1884) и Шумен (1887); директор на Държавната печатница (1918–1922) и на Българската централна кооперативна банка (1918–1922); редактор на в. „Народно съзнание“, „Политика и книжевност“, „Сила“ (1898–1899) и „Свободен гражданин“ (1896–1897).

Източници:

За фондообразувателя: ЕБ. Т. 5, с. 686; Иванчев, Д. БПП. Т. 2. С., 1966, с. 36, 191; Икова, И. Божил Райнов. – Антени, № 4, 23 ян. 1980; Икова, И. Воюваща гражданска съвест. – Отечествен фронт, № 11526, 7 ян. 1983; Кандиларов, Г. Българските гимназии и основни училища з Солун. С., 1930, с. 18 и сл.; документите от фонда.

От биографичните материали за Б. Райнов са запазени броеве от вестниците „Антени“ (1980), „Отечествен фронт“ (1983) и „Светилник“ – юбилеен лист, Благоевград (1980), в които са поместени статии за живота и учителската му дейност.

Кореспонденцията е представена от едно писмо до фондообразувателя от Временната комисия на Македонските братства в София с покана за тържествена вечеря в негова чест, организирана от бившите възпитаници на Солунската българска мъжка гимназия (1937).

Учителската дейност на Б. Райнов е документирана от запазените бележки и реч за историята на Солунската българска мъжка гимназия от основаването ѝ до 1921 г. и учителския състав от 1880 до 1897 г., свидетелства, издадени от Министерството на вътрешните работи, Министерството на народното просвещение, Държавната мъжка гимназия във Варна и Средното училище за книгопечатане в София във връзка с учителстването на фондообразувателя в Солун, Варна, Габрово, Шумен и Русе от 1879 до 1913 г.

Запазена е статия на Б. Райнов (1931) за историята на Солунската българска мъжка гимназия, представяща неговата публицистична дейност.

Към документите от, до и за други лица се отнася свидетелство за бракосъчетание на Сотир Велчев и Виктория Дамянова, издадено от Българската църковна община в Солун (1902).

Милкана Бошнакова

Ф. 807; 68 док.; 1899...1973 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1983, 1988 г.; бълг., нем. и фр ез.

ЯНКО ИВАНОВ САКЪЗОВ

(псевд.: А. Лудогоров, Пет., Яни, Ясен, Я. С.)

(Роден в 1860 г. – Шумен; починал в 1941 г. – София)

Български обществен и политически деец, идеолог на общоделците. Учи гимназия в Русия (1878–1881), следва естествени науки, философия и история в Германия (1881–1883), биология в Англия (1883) и литература и художествена критика във Франция (1884). Учителства в родния си град (1884–1887). От 1887 до 1890 г. е помощник-прокурор в Шумен. Участва в Сръбско-българската война (1885). Основава социалистическото списание „Ден“ (1891–1896). Един от водачите на Българския социалдемократически съюз (БСДС) и редактор на неговия орган в. „Другар“ (1893–1894). Организира издаването и е редактор на

[1] Документите след смъртта на фондообразувателя са биографични статии и документи на семейството му.

сп. „Общо дело“ (1900–1905). Водач на БРСДП (о) – широки социалисти от 1903. Народен представител (1893–1896, 1902–1903, 1911–1934). Министър на търговията, индустрията и труда (1918–1919). Автор на книги и статии.

Източници:

За фондообразувателя: Благоев, Д. Принос към историята на социализма в България. С., 1956, с. 118 и сл.; ЕБ. Т. 6, с. 15; Йотов, Й., К. Василев. С. Поборникова. Димитър Благоев. Биография. С., 1979, с. 26, 79, 89 и сл.; Янко Сакъзов. Юбилеен сборник по случай 70 години от рождението и 40 години обществена дейност. С., 1930, с. 48; документите от фонда.

Материалите с биографични данни (1941–1944) за фондообразувателя са следните: некролози за смъртта му от „младите работници“, редакцията на сп. „Сигнал“ и „Култура“, другарите му, приятелите и почитателите в гр. Лом и околията; статии, поместени във в. „Слово“ и „Вечер“, също свързани със смъртта му; благодарност от семейството и роднините му за изказаните съболезнования; обява за свикване на възпоменателно събрание по случай четири години от смъртта му; биографичните статии „Янко Сакъзов – I Човекът, II Социалистът, III Политикът, IV Публицист и писател“, „Бележки из спомените за брат ми Янко“ и др., писани от Евтим Дабев, Димитър Бъсков, Люба Сакъзова, Петко Величков, Антон Сакъзов, както и ръкописните спомени на дъщеря му Велина Сакъзова с данни за живота и дейността му.

Запазените преписи на писмата от Янко Сакъзов до Карл Каутски и Л. Каутска се отнасят до: превода на български език на „Земеделския въпрос“ на К. Каутски и необходимостта да се получи съгласието на автора за отпечатване на труда му в България (1899); икономическото и социалното положение в България (1899); отправената молба до К. Каутски за разясняване на отделни моменти от статията му „Дарвинизъм и марксизъм“ и изказаните виждания от Я. Сакъзов по проблемите, разкрити в нея (1903); изпратена статия на К. Каутски, в която се разглежда марксизмът и неговото влияние върху българското социално-икономическо развитие (1904); намерението на фондообразувателя да напише поредица от статии, в които да изложи своите наблюдения върху буржоазното общество (1907); желанието на Янко Сакъзов да запознае К. Каутски с някои от своите философско-исторически възгледи (1908), както и молбата му до него да напише кратка статия за в. „Народ“ (1911); благодарността към К. Каутски за публикуването на негова статия в „Ново време“, като обръща внимание, че в нея са предадени неправилно мислите му относно Гърция (1913); молбата му до К. Каутски да изпрати второто издание на книгата „Пролетарска революция“ (1923), както и тази до Л. Каутска да съдейства съпругът ѝ да напише уводни думи за значението на марксическото

учение във връзка с изследването на икономическите отношения в по-младите страни.

Малобройната кореспонденция до Я. Сакъзов с автори Пешари и Шарл Рапопорт разкрива присъждането на фондообразувателя на званието член-кореспондент на Дружеството по криминология и социална защита (1914); отказа на Ш. Рапопорт от авторски права във връзка с отпечатване на книгата му „Жан Жорес“ на български език и съвета му да се публикува преводът на неговия последен предговор към изданието Ривер (1929).

Обществено-политическата дейност на Я. Сакъзов е документирана от покани, програми, пропуски и др. (1914) за откриването и работата на Първия конгрес на международната наказателна полиция в Монако: създаването на международна служба за установяване на самоличността, изнесените доклади на конгреса и имената на докладчиците по секции; реч, произнесена от Коста Лулчев „Делото на Янко Сакъзов“; статията на Евтим Дабев „Социализмът в България“; бележки-спомени от Петко Величков „Столица София на българския социализъм“; бележки от Я. Сакъзов за книгата „Германия и Югоизточна Европа“ от проф. д-р Ернст Вагеман и др. Запазени са ръкописни преводи на книгите „Жан Жорес“ от Ш. Рапопорт и „Новата армия“ на Жан Жорес, направени от Константин Бозвелиев (1929) и некролог за смъртта на същия, издаден от близките му (1951).

Във връзка с членовете на семейството на фондообразувателя е некрологът за смъртта на съпругата му Вяра Сакъзова (1947) и писмата до нея и до сина му Анатол Сакъзов от К. Бозвелиев (1943...1946), в които се съобщава за написана от него статия „Спомен за Янко Сакъзов“; дава данни за собствената си библиотека и др.

Нели Запрянова

Ф. 808; 3130 док.; 1889...1950 г.; 1–2 инв. оп.; пост. 1983 г.; бълг., алб., гр., рум., унг. и фр ез.

СРЕБРЕН ПОППЕТРОВ (С. П. ПОПДИМИТРОВ)

(Роден в 1869 г. – с. Екшису, Леринско; починал в 1950 г. – София)

Просветен и държавен деец и деец на освободителните борби на българите в Македония и Одринско. Завършва Солунската българска мъжка гимназия (1891) и Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ (1897); учител в Леринско, Струмица и Скопие (1889–1898), учител и училищен инспектор в Скопие, Солун,

Струмица (1915–1916), Сяр (1908–1909) и др. Член на Вътрешната македоно-одринска революционна организация (ВМОРО) и участник в ръководствата на местните революционни комитети в Македония. Един от учредителите на Учителската организация в Македония и Одринско (след 1908). Редактор на в. „Учителски глас“ (1910–1912) и на в. „Истина“ (1912). Окръжен управител на Битоля, Куманово, Петрич (1914–1918). Има приноси за възстановяване на македонските братства в България след Първата световна война. Организира македонските българи в САЩ и Канада (1922). Инспектор и организатор на българското учебно дело в Албания (1928–1931). Сътрудничи на сп. „Илюстрация Илинден“ и на други вестници и списания. Народен представител в XXI ОНС (1923–1927).

Източници:

За фондообразувателя: Ангелов, Хр. Из бележника ми. – Илюстрация Илинден, 1933, № 1–2 (51–52), 3–5; ЕБ. Т. 5, с. 373; Поппетров, Ср. Основаване на революционната организация в с. Върбени-Екшису, Леринско. – Илюстрация Илинден, 1933, № 1–2 (51–52), 13–16; Поппетров, Ср. Битоля и възраждането ѝ чрез народностно образование. – Илюстрация Илинден, 1938, № 8 (98), 2–3.

Запазените в няколко варианта спомени и автобиографични бележки на фондообразувателя (1903...1949) съдържат сведения за: дата и място на раждане; учение в Лерин (1877–1882), Битоля (1885–1889), Солун (1889–1891) и Женева (1899–1900); учителстване в Леринско (1891–1894), Струмица (1897), Скопие (1898), Тетово (1898–1899), Солунска мъжка гимназия (1901–1902), Серско педагогическо училище (1902–1903), Солунска девическа гимназия (1903–1907), Солунската търговска гимназия (1911–1912), Самоковската държавна мъжка гимназия (1913–1915) и др.; организиране в Софийски университет на траурен митинг по повод убийството на Ал. Константинов и изключване на участвалите в него студенти (1897); дейността му във ВМОРО, дейност на българското студентско дружество „Братство“ в Женева (1899–1901), членуването му в Окръжния революционен комитет в Скопие и избирането му за ръководител на Градското революционно тяло в Солун, солунските атентати и арестуването на Ср. Поппетров (1903); организиране на пансион при Битолската гимназия, стипендии на Екзархията за ученици от Солунската гимназия, организиране на конституционни клубове в Турция (1908); издаване на в. „Учителски глас“ (1912–1913) и на в. „Истина“ (1912) със съдействието на фондообразувателя; дейността на Ср. Поппетров като училищен инспектор в Сяр (1908–1909), Тетово (1898-1899), Струмишки окръг (1915–1916) и Скопие (1916), учебното дело в Скопско, Серско, Струмишко, Битолско; дейността му като окръжен управител в Битоля (1916–1917),

Куманово (1917–1918), Петрич (1922–1923) и училищен инспектор и организатор на българското учебно-църковно дело в Албания (1928–1929); дейността му като застрахователен агент към дружествата „Сила“ (1918–1922), „България“ (1931–1932), „Балкан“; като чиновник за особени поръчки при Гръцко-българската смесена комисия в София (1927) и църковен настоятел на храма „Св. Георги“ в София (1934); усилията на фондообразувателя за организиране на македонската емиграция в Америка (1921–1922) и сведения за живота на емигрантите там, за искането им да имат български учители и свещеници, за основаване на първото политическо дружество „Свобода за Македония“ в Ню Йорк и организиране на 24 македонски дружества в САЩ, установяване на връзка с Националния комитет на македонските дружества в България; учредително събрание на Леринското благотворително братство (след 1918); дейност като народен представител (1923–1927); за извършени над десет ареста на Ср. Поппетров в периода 1892...1923; сведения за Лазар Димитров – председател на Серския окръжен революционен комитет на ВМОРО.

Биографични данни за фондообразувателя съдържа и неголяма група документи – свидетелства, удостоверения, разписки, лични студентски книжки и др. (1899–1947) със сведения за: дата и място на раждане; учение, изучавани предмети, следване в Историко-филологическия факултет на Софийския университет и в Юридическия факултет на университета в Женева (1899–1900); направени опити от страна на Ср. Поппетров за изселване по силата на гръцко-българската конвенция (1924); дейността му в XXI ОНС (1923–1927).

Материалното състояние на фондообразувателя е представено от група документи: удостоверения, актове, квитанции, бележки, спогодително, завещания, влогова книжка и др. (1907...1949). Те разкриват паричните му взаимоотношения с различни лица, размера на имотите му, решаване на наследствени въпроси, корекции на пенсията му, заеманите от него длъжности, платени данъци и др.; сведения за дейността на дружество за експлоатация на мелница в Драгоман (Н. Г. Паунчев, Г. Димитров – 1925); размера на събрани реквизиции по време на Първата световна война и членуването му в Македонска кооперативна банка.

Библиографичните материали са предимно списъци на подготвени за отпечатване ръкописи на фондообразувателя: „Нашето учебно, възпитателно и обществено дело в Скопие през 1898 г.“; „Учебно-възпитателното дело в Серско с подробни статистики 1908/1909“; „Прогласяването на турския Хуриет и раздвижването на българите в Македония – особено в Солун в 1908 г.“, „Битолски окръг и неговото българско управление през войната 1917/1918 г.“; „Албанците в България, българите в Албания“ и др.

Кореспонденцията във фонда (1909...1947) е многобройна. Писмата на фондообразувателя са адресирани до Тодор Влайков, Христо Караманджуков, Стоян Костурков, Данаил Крапчев, д-р Васил Радославов, Екзарх Йосиф I, Екзарх Стефан I, проф. Александър Цанков и др. Те засягат следните въпроси: Априлския атентат (1925); вътрешната и външната политика на България (1933); дейност на фондообразувателя като народен представител; усилията на Ср. Поппетров, насочени към изучаване съвременното състояние на българите в Албания (1930); провъзгласяване на Стефан I за български екзарх (1947); юбилея на писателя Тодор Влайков (1935); отношенията на фондообразувателя с Христо Караманджуков; смъртта на епископ Климент Браницки (митрополит Търновски) (1901); публикувана във в. „Пладне“ статия против Ср. Поппетров (1931); ходатайство за назначаване на Милка Сребренова – дъщеря на фондообразувателя, за учителка (1945) и дейността ѝ като асистент към музея в Скопие (1942); определяне размера на пенсията на фондообразувателя и др.

Писмата, изпратени до фондообразувателя (1910...1947), са от митрополит Авксентий Пелагонийски, Александър Алтъпармаков, Тома Бакрачев, Д. Бакърджиев, К. Блъсков, Пандо Божков, митрополит Борис Неврокопски, д-р Д. Влахов, Илия Грашев, Ил. Гулабчев, Ив. Дорев, Трайче Доревски, Ат. Илиев, К. Ляпчев, Стоян Мълчанков, Христо Нелчинов, митрополит Неофит, Юрдан Николов, З. Новев, Гьорче Петров, Благой Попов, Мицко Романов, Иван Сапунаров, Ив. Стефанов, Антон Старашимиров, Г. Татарчев, Наум Томалевски, Александър Цанков, Петър Чаулев, д-р Г. Чкатров, М. Д. Чукалев и др. В тях има данни за: състояние на България след Балканските войни и участието ѝ в Първата световна война (1915–1918); сключване на мирния договор (1919); материалното положение на войнишките семейства; освобождаването на Западна и Югоизточна Македония от българската армия; назначаване на околийски началници в Ресенско, Прилепско, Тетовско, Битолско; назначаване на Ср. Поппетров за окръжен началник в Битоля (1916) и Куманово (1917); продоволствени затруднения в Кичево, Крушево и Битоля (1916–1917); учебното дело в Скопие, Струмица, Прилеп, Прищина, Гостивар, Неврокоп, Тетово, Мелник, Петрич, Дупница, Фердинанд, Асеновград, Самоков; недостиг на учебници за училищата в Кавадарци, предстоящо откриване на гимназии в Банско и Прилеп (1917); отпразнуване деня на светите братя Кирил и Методий в Гостивар, Скопие, Тетово (1916); получаване на български вестници и списания в читалище „Просвета“ в Гостивар; откриване на книжарници в освободените територии; предстоящо откриване на немско девическо училище в Скопие (1917); учителската дейност на фондообразувателя в Самоков и Солун (1912–1914); възпитаници на Солунската гимназия и кандидатирането им за учителски

места в Македония; отзвука на Октомврийската революция в България; обсъждане в Народното събрание на законопроект за народното просвещение (1921); политическата обстановка в България (1924–1925); избори за общински съветници и успехите на БЗНС в тях (1924); уволнението на учители от Станимака заради комунистеческите им убеждения; разцеплението във ВМРО и убийството на Т. Александров (1924); изработване устав на младежката македонска организация в Петрич; дейност на Гръцко-българската емиграционна комисия и уреждането на бежанците от Леринско (1927); пътуване на Ср. Поппетров до САЩ и дейността му там (1922); последици от икономическата криза в Америка; българската емиграция в САЩ и Канада, организирането ѝ в македонски дружества и заслугите на фондообразувателя за това; състояние на македонското братство в Торонто (1920–1922); намеренията на Ив. Стефанов (емигрант в САЩ) да се завърне в България и да започне работа като учител; разпространение на вестници, списания и албуми в САЩ (1922–1924): в. „Македония“, „Автономна Македония“, „Илинден“, „Зора“, „Слово“, „Дневник“ и др.; събрани и изпратени оттам помощи за Македония; положението на българите в Македония (кланета в Леринско, след оттеглянето на българските войски оттам в 1916 г.); недостиг на хранителни стоки и продоволствие в Битоля; положението на бежанците в с. Чаушево и Битоля; сръбската пропаганда; Винишка афера (1897); набиране на македоно-одринско опълчение (1912); получаването на в. „La Bulgari“ в Албания (1929); затваряне на български училища в териториите, окупирани от гръцката армия (1942) и интерниране на българи от Леринско; бежанци в Битоля (1942); сведения за възпитаници на Стопанското училище в София; учителската дейност на Гьорчо Попангелов в Неврокопско, Солун, Баракли Джумая и в Мелнишко (1899–1915).

В кореспонденцията има данни и за: убийството на Стефан Поппетров – брат на фондообразувателя; тютюневата фирма „Ерзок“ и представителствата ѝ в Петричка и Мелнишка околии; конгреса на запасните офицери в София (1923); откриването на теснолинейка до Петрич; сведения за Давид Я. Талви от Битоля, член на ВМОРО (1900–1907), П. Белев, председател на Илинденското дружество в Мездра, Д. Маринов, окръжен управител на Кавадарци (1916), В. П. Икономов, помощник-кмет на Пирот (1917), М. Д. Чукалев, кмет на Кичево (1918), Ив. Попов, кмет на Мелник (1923), Г. Паскалев, окръжен управител в Драма (1926), Мано Андреев, градоначалник на София, Ат. Илиев от Стара Загора, Н. Терзиев от София, завършил Серското педагогическо училище (1915); Л. Христова, завършила история и география в Софийския университет (1916), П. Лазаров, завършил Солунската гимназия и Търговското училище в Свищов, М. Воденичарова, завършила право в Софийския университет (1930), Хрис-

то Шалдев, автор на „Град Прилеп в Българското възраждане“ (1916) и др.

Служебната дейност на фондообразувателя е представена от голяма група документи (1916...1936), разкриващи дейността му като:

1. Окръжен управител в Битоля (1916): бомбардирането на гр. Битоля и освобождението му от българските войски; дейност на българската администрация; работа на държавните учреждения; рапорти, срещи, съвещания и назначения; назначаване на околийски началници в Ресен, Кичево, Прилеп, Крушево и др.; дейност на военнополевия съд в Кичево; злоупотреби на околийския началник в Ресен; имена на общински управители; извършени ревизии в общините; дейност на реквизиционните комисии; конференция на окръжните управители в Македония; състояние на църковно-учебното дело; раздаване на храна и други продоволствия на войнишките семейства в окръга; организиране на милиция в града и околните села; австрийските войски в Ресен и Кичево; празнуване годишнина от Крушевската република; събиране на помощи в САЩ от емигранти ресенчани за гладуващите българи в Ресен; емигриране на повече от 10 000 българи в САЩ, Румъния, Австрия; откриване на читалище „Кирил Пейчинович“ в Тетово; преместването на фондообразувателя в Куманово; състоянието на шосетата в Битолски окръг; сведения за Гьорче Петров като председател на Битолска окръжна постоянна комисия; покушение срещу Михаил Татарчев; разбойнически чети около Кичево; събиране на помощи за фронта.

2. Окръжен управител в Куманово (1917–1918): обстановката в окръга в годините на Първата световна война; статистически сведения за отделни околии в окръга: брой на къщи, училища, църкви, работен добитък и др.; подпомагане на войнишките семейства; назначения и уволнения на чиновници в окръга; продоволствени затруднения и мерки за изхранване на населението; административно деление, пътища, съобщения, икономическо-стопанско и културно-просветно развитие; протестни митинги в Македония против плановете за разделянето ѝ; празнуване годишнината от Илинденското въстание; тържества по случай празника на Кирил и Методий в Скопие; сведения за войводата Кръстьо Лазаров от Кратовско; смъртта на царица Елеонора (1917); поздравления до Фердинанд I във връзка с новата 1918 г.

3. Окръжен управител в Петрич (1922–1923): извършени административни промени след назначаването му; списък на населените места в окръга; назначаване на околийски началници; обиколки на фондообразувателя из района; злоупотреби с властта от страна на някои чиновници; предложени от страна на фондообразува-

теля мерки за оздравяване на обстановката; парламентарните избори в Петричко (1923); дейност на ВМРО; положение на бежанците от Македония и отношението на българското правителство към тях; Александър Стамболийски и управлението на БЗНС; комунистическата пропаганда в Дупница и събиране на оръжие от дейци на Комунистическата партия в града; наводнение в окръга (1923); ръкопис на Ср. Поппетров „Петрички окръг и неговото управление в земеделско време (1922–1923)".

Друга голяма група документи е свързана със служебната дейност на фондообразувателя като учител. Запазени са много писма, изложения, ръкописи, рапорти, бележки и др., които засягат учителстването му в:

1. Струмица (1897–1898) – състояние на учебното дело; имена на учители и ниво на преподаване; недостиг на учебници; предстоящо откриване на неделно училище; евентуално преместване на Ср. Поппетров в Скопското педагогическо училище.

2. Тетово (1898–1899) – състояние на учебното дело; брой на училища, ученици, учители и кратки сведения за тях; провеждане на учителски съвети, събори; избор на училищни настоятелства; откриване на неделно женско училища в града; изнасяне на сказки; училищни библиотеки и характер на литературата в тях; избори за църковно-училищни общини; народностен състав на населението в Тетовско и степен на националното съзнание; сръбска пропаганда; сведения за Ан. Неофитов – ръководител на Тетовския комитет на ВМОРО (1895).

3. Серско мъжко педагогическо училище (1908) – брой на учителите и учителките в Скопска епархия (1902–1903); отваряне на неделно училище; празнуване на 24 май в с. Екшису, Леринско; изработен от фондообразувателя правилник за обучението и възпитанието на учениците; заслугите на Ср. Поппетров за въвеждането на българския език на мястото на гръцкия при богослужението в църквата на с. Екшису, Леринско; учителски събори; заеманите от Ср. Поппетров длъжности до 1903 г.; посещение на владиката Синесий в Тетово; заслугите на Екзархията за развитието на учебното дело; податки за Невена Богоева, завършила филологическо образование в Швейцария.

4. Одринска девическа гимназия (1909) – изучаване на българския език в училищата; липса на програми и учебници; посещението на българския консул в Одрин Атанас Шопов в гимназията; податки за българската мъжка гимназия в Одрин.

5. Солунска търговска гимназия (1912) – посещение на главния инспектор Д. Цонев в гимназията; изборите в Турция през 1912 г.

6. Самоков (1914–1915) – дейността на учителското дружест-

во в града; участието на фондообразувателя в учителския конгрес в София; установяване на строг полицейски надзор върху Ср. Поппетров в родното му село Екшису, Леринско.

7. К а в а д а р ц и (1942–1943) – преподаване на български език в гимназията.

В тази група документи има сведения още и за: отправени до Екзархията молби от различни лица за назначаване на работа като учители; необходимост от увеличаване на учителските заплати; провеждане на зрелостни изпити; българската девическа гимназия в Солун; състояние на църковно-училищното дело в Ениджевардарско; откриване на първото българско училище в Битоля по инициатива на В. Манчев и Д. Робев (1865–1866); необходимост от материална помощ за училищата в Битоля; учителстване на Гр. Пърличев в Битоля; откриване на училище в Корча (1886); закриване на български училища от турските власти в Македония след въстанието от 1903 г.; арести на учители, заточения и убийства в Демирхисарско, Серско, Неврокоп, Мелник, Петрич, Разложко, Кукуш, Дойран, Гевгели, Воден, Струмица, Скопско, Дебърско, Одринско и др.; юбилейно честване на 25 години от дейността на екзарх Йосиф I; следване на Ср. Поппетров в Женева и дейността му като един от редакторите на в. „Учителски глас“.

Сравнително пълно е документирана (с рапорти, доклади, писма, бележки, изложения, заповеди и др.) д е й н о с т т а н а ф о н д о о б р а з у в а т е л я к а т о у ч и л и щ е н и н с п е к т о р в С я р, С к о п и е, С т р у м и ц а и Т е т о в с к о (1908...1934). Документите засягат: състояние на църковно-училищното дело в тези окръзи; географско описание на областите; народностен състав и национално самосъзнание на българите в Македония; желание на населението да има български училища и български свещеници; стопанска дейност на българите в района; статистики за броя на къщите, църквите, учителите, учениците, училищните настоятелства и броя на свещениците на по-голямата част от градовете и селата в посочените райони (включително и Велес, Битоля и Гостивар); условия, при които работят учителите в района – размер на заплатата им, сграден фонд, липса на пособия и пр.; учебни програми, училищни библиотеки, назначения на учители, избор на училищни настоятелства; празнуване деня на светите братя Кирил и Методий в Сяр (1908); необходимост от откриване на нови училища; откриване на земеделски и други специализирани училища в Скопие; уволнение на учители в Тетово; мобилизиране на учители в годините на Първата световна война; роля и място на Екзархията при материалното подпомагане на училищата; сръбска пропаганда и сръбски и турски посегателства срещу българската книж-

нина, учители и училища в окръзите; състояние на учебното дело в Демирхисарско; сръбски и турски първоначални училища в Скопско; албански училища; сведения за манастирите в Скопие, Тетово и Велес; дейност на фондообразувателя като околийски училищен инспектор в Тетовска околия, секретар на Архиерейското наместничество в Тетово и съвещателен член при ръководното тяло на ВМРО в града.

От дейността на фондообразувателя като инспектор и организатор на българското учебно дело в Албания (1928–1931) също са запазени голям брой документи, които засягат следните въпроси: извършена от Ср. Поппетров обиколка на Албания (1930) и посетените от него градове; статистически данни за приблизителния брой на българите в Албания (ок. 30 000); условия, при които живеят, състояние на църковно-учебното дело (имена на учители и свещеници, брой училища и ученици), желанието на българите в Албания да имат свои училища и църкви; направени от фондообразувателя препоръки до висшестоящи инстанции във връзка с културно-духовните нужди на българите в Албания; необходимостта да бъдат отпуснати стипендии за обучението на местни кадри, които след завършване на обучението си да се завърнат в родните си места; необходимост от спешни мерки от запазване на българщината чрез назначаване на първо място на български свещеници и учители в села с българско население; искане на българите за издаване на вестник и откриване на българска книжарница в Албания, както и добиване правото на свободно здружаване в културно-просветни дружества; потъпкване правата на българите в Албания (интерниране на голям брой хора, премахване на обучението на български език в училищата, назначаване на албански учители в българските училища, подмяна на български имена с албански, насилствено помохамеданчване на българи в Дебърско, Леринско и др.); отношение на албанското правителство към българите в Албания; емигриране на българско население от Албания, необходимост от вземане на мерки за повдигане на националното съзнание на българите (изпращане на български буквари и читанки, български книги, учебници, списания, календари, отпускане на стипендии, на помощи и др.); изпратени от Дебърското братство в София (1931) буквари и читанки за българите; възстановяване на български надписи в някои църкви в Албания; откриване на българско училище в Корча; получаване в Албания на българските вестници „Зора“ и „Македония“; направена от албанското правителство декларация във връзка с признаване правата на българското население в страната (1932); разпространяване в Албания на книга на проф. Антонио Балдачи, албанолог, разкриваща в невярна светлина истината за българите в Албания; публицистичната дейност на Ср. Поппетров

във връзка със съдбата на българите в Албания; сръбски черкви и училища в Шкодра; сръбски стипендии за албански младежи; гръцка и сръбска интелигенция в Албания; гръцко-албански и турско-албански отношения; уволняване на сръбски и гръцки учители; податки за Д. Илиев – учител и училищен инспектор в Албания преди идването на Ср. Поппетров; сведения за българския манастир „Св. Иван Владимир", близо до Елбасан; пренасяне на най-старото албанско знаме от София в Албания; българо-албански търговски отношения; идея за основаване на българо-албански сдружения; албански дружества в България; българският периодичен печат в Албания; делегация на „Албански съюз в България" на посещение при албанския крал (1930); податки за дружествата „Скендербей" и „Георги Кастриоти" и клоновете им в България; откриване на въздушната линия Тирана–София; търговски представителства на балканските страни в Тирана; връзки на Албания с другите балкански страни; сведения за албанската армия, военни училища, кадрови потенциал, италиански офицери в албанската армия.

Група документи илюстрират стопанската дейност на фондообразувателя (1908...1918): участие в съдружие за събиране на овни в Тетово; участие с акции в дружество „Стопански развой"; създаване на кантора „Поппетров и сіе" в Солун.

Няколко писма, рапорти и изложения (1923–1931) са във връзка със служебната дейност на Ср. Поппетров като чиновник при тютюневата фирма „Херцог": проведено в Неврокопско събрание с производителите на тютюн; във връзка с пласмента на тютюна в Петричко; закупуване на складове за готова продукция; споменава се и акционерното дружество за търговия с тютюн „Никотеа".

Няколко отделни документа (предимно квитанции) са във връзка с дейността на фондообразувателя като инспектор към осигурително дружество „Сила" (1918...1922).

Договори, писма, списъци и др. осветляват дейността на фондообразувателя като застрахователен агент на дружество „България" (1931–1932): обиколки на Ср. Поппетров из окръзите, назначаването му като организатор на застрахователното дело в Петрички и Кюстендилски окръг и условията за това; преместване на Главната дирекция на застрахователното дружество от Русе в София; получени вноски, изравняване на сметки; списък на лекарите при Първо българско застрахователно дружество „България".

Дейността на фондообразувателя като инспектор при учителската взаимоосигурителна каса – София (1940–1941) е илюстрирана от няколко сметки, писма и окръжни за промени в законодателството, касаещи застрахователното дело.

Запазена визитна картичка с текст е свързана с дейността на Ср. Поппетров като главен инспектор за Македония и Одринско на „Анкр" – осигурително дружество за живот и рента (1908–1909).

Запазена е и обява във връзка с дейността на фондообразувателя като основател на „Търговско комисионерско и кореспондентско писалище „Сребрен Поппетров – Солун" (1910).

От дейността на фондообразувателя като чиновник към смесената комисия по гръцко-българското изселване (1924...1927) са запазени писма, разписка и пълномощно, съдържащи данни за: гръцки претенции върху български черкви, манастири, училища и вакъфски имоти; упълномощаване на фондообразувателя да представлява различни лица пред смесените гръцко-български подкомисии по ликвидиране на всички недвижими имущества, намиращи се в Македония; податки за управлението на Роженския манастир и пр.

Неголяма група документи (предимно ръкописи и статии в периодичния печат) осветляват книжовно-публицистичната дейност на фондообразувателя (1897...1939). Между тях могат да бъдат посочени: „Народно-учебното дело в Скопие в 1898 г.", „Хуриета и българската политико-обществена и културно-просветна дейност в Македония и Одринско с център Солун", „Българите в Серската каза в политико-икономическо отношение", „Учебно-народното дело в Скопски и Тетовски окръзи през време на световната война", „Срещата на Гоце и Даме в Битолския затвор", „Изоставено право – изгубено право" (Народностните ни права в Албания), „Спомени от изборите за народни представители", „Основаване на Македонско благотворително братство в Гранит сити", „До организираните и неорганизирани македонци в Америка", „Македонските братства в Америка" и др.

Във връзка с обществено-политическата дейност на фондообразувателя като:

1. Член на ВМОРО (от 1895 г.) са запазени писма, позиви, бележки и др., свързани със следните въпроси: положението на българите в Македония; гръцка пропаганда и опити за елинизиране на част от населението; турски изстъпления след въстанието от 1903 г. в Неврокопско, Серско, Битолско, Петричко, Солунско (изтребване на българи и арменци, разграбване на имуществото, изпращане на заточение, заселване на християнските села с турско население); събиране на данъци; дейността на фондообразувателя като съвещателен член на Градското тяло на революционната организация в Скопие, Тетово, Солун (1904–1906); създаването на местна организация на ВМОРО в

с. Екшису, Леринско; протеста на българи в Кърджали във връзка със спирането на в. „Илинден“ и „Независима Македония“; Младотурската революция (1908); основаването на конституционни клубове в Македония; македонската емиграция и националния въпрос; българите в Македония и войните (1912–1915); политиката на българските правителства по въпроса за бъдещето на Македония; правителството на Ал. Стамболийски и съдбата на българите в Македония; събора на македонските братства в България (1918); репресиите в Петрички окръг; заслугите на фондообразувателя за организирането на македонската емиграция в САЩ и Канада (1921–1922); връзки между организацията на българите емигранти от Македония в САЩ и Канада и „Македонските благотворителни братства“ в България; основаването на 23 дружества на българи от Македония; емигранти в САЩ, събора на македонската емиграция там (1936); основаването на Македонския научен институт и отчета му за 1939 г.; изпращането на епископ Андрей за митрополит на българската православна църква в САЩ, Канада и Австралия и несъгласието на някои среди с тази кандидатура; събирането на помощи за Македония в САЩ; положението на бежанците от Македония и настаняването им на постоянно местожителство в Месемврия; мемоара на Изпълнителния комитет (ИК) на Македонските благотворителни братства в София до Парижката конференция (1919); реч на фондообразувателя пред конгреса на Съюза на Македонските емигрантски организации в България; убийството на Тома Дуров – революционен деец от Македония; разцепление сред членовете на Леринското благотворително братство; предстоящото излизане на спомените на Хр. Пасков за революционното дело в Леринско; интерниране на българи от Македония (1941); положение на българите в окупираните от немските войски територии в Македония (1941); конкретни примери на изстъпления (1942) и изложения до Народното събрание във връзка с тези изстъпления; имена на българи, емигрирали от Македония; събор на Тракийската организация (1947); сведения за Пандил Шишков, Петър Попарсов, Войдан Чернодрински, Кирил Пърличев, Марко Секулички, Тодор Николов, Вл. Куртев, Петър Ацев и др.; представление на „Македонска кървава сватба“ от В. Чернодрински в София (1925); ръкопис на фондообразувателя „Град Воден в природно, индустриално-икономическо и национално отношение“.

2. Народен представител (1923–1927) са запазени писма, рапорти, изложения и др., съдържащи данни за: кандидатурата му за народен представител от Петричка околия (1923); отпуснати от Народното събрание пенсии за 1924 г.; обсъждане на законопроект за администрацията; обсъждане на въпроса за чиновнически-

те заплати в Народното събрание; подготовка на законопроекти във връзка с оземляване на бежанците; освобождаване на бежанците от трудова повинност; положение на бежанците от Македония и настаняването на част от тях на постоянно жителство в Месемврия; руски емигранти в България; българите в Албания; положението на българските учители; бюджета на Св. Синод; искане на митрополит Макарий от Неврокоп за ускоряване на строежа на митрополия в Горна Джумая; македонско младежко движение в Петричко; дейността на Златко Каратанасов – един от първите радетели за пробуждането на българщината в Костурско; материално подпомагане на Хр. Ангелов и Вл. Бояджиев от Охрид като участници в революционното движение; кандидатурата на Никола Хаджиев за народен представител от Петрички окръг.

3. Членуването на фондообразувателя в Леринското благотворително братство „Свобода" (1941–1942) има съхранени списъци и изложения. Те засягат: изменение в устава; избиране на делегати за конгрес на Македонските благотворителни братства; раздаване на помощи за нуждаещи се членове на братството; дарения за дружеството; създаване на комисия при братството за събиране на средства за подпомагане на пострадали от земетресението през 1928 г. техни членове; сведения за Христо Ангелов, Симеон Динев, Козма Буров и други дейци от Македония; податки за членуване в братството на Стефан Поппетров (син на фондообразувателя); положение на българите в Македония; опити за погърчване и конкретни примери за золуми на гръцките власти; списъци на емигранти от Леринско.

4. Малък брой документи – разписки и др., са във връзка с членуването на Ср. Поппетров в различни дружества, братства и организации: Първо българско гимнастическо дружество в Солун (1909), Македоно-българско братство във Варна (1919); дружество „Илинден", Всебългарски съюз „Отец Паисий" (1929), Съюза на кръводарителите в България (1946), Българско спомагателно дружество „Надежда" (1913), Настоятелство на църквата „Св. Георги" и др.

Писмо от 31 януари 1921 г. е във връзка с избирането на фондообразувателя за делегат на Църковно-народния събор на Леринска епархия.

Дейността на Ср. Поппетров като сказчик е представено от няколко писма-покани (1934) за изнасяне на беседи, посветени на борбите на населението от Леринско за църковно-народни свободи.

Няколко писма и квитанции са във връзка с благотворителната дейност на фондообразувателя (1929...1939) – събиране на зимна помощ за бедните в София, материално подпомагане на в. „Добруджа“ и Тракийската организация в България.

Запазена е и лична карта за членуването на фондообразувателя в Либералната партия (1914–1915).

Съхранени са и разни материали във връзка с обществено-политическата дейност на Ср. Поппетров с данни за: съдбата на българите в Македония в годините между двете световни войни; Ньойския мирен договор (1919); издаването на в. „Истина“ с материалната подкрепа на българите от Солун; изборите за народни представители в 1912 г.; политическата обстановка в България до 1934 г.; участие на български младежи в международния младежки събор в Лондон; печатни книги и брошури, между които и „Каталог на издателството на Работническата социалдемократическа партия“ (1947).

Към обществено-политическата дейност на фондообразувателя могат да се отнесат и изрезките от вестници със статии на различни теми: „Българското училище в Скопие и Скопска област“ (в. „Днес“, 11 септ. 1941 г.), „Общобългарското в Илинденската епопея“ (в. „Целокупна България“, 1 авг. 1944 г.), „Заветът на Гоце Делчев“ (в. „Свободен народ“, 6 дек. 1945 г.), както и група вестници, на които фондообразувателят е абонат: в. „Учителски глас“, „Народни права“, „Македония“, „Братство“, „Народен глас“, „Църковен вестник“.

Във фонда са запазени и материали от, до и за членове от семейството на фондообразувателя:

1. Епса Сребренова (съпруга) – избирателна карта, съдържаща биографични данни за фондообразувателката, няколко документа във връзка с материалното състояние (водене на съдебни дела и делби и пр.), две пощенски карти от кореспонденцията ѝ (1913–1938), свързани със семейни въпроси.

2. Стефан Сребренов (син) – документи с биографичен характер (1921–1928): данни за месторождение, учение, следване в Софийския университет, дейност като асистент по държавно и конституционно право, участие в борбата за възстановяване на студентската организация „Христо Ботев“, работата му върху труда „История на парламентарната практика в България“ и др.; писмата до фондообразувателя са от Сребрен Поппетров до сина му са във връзка с престоя на Стефан Сребренов в Солун (1917) и Кичево (1922); няколко документа са във връзка с дейността му като асистент в Софийския университет (по подготовката на реферат на тема „Учението на държавата като колективна същ-

ност“, „Българското университетско дружество и обществото на народите“, националноосвободителното движение на българите от Македония и подготовката за написване на труд върху българската парламентарна практика).

От дейността му като редактор на сп. „Студентски преглед“ са запазени писма (1926–1927), в които има данни за: отправени обвинения от страна на Ст. Сребренов срещу Никола Минков във връзка с унищожаването на кн. 6, 7 и 8 на сп. „Студентски преглед“ и незаконното влизане в помещението на редакцията; оставката му от поста, който заема в редакцията; тиража на списанието; състава на редакционния комитет и др.

Малко на брой са документите (отчет, протокол, писма), които илюстрират дейността на Ст. Сребренов като член на студентската организация „Христо Ботев“ (1924–1927). Те са посветени на: състоянието на висшето образование у нас след 1878 г.; студентските дружества от началото на 20-те години на XX в.; положението на българската студентска младеж и организирането ѝ в различни сдружения; оставката на Ст. Сребренов от заеманата от него длъжност в ръководството на организацията „Христо Ботев“; податки за историята на Софийския университет в началото на XX в.; дейността на Ал. Янакиев – радетел за създаването на общостудентска организация в България.

3. Милка Сребренова (дъщеря) – запазено е писмо до нея от баща ѝ с частен характер.

4. Веса (Веселина) Сребренова (дъщеря) – запазени са няколко писма до нея от Ср. Поппетров, М. Стефанов, Методи и др. по семейни въпроси.

Сред документите от, до и за други лица са писма, удостоверения, заповеди, разписки, списъци и др., които съдържат сведения за: парични взаимоотношения на различни лица; манастира при с. Лешка, Тетовско; Аргир Папапейчов от с. Екшису, Леринско – директор на местното училище; Ал. Н. Янакиев – завършил химия в Софийския университет (1923).

Вера Василева

Ф. 809; 20 док.; 1911...1961 г.; 1 инв. оп.; пост. 1983 г.

КЛИМЕНТ МИХАЙЛОВ СКОПАКОВ

(Починал след 1961)[1]

Участник в Балканската (1912–1913), Междусъюзническата (1913) и Първата световна война (1914–1918); учител по литература в Плевен (1914); окръжен училищен инспектор във Враца (1929–1930).

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Сред документите с автобиографичен характер са два дневника на фондообразувателя, водени по време на Балканската (1912–1913) и Първата световна война (1915–1918).

От кореспонденцията на К. Скопаков са запазени две негови чернови на писма с личен характер и снимка на фронта (1916) с текст до Петър Скопаков. Писмата до фондообразувателя от Н. Стоянов и др. също са лични, с изключение на писмото на бившия му ученик Младен Исаев, в което писателят дава оценка на изпратените стихотворения от К. Скопаков.

Във връзка с дейността му като учител и училищен инспектор са: ръкописна извадка от „История на учебното дело в България“ на Н. Ив. Ванков с данни за Петър Берон; екземпляр от кн. 3 на „Известия на семинара по славянска филология при университета в София“ (1911) с историко-литературен очерк на Кл. Скопаков за Григор Пърличев, съдържащ поправките и допълненията на автора за второто издание през 1943 г.; препис от съобщение по повод назначаването му за окръжен училищен инспектор във Враца (1929).

Към документите с общо съдържание се отнасят: снимка, няколко пощенски карти с изгледи от България и некролог на Кирил Филев, загинал в бой с турски части край с. Баница, Серско.

Във фонда е запазена и пощенска карта до Дука Скопакова – съпруга на фондообразувателя, с новогодишни пожелания (1928).

Лиляна Лечева

---

[1] Не са открити данни за годината и мястото на раждане и смъртта му.

Ф. 810; 58 док.; 1908...1996 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1998 г.; бълг., англ. и ср. ез.

ГРИГОР НУШЕВ НУШЕВ

(Роден в 1877 г.[2] – гр. Воден, дн. Гърция; починал в 1956 г. – София)

Деец на освободителното движение на българите в Македония и Одринско. Учи гимназия в Солун (1897–1899), Свещеническо и педагогическо училище в Скопие (1901–1902). Учител в Македония, Сърбия и България (1899–1942). Член на ВМОРО (1900).

Източници:

За фондообразувателя: Вести, 14, № 45, 10 май 1905; № 96, 25 окт. 1905; 16, № 46, 25 апр. 1906; 18, № 8, 20 ноем. 1907; 19, № 24, 18 ян. 1908; 20, № 121, 24 юни 1910; № 123, 9 юли 1911; 21, № 2, 10 ноем. 1911; Йосиф I, екзарх. Писма и доклади. Състав. Величко Георгиев и Стайко Трифонов. С., 1994, с. 279; Георгиев, В. и С. Трифонов. Покръстване на българите мохамедани 1912–1913. С., 1994, с. 325, 338; документите от фонда.

Кратка биографична справка дава сведения за дата и място на раждане, учение и дейността му като учител в с. Почеп, с. Горно Родево и с. Съботско, Воденско (1899...1903), в с. Ватоша, Тиквешко (1903–1904), с. Апостол, Ениджевардарско, с. Живойно и с. Пегърско, Леринско (1907–1908), с. Логоварди, Битолско (1909–1910), с. Св. Марина, Берско (1910–1911), Солун (1911–1912), с. Узун дере, Смолянско (1912), с. Инсьорен, Скеченско (1913), с. Барешани, Битолско (1913–1914), с. Кръньова, Шумадийско (1915), с. Цапари, Битолско (1915–1916), с. Бистрица, Софийско (1918–1919), с. Барово, Кавадарско (1919–1921), с. Боища и с. Лопатица, Битолско (1921–1922), с. Търновци, Прилепско (1923), с. Кръсляно, Битолско (1924–1925), с. Рамна, Битолско (1925–1926), с. Кукуречани, Битолско (1926–1930), с. Граово, Лесковачко (1930–1931), с. Мачкот, Ужичко (1931–1932), с. Блажево, Капаоничко (1933–1934), с. Богданци, Гевгелийско (1934–1936), с. Богдинац, Сокобанско (1936–1941), Казанлък (1941–1942).

Документите (свидетелства, уверение, паспорт, некролог) с биографични данни за фондообразувателя дават сведения за: дата и място на раждане и смърт; завършени курсове за учители (1914, 1941); пътуване в Югославия (1948).

---

[1] Документът след смъртта на фондообразувателя е кратка биографична справка.

[2] Има различия в годината на раждане – виж документите от фонда.

За материалното състояние на Гр. Нушев има запазени няколко документа – пощенски записи, декларация, ликвидационен лист, разписки и др. (1931...1942).

Пощенска карта от Йоаким Ненов до Гр. Нушев е във връзка с арестуването му и изземването от полицията на златни турски лири (1942).

Основната част от документите (удостоверения, писма, разписки, списъци на ученици, решения и др.) са свързани с дейността на Гр. Нушев като учител (1911...1942). В тях има сведения за: Протестантското земеделско и индустриално училище в Солун (1912); постъпки за признаване от югославските власти на прослужените му години като учител на Българската екзархия; оценки на учителската му дейност, направени от училищните инспектори и др.

Документите с общо съдържание са: позив на Съюза на македонските културно-просветни и благотворителни братства, София (1941) и календар за 1941 г.

Документите от, до и за членове на семейството на фондообразувателя са:

1. Георги Григоров Нушев (син) – с биографични данни е свидетелство за раждане (1908), издадено от Българската църковна община във Воден.

2. Христо Григоров Нушев (син) – адресна карта от 1941 г., попълнена в Скопие с биографични данни.

3. Александър Григоров Нушев (син) – визитна картичка, декларации, адресни карти (1941–1942) са с биографични данни и за материалното състояние.

4. Екатерина Григорова Нушева (дъщеря) – с биографични данни е заверен препис (1933) на свидетелство за раждане (1912), издадено от Българската църковна община във Воден.

5. Търпана Миланова Апостолова-Нушева (снаха) – с биографични данни са адресна карта (1943) и заявление за продължаване срока на пребиваване в България (1951).

Цветолюб Нушев

Ф. 811; 56 док.; 1964...1984 г.; 1 инв. оп.; пост. 1983, 1988 г.; бълг. и англ. ез.

АНДРЕЙ ВЛАДИМИРОВ МАРЧЕВ

(псевд. Овчеполски)

(роден в 1907 г. – с. Ново село, Щипско; починал в 1989 г. – Бърклей, Мичиган, САЩ)

Книжовен деец, автор на спомени и статии за положението на българите в Македония след 1918 г. Учи в Щип, Македония (1914–1920) и в Детройт, САЩ (1937–1938). Живее във Вардарска Македония (1907–1932), България (1932–1937) и САЩ (1937–1989).

Източници:

За фондообразувателя: А. Марчев. – българин на годината. – Кръгозори (Отава), № 41, ян. 1982, с. 6; документите от фонда.

В автобиографичните бележки и спомени (1983–1984) на Андрей Марчев, озаглавени: „Беда на четническото семейство", „Преследване и бягство", „Недълготрайна радост", „Възстановени спомени", „Среща с баща ми след 20 години раздела", има сведения за ученето на фондообразувателя, бягството от Вардарска Македония през Албания в България, живота му като емигрант в САЩ; за баща му – Владимир Марчев, завършил Скопското педагогическо училище, учител, четник и войвода на ВМОРО, емигрант в Аржентина и САЩ; живота в Щип, действията на сръбските власти от 1918 до 1932 г. и др.

В писмата (1979–1986) на фондообразувателя до Захари Захариев, Иван (Ванче) Михайлов, Сашо Станев, Коста Шекеранов (Белов) и др. са засегнати въпроси от националноосвободителната борба на българите в Македония; дейноста на Македонската патриотична организация (МПО); достоверността на написаните от фондообразувателя спомени, публикувани във в. „Трибуна" и „Кръгозори"; живота на българите под сръбска власт и др.

Кореспонденцията до Андрей Марчев е от: Захари Захариев и Иван (Ванче) Михайлов. Тя съдържа данни за: дейността на Владимир Марчев като четник по време на Хуриета (1908–1909); събиране на спомени, свързани с дейността на ВМРО; характеристика на Александър Протогеров, взаимоотношенията им с Иван (Ванче) Михайлов и др.

Книжовната дейност на фондообразувателя е представена от няколко статии (1964...1982, б.д.), посветени на историята на ВМРО; в подготвените за печат и публикувани спомени за гр. Щип са отразени събития и личности от края на Първата световна война (1918) до началото на 30-те години; историческата и езиковата принадлежност на славянското население в република Македония към българския народ и др.

От документите с общо съдържание са съхранени и отделни броеве на вестник „Кръгозори", издаван в Отава, Канада – независим информационен вестник на българите (1981–1982).

Цветолюб Нушев

Ф. 812; 262 док.; 1898...1961 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1983 г.; бълг., итал., ср. и фр. ез.

КОНСТАТНИН ТОМОВ КОЦЕВ

(Роден в 1888 г. – с. Кунино, Врачанско; починал в 1935 г. – София)

Деец на БЗНС, министър на вътрешните работи и народното здраве (1921), министър на войната (1921–1923), подпредседател на XIX обикновено народно събрание (1920); създател и водач на БЗНС (Оранжев) (1926–1934).

Източници:

За фондообразувателя: ЕБ. Т. 1, с. 274, 534; Т. 7, с. 27; Василев, В. Правителството на БЗНС, ВМРО и българо-югославските отношения. С., 1991, с. 185 и сл.; Иванчев, Д. БПП. Т. 2, с. 89, 327; Николова, А. БЗНС през временната и частична стабилизация на капитализма (1925–1929). – Исторически преглед, 1982, № 4, 3–22; Общ годишник на България, 1922 г. Т. 1. С., 1922, с. 21, 39, 73; Петрова, Д. Самостоятелното управление на БЗНС 1920–1923 г. С., 1988, с. 242 и сл.; Печев, Т. Пълен указател на законите в страната. С., 1939, с. 467.

Автобиографични данни съдържат запазените във фонда дневник и лични бележници на К. Томов, включващи периода 1915–1928 г. и отнасящи се за участието му в Първата световна война (1915–1918), пътуването му в Италия (1928) и др.

---

[1] Документите след смъртта на фондообразувателя са свързани със съпругата му.

Между биографичните документи за фондообразувателя са: училищно свидетелство (1898) за завършено второ отделение, ученически и студентски тетрадки със записи и студентска карта (1905...1914), венчално сведетелство (1920), лична карта (1925), паспорт (1928) за пътуването му в чужбина, свидетелства за жителство (1938), смъртен акт и некролог по повод смъртта му (1935).

Във връзка с материалното състояние на К. Томов са запазени личен бележник със сметки, застрахователни полици, разписки за получени суми и др.

Кореспонденцията от К. Томов е отправена до следните лица: Берон, Клиндера, Иван Константинов и др. В нея има сведения за посещението на български земеделски дейци в Чехословакия (след 1923 г.), състоянието на кооперативното дело в България и др.

Автори на писмата до фондообразувателя са: М. Андреев, цар Борис III, М. С. Георгиев, Акционерно дружество „Луна", Стоян Янков Забунов, К. Карабашов, Аврам Кордови, Е. Моцмани, Стоян Омарчевски, В. Спасов, Стоян Сталев, Стефан Цанов, Цанко Церковски, Минко Шипковенски и др. В тях има сведения за: военни доставки от Франция (1922); състояние на земеделските дружби в някои села в Плевенско и Софийско (1921); тържеството по случай 21 години от откриването на Рисувалното училище (1925); закупуване на ново помещение на БЗНС в столицата; запазване на българската държавна гимназия в Станимака (1920); необходими изменения по законопроекта на народното просвещение (1920) и др.

Във връзка с дейността на К. Томов като учител във фонда е запазен бележник (ок. 1910), съдържащ обръщението му към XVI редовен конгрес на Българския учителски съюз, бележки за финансовата политика на правителството и др.

Дейността на К. Томов като министър на вътрешните работи и народното здраве (1921) е документирана от: съобщения за назначаването му; сведение за извършена полицейска проверка в Красно село, Софийско; донесение за инцидента, станал на 13 август 1921 г. край Кюстендил; изложение за състоянието на Македонския въпрос в България (1921) – легални и нелегални македонски организации; бележки за положението в страната и др.

Документите, свързани с дейността на фондообразувателя като министър на войната (1921– 9 юни 1923), могат да се групират в няколко теми: 1. състоянието на Македонския въпрос в България (1922); дейността на четата на Алеко Василев в Петрички окръг (1922); убийството на министър Александър Димитров (1922); Неврокопските събития и Кюстендилските събития (1922) и участието на четатата на Панче Михайлов в тях; 2. състоянието и ролята на

българската жандармерия – доклад от К. Томов до Щаба на армията (1922); 3. превратът на 9 юни 1923 г. и участието на армията в него – очерк от Христо Христов и дневник на фондообразувателя от престоя му в затвора (1923).

Във връзка с обществената дейност на К. Томов като член на БЗНС са свързани редица документи (писма, изложения, доклади и др.), които засягат следните въпроси: писмо на Ц. Церковски до цар Борис III за необходимостта царят да се откаже от короната в полза на една народна република (1919); дейността на кооперативното дружество „Народен магазин" и извършената ревизия на делата на дружеството през октомври 1920 г.; дейността на Земеделската кооперативна банка; създаване на акционерно издателско дружество „Земеделска България" (1926); положението на Върховния съюзен съвет и Постоянното присъствие на БЗНС; реч на Р. Даскалов за нуждата от запазване единството на БЗНС (1920) и др.

С дейността на К. Томов като създател и водач на политическата партия БЗНС (Оранжев) са свързани следните по-важни документи: отворено писмо до сдружените земеделци в България (1923) относно неизпълнение на конгресните решения; учредителен протокол за основаване на акционерно дружество „Земеделски дом" (1926); протокол (1927), подписан от К. Томов, Александър Малинов и Дино Кьорчев, за съвместна дейност в законодателните избори за XXII ОНС; манифест за запазване единството на Съюза и съобщение за обединение на БЗНС (Оранжев) и БЗНС (Ст. Момчев) (1927); съобщение от Управителния съвет на БЗНС (Обединен) за необходимостта от сътрудничество с другите политически сили; отворено писмо на К. Томов до делегатите на XX редовен Земеделски конгрес (1929); бележки на Хр. Кунчев за историята на БЗНС от 1928 до 1933 г. и др.

Във връзка с дейността на фондообразувателя като народен представител се пазят делегатските му карти за XVIII, XIX и XXIII ОНС; два негови лични бележника със записки (1926–1931) и реч пред избирателите за режима на Демократическия сговор и нуждата от смяна на правителството (след 1930).

Членството на К. Томов в Съюза на запасните офицери е документирано с лична карта (1930) и служебна бележка за участието му в Първата световна война.

За дейността на К. Томов като председател на Българо-съветската търговска камара (1934) свидетелства справка, направена от архива на МВР (1961).

С приноса на К. Томов като основател на Каменоделското училище в с. Кунино, Врачанско е свързан доклад, посветен на историята на училището.

От документите за членове на семейството на фондообразувателя е запазена кореспонденцията на Ветка Томова (съпруга) със Стоян Забунов и Григор Василев във връзка със смъртта на К. Томов, наследствени въпроси и др.

Документалните материали от, до и за други лица се отнасят до историята на масонските ложи в България (след 1939) и шериатски заповеди от 1945 г., издавани от Главното мюфтийство на България.

Милкана Бошнакова

Ф. 813; 147 док.; 1938...1945 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1984 г.; бълг., арм., нем. и рус. ез.

МИШО (МИХАИЛ) ПАНТЕЛЕЕВ (ПАНТАЛЕЕВ) ХАДЖИЙСКИ

(Роден в 1916 г. – с. Инзово (Инзовка), Ногайски (дн. Приморски) район, Украйна; самоубил се в 1944 г. – Белоградчик)

Писател, преводач, журналист, публицист и общественик. Учи в родното си място и в с. Преслав (Украйна). Завършва литература в Киевския държавен университет (1937). Работи в българския отдел на Държавното издателство на националните малцинства в Киев (1937–1939). Сътрудник и редактор на: сп. „Бъди готов“ (Харков, 1936), в. „Колективист“ (Харков, 1936–1938), сп. „Отец Паисий“ (1942), сп. „Просвета“ (1942), в. „Днес“ (1942–1943), в. „Зора“ (1944) и др. Автор на сборници с разкази, очерци, репортажи и др. : „Разлив“ (Киев, 1938), „Нощите край Лозоватка“ (Киев, 1940), „Из Бесарабия“ (Киев, 1941), „Българи в Таврия“ (София, 1943) и „Пустата чужда чужбина“ (София, 1943). Един от основателите на Института за опазване на Таврия (1943).

Източници:

За фондообразувателя: Анчев, С. Трагедията и оцеляването на един народ. – В: Хаджийски, М. Българи в Таврия. В. Търново, 1992, 57–60; Георгиев, Л. Забравен таврийски писател. – Антени, 22, № 30 (1120), 29 юли 1992, с. 4; Георгиев, Л. Мишо Хаджийски – един забравен таврийски писател. – Роден край (Одеса), I, № 41, 30 окт. 1993; № 43, 13 окт. 1993; № 45, 27 ноем. 1993; № 46, 4 дек. 1993; Георгиев, Л. Мишо Хаджийски – забравен таврийски писател. – Новини, 1, № 264, 27 дек. 1994, с. 11; Златаров, Ив. Българите в Украйна. Германо-съветската война. Сказка на г. Мишо Хаджийски – Тракиец

[1] Документът с по-късна дата е адресиран до съпругата на фондообразувателя.

(Ямбол), 20, № 818, 27 септ. 1942; № 819, 3 септ. 1942; № 820, 11 септ. 1942; № 821, 18 окт. 1942; Миланов, Ал. А е можел да стане таврийския Йовков. – Летописи, 1994, № 1–2 (ян.–февр.), 52–60; Миланов, Ал. Животоописание в дати. – Литературен вестник, 3, № 48, 6–12 дек. 1993, с. 4; Стоянов, Ив. Фолклорната лексика като поетика в разказите на таврийския белетрист Мишо Хаджийски. – Балканистичен форум, 5, 1996, № 1–2, 72–79; документите от фонда.

Публикации на документи: Миланов, Ал. А е можел да стане таврийският Йовков. – В: Хаджийски, М. Пуста чужда чужбина. С., 1994, с. 6, 15–16, 254–255, 259; Хаджийски, М. Стара Таврия. – Летописи, 1994, № 1–2, 61–80; Хаджийски, М. Чада божии. – Литературен вестник, 3, № 48, 6–12 дек. 1993, с. 4.

В запазените биографични материали – открит лист, паспорт, лична карта, венчално свидетелство, удостоверения, служебни бележки и др. (1942–1944) има сведения за: рождена дата и място, родители; пристигане в България; адресна регистрация; семейно положение, пътувания в страната и чужбина; разрешение за изнасяне на сказка „Българите в Украйна“; получени (от Министерството на вътрешните работи и изповеданията и Българската легация в Букурещ) и изразходвани суми по преселване на бежанци от Украйна; арестуване (1944) от Дирекция на народната милиция и др.

Писмо-чернова от фондообразувателя (1942), адресирано до Иван Гаврилович, информира за: предстоящото отпечатване повестта на Хаджийски „Гладна година“ във в. „Днес“; отправена покана за участието му при освещаване паметник на гара Пирин в деня на Народните будители и др.

Автори на кореспонденция (1942–1944) до него са: Акционерно дружество за книгопечатане и издателство „Хемус“, В. Златаров, Тодор Павлов и Георги Шишков. В тях има данни за: условията във връзка с печатането на книгата му „Пуста чужда чужбина“ (тираж, заплащане и пр.); отзив за статията му „Български селища в Таврия“ (публикувана в сп. „Отец Паисий“); положението на българите от Таврия, Украйна и Бесарабия, живеещи в Германия, между които са Иван Филанов и Иван Вапиров (негови съученици), Главчев, Александра Филанова, Атанас Марков, Анатолий Попов и др. и уреждане на въпроса с репатрирането им – издаване на паспорти, съставяне и изпращане на списъци и др.; поет ангажимент от страна на Регентството към българите от Украйна и др.

От поетическото творчество на фондообразувателя са запазени следните стихотворения: „Клетвар“, „Романс“, „Септември“, „Триптих“, „Реквием“, „Песен“ (и по-пълен вариант озаглавен „Пролет“), „Сноши окачиха черните кърпи“ и „Зададе се тъмен облак“, някои от които са писани в затвора (1944).

Литературната дейност на белетриста М. Хаджийски е разкрита чрез неговите разкази, повести и сказки: „Първоснежието“, „Коледа в Таврия“, „Матю хайдутинът“ (или „Матю разбойникът“), „Сватба“, „Хитрина“, „Майчино сърце“ (съкратен вариант на „Баба Пена от Орманджи“), „Русначка“, „Врагове“, „Божии чеда“, „Керванджия“, „Коледари“, „Никитова женитба“, „Братова женитба“, „Божи гроб“, „Баба Пена от Орманджи“, „Жега“, „Пътници“, „Светлините на големия град“, „Българските селища в Таврия“, „Българите в Таврия“ и др. За много от тях са запазени различните варианти, подготвяните планове, бележки и др.

Във връзка с предстоящата работа върху замисления роман „Разгром“ се пазят само планът, заглавната страница и чернови на няколко глави (1944).

Тук може да отнесем и статиите на Христо Капитанов „Българите в Таврия“ по повод отпечатания очерк на М. Хаджийски „Българи в Таврия“ (С., Българско дело, 1943, 64 с., 1 карта и ил.); Георги Константинов „Български писатели в Таврия“ – по повод книгата „Пуста чужда чужбина“, разкази от Мишо Хаджийски, издание на Хемус (С., 1943); както и по един екземпляр от самите книги.

Няколко съобщения във вестниците „Заря“, „Зора“, „Днес“, „Утро“ и др. свидетелстват за участието на фондообразувателя в провежданите Ботеви тържества във Враца (1943).

Намират се и преписи на: народна песен – записана от таврийския българин Иван Калесника – Переверзов; стихотворения от Сергей Есенин и Вл. Маяковски; либрето на ария на Херман от „Пиковая дама“ от П. И. Чайковски; частушки из репертоара на асамбъла „Пятницки“ и др.

Служебната дейност на фондообразувателя се документира от справката на Украинското държавно издателство на националните малцинства в Киев във връзка с работата му като коректор в българския отдел (1937).

За обществената му дейност (1942–1944) като инициатор за учредяване на институт за опазване на Таврия свидетелства списъкът на инициаторите, сред които са: проф. Стоян Романски, Мишо Хаджийски, Иван Леков, Стилиян Чилингиров, проф. Борис Йоцов, Георги Константинов, д-р Петко Балкански, Петър Динеков, Ангел Каралийчев, Никола Фурнаджиев и др.

Към документалните материали с общо съдържание се отнасят статиите „Преселването на таврическите българи. Една мъчителна одисея“ и „Интервю уполномоченного совнаркома СССР по делам репарации советских граждан из Германии и окупираннных ею стран генерал-полковника Ф. И. Голикова“ (в. „Свобода“, № 66, 21 ноем. 1944); съобщението за изнесена сказка в „Славянска беседа“ във връзка с японския театър „Кабуки“; илюстрована карта и др.

Документите от, до и за членове на семейството на фондообразувателя се отнасят до:

1. Савка Рафаилова Николаева-Хаджийска (съпруга). Съобщението от Общинското управление в с. Бойчиновци е с текст, че не могат да ѝ издадат препис от смъртния акт на съпруга ѝ (1945).

2. Николай Николаев Николаев (братовчед). Запазена е пощенска карта (б.а.) със сведения за състоянието на Мишо Хаджийски в затвора (1944 г.).

Запазени са и снимки на Мишо Хаджийски, правени в с. Бойчиновци, Михайловградско, с. Боровица, Видинско, Киев, София, Ямбол и др. (1938–1944) с негови близки, приятели и съмишленици: Савка Николаева, свещ. Витан Кечев, Ангел Каралийчев, Стефан Станчев, сем. Атанасови и др.

Елисавета Миладинова

Ф. 814; 13 док.; 1912...1983 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1983 г.; бълг. и ср. ез.

ДИМИТЪР ТОДОРОВ ПРОДАНОВ

(Роден в 1887 г. – София; починал в 1945 г. – Сливен)

Деец на националноосвободителното движение на българите в Македония; войвода на чета (1912) в Гяватколски район на Битолски революционен окръг; участник във войните (1912–1918); участва в подготовката на Септемврийското въстание през 1923 г. в Сливен.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

От документалните материали с биографични данни за фондообразувателя са запазени венчално свидетелство (1914) и биография (1983), написана от сина му, съдържаща следните данни: дата и място на раждане, семейна среда, родословие, участието на Д. Проданов в националноосвободителните борби на българите в Македония, в Балканската война (1912–1913) и Първата световна война (1915–1918); податки за службата му в Сливенската община; членството му

[1] От 1983 г. е биографията на фондообразувателя от Кл. Проданов.

в БРСДП (т.с.) и участието в подготовката на Септемврийското въстание 1923 г.; сведения за бащата на фондообразувателя – х. Тодор Димитров Проданов – участник в Руско-турската война 1877–1878 г., градоначалник на гр. Пещера и София след Освобождението; данни за Иван Проданов – читалищен деец в Сливен (читалище „Зора").

За дейността на Димитър Проданов като участник в националноосвободителните борби на българите в Македония са запазени: писма, окръжни, прокламации, удостоверения, подписани от Иван Стоянов, Петър Чаулев, Изпълнителния комитет на Македонските братства, с данни за: назначаването на Димитър Проданов за войвода на чета в Гяватколския район на Битолски революционен окръг (1912); турските зверства и положението на населението в Македония; указание да се укриват призованите на военна служба в турската армия; наказанията, които ВМОРО предвижда за тези, които под някаква форма оказват помощ на турците; трудностите при набавянето на оръжие; участието на Д. Проданов в Балканската война в състава на сръбски ескадрон.

Във връзка с участието на Д. Прода нанов в подготовката на Септемврийското въстание (1923) е удостоверението, издадено от Президиума на Народното събрание за награждаването му посмъртно с медал (1949).

Милкана Бошнакова

Ф. 815; 15 док.; 1872...1957 г.; 1 инв. оп.; пост. 1984 г.

СПИРИДОН (СПИРО) ГЕОРЕВ БАДЕВ

(Роден в 1872 г. – Прилеп; починал след 1955 г. – неизв.)

Учител и административен служител; учителства в родния си град и в с. Ново село, Щипско (1893–1897); чиновник в Главна дирекция на статистиката (1899–1901; 1906–1907); контрольор в Главна дирекция на БДЖ в София.

Източници:

За фондообразувателя: Трайчев, Г. Град Прилеп. Историко-географски и стопански преглед. С., 1925, с. 129, 143; Кандиларов, Г. Българските гимназии и основни училища в Солун. (По случай 50 год. на солунските български гимназии). С., 1930, с. 111; Миладинова-Алексиева, Ц. Епоха, земя и хора. Състав. Ел. Миладинова. С., 1985, с. 144, 377; документите от фонда.

Запазени са група документи – свидетелства, лична карта и др., които съдържат биографични сведения за Сп. Бадев: дата и място на раждане, местожителство; учение в Педагогическото отделение на Солунската мъжка гимназия (1891–1893) и изучаваните там предмети; посещаване на лекции в Историко-философския факултет на Висшето училище в София (1897–1898).

Податки за материалното състояние на фондообразувателя има в бележки за внесени суми в БНБ.

Във връзка с учителската дейност на Сп. Бадев в Прилеп и с. Ново село, Щипско са свидетелства (1896, 1897), издадени от училищните настоятелства.

Няколко документа илюстрират дейността на фондообразувателя в Главна дирекция на статистиката през 1899–1901 и 1906–1907 г. и дългогодишната му работа като контрольор в Български държавни железници.

Карта (1948) и легитимация (1950) удостоверяват членството му в Съюза на бившите железничари и моряци.

Във фонда се намират и два документа за други лица от Прилеп – тефтерче на Димко Налетов (1875) и кръщелно свидетелство от Факия Конева (1912).

Илона Георгиева

Ф. 816; ок. 3000 док.; 1885[1]...1982 г.; 1 инв. оп.; пост. 1985 г.; бълг., англ., ит., нем., пол., рус., ср., тур., фр. и чеш. ез.

САВА НИКОЛОВ БОБЧЕВ

(Роден в 1892 г. – Русе; починал в 1982 г. – София)

Архитект, заслужил деятел на културата. Завършва Висшето техническо училище в Берлин (1920). От 1943 г. е архитект и научен сътрудник в Народния археологически музей и Института по археология при БАН. Доцент във Висшия инженерно-строителен институт в София (1946). Един от създателите на българската архитектурно-археологическа наука. Извършва проучвания и консервация на много антични и средновековни паметници в България.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Василева, В. Личните архивни фондове

[1] Документите преди 1892 г. са във връзка със събирателската дейността на фондообразувателя.

на членове на фамилията Бобчеви (Н. Бобчев, К. Бобчев) в Български исторически архив на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий". – В: Стефан Савов Б о б ч е в (1853–1940). Живот и дейност. Юбилеен сб. С., 1999, 172–183; ЕБ. Т. 1, с. 318.

Към а в т о б и о г р а ф и ч н и т е м а т е р и а л и във фонда могат да се отнесат няколко дневника, тефтерчета, бележки, спомени и др. (1947...1971), съдържащи сведения за: дата и място на раждане; семейна среда и родители – Никола С. Бобчев и Анастасия Бобчева; детство и юношество; учение в Русе, София, Берлин; влияние на проф. Ричард Бермян от Берлинската политехника върху С. Н. Бобчев; военна служба и награждаване на фондообразувателя с войнишки ордени за храброст, с орден за граждански заслуги; дейността му като архитект при Музея с библиотеката на София (1942); постъпване (1942) и получаване на степен в Народния археологически музей; обнародването на книгата му „Сердика" (1944); преподавателска дейност в Държавната политехника и като хоноруван доцент по история на архитектурата в Инженерно-строителния институт; молба от С. Бобчев до председателя на Съюза на архитектите в България и Съюза на научните работници за удостояването му с Димитровска награда за 1969 г. (за възстановяването на площадноразпределителния план на централната част на Сердика); работата му върху издаването на „Архитектурата на стария свят" и „История на архитектура на средните векове" (1966); участието му в изготвяне на макет на Сердика (1968–1969); монографиите „Nicopolis ad Istrum" и „Римско-коринтски капители в Северна България"; придобиване на научна степен „кандидат на архитектурните науки"; научни статии в сборници, списания и др.; археологически разкопки; пътувания в Италия, Гърция и Югославия с цел изучаване на старините; спомени на фондообразувателя за чичо му Стефан С. Бобчев и неговото участие в Славянския събор (1910) и Балканските войни (1912–1913); сведения за участието на генерала от пехотата Павел Христов в Първата световна война; копиране на хрисовула на цар Иван Шишман за Рилския манастир от художника Иван Енчев – Видю и др.

От б и о г р а ф и ч н и т е м а т е р и а л и са запазени удостоверения, лични карти, паспорти, бележки и др., в които има сведения за: учение в София и Видин (1898–1909); следване във Физико-математическия факултет на Софийския университет (1909–1910) и в Архитектурния отдел на Висшето техническо училище в Берлин (1910–1914), условия за прием на студенти, брой и народност на студентите, изучавани предмети, имена на преподаватели, такси, права и задължения, членуване в Българско студентско дружество в България с

председател Богдан Горанов, участие на студентите от Германия в Балканските войни (1912–1913); пътувания на фондообразувателя в Македония (1915–1918) с образователна цел; първи научни публикации; работа в Русенското окръжно инженерство като архитект (1921); преподавателската му дейност в Средното техническо училище на Русенската търговско-индустриална камара (1921); откриване от С. Бобчев на „Частно архитектурно бюро за ръководство и проектиране на обществени и частни постройки" в Русе и преместването му в София (1928); избирането му за подпредседател на дружеството на архитектите в България (1933); дейността му като архитект в Архитектурния отдел на Софийска община; работа в Народния археологически музей (1943); пътувания до Цариград (1928), Италия (1938), Гърция (1940); издаване на трудовете му „Сердика", „Nikopolis ad Istrum" и др.

Във фонда са запазени записки на С. Н. Бобчев от годините на следване (1909–1914).

Няколко документа (домакински и данъчни книжки, квитанции, сметки и др.) от периода 1907...1967 г. съдържат сведения за материалното състояние на фондообразувателя: платени учебни такси (1908); направени разходи за изработване на паметна плоча на С. С. Бобчев по случай на юбилея му (1921); размера на заплатата на фондообразувателя като архитект при Русенския технически участък (1921); пътуване на съпругата му Милка Бобчева за лечение в Мюнхен (1967) и др.

Запазене и библиографски списък на научните публикации на фондообразувателя до 1957 г.

Писмата (чернови и преписи) на фондообразувателя (1910...1981) са адресирани до Михаил Арнаудов, Милко Бичев, Константин Бобчев, Невенка и Радомир Петрович, Христо Разсуканов и др. и засягат следните въпроси: учението на С. Бобчев в Берлин; културен живот в Германия в началото на XX в.; руско-немските отношения (1910); извършени преводи на немски език в Германия на произведения на Пенчо Славейков, Хр. Ботев, П. Яворов (1914); посещение на Фердинанд I Кобургготски в Германия (1912); положението в Германия по време и след Първата световна война; участие на български студенти в Германия в Балканските войни (1912–1913) и войнишкото ежедневие на фронта; ход на военните действия в Македония; стабилността на българския лев спрямо германската марка (1919); семейната драма на П. К. Яворов (1913); проучванията на Йордан Попгеоргиев в Македония (1917); полемика между Михаил Арнаудов и Боян Пенев за литературната критика (1918); театрален живот в София (1918); благоустрояване и строеж на обществени сгради в Русе

(1921...1928); събиране на помощи за гладуващите руски бежанци (1921); основаване на културно-образователно дружество „Научно-образователно общество“ в Русе (1921); основаване на клон в Русе (1921) на Дружеството на инженерите и архитектите в България и участието на С. Бобчев в общите конгреси през 1921, 1922, 1928 г.; преподавателската дейност на С. Бобчев във Вечерното училище към Търговската камара, Русе (1923); сведения за д-р Янаки Арнаудов, завършил филология в Германия и преподавател във Висшия педагогически курс в Русе (1922); направено от С. Н. Бобчев предложение за изработване на юбилеен медал за Стефан С. Бобчев; участие на С. Н. Бобчев в конкурс за паметник на Съединението в Пловдив; правителството на Александър Стамболийски и отношението му към интелигенцията (1922); посещението на Ал. Цанков в Русе (1924, 1925, 1932); сътрудничество на С. Н. Бобчев във в. „Мир“ (1925); въвеждане на военно положение в Русе (1925) след атентата в софийската църква „Св. Неделя“; сведения за Илия Бобчев; изпратени от фондообразувателя гръцки народни песни на М. Арнаудов; конфликта между Стефан С. Бобчев и Пенчо Славейков (1921); наводнение в Русе (1924); пожар в петролните складове на пристанището в Русе (1925); участието на С. Бобчев в разкопките край с. Гиген (1948); реконструкция на центъра на Пловдив; ласкави оценки за труда на фондообразувателя „Смесената зидария...“ (1947); посещение на С. Бобчев в Белград (1963) и творчески контакти със семейство Петрович; биографични сведения за проф. Милко Бичев и дейността му като архитект.

Автори на п и с м а т а д о фондообразувателя са: Коста Бобчев, Н. Бобчев, Анастасия Бобчева, Л. Ботушарова, Димитър К. Брашованов, Атанас Буров, В. Вагнер, д-р Ив. Велков, Д. Дечев, Дружество на художниците в България, Антон Маринович, С. Петровски, Сирак Скитник, Съюз на архитектите в България, Съюз на научните работници, Богдан Филов, П. Чолов, Константин Щъркелов и др. Те съдържат сведения за: участие на фондообразувателя в Балканските войни (1912–1913); българи, учащи в Германия (1920); културен живот в София и Русе в началото на XX век; статии в сп. „Златорог“ (1922); организиране на благотворителни концерти в Русе (1932) и в София (1938); набиране на средства за фондовете „Наблюдателница Мусала“ и „Наблюдателница Черни връх“ (1938); основаване на окръжно архитектурно бюро в Русе (1930); откриване на новото бюро на „Първо българско пътническо дружество „България“ в София на ул. Московска № 5 (1936); нов градоустройствен план на София (1938); откриване на Висше техническо училище в София (1942); научни спорове около извършващите се в София археологически разкопки (1965); извършване на реставрационни и консервационни работи за опазване на паметниците на културата в страната – ремонт на часовниковите кули

в гр. Елена (1946) и Враца (1965), античния Абритус до с. Гиген (1964), Бачковския манастир (1952); статии на С. Бобчев в сп. „Паметници на културата и музеите“ (1957); дадени от С. Бобчев съвети и консултации във връзка с дисертации и научни трудове; научни контакти на фондообразувателя с учени от Грузия, Югославия, Русия и Румъния; обмен на информация и книги; покана до С. Бобчев за участие със статия в сборник, посветен на проф. Г. Кацаров (1943); тържествено честване на сто години от рождението на К. Шкорпил (1959); юбилейна изложба на художника К. Щъркелов (1960); честванията на: 175 години от рождението на майстор Колю Фичето, 60 години от рождението на арх. Любен Тонев (1976), 90 години от рождението на акад. Ив. Странски (1976) и др.

В кореспонденцията има данни и за: откриване на изложба „Съвременно германско приложно изкуство (1936); ретроспективна изложба на Бенчо Обрешков в София (1971); Балканска конференция на архитектите (1968); предстоящо излизане на Биографично-библиографски справочник на българските историци (1975) и др.

Запазени са голям брой визитни картички с поздравителен текст на: Дим. Брашованов, Люб. Сокеров, Крум Димитров, Ото Маринович и др.

Във фонда най-многобройни са материалите, свързани със служебната и научната дейност на фондообразувателя:

1. Архитект при окръжното инженерство – Русе. Няколкото писма, окръжни и удостоверения са във връзка с участието на Бобчев в конкурс за изработване на план на общинския дом в Казанлък (1931) и събиране на помощи за пострадалите от земетресението в България през 1928 г.

2. Началник градоустройствена дирекция при Столичната община. В документите (1936–1939) има данни за строежа на кино „Св. Георги“ в Русе, освещаване на общински сгради в София (1937) и откриване на лятната къпалня „Мария Луиза“ (1939); избирането на С. Бобчев за председател на Архитектурната строителна комисия при Столична община и др.

3. Архитект в Културния отдел към Столична голяма община. Запазен е доклад на С. Бобчев от 1941 г. с предложение за развитие на културните институти в столицата – музеи, картинни галерии и др.

4. Архитект и научен сътрудник при Народния археологически музей.

Запазената служебна кореспонденция е за: назначаването му на работа в Народния археологически музей и избирането му за дописен член на Българския археологически институт

(1920); участието му в работата на Художествения съвет при управление „Архитектура“ към Столичен съвет; научни публикации на фондообразувателя по темата за останките на древна Сердика; археологически разкопки в София (1940) и в Пловдив (1955); подготовка на юбилеен сборник за 100 години от рождението на К. Шкорпил (1959); сътрудничество на фондообразувателя в руски научни списания; състоянието на архитектурните паметници в Батак, Видин, Враца и Кратово; дейност на съвета за опазване на паметниците на културата (1955); извършване на консервационни работи от Института за паметниците на културата (1964); участието на С. Бобчев в изработване на макет на главния вход на Царевец (1966); изработване на макет на Градския съвет на Сердика през III век и на нов градоустройствен план на Велико Търново (1967); издаване на „Кратка история на българската архитектура“, на юбилеен сборник за арх. Пейо Бербенлиев, на юбилеен сборник „30 години Археологически институт и музей на БАН“; честване 100-годишнината на БАН и др.

Запазените о ф и ц и а л н и д о к у м е н т и (1946–1977) към същата дейност (наредби, заповеди, протоколи, доклади, докладни записки, планове, отчети и др.) засягат: провеждане на археологически разкопки в Кула, Никюп, Преслав, Патлейна, Мадара, с. Караново, Новозагорско, с. Копринка, Хасковско, Плиска, Царевец, София и др.; извършени ремонти и консервационни работи в Сапарева баня, Кюстендил, Бояна, София, с. Гиген, Ловешко, Ямбол, Силистра, Пловдив, църквата в Перущица, чешмата на Пазвантоглу във Видин и др. (1947–1952); предстоящи реставрационни работи в Бачковския манастир; състояние на старините в Пловдив, Пирдоп, Бачковския манастир, Велико Търново, Варна, Перущица, Видин, Лом, Елена, Преслав, Тетевен, Плиска, Силистра, Белово, с. Драгалевци, Софийско, с. Гиген, Ловешко, София, Кюстендил; търсене на нови градоустройствени решения за Стара Загора (1974); изработване на нови градоустройствени планове за Дупница, Казанлък и Несебър; приспособяване на джамията „Ахмед бей“ в Кюстендил за градски музей (1943); укрепване и преустройство на крепостта в Хисаря (1959); срещи с руски археолози (1964); обработка на библиотеката на акад. Г. Кацаров; картотеки на надписите и на монетите, съхранявани в Народния археологически музей; задачата от страна на БАН за създаване на „Кратка история на българската архитектура“ и др.

Запазени са голяма група ч е р т е ж и, п л а н о в е, с н и м к и и др. на Константинопол, София, Стара Загора, Солун, Рим, на византийска къща в Мелник, на кулата във Враца, на Боянската църква, на Бачковската костница, на църквите в Земен, на Погановския манастир, църквата в Сапарева баня, несебърските църкви, църквата в с. Герман, Софийско, на базиликите в Рим, Равена, Кьолн, Страсбург, на

катедралата в Монреал, на джамията „Ел Асхар“ в Кайро, на катедралата „Св. Мария“ в Краков, катедралата в Прага, Успенския събор в гр. Владимир и др. Запазени са и таблици с данни за териториалното разпределение на паметниците на изкуството в Европа, Северна Африка, Близкия изток и др.; карта на културните паметници по долното течение на р. Янтра и р. Камчия; писмени данни за „Червената църква“ при с. Пастуша, Пловдивско, за джамията „Ахмед бей“ и църквата „Св. Георги“ в Кюстендил, за църкви в Перущица, с. Горна баня, Никопол и Ямбол, за манастира при с. Садовец, Ловешко и др.

Картотека-опис на недвижимите старини в България, съставена от С. Бобчев, съдържа кратки сведения за всеки отделен паметник на културата, списък на инвентаризираните старини в България, обявен в „Държавен вестник“; данни за паметници в Арбанаси, Бояна, Бачково, Белоградчик, Видин, Варна, Дряново, Кокалянски манастир, Кюстендил, Перник, Преслав, Несебър, Никопол, Созопол, Рилски манастир, Търново, Хисаря и др.; за извършени проучвания на различни градове в страната; ремонтни работи в музея в гр. Видин и конкурс за общ градоустройствен план на Видин; правилник за строеж на музейни сгради; правилник за строежи в старинната част на Пловдив; археологически находки в София и взети мерки за своевременната им консервация.

Материали от научни конференции, симпозиуми и конгреси в областта на археологията и архитектурата. За провеждането на VIII конгрес по история в Прага (1966); XVI и XVII конгрес по история на архитектурата (1969, 1971); на IX международен конгрес по археология в Дамаск (1968) и на XX конгрес в Анкара (1973); конференция по опазване на паметниците на културата в Пловдив (1954); симпозиум за Рилския манастир (1959). Съхранени са материали от кн. 4 на „Бюлетин за паметниците на културата и музеите“ с данни за методите на консервиране и реставрация на историческите паметници, за класическите традиции в жилищната сграда през епохата на Възраждането и за зараждане на музейното дело в България; лекции, сказки, беседи на фондообразувателя по проблемите на съвременната архитектура и мястото ѝ между изкуствата, съвременната германска архитектура, принципите и целите на тоталитарното градопланиране и др.

Във връзка с дейността на С. Бобчев като архитект са запазени значителен брой печатни материали (1885...1967) със сведения за историята на траките и паметниците на тракийското изкуство; монетите от Сердика; славянска керамика в България; легенди за Средец; реставриране на римски сгради в София; София в

миналото: чаршиите, водениците, конака, Военното училище, наименования на улиците, началото на строежа на храм-паметника „Св. Александър Невски“, историята на Съдебната палата и Докторската градина, първите почетни граждани на София, митинг на софиянци по случай обявяване на Съединението. Има данни и за древния Одесос, град Нове, антични находки в Русе, крепостните стени на Асеновград, културни забележителности на Стара Загора, честване на 700-годишнината на Боянските стенописи, неизвестни творби на майстор Кольо Фичето, паметници на архитектурата в Рим, Париж и Великобритания.

От членуването на фондообразувателя в Съюза на архитектите в България са запазени голям брой документи (писма, устави, правилници, списъци, бюлетини и др.), в които има сведения за: V–VII конгрес на Дружеството на архитектите в България (1927, 1929); X юбилеен събор (1933); изложба на Оскар Нимайер (1972); седмица на българската архитектура в Русе (1973); национален преглед „30 години социалистическа архитектура“ (1975); отчетно-изборни конференции в САБ; честване на 90-годишнината на Стефан С. Бобчев (1982); включване името на С. Бобчев в „Румънски сборник на изтъкнати архитекти от социалистическите страни“; дейността на дружество „Кольо Фичето“ при САБ и др.

Няколко документа са от дейността на фондообразувателя като преподавател в Средното механо-електротехническо училище на Русенската търговско-индустриална камара (1925).

Група документи (писма, училищни планове, конспекти и др.) са за дейността на С. Бобчев като преподавател в Държавната политехника, по-късно Инженерно-строителен институт. В тях има данни за създаването на катедра „История, теория и основи на архитектурата“, избирането на С. Бобчев за доцент и преподавателски планове за 1960 г.

Запазени са и разни материали във връзка със служебната дейност на фондообразувателя. Те засягат: предложение за обявяване на Боженци за архитектурен резерват (1962); пътуване на Бобчев до Италия (1939) и Гърция (1940); бележки за дейността на архитектите Милко Бичев и Хр. Пеев; учебника на арх. Т. Златев „Селскостопански сгради“ и др.

Научната дейност на фондообразувателя е представена широко. Служебната кореспонденция е главно за възлагане на рецензии на научни трудове в областта на археологията, консултации и др.

Във фонда се съхраняват основните трудове на С. Бобчев:

„История на архитектурата на стария свят“, „Народна техническа терминология“, „Сердика – материали за топографика, устройство и архитектура на града“, „Ранновизантийската смесена зидария и нейното развитие“, „История, естетика, изкуство“, „Римско-коринтски капители от Югозападна и Северна България и мястото им в развитието на римско-коринтския капител“, „Тухленият хоросан в късноантичните постройки“, „Смесената зидария, зърнестотухления хоросан и датирането на цариградските джамии-църкви“ и др.

Запазени са рецензии на кандидатски дисертации (1964–1978) и рецензии за трудове на фондообразувателя.

Няколко документа са във връзка с възлагането му от страна на БАН и Главна редакция на Кратка българска енциклопедия (КБЕ) за написването на група статии за раздел „Архитектура“.

От дейността му като член на научната секция за теория и история на градоустройството и архитектурата при БАН са запазени няколко писма за задачите на секцията (1969–1970).

Брошурата на проф. Стан. Добжицки „Духът на полската литература“ (1922), чийто превод от немски език е на С. Н. Бобчев, илюстрира дейността му като преводач.

Писма и членска карта (1969–1970) са във връзка с дейността му като член на Съюза на научните работници в България.

Значителна част от фонда обхващат библиографски бележки на фондообразувателя, свързани с дейността му като архитект.

Обществено-политическата дейност на С. Н. Бобчев е представена от малък брой документи. Няколко писма и покани (1937–1938) до С. Бобчев са за дейността му като член на Славянското дружество в България, Софийското училищно настоятелство (1934), Български народен морски сговор – клон Русе, Посмъртен фонд на Министерство на народното просвещение (1942), Българско астронавтично дружество (1973) и др.

Документалните материали с общо съдържание (програми, каталози, брошури, проспекти, изрезки от вестници и др.) съдържат сведения за: втората художествена изложба на дружествата „Съвременно изкуство“ и „Художниците в България“ (1914–1915); представление на балета „Гергана“ (1918); история на църквата „Успение на пресвета Богородица“ в гр. Елена и др.

Към същата група документи се отнасят изрезки от вестници, в които са застъпени следните теми: класически езици в Европа и у нас и реформите в средното образование; Юрий Венелин, Васил Априлов и българските старини; българската драма в началото на XX в.; както и голям брой карти на Европа и балканските страни, карти на военните действия по време на Първата световна война (1914–1918); карти на Македония, на Япония и др., планове на градовете Рим, Женева, Прага и др.

Между документите от, до и за членове от семейството на фондообразувателя са:

1. Милка Бобчева (съпруга). Запазени визитни картички с поздравителен текст до нея.

2. Илия Савов Бобчев (син). Няколко брошури (1904...1946) във връзка с дейността му като преводач от немски език.

Вера Василева

Ф. 817; 4 док.; 1873...1875 г.; 1 инв. оп.; пост. 1953 г.

НИКОЛА ПЕТРОВ

(Роден ок. 1859)[1]

Възрожденски деец. Учи в Пиротското народно българско училище „Св. Св. Кирил и Методий“ и Пловдивската семинария.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

От биографичните материали са запазени три свидетелства и един похвален лист за успеха на Никола Петров през 1873 и 1875 г. и изучаваните от него предмети като ученик в Пиротското народно българско училище „Св. Св. Кирил и Методий“ и Пловдивската семинария „Св. Св. Кирил и Методий“.

Дора Томова

[1] Годината на раждане е определена приблизително на базата на документите от фонда. Не се откриха данни за месторождението, годината и мястото на смъртта му.

Ф. 818; 4 док.; 1883...1958 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1986 г.; бълг., и рус. ез.

ДИМИТЪР ПЕТРОВ ТОДОРОВ

(Роден в 1859 г. – гр. Болград, Бесарабия; починал в 1938 г. – София)

Юрист – завършва правни науки в Одеса (1883); заема различни длъжности в съдебното ведомство в Пловдив, Русе и София; председател на Апелативния съд в София; кавалер на орден за граждански заслуги.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Фондът съдържа документални материали с биографични данни за фондообразувателя: атестат от Юридическия факултет при Императорския Новоросийски университет в Одеса (1883); некролог и препис от акта за смъртта на Димитър Тодоров; биографична бележка със сведения за живота и дейността му.

Лиляна Лечева

Ф. 819; 41 док.; 1892...1943 г.[2]; 1 инв. оп.; пост. 1986 г.; бълг., тур. и фр. ез.

АНАСТАС НАУМОВ НИКОЛОВ

(псевд. Висококолски)

(Роден в 1861 г. – Битоля; починал в 1920 г. – София)

Просветен деец и участник в националноосвободителното движение на българите в Македония и Одринско след Берлинския конгрес 1878 г.; завършва висше педагогическо образование в Загреб (1884); учител в Кюстендил, Прилеп, Сяр, Солун, София (1885–1900); главен инспектор на Екзархийските учебни заведения в Турция (1904); директор на Солунската мъжка гимназия (1904–1906); един от основателите на Революционното братство в Солун (1897).

---

[1] Документът от 1958 г. е препис от смъртния акт на фондообразувателя.

[2] Документите след смъртта на фондообразувателя са спомени за него.

Източници:

За фондообразувателя: Иванчев, Д. БПП. Т. 2, с. 60, 452; Кандиларов, Г. Българските гимназии и основни училища в Солун. По случай 50-годишнината на Солунските български гимназии. С., 1930, с. 80, 82; Миладинова-Алексиева, Ц. Епоха, земя и хора. Състав. Е. Миладинова. С., 1985, с. 341; Освободителното движение в Македония и Одринско. Спомени и материали. Т.1. С., 1983, с. 9, 50, 113–117 и сл.; Т. 2. С., 1983, с. 109, 128; Пандев, К. Националноосвободителното движение в Македония и Одринско 1878–1903 г. С., 1979, с. 142, 145, 149–151; Трайчев, Г. Отпразнуването празника на Св. Св. Кирил и Методий в гр. Сер. – Илюстрация Илинден, 1930, № 4 (24), с. 2; документите от фонда.

Запазените бележки и спомени на Иван Гарванов, М. Думбалаков, Георги Трайчев и М. Мирчев съдържат биографични данни за фондообразувателя, както и сведения за учителстването му в Прилеп, Сяр, Солун и участието му в организацията „Революционно братство" в Солун (1897).

Към биографичните документи принадлежат и задграничен паспорт, лична карта, позволителни за свободно пътуване на А. Наумов от София до Цариград и обратно (1913...1917), бележник, свързан с материлното състояние на фондообразувателя (1892–1893).

Кореспонденция до А. Наумов е от Д. Атанасов, Д. Ганев, Н. Лазаров, Андрей Ляпчев, Любомир Милетич, Д. Мирчев и др. и свидетелства за състоянието на българските училища в Одринско (1904); намерението на турските власти да закрият училищата в Костур, Демир Хисар, Петрич и Дойран (1904); проведените допълнителни избори за народни представители в Бяла Слатина през 1895 г.; арестуването на Стамболиев, К. Мавродиев, Трайчев и К. Самарджиев в Солун (1900) и на 60 българи в Битоля; покушението върху А. Наумов от хора на ВМОРО и убийството на жена му Урания (1900).

Във връзка с дейността на фондообразувателя като учител е неговата статия (отпечатък) „Любен Каравелов като педагог" (1904).

Дейността на А. Наумов като председател на българската делегация при Смесената българо-гръцка комисия за двувластните имоти (1913) е документирана от заповед и билет във връзка с командироването му за изучаването на преселническия въпрос в Одринско и Сярско (1913).

Участието на фондообразувателя в националноосвободителното движение на българите в Македония е илюстрирано от документи за: проведено събрание в София

относно връзките на ВМРО с Лигата за самоопределение на народите в Женева (1920); предадени парични суми от А. Наумов на ВМОК (1903).

От документите за членове на семейството на фондообразувателя са запазени: тескере (1897) за свободно пътуване на Владимир Ташков (Наумов) (син), писма със съболезнования по повод смъртта на баща му (1920) и благодарност за предадени книги на Народната библиотека в София (1923).

Милкана Бошнакова

Ф. 820; 6 док.; 1935...1949 г.; 1 инв. оп.; пост. сл. 1960 г.

ФИЛИП ЛАЗАРОВ КАРАДЖОВ

(Роден в 1880 г. – с. Дъмбени, Костурско; починал в 1960 г. – София)

Участник в националноосвободителното движение на българите в Македония – в подготовката и провеждането на Илинденско-Преображенското въстание (1903).

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Търговски тефтер от дюкяна на Ф. Караджов в София (1946) съдържа неговата автобиография със сведения за: дата и място на раждане, родители, години на учение в родното село и в Костур, женитба, участие в Дъмбено-Косинската чета като знаменосец по време на Илинденското въстание (1903); заминаването на гурбет в Америка (1905–1909); завръщане, преместване заедно със семейството в София и др.

Към материалите с биографични данни за фондообразувателя се отнася удостоверение за раждане и бележка за по-важни дати в живота на Караджов и неговото семейство.

За участието му в Илинденското въстание (1903) в четата на Коста Здрольов свидетелства удостоверение (1949) от Централния комитет на Македонските културно-просветни дружества в България.

Във фонда се намира и биография на съпругата му София Караджова.

Лиляна Лечева

Ф. 821; 961 док.; 1898–1905 г.; 1 инв. оп.; пост. 1962, 1967, 1986, 1988 г.; бълг., гр., итал., рум., рус. и фр. ез.; шифр. док. с дешифр.

БОРИС ПЕТРОВ САРАФОВ

(псевд.: Александър Иванович, Богдан Петров, Борис Иванов, Владимир Николаев, Керим паша, Крум, Крум войвода, Хубостта)

(Роден в 1872 г. – с. Либяхово, Неврокопско; убит в 1907 г. – София)

Виден деец на националноосвободителните борби на българите в Македония и Одринска Тракия. Завършил Солунската мъжка гимназия (1890) и Военното училище в София (1893). Войвода на чета в акцията на ВМОК през 1895 г., която превзема гр. Мелник; председател на ВМОК (1899–1901); член на Главния щаб на Илинденско-Преображенското въстание (1903); делегат на Рилския общ конгрес на ВМОРО от Битолски революционен окръг; задграничен представител на Вътрешната организация в София (1907) заедно с Иван Гарванов и Христо Матов. Убит на 28 ноември 1907 г. в София от Тодор Паница.

Източници:

За фондообразувателя: ЕБ. Т. 6, с. 39; Илинденско-Преображенско въстание. 1903 г. Военна подготовка и провеждане. Ред. Л. Панайотов, Г. Язаров и др. С., 1992, 39–50, 72–74 и др.; Пандев, К. НДМО 1878–1903. С., 1979, 126–127, 150–151, 240–245 и др.; Пасков, Р. Борис Сарафов. 1872–1907. Биография. С., 1996; Пасков, Р. Убийството на поручик Борис Сарафов. – В И С, 1996, № 2, 37–52; Силянов, Хр. ОБМ. Т.1, с. 4, 18, 149–156 и др.; Т. 2, 56–58, 134, 282–292 и др.

Основната част от фонда е кореспонденцията до фондообразувателя. Автори на писмата до него са най-вече дейци на националноосвободителното движение на българите в Македония и Одринско и военни дейци: Георги Ангелов, Н. С. Андреев, Константин Антонов (Сечинката), Д. Арнаудов, Христо Арнаудов, Славчо Бабаджанов, К. Бараков, Барутчиев, Никола П. Бойджийски, Марко Бошнаков, Н. Т. Бъкларев, Венедиков, ген. Винаров, С. Вишнаров, д-р Владов, Иван Гарванов, Павел Генадиев, К. Георгиев, М. Геров, Филип Главеев, Тома Давидов, Хр. А. Данилов, Апостол Димитров, Тота Дончева, Велко Друмев, П. Златков, Г. Златевски, Никола Зографов, ген.-майор Н. Иванов, Г. Каранджулов, Александър Кипров, Лазар Киселинчев, Владислав Ковачов, Ст. Кутинчев, П. Кушев, Димитър Ляпов-Гурин, Никола Малешевски, Петър Манджуков, Св. Мерджанов, Ал. Мурджев, Иван Наумов, Таньо Николов, С. Ножаров, Гьорче Петров,

Т. Пожарлиев, Йордан Попйорданов, Симеон Радев, Тодор Саев, Вълчо Сарафов, Никола Стефанов, Ташко Цветков, пор. Цончев, Ченгелев, Ст. Черногорски, Петър Шопов и много други. Обсъжданите в писмата въпроси се отнасят за: организиране и дейност на македонските дружества в: с. Балван (Великотърновско), Белоградчик, Бургас, Варна, Видин, Враца, с. Върбица (Великотърновско), Велико Търново, Годеч, Горна Оряховица, Дервент, Добрич, Дупница, Калъраш, селата Калфа и Ешеврен (Чирпанско), Кюстендил, Лом, Орхание, Осман пазар, Перущица, Плевен, Пловдив, Радомир, Разград, Севлиево, Стара Загора, Свищов, Харманли, Хасково, Шумен и Ямбол (1900–1901); вливането на дружество „Родопи" в структурите на ВМОК във Варна; уреждането и функциониране на пограничния пункт на ВМОРО в Чепеларе и връзката му с ОК на организацията в Одрин (1900), затрудненията в работата на пункта след убийството на Вълчо Сарафов (1901); основаване на пограничен пункт в Урумкьой и на склада в близост до Батак (1900); акциите на ВМОК по закупуване на оръжие от търговците братя Иванови, от австрийската оръжейна фабрика (1900) и от белгийската търговска кантора; станала среща между Г. Делчев, Т. Давидов, Я. Сандански и Вл. Ковачев, на която е обсъждан въпросът за снабдяване с оръжие от Сърбия (1901); сътрудничеството между ВМОРО и ВМОК (1900–1901); избиране на делегати за предстоящ конгрес на ВМОК (1901) и конструиране на новия състав на ВМОК (1902); дейността на Павел Генадиев по снабдяване на пограничните пунктове на ВМОРО в Южна България с оръжие (1900); проявената конфронтация между Ал. Кипров и дейци на Хебибчевския пограничен пункт; заминаването на Л. Маджаров с чета в Одринско (1901); събора, състоял се на 15–16 авг. 1900 г. в Хебибчево; създаване на управително тяло на ВМОРО в Софлу; конфликта между войводите Таньо Николов и Димо Николов (1904); аферата в Солун с ЦК на ВМОРО и последвалите арести на българи (1901); използването на събраните суми за гладуващите в Хасково (1900); резултатите от организационната обиколка на Г. Петров в Южна България – Пазарджик, Батак, Бургас (1900); отгласа на аферата Михайлеяну в българското общество (1900); пътуването на Ат. Шопов в Цариград, Одрин, Солун (1900); агитацията от страна на Ляпов и Ризов против сподвижниците на Б. Сарафов (1900); изявеното отрицателно отношение на македоно-одринското дружество в Севлиево към отстраняването на Б. Сарафов от председателското място във ВМОК (1901); работата на ВМОК със стрелческите дружества в страната (1901); създаване на македоно-одринско дружество от български студенти в гр. Монпелие, Франция (1899); подготовката на атентата на „Банк Отоман" в Цариград (1899–1900); финансовите трудности, съпътстващи списването и издаването на в. „Effort" (1900); предложението на арменската

организация към ръководството на ВМОК за съвместно издаване на вестник в чужбина (1900); дейността на студентските организации „Българско братство“ и „Социалистическа читалня“ в Женева; проблеми на разпространението на в. „Реформи“ в страната (1899–1900); разпродажбата на облигации от Патриотическия заем (1900); дейността на В. Чекаларов по закупуване и пренасяне на пушки от Гърция (1900); наказанието на предателя Георги Иванов от Виница (1901); убийството на сърбоманина Д. Марков от Кочани; състоянието на окръжната организация на ВМОРО в Битоля и дейността на Павел Христов по възстановяването ѝ (1904); организиран конгрес на Хр. Чернопеев в Струмишко (1904) и др.

За дейността на Б. Сарафов като член (1898) и като председател на ВМОК (1899–1901) свидетелстват следните документи: писма и телеграми (1898), отнасящи се за промяната на част II и III от предложенията за съвместна работа между ВМОК и ЦМОРК (Централен македоно-одрински революционен комитет); за нуждата да се пази в тайна бъдещият ден на въстанието; бележник с шифровани адреси на съратници в освободителното движение в София, Бургас, Цариград, Виена, Букурещ, със сметки за предадено оръжие и списъци за раздадени парични суми; писма до председателя на ВМОК от К. Аврамов и А. Чакъров (1899), от Шуменското военно братство (1899) за изпратен паричен запис до ВМОК; част от протокол на ВМОК относно принципите на работа между ВМОК и ВМОРО и за пласирането на Патриотическия заем; отчета на Върховния комитет пред VII конгрес (1900); част от доклад, разписки, брошури и изрезки от вестници, в които има още данни за: недоверие на ръководни дейци на ВМОК към последните действия на Гьорче Петров (дек. 1900); нуждата да се изпратят в ЦК на ВМОРО в Солун двама пълномощници на Комитета; уволнението на учители – дейци на освободителното движение в Македония (1901); пребиваването на Б. Сарафов в Италия (1904); мнението на Б. Сарафов за обединението на балканските държави като правилен път за тяхното спасение от грабителските планове на Великите сили.

Документалните материали от, до и за други лица са предимно писма, в които има сведения за: избора на евреина Негуш за председател на македонското дружество в Хасково (1899); живота в пансиона на Българската католическа гимназия в Солун (1902); цената на тетовските ябълки на Скопския пазар (1904); обвинения, отправени към П. Манджуков от страна на ЦК на Вътрешната организация (б.д.)

Милкана Бошнакова

Ф. 822; 121 док.; 1868...1978 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1986 г.; бълг., рус., тур. и фр. ез.

НИКОЛА ХРИСТОВ КОМСИЕВ

(Роден в 1856 г. – Калофер; починал вер. в 1934 г.[2] – София)

Завършва Априловската гимназия в Габрово (1874). След Освобождението (1878) работи като чиновник в Отдела за народно просвещение (1877–1879) и в Министерството на външните дела и вероизповеданията (1879).

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

От биографичните материали за фондообразувателя са запазени: свидетелство за раждане, покани за годежа и сватбата му с Парашкевица Хаджигеоргиева (1888); изрезка от вестник със статия на Т. Васильов, в която има данни за ученето на Комсиев в Априловската гимназия; родословно дърво на рода Комсиеви и на рода Хаджигеоргиеви.

Към документите за материално състояние се отнасят договори, разписки, квитанции, сметки, крепостен акт, продавателен акт, писмо и др. във връзка с даване под наем на наследствени кантори в Балкапан хан, Цариград на Тодор С. Селджобалъ (1887...1891); спор за наследството на Христо и Тодор Комсиеви (1882); изплащане на данъци; закупуване и продаване на места в София и в с. Баня (1892...1897); наследството на Георги Хр. Комсиев; построяване на къща в София (1893) и др.

Във фонда е запазено писмо от Али ефенди до Комсиев по повод закупено място в с. Баня.

Свидетелство, заповеди, подписани от княз Дондуков-Корсаков и проф. М. Дринов, послужен списък и др. документи са свързани с дейността на Никола Комсиев като писар в Градското общинско управление – Габрово (1877–1878) и чиновник в Отдела за народно просвещение и духовните дела (1878–1879) и в Министерството на външните работи и изповеданията (1879–1895). Няколко

---

[1] Документите след смъртта на фондообразувателя са за членове от семейството му.

[2] Липсват по-точни данни за годината на смъртта му.

документа (1895–1897, 1907) са във връзка с награждаването му с различни български и турски ордени и медали.

От документите с общо съдържание във фонда се пази екземпляр от общински вестник „Велико Търново“ (1939).

Голям брой документи във фонда се отнасят до членове на неговото семейство:

1. Анна Николова Комсиева (по мъж Александрова Димитрова) (дъщеря). Дейността ѝ като учителка в софийски училища (1921–1950) е документирана с няколко свидетелства.

2. Парашкева (Пенка) Николова Комсиева (дъщеря). Биографични данни за нея съдържат студентски книжки от университетите в София и Женева (1911–1915), свидетелства от Женевския университет и некролог за смъртта ѝ през 1978 г.

Запазени са и две писма (1950, 1960) до сестрите Пенка и Анна Комсиеви във връзка с проучвания за рода им и сведения за роднини в Румъния.

Данни за дейността на Пенка Комсиева като кореспондент на чужди езици при въздушните войски съдържа грамота за награждаването ѝ със сребърен медал (1939).

3. Христо Николов Комсиев (син). Биографични данни за него се съдържат в кръщелно свидетелство, удостоверения, смъртен акт и др. документи.

4. Георги (Гъчо) Христов Комсиев (брат). Сметка и съгласително за дадени под наем кантори в Балкапан хан в Цариград на Теодор Селджобаль са свързани с материалното му състояние (1881–1886).

5. Христо, Тодор и Генко Комсиеви (баща) и чичовци. Запазени са няколко писма и сметки от Лазар Йовчев (Екзарх Йосиф I) (1868–1870) и от Ст. Н. Брадински (1885) със сведение за: следването на Л. Йовчев в Париж; паричните му затруднения и помощта на братя Комсиеви; спорът между наследниците на братя Комсиеви и Екзарх Йосиф I по повод връщането на изпращаните му суми за учение в Париж.

Към документалните материали от, до и за други лица се отнасят пълномощно (1890) от Емире, Фатме и Захире от Серес до брат им Куртиш за продажба на наследствена къща в София и грамота (1896) за удостояването на Хасан Ходжов с гражданската турска титла „чин втора степен“ като заслужил към исляма.

Лиляна Лечева

Ф. 823; 558 док.[1]; 1856...1870 г.; 1 инв. оп.; пост. 1987 г.; бълг., англ., нем. и ср. ез.

ИВАН АНГЕЛОВ КУЛИН

(Роден в 1803 г. – с. Медковец, Монтанско; починал в 1870 г. – гр. Зайчар, Сърбия)

Деец на националноосвободителното движение; предводител на чета по време на Руско-турската война 1828–1829 г.; участник във въстанията в Берковско и Пиротско (1836–1837); „кнез" (1845) на с. Медковец и „баш кнез" (1848) на Ломска нахия; един от водачите на въстанието в Северозападна България през 1850 г.; арестуван и затворен в Цариградския затвор (1851), освободен през 1853 г. с помощта на руската дипломация; един от ръководителите на българската политическа емиграция в Сърбия; взема ръководно участие в организирането на Димитракиевата буна през 1856 г.; поддържа близки връзки с Г. С. Раковски и Добродетелната дружина и ги подпомога при организирането на Първата и Втората българска легия; член на създадения от Л. Каравелов в Белград Български революционен комитет (1867); през лятото на 1867 г. организира на сръбска територия голяма чета, чието преминаване в България е осуетено от сръбските власти; един от основателите на БРЦК в Букурещ (1869).

Източници:

За фондообразувателя: ЕБ. Т. 3, с. 643; Димитров, Стр. Въстанието на селяните в Северозападна България през 1850 г. С., 1961 ; Кузманов, П.: 1. Към биографията на войводата Иван Кулин. – В И С, 1970, № 1, 44–48; 2. Кнез Иван Кулин. С., 1971; 3. Общините – организатор и ръководител на въстанието от 1850 г. в България. – В е к о в е, 1977, № 2, 27–32; 4. Към историята на Втората българска легия. – В И С, 1978, № 4, 107–108; 5. За събитията след въстанието от 1850 г. – И с т о р. п р е г л е д, 1987, № 2, 53–117.

Публикации на документи: К у з м а н о в, П.: 1. Документите на Иван Кулин и Димитракиевата буна през 1856 г. – И с т о р. п р е г л е д, 1970, № 4, 81–96; 2. Кнез Иван Кулин. С., 1971, 301–310; 3. Два документа от въстанието в 1850 г. – И Д А, 40, 1980, с. 153.

От документалните материали с б и о г р а ф и ч н и д а н н и във фонда се съхранява хроника на рода на Ив. Кулин и отделни статии от Джордже Игнятович, Василе Кръстич, П. Кузман и Симеон Дамянов, засягащи живота и революционната му дейност.

Д е й н о с т т а на фондообразувателя к а т о о р г а н и з а т о р

[1] Почти всички материали са преписи на документи, съхранявани в сръбските архиви.

на Димитракиевата буна (1856) е разкрита чрез писма и телеграми (1856...1859) от С. Матич, Муамер паша, М. Петрович, А. Симич, Й. Ристич, Н. Христич, К. Янкович и др. до централните правителствени управления в Сърбия със сведения за: бунт на селяни във Видинско; отношенията на сръбското правителство към него и издирването на Ив. Кулин, М. Кръстич, Коста Маджар и др. участници във въстанието; преселване в Сърбия на български семейства, заподозрени от турските власти за участие в събитията; разпореждания за наблюдение върху Ив. Кулин, с оглед на това да не се предприема нищо за освобождението на българите; радостта от връщането на престола и надеждите за освобождение, които емиграцията възлага на княз Милош Обренович. Към този раздел се отнасят няколко статии, публикувани във в. „Сръбски новини“ (1856...1859), отразяващи обстановката в Османската империя и причините за недоволството на българите.

Във връзка с участието на Ив. Кулин в Първата българска легия (1862) са следните документи: неговата молба до секретаря на правосъдието Н. Груич (1861) за отмяна на полицейската забрана върху придвижването му из страната; писмо от И. Гарашанин до Й. Ристич (1862) за безпокойство от руската политика на необвързаност и споделени планове за оказване на натиск върху Турция чрез българите за постигане на сръбските цели и др.

Запазените документи за дейността на Ив. Кулин като ръководител на Зайчарската чета (1867) са: „Прокламация на българския народ“ за въстание от 2 юли 1867 г., писана от Л. Каравелов (публ. във в. „Напредък“ – Нови Сад); доклади, писма и телеграми (1867), разменени между Н. Атанасковић, Еремия Българов, К. Маринковић, Й. Наумовић, Н. Христич и др. във връзка с: изострените отношения между Сърбия и Турция (1867); основаването на Български революционен комитет в Белград (1867); формирането, въоръжението и действията на Зайчарската чета; акцията на сръбските власти срещу четниците; разпитните протоколи по делото срещу тях и присъдата на Черноречкия окръжен съд срещу Ив. Кулин, Еремия Българов и Герго Цветков.

Запазени са още: откъс от писмо на Й. Бъркич до Ив. Кулин с молба да го изчака, ако все още не е преминал в България; отговор на К. Маринковић на оплакването от страна на министъра на вътрешните работи по повод неосведомеността на властите в Черноречки окръг за подготвяната от българите чета и др.

Документи, свързани с дейността на Ив. Кулин като един от основателите на БРЦК в Букурещ (1869), са: писмо от М. Бан в Белград до редакцията на в. „Напредък“ в Нови Сад с данни за отношението на властите към участниците в заговора срещу княз Михаил Обренович; преписка между Д. Матич, Р. Милойкович и

Й. Груич във връзка с бунтовническата дейност на Ив. Кулин в граничните райони и усилията му за отнемане от сръбската полиция на конфискуваното през 1867 г. оръжие.

Във фонда се съхраняват и няколко документа, свързани с членове на семейството на фондообразувателя:

1. Ангел Иванов Кулин (син) – преписка по отпускането на по-голяма стипендия за ученето му в Белград (1857–1858).

2. Христо Иванов Кулин (син) – писма от М. Янкович, Хр. Кулин и В. Тошич до министъра на вътрешните работи относно назначаването му за практикант в канцеларията на Неготинското управление (1868).

Даниела Малхасян

Ф. 824; 117 док.; 1869...1975 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1987 и 1988 г.; бълг., гр. и фр. ез.

НИКОЛА ПРОКОПИЕВ КОНСТАНТИНОВ

(Роден в 1877 г. – Свищов; починал в 1893 г. – Свищов)

Родственик на писателя Алеко Константинов (Щастливеца); занимавал се е с литературна дейност.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Запазеният автобиографичен дневник (1 авг. – 16 окт. 1892) на фондообразувателя съдържа сведения за: семейната му среда и учение в София (1891); срещите му с Алеко Константинов, Пенчо Славейков и други културни дейци; тържеството в столицата на 2 авг. 1892 г. по случай годишнината от възкачването на Фердинанд I на българския престол.

Към документите, съдържащи биографични данни за фондообразувателя, се отнасят ученическите бележки по френски език и литература и стихотворението (препис), посветено на Н. Константинов от писателя Алеко Константинов.

---

[1] Документите след смъртта на фондообразувателя са във връзка с членове от семейството му.

Писмата – чернови на фондообразувателя са до А. Константинов и съдържат данни за здравословното състояние на Н. Константинов и завръщането му в Свищов (1892).

Литературната дейност (1885...1892) на Н. Константинов е представена с ръкописите на стихотворенията: „Звездица“, „Лунни нощи“ и др.; одите: „Ода за Христо Ботев“, „Ангел Кънчев“, „Преславските развалини“ и др.; романите: „67 година“, „Разходка до Кремиковския манастир“, „Тираните“ и др.; разказите и повестите: „Две сестри“, „Разбойникът“, „Три думи“ и др.; драмите: „Наследниците“, „Червеното знаме“, „Теодора – българска царица“, „Симеон Велики“ и др.

Документалните материали, свързани със семейството на Н. Константинов, се отнасят до:

1. Вирджини Икономова-Хаджиконстантинова (майка) – ученически тетрадки по краснопис от девически пансион в Букурещ (1869); притурка на в. „Свобода“ от 1 авг. 1887 г., пощенска картичка с поздравителен текст (1905).

2. Сотир Прокопиев Константинов (брат) – писма и пощенски карти с данни за: посещението на група българи при граф Цепелин (1909), непубликувано писмо на Алеко Константинов, подарени старопечатни книги на читалището в Свищов.

3. Алеко Прокопиев Константинов (брат). От неговата библиотека са запазени драмата „Гертруда“ на Я. Седелберг и списанието „Звездица“ (1900).

4. Мара Прокопиева Константинова (сестра) – писма до нея във връзка с притежавани вещи и документи на Алеко Константинов.

5. Алеко Константинов – Щастливеца (братовчед) – списък на намерените в квартирата му вещи след неговото убийство (1897), изрезка от вестник, сп. „Илюстрация Светлина“ със статия и др. материали във връзка с убийството на писателя.

6. Иван Димитров (зет) – пощенски карти до него (1918, 1923) във връзка с участието му в Първата световна война и др.

Милкана Бошнакова

Ф. 825; 1100 док.[1]; 1902...1987 г.[2]; 1 инв. оп.; пост. 1981, 1987 г.; бълг., рус. и фр. ез.

ДИМИТЪР ИВАНОВ ГАЧЕВ

(Роден в 1902 г. – Брацигово; починал в 1945 г. – Магадан, Колима, Русия)

Естет, музиковед и литературовед; член на БКП от 1921 г. и на ВКП (б) от 1926 г. Учи в Държавното музикално училище в София (1920); секретар на Съюза на артистите и музикантите в България (1921); работи в Свободния театър, в редакции на столични вестници и др. Емигрира в Западна Европа (Белгия, Франция, Германия – 1924), където живее и работи до 1926 г.; завършва история на музиката в Московската държавна консерватория (1930) и отдела за литература и изкуство при Института за червена професура (1933); защитава дисертация (1934); редактор в Гослитиздат – редакцията за чуждестранни класици; редактира сп. „Пролетарский музикант"; автор на много статии и студии; допринася за популяризирането на българската литература в бившия СССР. През 1937 г. е осъден и изпратен в трудовоизправителен лагер край р. Колима; посмъртно реабилитиран в 1989 г.

Източници:

За фондообразувателя: Аджаров, П. Блестящ учен и публицист. – Отечествен фронт, № 5420, 4 февр. 1962; Белев, Кр. Изкуствоведът Димитър Гачев. – Вечерни новини, № 2004, 27 ян. 1958; Брук, М. Алпинистът Димитър Гачев. – Турист, 1964, № 12, 8–10; Гачев, Г. Единство на личността и синтез в културата. – Съвременник, 1986, № 3, 374–396; ЕБ. Т. 2, с. 33; ЕБ. Т. 7, с. 620; Ежегодник памятных музыкалных дат и событий. М., 1972, с. 3; Мартинов, Ив. Пламенен, необикновен. – Антени, № 8, 10 март 1982; Ценков, Б. Из историята на естетическата мисъл в България. С, 1964, 293–328.

Публикации на документи: Гачев, Д. : 1. Классовая борьба в музыкальном театре накануне Французской революции. – Пролетарский музыкант, 1931, № 7 (25), 4–18; 2. Музыка в звуковом кино. – Советское кино, 1934, № 6; 3. Героический реализм творчество Бетховена. – Литературная газета, 1936, № 70; 4 . Эстетические взгляды Дидро. М., 1936 (С., 1960); 5. Студии, статии, писма и спомени. С., 1964 (М., 1975); 6. Избрани произведения. Т. 1. Състав. М. Динкова. С., 1985; 7. Избрани страници из българското

---

[1] Голяма част от документите са обработени и подготвени за печат; в общия брой не са включени ксерокопията на документите.

[2] След смъртта на фондообразувателя са запазени спомени и статии, както и материали от и до негови близки.

музикално наследство. С., 1963, 137–154; 8. Из писмото – изповед на Димитър Гачев до сестрите му Велика и Руска. – Литературен фронт, № 5, 4 февр. 1982; 9. Мечта по една ненаписана творба. – Литературен фронт, № 51, 16 дек. 1965; 10. Писмата на Димитър Гачев. – Българска музика, 1982, № 1; 11. Письма к родным в Болгарию. – Советская музыка, 1966, № 1; 12. Писмо на Д. Гачев до М. С. Брук от 15. VIII. 1939 г. – Българска музика, 1966, № 1.

Към документалните материали с автобиографични данни се отнася дневникът на Д. Гачев, съдържащ сведения за живота му през последните месеци преди завършване на гимназия в Т. Пазарджик (1920), придружен с подробен късен коментар на сина му Г. Д. Гачев.

От биографичните материали във фонда са запазени: зрелостно свидетелство (копие) за завършване на Народната реална мъжка гимназия в Т. Пазарджик (1920); препоръчително писмо (препис) от Г. Димитров за настаняването му в общежитията на Московската държавна консерватория (1926); удостоверение, че е слушател в Института за червена професура в Москва (1932); пропуск за ползване на библиотеката при Института Маркс – Енгелс – Ленин (ИМЭЛ) (1934) и читателска карта за държавната библиотека „В. И. Ленин“ (1938); членска карта за Всесъюзното общество за пролетарски туризъм и екскурзии (1934); спомени за Д. Гачев от Б. Божиков, М. С. Брук, Е. А. Гунст, Е. Ф. Книпович, Е. Коларова, А. И. Хачатурян, М. Б. Шулман и др.; покани, афиши и др. документи, свързани с честванията на кръгли годишнини от рождението му (1962, 1972, 1982); статии за него в българския и съветския печат (1958...1987).

Съхраняваните във фонда библиографски материали са: библиографски списъци на трудовете, ръкописните материали и писмата на Д. Гачев; бележки и допълнения към кореспонденцията му, направени от М. С. Брук и Г. Д. Гачев.

Писмата от фондообразувателя (чернови) са адресирани до Б. Божиков, Г. Караджов, В. Павлова, Ромен Ролан и др. и дават сведения за: живота и ученето на Д. Гачев в София (1920); влиянието, което Р. Ролан е оказал върху изграждането му като творец и личност.

Писмата до фондообразувателя от Георги Ив. Гачев, Иван Гачев, А. Джинджифоров, Г. Ковачева, Н. Павлова, Ат. Търпоманов и др. са предимно от частен характер.

Дейността на Д. Гачев като литературовед, музиковед и естет е документирана от ръкописи и публикации на негови трудове през различни етапи от творчес-

кото му развитие: 1920–1926 г. – тетрадка с извадки от статии и поетически произведения на големи автори, „Техническият работник и театъра“, „Сценичните артисти“, „Музикалното творчество у нас“; 1927–1933 г.– записки по история на философията, „Класовата борба в музикалния театър в навечерието на Френската революция“, „За партийност в художествената музикална критика“, отделни глави на неговата дисертация „Естетическите възгледи на Дидро“ и част от протокола за нейната защита (с изказвания на И. И. Анисимов, Ф. П. Шилер, М. А. Лифшиц и др.); 1934–1938 г. – „Вагнер и Фойербах“, „Музиката в звуковото кино“, предговор към стихосбирката на Хр. Смирненски „Да бъде ден!“, „Героическият реализъм в творчеството на Бетховен“, „За музикалната култура“, „Племенникът на Рамо“, „Ромен Ролан – художник – музикант“, творческа заявка за киносценарий „...И песня зазвучала“, „Декарт и естетиката“, „Наследството на Вагнер“, „Пиер Корней“, „Хайнрих Хайне“, „Ролан и Бетховен“, „Анатол Франс“, „Бетховен и Гьоте“, „Жанрът в музиката“, „Людмил Стоянов“, „Пенчо Славейков“.

Към материалите за творческата дейност на фондообразувателя се отнасят и рецензиите, статиите и отзивите за неговите трудове от Г. Д. Гачев, М. Василев, Н. Меламед, Б. Ценков, М. Попов, Б. Урицка и Кр. Горанов.

Най-значителната част от документите във фонда са свързани с членове на семейството на фондообразувателя:

1. Иван Гачев (баща) – биографични материали (некролог, покана от фонд „Иван Гачев“ – Брацигово, писма и др. (1926...1974), съдържащи сведения за смъртта му, за негови честванията и за дейността му като активен член на читалище „В. Петлешков“ в Брацигово. Запазените писма от Ив. Гачев (препис) до брат му Д. Гачев са по семейни и лични въпроси.

Кореспонденцията до Ив. Гачев е от Д. Бекриев, Д. Гачев, В. Гачева, Р. Гачева и е със сведения за учителстването на сина му Д. Гачев в гр. Петрич (1923), проектите му за следване в Съветска Русия (1925–1926), живота и работата му в Западна Европа (1924–1926), спомените и мислите, породени от смъртта на брат му Г. Ив. Ганчев (1925), впечатленията от българската емигрантска интелигенция в Париж (1926) и др.

2. Мария Димитрова Гачева (майка) – към документите с биографичен характер се отнася некролог за смъртта ѝ (1957). Неголяма група документи (квитанции, разписки, удостоверения и др.) (1943...1946) осведомяват за материалното състояние на М. Гачева. Запазената кореспонденция до нея от М. Брук, Д. Гачев, А. Кръстев съдържа данни за: наме-

ренията на Д. Гачев да следва в Чехословакия, за което разчита на помощта на Т. Рилски и на препоръка пред Д. Михалчев (1926); пътуване до СССР и срещата му в Москва с Г. Караджов (1926); приемния изпит за Московската държавна консерватория и избирането му за секретар на научно-музикалното отделение (1926–1927); работа и съвместния му живот с М. С. Брук (1928); дейността на Д. Гачев като секретар на Асоциацията на пролетарските музиканти (1931); постъпването в Института за червената професура (1933); мислите и надеждите му за освобождение от трудовоизправителния лагер в Колима (1940, 1945) и др.

3. Мира Семьоновна Брук (съпруга) – кореспонденцията между нея и Д. Гачев се отнася до: личните им взаимоотношения и отношенията с Георги Караджов, Крум Кюляков, Валентин Валев, Михаил Б. Храпченко, П. Вишинский, Иван К. Лупол, Евгения Ф. Книпович, Кръстьо Белев и др.; работата на Всерусийската музикална конференция (1929); доклада на Вилхелм Пик пред Седмия конгрес на Коминтерна (1935); ежедневието в Колима и др. Запазено е и анонимно писмо до нея, уведомяващо за смъртта на Д. Гачев (1946).

4. Георги Димитров Гачев (син) – писмата до него (1935...1945) са от Д. Гачев и съдържат съвети и напътствия за бъдещето му и сведения за живота в лагера в Колима.

5. Велика Иванова Гачева (сестра) – биографични сведения за нея се съдържат в акт за освидетелстване на трета група инвалидност (1958). Материалното ѝ състояние е документирано от договор за продажба на недвижим имот в Брацигово (1932). Кореспонденцията до В. Гачева се състои от писма, пощенски карти и др. от Г. Ив. Гачев, Д. Гачев, М. Гачева, Ат. Златков, И. Крачков, К. Крачкова и др. и съдържа сведения за ученето и работата на Д. Гачев; за смъртта на брат им Георги Гачев; за живота в СССР; за историята на работническото движение в Брацигово и присъствието на белогвардейци там през 1919–1921 г. и др. Във връзка с литературната дейност на В. Гачева са няколко нейни стихотворения, статии, биографичен очерк за Г. Ив. Гачев и събраните материали за написването му – извадки от статии, учебници, спомени и др.

6. Георги Иванов Гачев (брат) – биографичните материали (спомени на Ст. Аврамов, А. Българанова, Б. Генев, К. Драмлиев и др., книгата на К. Гергински „Георги Гачев“, възпоменателен лист и слово) съдържат сведения за живота и работата му като функционер на БКП, активен участник в подготовката на Септемврийското въстание 1923 г.; член на Военната комисия при ЦК

на БКП, смъртта му през 1925 г. при полицейска засада. Писмата до Г. Ив. Гачев от Д. Гачев, Н. Дамянов и П. Терзиев са от личен характер и за положението на фронта (1916–1918). Във връзка с дейността му като секретар на комитета на БКП в Брацигово е запазено писмо до комитета в Бяла за събирането на членския внос (1922).

7. Руска Иванова Гачева (Ганева) (сестра) – писмото (чернова) до Владимир Вл. Колос засяга смъртта на Д. Гачев в Колима. Кореспонденцията до Р. Гачева (Ганева) от А. Алексиев, Георги Белев, М. С. Брук, Г. Д. Гачев, В. Гачева, Атанас Златков и др. е предимно от частен характер.

8. Иван Христов Ганев (зет) – запазена е автобиографична справка, спомени за А. Айнщайн (ръкопис и статия във в. „Орбита", № 26, 1975) и приложена към тях покана от Германското дружество за мир – Берлин за участие в международна проява в полза на мира, състояла се в сградата на Райхстага (1922). Кореспонденцията между него, Г. Д. Гачев и В. Гачева е във връзка с публикуването на спомените за А. Айнщайн, с впечатленията му от САЩ (1976), изследванията на Г. Д. Гачев на американския мироглед и награждаването му с орден „Паисий Хилендарски" (1976, 1980).

Във фонда се съхраняват и няколко документа от, до и за други лица: открито писмо от Фьодор Разколников до Й. В. Сталин (1939); стихотворения без автор и без дата („Разстрел" и „Циганка").

Даниела Малхасян

Ф. 826; 7 док.; 1921...1985 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1987 г.

ДИМИТЪР БОЖИКОВ БИЛЮКБАШИЕВ

(Роден в 1866 г. – с. Савек, Сярско; починал в 1954 г. – София)

Учител и просветен деец в Македония и Тракия. Завършва Солунската мъжка гимназия (1889). Учителства в Драмско, Демир Хисар, Одрин, Димотика, Дедеагач, Малко Търново, Пазарджик (1889–1923) и др.

---

[1] Документът след смъртта на фондообразувателя е посочената статия от Б. Божиков.

Източници:

За фондообразувателя: Божиков, Б. Димитър Божиков. – Антени, 15, № 8, 20 февр. 1985, с. 15; Божиков, Д. Българското училище в Бунар Хисар от 1896 до 1899 г. – Училищен преглед, 1942, № 2, 200–209; документите от фонда.

Автобиографията на Д. Божиков съдържа сведения за живота и дейността му: дата и място на раждане; учение в българското училище в Сяр и в Солунската мъжка гимназия; учителстване в Драмско (1889–1896), Бунар Хисар (1896–1899), Фере (1899–1901), Одрин (1901–1906), Димотика (1906–1907), Дедеагач (1907–1908), Малко Търново (1908–1910), Демир Хисар (1910–1913), Карлуково (1913–1914), Пазарджик (1914–1928); създаване на местната революционна организация на ВМОРО в Бунар Хисар (1897); назначаване за помощник-кмет на Демир Хисар (1912); бягство към София по време на Междусъюзническата война (1913); пътуване до СССР (1936–1937) и др.

Запазена е и поместената във в. „Антени" (20 февр. 1985) статия от Божидар Божиков с биографични данни за фондообразувателя.

За учителската дейност на Д. Божиков свидетелства писмо от Министерство на народното просвещение (1921) за награждаването му с орден „За граждански заслуги" – V степен.

Във връзка с литературната му дейност са неговите ръкописи със спомени за родното село и за манастира „Св. Иван Предтеча", Сярско.

Във фонда е запазена и грамота за награждаване на Крум Божиков – син на фондообразувателя, с бронзов медал за заслуги (1932).

Илона Георгиева

Ф. 827 – СВОБОДНА СИГНАТУРА

Ф. 828; 48 док.; 1902...1985 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1988 г.; бълг. и нем. ез.

АНАСТАС КОСТОВ ПАНАЙОТОВ

(Роден в 1882 г. – с. Могилище, Варненско; починал в 1965 г. – София)

Агроном и животновъд. Завършва агрономство във Виена (1906); специализира животновъдство (1908–1910) в Германия, Австрия, Дания и Швейцария. Началник скотовъдно-млекарска секция при земеделските опитни станции в Садово и Образцов чифлик край Русе (1907–1911); завеждащ животновъдство в завод за добитък „Кабиюк" край Шумен; директор и учител (1914–1920) в земеделските училища в Шумен и Образцов чифлик; главен инспектор на животновъдството (1920–1924; 1931–1934) в Министерството на земеделието и държавните имоти; инспектор-експерт по скотовъдство и млекарство (1935–1939) при Българската кооперативна банка; председател на Федерацията на прогресивните дружества на агрономите, ветеринарните лекари и лесовъдите (1927–1928). Автор на трудове и статии по въпросите на животновъдството и селското стопанство.

Източници:

За фондообразувателя: ЕБ. Т. 3, с. 573; Иванчев, Д. БШ. Т. 1–3, с. 262; Кръстев, М. История на съюза на говедовъдните дружества в България. С., 1969, 30–31; Селскостопанска енциклопедия. Т. 2. С., 1987, с. 147.

Автобиографичните бележки (след 1959) на фондообразувателя съдържат данни за: живота и дейността му – учение, научна, редакторска, учителска и обществена дейност.

Биографичните материали (1902...1985) за Анастас Костов (свидетелства, диплома, статии) са във връзка с ученето му във Варна, завършено селскостопанско образование във Виена, предложения за награждаването му по случай кръгли годишнини, статии, разкриващи житейския и професионалния му път.

Разписка за платена сума (1911) за легализиране на дипломата му за висше образование е във връзка с материалното му състояние.

Запазените библиографски справки (1958–1959), съставени от А. Костов, обхващат написаното от него: научни трудове, статии, участие в редакторски колективи.

От учителската му дейност в Средното земеделско училище в Образцов чифлик (1906–1908) е запазено удостоверение за трудов стаж.

---

[1] Късните документи във фонда са статии, посветени на приносното значение на Костов за селскостопанската наука.

Министерството на войната удостоверява (1938), че като чиновник в Дирекцията за стопански грижи и обществена предвидливост (ДСГОП) в Добрич е участвал във войните 1913–1918 г. и по този повод е награден с възпоменателен медал „Червена лента".

Заповеди от Министерство на земеделието (1923–1924) са във връзка с повишение и освобождаване от длъжност главен инспектор и награждаването му с офицерски кръст за заслуги на този пост (1934).

Служебни бележки (1957...1962) свидетелстват за дейността на Костов като агроном-зоотехник и постоянен сътрудник на Комисия по селско стопанство при Благоевградския народен съвет.

Материалите от, до и за членове от семейството на фондообразувателя са съболезнования по повод смъртта на Костов (1965), изпратени до семействата Съкъзови (дъщеря) и Иванови.

Мария Добрева

Ф. 829; 1978 док.; 1903...1986 г.; 1 инв. оп.; пост. 1989 г.; бълг., англ., гр., лат., нем., рум., рус., старобълг., ср., фр. и чеш. ез.

Д-Р МАНЬО СТОЯНОВ МАНЕВ

(Роден в 1903 г. – с. Душанци, Софийско; починал в 1986 г. – София)

Книговед, библиограф, палеограф. Учи теология в Берн (1930) и философия във Фрибург, Швейцария (1931), където завършва с докторат. Преподавател в Пловдивската духовна семинария (1932–1935); учител по латински, гръцки и немски език в гимназиите в Сливен и Пловдив (1935–1945); директор на Народната библиотека в Пловдив (1945–1947); завеждащ отдел „Старопечатни книги и ръкописи" в Народната библиотека – София (1948–1972); старши научен сътрудник II степен (1953). Работи в областта на историята на българската възрожденска книжнина, българо-гръцки книжовни връзки и славянска палеография. Автор на трудовете: „Българска възрожденска книжнина. Аналитичен репертоар на българските книги и периодични издания 1806–1878" (1957–1959), „Опис на славянските ръкописи в Софийската народна библиотека", Т. III и IV, в съставителство с Хр. Кодов, „Украса на славянските ръкописи в България" (1973), „Опис на гръцките и други чуждоезични ръкописи в Народната библиотека

„Кирил и Методий“ (1973), „Букви и книги“ (1978), „Стари гръцки книги в България“ (1978), „Тодор Пирдопски. Книжовник – илюстратор“ (1984) и др.

Източници:

За фондообразувателя: Добрева, М. За д-р Маньо Стоянов с преклонение. Деветдесет години от рождението му. – Библиотека, 1993, № 5, 41–44; Драголова, Л. Биографична справка и библиография на трудовете на Маньо Стоянов. – Изв. НБКМ, 20, 1992, 526–535; ЕБ. Т. 6, с. 489; Райков, Б. В памет на Маньо Стоянов. – В: [Деветдесет] 90 години законодателство за задължителния депозит и текуща национална библиография в България. Сб. С., 1988, 239–246; Райков, Б. Заслужили сътрудници на НБКМ. – Изв. НБКМ, 12, 1972, 373–375; РБЛ. Т. 3, 395–396.

Публикации на документи: Букви и книги. Студии по история на българската писменост. С., 1978. 340 с.; Стари гръцки книги в България. С., 1978. 476 с.; Тодор Пирдопски. Книжовник-илюстратор. С., 1984. 96 с.

Биографични данни за Маньо Стоянов се съдържат в свидетелства, удостоверения, дипломи: за завършен курс на Духовната семинария, обучение в Катедрата по теология на университета в Берн (1926) и защитен докторат по теология на тема „Черковнополитическата дейност на митрополит Климент Търновски“, втори – в университета във Фрибург „Григорий Петров и житейското му дело“; за издадени документи за учителска правоспособност по философия, педагогика, латински език, религия и история на българската църква; за гражданска мобилизация през 1942 г.; за здравословното състояние през последните му години и предприетото лечение.

Запазени са документи, свидетелстващи за материалното състояние на М. Стоянов: хонорарни сметки, разписки, съдебни решения (1973...1985) и др.

Библиография, съставена от Маньо Стоянов, съдържа освен автобиографични данни и податки за неговите трудове и статии. Писмата (копия) от М. Стоянов до отец Арсений, Бехиньова, М. Вилиман, Ев. Едуардович, до различни издателства и др. са малобройни и свързани предимно с неговата научноизследователска дейност и издаването на трудовете му: „Тодор Пирдопски. Книжовник-илюстратор“, преиздаването на „Българска възрожденска книжнина“ и труд, посветен на живота и делото на св. Иван Рилски, който влиза в перспективен план на издателство „Отечествен фронт“ (1971...1980).

Между авторите на кореспонденцията до М. Стоянов са: Агенция „София прес“, Духовната академия „Св. Климент Охридски“, Народните библиотеки в Пловдив и София, Тодор Боров, йеромонах Павел Георгиев, Бисерка Грабер, Никола Даков, Истори-

ческо дружество, Издателствата „Български художник“ и „Хр. Г. Данов“, Института за изкуствознание, Църковноисторически институт, архимандрит Климент Рилец, Комитет за култура, Янис Лампсидис, Митрополията в Пловдив, Музей на Възраждането в Пловдив, Хана Ожеховска, Хараламбос Папастатис, Антоний Тахиаос, Зденек Урбан и др. (1969...1986). Те са във връзка с научните занимания и контакти с учени, покани за участие в конгреси, срещи, издания, благодарност за направени справки и дадени научни консултации; впечатления от негови издания и публикации, поздравления по случай празници и годишнини.

Трудовете на М. Стоянов: „Българската православна църква в имена и дати“ (б.г.), запазен в ръкопис, монографията „Тодор Пирдопски. Книжовник-илюстратор“, „Райковски дамаскин“, „Сведения за България в чужди старопечатни книги в Народната библиотека „Кирил и Методий“, „Букви и книги“, „Стари гръцки книги в България“, са част от дейността на Стоянов като изследовател на ръкописната книга, палеограф и библиограф.

Към същия обсег спадат множество негови научни статии и съобщения, публикувани в списания и вестници или издадени като самостоятелни книги. По-важните от тях са: „Българо-гръцко-румънско сътрудничество в областта на книгоиздаването през първата половина на XIX в.“, „Българи, работили в гръцката книжнина през XIX в.“, „Българска граматика на латински“, „Първите преводи на немски в България“, „Два забележителни славянски ръкописа“, „Кирилският църковнославянски шрифт в полиграфията“ и много други.

Като рецензент работи по монографията на Петър Атанасов за Яков Крайков, труда на Петър Парижков за възрожденските книжари, книгата на Михаил Тошков „Камбани на знанието“.

Мнения и докладни записки представят фондообразувателя като консултант в Агенция „София-прес“ по въпросите на българската възрожденска миниатюра и орнаментика и консултант на изданието „Наука и религия“ (1979).

Във връзка с участието на М. Стоянов в семинари, научни конференции, юбилейни издания са програми и тематични планове от Семинара по славянска палеография и дипломатика (1979), Юбилеен сборник „Църквата и българската съпротива срещу османското иго“, изданието „Украса на църковната книга“.

Малка група документи отразява мнението и оценката за приноса на научните трудове на Маньо Стоянов: рецензии на Х. Папастатис за труда му „Опис на гръцки и други чуждоезични ръкописи в Народната библиотека „Кирил и Методий“, на Михаил Паул за книгата му „Украса на славянските ръко-

писи в България", на Мария Нистазополу за три статии на Стоянов, които засягат гръцко-българските културни връзки, очерка на Божидар Райков „Заслужили сътрудници на НБКМ".

Свързани с научната и изследователската дейност на фондообразувателя са: бележки, записки, преписи от ръкописи, някои подредени от него тематично, „Епископи и митрополити", „Българо-гръцка църковна борба", „Ловчански ръкописи" и др. Същото предназначение имат и събраните фотоматериали и ксерокопия на археографски материали: на „Букварь словенски" от 1453 г. (оригиналът е в Копенхаген), „Евангелие" – гръцки ръкопис от библиотеката в Ленинград, чуждоезични редки книги и периодични издания, орнаменти на български ръкописи и др.

Голяма група от архива представляват отпечатъци на статии, изследвания и книги, дарени на фондообразувателя с автографи. Сред тях личат имената на: Тодор Боров, Николай Дилевски, Петър Илиевски, Христо Кодов, Кую Куев, Румяна Радкова, Витали Станица, Г. Венедиков, Хар. Папастасис, Захари Циниарлис, К. Велкулеску, Л. Чурчич и много други.

Служебната дейност на фондообразувателя е представена от документи, свързани с работата му като библиотекар, пазител и уредник в Университетската библиотека, библиотеката при Богословския факултет (1926...1936) и Пловдивската народна библиотека (1945); като директор на последната (1946–1948), уредник в Народната библиотека в София, старши научен сътрудник в същата (1967...1980) и ръководител на ръкописния й отдел.

От учителската дейност на Маньо Стоянов са удостоверения за успешно издържани изпити по дидактика и учебно законодателство (1935), за длъжността кандидат-учител; удостоверения, съобщения, служебни бележки и др. документи за назначаването му за учител по латински и немски в мъжката гимназия „Добри Чинтулов" – Сливен (1936–1937), по религия и история на българската църква в Имъжка гимназия „Св. Йоан Рилски" – София (1941–1945) и във Втора мъжка гимназия в Пловдив (1944–1945). Документите от годините 1934–1936 г. са свързани с преподаването на немски, всеобща гражданска история, гръцки език, история на българската православна църква в Духовната семинария – Пловдив.

Писма и въпросници, свидетелстват за членуването на М. Стоянов в Съюза на научните работници.

Между документалните материали за членове на семей-

ството на фондообразувателя е удостоверение на съпругата му Николина Димитрова Коларова-Манева за завършен клас на Девическата гимназия в Пловдив (1931). Във връзка с материалното ѝ състояние е удостоверение от Софийския градски съвет (1952) и нотариално заверено пълномощно (1981) от името на М. Стоянов да го представя пред всички административни власти. Кореспонденцията до Н. Коларова е малобройна и с частен характер. С материалното състояние на Мери Манева Стоянова (дъщеря) е свързано съобщение за парично обезщетение срещу идеална част от имот и възражение срещу решението на Централната пенсионна комисия да ѝ бъде отпусната помощ след смъртта на М. Стоянов. Дейността ѝ в Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий" е отразена в доклад за работата ѝ в Чехословакия с цел запознаване с методите на реставрация и консервация на книги (1975).

Мария Добрева

Ф. 830; 327 док.; 1884...1929 г.; 1 инв. оп.; пост. 1990 г.[1]; бълг. и фр. ез.

ЮНИОН КЛУБ – СОФИЯ

Дипломатически клуб в София, основан в 1884 г. В него членуват предимно чуждестранни дипломати, български политици, писатели и общественици.

Източници:

За фондообразувателя: Данчов, Н. Г., И. Г. Данчов. Българска енциклопедия. Т. 2. С., 1936, с. 711; документите от фонда.

Във връзка с дейността на Общото събрание на Юнион клуб са запазени тетрадки с протоколи (1884...1912), отразяващи редовните и извънредните заседания, на които са обсъждани въпроси, свързани с: годишните отчети, избор на Комитет на клуба, промяна на устава, организиране на тържества, благотворителни мероприятия, наемане на къща за нуждите на клуба и др. Запазен е и Устав от 1920 г. След основния текст има следните приложения: състав на комитети от 1884 до 1919 г. и азбучен списък на членовете на клуба.

[1] Две протоколни тетрадки са прехвърлени от Ф. 272.

Тук се срещат имената на Стефан Буриан, Димитър Греков, Вангенхайм, Иван Вазов, Петър Моллов, Александър Протогеров, Решид бей, ген. М. Савов и др.

Свързани с дейността на Комитета на клуба са протоколи (1885...1892) от заседания, на които се провеждат избори за нови членове, изготвят се годишни отчети, изработват се текстове за промяна на членове от Устава, обсъжда се кореспонденцията на клуба и наемането на нов персонал.

От кореспонденцията на клуба е запазено писмо-известие за провеждане на избор за член на клуба на капитан М. Глад, заместник-военно аташе на Франция, представен от Х. Камбон и ген. Додов.

Свързани с дейността на Комитета на клуба е и Книга за кандидатите (1917...1920), в която се отразява професията им, техните покровители, дата на постъпване на кандидатурата и бележка за изхода на избора. Тук се срещат имената на Теодор Теодоров, проф. Никола Милев, Андрей Ляпчев, д-р Б. Брон, Никола Мушанов и др.

Запазени са и списъци на членове на клуба (1901...1921) с посочени година и месеца на тяхното приемане.

Любомира Трашлиева

Ф. 831; 121 док.; 1881...1886 г.; 1 инв. оп.; пост. 1990 г.

УЧЕНИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО „ПОЗНАЙ СЕБЕ СИ“ КЪМ ПЕТРОПАВЛОВСКАТА ДУХОВНА СЕМИНАРИЯ – ЛЯСКОВЕЦ

(Основано в 1875 г. – закрито в 1886 г.)

Ученическо дружество към Петропавловската духовна семинария при Лясковския манастир. Основано през 1875 г. – една година след откриване на Духовната семинария при Лясковския манастир. Закрито през следващата година – 1876 г., и подновено през 1883 г. Основната цел на дружеството е самоусъвършенстването на учениците чрез придобиване на нови знания от всички области на живота. Предпочитаната форма на изява на членовете на дружеството е изнасяне на беседи и сказки по определена тема.

Източници:

За фондообразувателя: Беровски, Ал. Първият ректор и първата богословска школа в България. С., 1939, 53–64; НБКМ-БИА, Ф. № 68 – Недьо Николов Жеков; документите от фонда.

Дейността на дружеството е представена от организационна документация и от съчинения на дружествени членове. Организационните документи са протоколи от заседания на Дружественото настоятелство за периода 1883–1886 г. Те съдържат данни за: личния състав на настоятелството през тези години; принципите, върху които се основава дейността на настоятелството; решения за закупуване на новоизлезли български, руски и френски книги и абониране за „Периодическо списание“ и някои вестници; решения за организиране на театрални представления, за определяне реда на провеждане на сказките в дружеството; решения за осъществяване на контакти с дружество „Братска обич“ към Търновската мъжка гимназия и с Българомохамеданското дружество в Родопите.

Съхранените съчинения (1881...1885) принадлежат на следните членове на дружеството: П. Р. Албански, Христо Брумбаров, Стоян Вачев, П. Георгиев, Иван К. Дейков, Д. Димитров, Пенчо Икономов, Г. Д. Кайтазов, В. Кочев, Цветан Кузов, И. Ц. Кюркчиев, Гаврил М. Кънев, Атанас П. Манов, Петър П. Маринов, Х. Маринов, Никифор Т. Недев, Хр. Наследников, М. Станев, Н. Станев, А. Стойчев, Димитър Топалов, Ю. Трифонов. Те са посветени на проблеми, свързани с дружествената дейност на философски, исторически, етнографски, религиозни и природонаучни теми. Запазени са и критически бележки за драмата „Невенка и Светослав“ на К. Величков.

Милкана Бошнакова

Ф. 832; 19 док.; 1895...1905 г.; 1 инв. оп.; пост. 1990 г.

БЪЛГАРСКА ТЪРГОВСКА БАНКА – РУСЕ

(Създадена в 1894 г. – Русе; национализирана в 1947 г.)

Българска банка, учредена като анонимно акционерно дружество през 1894 г. От 1895 г. започва да изпълнява функциите си след утвърждаване на устава ѝ с „Височайши указ № 29“. През 1903–1909 г. акционери водят съдебен процес, след който е намален основният капитал на банката. За 1906–1907 г. не се раздава дивидент поради въпросния процес. В 1922 г. капиталът се увеличава, като 1/3 от него е внесен от „Банк дьо Пари е дьо Пеи Ба“ – Париж. След 1947 г., когато Българска търговска банка е национализирана, дейността ѝ се поема от БНБ.

Източници:

За фондообразувателя: Алманах Царство България. Лайпциг, 1917, с. 164; Бочев, Ст. Български акции и облигации. С., 1910, с. 2, 72–76; Бочев, Ст.

Белене. С., 1990, с. 118; ЕБ, Т. 1, с. 527; Общ годишник за България. С., 1928, с. 777; Пармаков, С. Русе вчера и днес. Русе, 1936, с. 45; Търговски индустриален алманах на Царство България, Т. 2. С., [1911], 72–76.

Във фонда се съхраняват документи във връзка с организационната дейност на банката: устави (1895, 1904) и проект за изменение и допълнение на устава (1898), които свидетелстват за устройството ѝ, основния капитал, управлението и състава на избрания управителен съвет.

Отчетната дейност на банката е документирана от: годишни отчети (1896–1905), протокол за вноски на акционери (1899), резолюции за баланса (1900–1903) и сравнителни баланси за периода 1895–1905 г.

Никола Робев / Ралица Цветкова

Ф. 833; 4 док.; 1888...1894 г.; 1 инв. оп.; пост. 1990 г.[1]

МЕХМЕД КЕСИМ ЗАДЕ[2]

(Кесим Заде Ефенди; Мехмед Рюшди Кесим Заде)

Народен представител от Шумен. Учител, председател на Турското училищно настоятелство – Шумен.

Източници:

За фондообразувателя: Дюрастел, А. Международен алманах. С., 1898, с. 773; НБКМ-БИА, Кол. 85 (Османска империя), а.е. 29, л. 53–54; документите от фонда.

Телеграмите (1888, 1891, 1894) от Н. Ж. Дюгменджиев и Фердинанд I до Мехмед Кесим Заде са за изпратени и получени поздравления. Квитанция удостоверява абонамента на фондообразувателя за „Шуменский окръжен вестник“ (1888).

Цветолюб Нушев

---

[1] Фондът е оформен в 1990 г. от неорганизираните постъпления.

[2] Засега не са открити данни за мястото и датата на раждането и смъртта на фондообразувателя.

Ф. 834; 5 док.; 1869...1875 г., 1 инв. оп.; пост. 1990 г.[1]

САУЛАКИ (САВУЛАКИ) ПЕТРОВ[2]

Търговски и обществен деец от Шумен. Член на революционния комитет (1872–1876). Участник в Старозагорското въстание (1875) в четата на Ат. Стойков. Осъден на доживотно заточение в гр. Мосул, Ирак. Освободен след 1878 г.

Източници:

За фондообразуванеля: Джумалиев, Г. Старото читалище „Архангел Михаил" (гр. Шумен) – средище на театрална дейност през епохата на Възраждането (1856–1878) – В: Сто години Народно читалище „Добри Войников", Коларовград, 1856–1956. Юбил. сб. Шумен, 1958, с. 159, 162, 167, 169; Джумалиев, Г. Шуменското въстание през септември 1875 г. (По случай 90- годишнината му). Шумен, 1965, с. 8, 10.

За материалното състояние на С. Петров е документ (запис) за взети назаем пари (1875). Запазени са покани до С. Петров за сватбите на В. С. Бекяров, Д. Киров, Костаки Николов, Юр. Янакиев (1869...1872).

Цветолюб Нушев

Ф. 835[3]; 95 док.; 1898...1901 г.; 1 инв. оп.; пост. 1962, 1967, 1986, 1988 г.; бълг. ез. и шифр. док. с дешифр.

ГОЦЕ (ГЕОРГИ) НИКОЛОВ ДЕЛЧЕВ

(псевд. Ахил, Дельо)

(Роден в 1872 г. – Кукуш; убит в 1903 г. – с. Баница, Серско)

Виден деец на Вътрешната македоно-одринска революционна организация (ВМОРО), идеолог и организатор на националноревюлюционните борби на българите от Македония и Одринско. Учи в родния си град и Солун (до

[1] Фондът е оформен в 1990 г. от неорганизираните постъпления.

[2] Засега не са открити данни за мястото и датата на раждането и смъртта на фондообразувателя.

[3] Документите са отчислени от Ф. № 603 – Владислав Ковачев.

1891 г.), Военното училище в София (1891–1894). Член на ВМОРО от 1894 г.; задграничен представител (1896–1901) и член на ЦК на ВМОРО (1901–1903); инспектор на четите и ръководителите на ВМОРО (1901–1903).

Източници:

За фондообразувателя: ЕБ. Т. 2, 266–268; Гоце Делчев. Писма и други материали. Издирил и подготвил за печат Д. Кьосев. С., 1967. 348 с.; Гоце Делчев. Спомени, документи, материали. Състав. Л. Панайотов, К. Пандев, К. Палешутски. С., 1978. 420 с.; Яворов, П. К. Гоце Делчев, Биография. С., 1942.

Фондът се състои почти изцяло от кореспонденция от и до Гоце Делчев.

Кореспонденцията (писма, пощенски карти, телеграми) от Г. Делчев (1900–1901) е до: Константин Илиев, Никола Малешевски, Гьорче Петров, Кузман Шапкарев и др. и до Г. Делчев (1898–1900) е от: Кръстьо Асенов, Георги Бакалов, Стефан Георгиев, Наню Димитров, Велко Думев, Никола Зографов, Васил Илиев, Константин Илиев, Васил Ковачев, Никола Лазаров, Лазар Маджаров, Георги Минков, Гьорче Петров, Яне Сандански, Иван Славов, Петър Станков, Георги Стоилов, Христо Татарчев и др. и в нея се засягат следните въпроси: дейността на революционните комитети на ВМОРО в Струмишко, Горна Джумая, Мелник и др.; организирането и функционирането на революционните канали за пренасяне на кореспонденция, книги и въоръжение, както и за изпращане на нови четници; взаимоотношенията между ВМОРО и Върховния македоно-одрински комитет (ВМОК); подпомагане на дейци на Вътрешната организация и др.

Цветолюб Нушев

Ф. 836; 80 док.; 1899...1901 г.; 1 инв. оп.; пост. 1962, 1967, 1986, 1988 г.; бълг. ез. и шифр. док. с дешифр.

ГЬОРЧЕ (ГЕОРГИ) ПЕТРОВ НИКОЛОВ

(псевд. Марко; Троячанец)

(Роден в 1864 г.[1] – с. Варош, Прилепско; убит в 1921 г. – София)

Деец на освободителното движение на българите в Македония и Одринско. Учи в родното си село, Прилеп, Битоля, Солун и Пловдив. Учител в Щип (1885–1887), Скопие (1888–1889, 1891), Битоля (1891–1895), Солун (1896–1897). Коректор в българската печатница на К. Самарджиев в Солун (1888). Член на ВМОРО; задграничен представител на ВМОРО (1897–1901; 1905–1906); участник в Илинденско-Преображенското въстание (1903). През Първата световна война (1915–1918) е български административен служител в Македония. Автор на научни трудове за Македония.

Източници:

За фондообразуванеля: ЕБ. Т. 5, с. 193; ЕРК. С., 1988, с. 507; Националноосвободителното движение на македонските и тракийските българи 1878–1944. Т. 3. Освободителното движение след Илинденско-Преображенското въстание. 1903–1919. С., 1997, 31–32, 45–46, 112 и др.; Пандев, К. НДМО, 171–172.

Документите във фонда са кореспонденция до фондообразувателя (1899–1901). Автори на писмата и пощенските карти са: Илия Балтов, Владимир Бочуков, Петър (Туше) Вангелов, Асен х. Василев, Янаки Гочев, Гоце Делчев, Стоян Джорджев, Апостол Димитров, Никола Малешевски, Костадин Илиев, Александър Кипров, Стефан Константинов, Лазар Маджаров, Петър Манджуков, Георги Минков, Георги Младенов, Борис Сарафов, Вълчо Сарафов, Иван Славов, Павел Христов, Ефрем Чучков и др., основно свързани с дейността на Г. Петров като задграничен представител на ВМОРО. В тях има сведения за: изпращане на оръжие и пари; арести в Лозенградско (1900); арести в Радовишко (1901); освещаване знамето на македоноодринското дружество в Харманли (1900); за пограничните пунктове на ВМОРО в Дупница, Кюстендил, Чепеларе, Батак, Бургас, Асеновград, Хебибчево; противоречия между Павел Генадиев и хората на Г. Петров; действията на четата по залавянето на д-р Керемидчиоглу и последствията в Лозенградско и Бунархисарско; организиране на комитети в Малкотърновско (1900) и др.

Цветолюб Нушев

[1] Има различия в годината на раждане според различните източници.

Ф. 837; 43 док.; 1900 г.; 1 инв. оп.; пост. 1962, 1967, 1986, 1988 г.; бълг. ез. и шифр. док. с дешифр.

НИКОЛА С. МАЛЕШЕВСКИ (ЧАПКЪНОВ)

(Роден в 1856 или 1857 г.[1] – с. Берово, Малешевско; починал в 1945 г. – Дупница)

Деец на освободителното движение на българите в Македония; участва в подготовката на Разловското въстание – 1876 г.; член на ВМОРО, войвода; от 1896 г. е дългогодишен началник на пограничния пункт на ВМОРО в гр. Дупница; съратник на Г. Делчев, Я. Сандански, Хр. Чернопеев и др.; племенник на Димитър п. Георгиев Беровски и баща на Ана Малешевска.

Източници:

За фондообразувателя: ЕБ. Т. 4, с. 38; Ненов, Б. Времето отминава, подвигът живее. Никола Малешевски – живот и дело. – Пиринско дело, 37, № 70, 8 апр. 1981; Пандев, К. НДМО, с. 82, 222, 225, 273.

Автори на кореспонденцията (1900) до Н. Малешевски са: Борис Българинов, Константин Илиев, Александър Китанов, Димитър Марков, Георги Стоилов и Ефрем Чучков. В писмата са засегнати следните въпроси: изпращане на оръжие, книги, боеприпаси от пограничния пункт на ВМОРО в Дупница по революционните канали за комитетите на ВМОРО в Македония; залавяне на харамии; наказания на предатели; движение на чети и др.

Дейността на Н. Малешевски като войвода и началник на пограничния пункт на ВМОРО в Дупница е отразена в запазено писмо до ВМОК, подписано от Я. Сандански и Христо Данилов, и списък на четата на Н. Малешевски: Илия Петров, Тимо (Евтим) Ангелов, Петър Самарджиев, Андон Стойов, Марко Лазов, Димо Стоянов, Захари Тодоров, Захари Илиев и Лазар Шаранков.

Цветолюб Нушев

[1] Има различия в годината на раждане.

Ф. 838[1]; 164 док.; 1903–1904 г.; 1 инв. оп.; пост. 1982 г.; бълг. и гр. ез.

ПАНДО (ПАНТЕЛЕЙ) ЯНАКИЕВ (ЯНАКОВ, НАКОВ) КЛЯШЕВ

(Роден в 1882 г. – с. Смърдеш, Костурско; убит в 1907 г. – близо до с. Дреновени, Костурско)

Деец от 1898 г. на националноосвободителното движение на българите в Македония. Учи в Солунската българска мъжка гимназия (1896–1899) и в Битолската класическа мъжка гимназия (1899–1900). Учител в с. Смърдеш, Костурско (1900–1901). Четник от 1901г. в четата на Марко Леринski. Делегат на Смилевския конгрес на Битолския революционен окръг (1903). Един от ръководителите на Костурския революционен район (1901–1903). Участва в Илинденско-Преображенското въстание (1903); член на „Временния комитет" на Б. Сарафов (1904–1905); член на Битолския окръжен комитет (1906–1907).

Източници:

За фондообразувателя: Бошнакова, М. Документи на „Временния комитет" на Б. Сарафов от 1904–1905 г. – ИДА, 77, 1999, с. 152; ЕБ. Т. 3, с. 447; Освободителната борба в Костурско (до 1904 г.). По спомени на Пандо Кляшев. Съобщава Л. Милетич. С., 1925.

От документите за материалното състояние на П. Кляшев са запазени разписки, позволително и покани за изпратени парични записи, предадени предмети, телефонни разговори и пътувания (1903–1904).

Кореспонденцията, (чернови) (1903–1904) от фондообразувателя е до: Иван Гарванов, Христо Гушлев, Никола Филипов, Лазар Павлов, Атанас Кършаков, Христо Матов, Иван Попов, Иван Стойков, Павел Христов и др. В нея има сведения за: лечение на четници, заминаване на чета в Македония, възстановяване организационната работа в Костурско след Илинденско-Преображенското въстание от 1903 г., създаване на нови революционни канали, реформите на Великите сили след въстанието, за сражения на четите на Ст. Донски и Сл. Арсов в Ресенско и Преспанско (1904), разногласията на П. Кляшев със задграничните представители (1904) и др.

Кореспонденцията (1903–1904) до П. Кляшев е от: Н. Андреев, Тома Бакрачев, И. Биолчев, Григор Василев, Ст. Вълов,

[1] Фондът постъпва заедно с документите на Васил Чекаларов (Ф. 800) и Лазар Павлов Миовски (Ф. 839).

Маслина Грънчарова, Христо Гушлев, Васил Дамов, Н. Дамянов, Гр. Попдимитров, Марко Иванов, Апостол Илиев, Киряк Караманов, Н. Каранчев, Андон Кляшев, Наум Кляшев, Атанас Кършаков, П. Манчов, Христо Матов, Любомир Милетич, Н. Наумов, Спиро Олчев, Лазар Павлов, Наум Петров, Иван Попов, Сотир Савов, Кръстьо Сарафов, Д. Сидов, Янаки Стефанов, Д. Трайков, Н. Търповски, Никола Филипов, Никола Христов, Търпо Христов, Васил Чекаларов, Васил Шанов и др. В нея има сведения за: четата на Вл. Ковачев; четата на Митре Влаха и битката при с. Поздивища; дейността на П. Христов в Костурско (1904), арестуването на Погончев; за смъртта на брат му Герго (Георги) Кляшев на заточение (1903); четата на Коте (1904), четата на К. Добролиски, П. Желински и др.; парите, които П. Кляшев и В. Чекаларов разпределят от името на Б. Сарафов; освобождаването от турския затвор на Маслина Грънчарова (1904); разногласията между П. Кляшев и Хр. Матов; конфискуване от полицията на часовници и машини за атентати; положението на заточениците в Диарбекир; за дейността на Борис Сарафов и Васил Чекаларов в Австрия и Швейцария (1903, 1904) и др.

За дейността на П. Кляшев във ВМОРО и за работата му в Задграничното представителство има запазени сметки за изразходвани парични средства и отпуснати помощи на А. Кипров, Ат. Кършаков, Л. Павлов, Нумо Митрушов, Ст. Стериовски, Никола Филипов, Иван Нумов и др. (1903).

За участието на П. Кляшев в Илинденско-Преображенското въстание (1903) има сведения в запазено свидетелство за дейността на войводата Иван Попов, таблици за сраженията в Костурско с данни за мястото, брой на четниците и турската войска, имената на войводите, броя на загиналите четници и турски войници.

Книжовната дейност на П. Кляшев е отразена в запазени дописки и бележки, озаглавени: „Бележки из живота на Митре Влаха“, „Записки. Нещо за Костурско (местност и население). Отношението на населението с турския елемент. Гърцизмът и борбата с него. Черковната борба. Идеята за Организацията и фазите на тая последната до новата година 1904 г.“, „Писмо от Костурско“ и др.

Писмата до членовете на семейството – Кляшева (майка), Янаки Кляшев (баща) и Стойна Кляшева (сестра) са от П. Кляшев. В тях съобщава за смъртта на брат си Георги Кляшев и по други лични въпроси.

Цветолюб Нушев

Ф. 839; 13 док.; 1903...1904 г., 1 инв. оп.; пост. 1982 г.[1]

ЛАЗАР ПАВЛОВ (СТЕФАНОВ) МИОВСКИ (МИОВЦКИ)

(псевд. Желевар)[2]

Деец на националноосвободителното движение на българите в Македония. Член на ВМОРО. Участник в Илинденско-Преображенското въстание (1903). След въстанието емигрира в Аржентина.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Фондът се състои изцяло от кореспонденция до Л. Павлов (1903–1904). Автори на писмата са: Н. Георгиев, Ил. Денков, Атанас Кършаков, Павел С. Миовски, Нумо Митрушов, Наум Отцев, Георги Павлов, Д. Пандов, Петър Н. Пировцки, Атанас Шинков и др. В тях има сведения за: отношението на гръцките вестници към българите; възможността за емигриране в Америка; подготовката на чета; положението на свещ. Н. Отцев в затвора в Атина (1903); търговия с фасул и др.

Цветолюб Нушев

Ф. 840; 417 док.; 1900...1906 г.; 1 инв. оп.; пост. 1962, 1967, 1986, 1988 г.; бълг. ез. и шифр. док. с дешифр.

ВЪТРЕШНА МАКЕДОНО-ОДРИНСКА РЕВОЛЮЦИОННА ОРГАНИЗАЦИЯ (ВМОРО)

(БМОРК, ТМОРО)
(Създадена през 1893 г. в Солун)

Националноосвободителна революционна организация на българите в Македония и Одринско, оставени след Берлинския конгрес 1878 г. отново в пределите на Османската империя. Началото ѝ се поставя в Солун през 1893 г. от Дамян Груев, Христо Татарчев, Иван Хаджиниколов, Петър Попарсов,

---

[1] Фондът постъпва заедно с документите на В. Чекаларов (Ф. 800) и П. Кляшев (Ф. 838).

[2] Засега не са открити повече данни за фондообразувателя.

Андон Димитров и Христо Батанджиев. Първоначално се нарича Български македоно-одрински революционни комитети (БМОРК), според устава от 1902 г. името се променя – Тайна македоно-одринска революционна организация (ТМОРО), а след Рилския общ конгрес от 1905 г. – Вътрешна македоно-одринска революционна организация (ВМОРО). Целта ѝ е политическа автономия на Македония и Одринско. При изграждане на организацията ръководителите ѝ имат за образец структурата на Вътрешната организация и на БРЦК преди Освобождението на България. Като всепризнат и обичан вожд се приема Гоце Делчев. ВМОРО е организатор на Илинденско-Преображенското въстание в Македония и Одринска Тракия от 1903 г. По време на Младотурския преврат от 1908 г. организацията се легализира, но от 1910 г. тя отново е нелегална. По време на войните от 1912–1913 г. огромната част от нейните членове се включват в Македоно-одринското опълчение или в редовете на Българската армия.

Източници:

За фондообразувателя: ЕПК. Т. 1. С., 1995, 177–179; Националноосвободителното движение на македонските и тракийски българи 1878–1944. Т. 2. С., 1995, 59–259; Сто години ВМОРО. Ред. Д. Мичев, Д. Гоцев. С., 1994.

Фондът е разделен според структурата на организацията.

Централен комитет (ЦК на ВМОРО), има запазени окръжни (1900), с нареждане да се спазва строга дисциплина и ред, да се дават сведения за въоръжението, събирането на членския внос, да се извършва топографско и етнографско описание на съответния окръг и др.

В писмата от ЦК на ВМОРО (1900), подписани от Хр. Татарчев и др., до Задграничното представителство (ЗП на ВМОРО) и ВМОК има сведения за: представяне на учители за назначение в Македония, искан отчет за изразходваните средства от ВМОК; списък на селата, преминали към Българската екзархия с помощта на ВМОРО; назначаването на Г. Делчев за инспектор на четите и ръководителите (1900); арести в селата Саракиново и Дъбово, Воденско и в Битоля; изпращане на фелдфебели от българската армия за войводи в Тиквеш, Щип, Велес и др.

Кореспонденцията на ЗП на ВМОРО (1900) е до К. Илиев, ръководител на комитета в Горна Джумая, в която се дават указания да се повдигне духът на населението, за въоръжаване, изпращане на оръжие за Радовиш, основаване на комитети в Ахъчелебийско, Гюмюрджинско, Скеченско и др.; обсъжда се въпросът за ненавременност на желанието за въстание.

Кореспонденцията на дейци към ЗП на ВМОРО (П. Генадиев, Ат. Мурджев) е за уреждане на пограничните пун-

ктове на ВМОРО в Асеновград, Чепеларе, Бургас, Коджабук, Алан кайряк, Хебибчево и за получаване на оръжие от Македоно-одрински-те дружества в Харманлий и Търново – Сеймен (1900–1903).

В документите (писма, разписки) на пограничния пункт на ВМОРО в Кюстендил (1900–1903) има сведения за организиране на чети за наказание на предатели, за получено оръжие и др.

В документите (писма, разписки) на пограничния пункт на ВМОРО в Дупница има сведения за пренасяне на оръжие и кореспонденция, уреждане на революционни канали и складове с оръжие, за четата на Н. Малешевски и инспекционната ѝ обиколка из Горноджумайско и др.

В документите (писма, разписки) на пограничния пункт на ВМОРО в Чепеларе има сведения за получени пари и оръжие и за разногласията между Вълчо Сарафов, Дечо Стоев и Шапарданов.

В писмата на пограничните пунктове на ВМОРО в Соуджак и Хебибчево се съобщава за подготовка на чета, уреждане пощата с комитета в Мустафа паша, за противодействия на разбойническите шайки, създаване на погранични тайни комитети и др.

Документите (резолюция, писма, пътни листове, пълномощно) на Солунски, Скопски, Одрински, Серски и Струмишки революционни окръзи са във връзка с: провеждане на Втори редовен конгрес на Скопски революционен окръг (1906), чети в Кочанско, Кумановско, Кривопаланечко, Мелнишко, Петричко (1900–1901) и другаде; за изпращане и пренасяне на поща, оръжие и пари; отвличането на Керемидчиоглу от четата на Георги Танев, преговорите с ВМОК и разпределението на парите от откупа; за правата на пограничните ръководители (1900–1902) и др.

Документите (писма, скици) на Цариградския революционен комитет и революционните групи са за подготовката на атентатите в Цариград и Солун (1900).

Цветолюб Нушев

Ф. 841[1]; 66 док.; 1922–1941 г.[2]; 1 инв. оп.; пост. 1937, 1954, 1962, 1967, 1976–1979 г.; бълг., англ., нем., ср. и фр. ез.

ВЪТРЕШНА МАКЕДОНСКА РЕВОЛЮЦИОННА ОРГАНИЗАЦИЯ

(ВМРО)

(Обособена в 1919 г. – забранена след 19 май 1934 г.)

Нелегална организация на македонските българи, създадена след националната катастрофа след Първата световна война, приемница на Вътрешната македоно-одринска революционна организация – ВМОРО (1893–1912). ВМРО възприема организационната структура и четническата тактика на борба на ВМОРО. Ръководен орган е ЦК в състав: Т. Александров, ген Ал. Протогеров и П. Чаулев. Първите ѝ акции във Вардарска Македония датират от пролетта на 1920 г. По време на управлението на БЗНС (1920–1923) ВМРО е в остър конфликт с правителството на Ал. Стамболийски. В търсене на външна подкрепа за освободителната кауза на организацията, членовете на ЦК (без Т. Александров) подписват на 6 май 1924 г. във Виена Манифест за сътрудничество с представители на Балканската комунистическа федерация. Сериозно разцепление в организацията настъпва след убийството на лидера ѝ Т. Александров (август 1924), а пълното фактическо разделение във ВМРО се извършва след убийството на другия член на ЦК – ген. Ал. Протогеров (юли 1928). Взаимното изтребление на дейци от двата враждуващи лагера замества освободителната кауза във Вардарска Македония. ВМРО е забранена от правителството на К. Георгиев след Деветнадесетомайския преврат през 1934 г.

Източници:

За фондообразувателя: Василев, В. Правителството на БЗНС, ВМРО и българо-югославските отношения. С., 1991, 6–14 и сл.; Михайлов, И. ВМРО (Фототипно издание). С., 1991, 5–35; Палешутски, К. Македонското освободително движение след Първата световна война (1918–1924). С., 1993, с. 5 и сл.; Силянов, Хр. ОБМ. Т. 1, с. 37 и сл.; Т. 2. 568 с.; Сто години ВМОРО. Ред. Д. Мичев и Д. Гоцев. С., 1994, 9–31 и сл.

Документите във фонда са разпределени в четири основни дяла: 1. Организационни материали на ВМРО; 2. Съдебни материали на

---

[1] Фондът е обособен от отчислени документи от Ф. 583 (Димитър, Христо и Ангел Узунови), Ф. 603 (Вл. Ковачев) и други постъпления. Годите на постъпването са на образуващите фондове.

[2] Документите след 1934 г. се отнасят до съдебни дела срещу дейци на ВМРО и за дейността на Съюза на Македонските културно-просветни братства в България.

ВМРО; 3. Финансови документи на ВМРО; 4. Печатни материали на ВМРО.

Организационните материали представляват окръжни писма, открити листове, пълномощни, наредби, позиви, изложение (1922–1928), издадени от Т. Александров, И. Кушев, А. Протогеров, Ив. Михайлов и изпратени до ръководителите на окръзи и нелегални групи в Македония, мухаджирите сърби, министър-председателя Ал. Стамболийски, задграничните представители и специалните пратеници на ЦК на ВМРО, началниците на пунктове в Македония и зад граница. В тях се обсъждат проблеми, свързани с: възобновяването и преустройството на организацията в Петричкия край като спомагателна на ВМРО и изпращане в същия край на федералисти и оранжевогвардейци (1922); заселване на сръбски мухаджири из българските села в Македония (1923); предстоящо нападение над с. Кадрафаково, Щипско (1923); въвеждането на специални награди – значки и кокарди на ВМРО, и особените случаи на тяхното връчване; награждаването на Цветан Спасов с организационната значка на ВМРО; подготовката на предстоящ общ конгрес на ВМРО (1924); данни за убийството на ренегата Мите Суджукаро (1924); информация за убийството на члена на ЦК на ВМРО Т. Александров (1924); опасността от вмешателство на комунисти в дейността на ВМРО; издаването на в. „Свобода или смърт“ (1924); анализ на програмни документи на ВМОРО и ВМРО (1928); противоречия в правилника на ВМРО; убийството на члена на ЦК на ВМРО ген. Ал. Протогеров (1928).

Съдебните материали на ВМРО (1933–1937) са обвинителен акт, протоколи, пълномощно, съдебно-медицински акт, дознание, показания, рапорти, граждански иск. Те са издадени от Софийски областен съд, Елка Хаджитошева и Ив. Костов до Областния съд – наказателно отделение в София и са свързани със следствие от 1933 г. за убийството на Симеон Хаджитошев с обвиняеми Лев Главинчев, М. Чегански, Ат. Митрев и Ив. Трайков.

Финансовите материали на организацията са два на брой – бланки за отчет и дневник за приходите и разходите на ВМРО (1925).

Печатните материали на ВМРО (1925–1941) са отворени писма, позиви, анкетен доклад, списъци и др. Техни издатели са Съюзът на академичните дружества в София, ЦК на ВМРО, Охридското благотворително братство, Националният комитет на македонските благотворителни братства в България, Битолското и Костурското благотворителни братства. Засегнатите в тях въпроси се отнасят до: живота на населението в Петричкия край; убийството на Ал. Протогеров (1928); погребението на председателя на Охридското

благотворително братство Наум Белев; дейността на македонските благотворителни братства в провинцията; подпомагане на Съюза на Македонските културно-просветни и благотворителни братства с материални средства; обединението на българския народ и освобождението на Македония (1941). Към печатните материали са причислени и отделни броеве на в. „Свобода или смърт“ (1928).

Милкана Бошнакова

Ф. 842; 10 док.; 1882...1945 г.[1], 1 инв. оп.; пост. 1996 г.; бълг. и нем. ез.

ЙОЗЕФ (ЙОСИФ) БЕКЕ

(Роден в 1863 г. – Пресбург, Австрия, дн. Братислава, Словакия; починал в 1906 г. – Пловдив)

Книговезец в издателството на Хр. Г. Данов в Пловдив (1880–1882). Подофицер II степен от австро-унгарската армия (1887–1888). Надзирател на строежа и служител в пивоварна „Каменица“ – Пловдив (1889–1906).

Източници:

За фондообразувателя: Миланов, А. София през 1880 г. – Сердика, 1945, № 1–2, с. 45; документите от фонда.

От биографичните материали за фондообразувателя са запазени няколко некролога, отпечатани във в. „Балкански новини“ (1906).

Трудовата дейност на фондообразувателя като книговезец се документира от препоръка, подписана от Хр. Г. Данов (1882), а като военен – от служебни свидетелства, издадени от военните власти в Комарно и Маргаретен, Австро-Унгария (1888).

Автор на пощенска карта (1900) до Беке е Ф. Зулцер, с която той споделя вълнението от посещението си в гр. Пловдив след двадесетгодишно отсъствие.

Никола Робев

---

[1] Документът след смъртта на фондообразувателя е статия, посветена на историята на София.

Ф. 843; 7 док.; 1913...1920 г.; 1 инв. оп.; пост. 1992 г.; бълг. и нем. ез.; част от фонда в ЦДА – Ф. 1121

ЦАРЕВНА (ЦАРЕВА) ДИМИТРОВА МИЛАДИНОВА – АЛЕКСИЕВА (ПОПАЛЕКСИЕВА)

(Родена в 1854 (1856 г.)[1] – Струга, Македония; починала в 1934 г. – София)

Учителка и общественичка. Учи в родния си град (1863–1866) и в Киев (1866–1874), където завършва Фундуклеевата гимназия (1874). Учителства в Шумен (1874–1880), Етрополе (1880–1881), Свищов (1881–1882), Солун (1882–1888) и Прилеп (1890–1901). Първа директорка на Солунската девическа гимназия „Св. Благовещение“ и управителка на пансиона (1882–1884). Отваря частно първоначално училище в Солун (1900–1901). Занимава се и с благотворителна дейност.

Източници:

За фондообразувателя: Абрашев, П. Южнославянският пансион в Николаев. – СбНУНК, кн. 25 (7), 1909, 51–52; Галчев, Ил. Светла личност от Възраждането. Царевна Миладинова Алексиева – една от дъщерите на Димитър Миладинов. – Природа и знание, 1986, № 7, 32–33; Една голяма българка се помина. Царевна Миладинова-Алексиева. – Вестник на жената, 14, № 593, 28 дек. 1934, с. 3; Миладинова, Ел. Документите за българските гимназии в Солун. – Изв. на НБКМ, 18 (24), 1983, 438–440; 442–447; Миладинова-Алексиева, Царевна. Епоха, земя и хора. Из българското минало. Ред. проф. д-р Владислав Алексиев. С., 1936; Миладинова-Алексиева, Царевна. Епоха, земя и хора. [2 изд.]. Състав., коментар и бележки; Елисавета Миладинова. С., 1985, 423 с. с ил.[2]; Първанова, М. Животът на братя Миладинови вдъхновява Иван Вазов. Димитър Талев пише роман за просветителите от Струга, а Царевна Миладинова продължава делото им в Солун.– Седмичен труд, 14, № 23, 3 юни 2004, с. 14 с ил.

Малобройната кореспонденция (пощенска и илюстровани карти) до Царевна Миладинова-Алексиева (преди юни 1913, 1920) е от Христо Антов (Попантов), Данка (Йорданка) Кл. Миладинова и Лука Хр. Попалексиева, изпратени от Пашмакли (дн. Смолян), София и Лайпциг. Споменава се за дописка на Владислав Алексиев от Германия във в. „Пряпорец“ по повод нередовността на пощенските услуги, предстоящо идване в Пашмакли на Окръжния съд, поздравления за Коледа, имен ден и други лични въпроси.

---

[1] Според източниците съществуват различия за годината на раждане.

[2] На с. 293–296 „Библиография“ (45 заглавия).

Запазени са пощенска и илюстровани карти до членове от семейството на фондообразувателката:

1. Никола Петров Алексиев (Попалексиев) (съпруг). Благодарност от Славе Мишев за оказаното съдействие и препоръка до игумена на Света гора (преди юни 1913).

2. Владислав Николов Алексиев (Попалексиев) (син). За пътуването на: Досев (1901) до Виена, Оршова и предстоящото му заминаване за Варна; Ц. Алексиева (1914) до Перущица и престоя ѝ там при своите близки Мария и Илия Гюрчеви. Интересува се от здравословното състояние на децата си Димитър и Райна.

3. Димитър Николов Алексиев (син). По уреждане на лични въпроси.

Елисавета Миладинова

Ф. 844; 14 док.; 1896...1921 г.; 1 инв. оп.; пост. 1992 г.; бълг. и фр. ез.

ЙОРДАН Н. ДИМИТРОВ

Служител на министерство (вер. Министерството на външните работи и изповеданията) и търговец на вино от втората половина на XIX в. – първата половина на XX в.[1]

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Разписка и сметки (1898) свидетелстват за материалното състояние на Й. Димитров.

Автори на кореспонденцията до фондообразувателя (1896...1921) са Ст. Гудев, Васил Н. Димитров, Христо Дряновски, Кисимов, Р. Кулев, М. Д. Милоски, Слави и А. Чалъков. В нея има сведения за: чумна епидемия в Цариград и карантина в гр. Сулина (1899); молби за заеми и препоръки за работа; получени вестници в Министерството на външните работи и изповеданията (1897); прекратяването на ферментацията на вино; продажба на наследствена кръчма (1899); покупка на бъчви (1921) и др.

[1] Не са открити други данни за фондообразувателя.

Пълномощно, подписано от член от семейството на фондообразувателя, сродницата Стефка Гаврилова Димитрова (1921), съдържа информация за нейното материално състояние.

Мария Добрева/ Любомир Георгиев

Ф. 845; 301 док.; 1870...1934 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1992 и 1996 г.; бълг., англ., армен., гр., нем., рум., тур. и фр. ез.

ПЕТЪР ПЕНКОВ ДИМИТРОВ

(Роден в 1848 г. – с. Жеравна, Сливенско; починал в 1919 г. – София)

Политически и обществен деец; дипломат от кариерата, държавен служител, участник в Съединението през 1885 г., член на международния комитет на „Червен кръст". Завършва „Робърт колеж" в Цариград (1872); учител в Жеравна (1872–1873), преподавател в „Робърт колеж" (1873–1875). Преводач на Юджийн Скайлър във връзка с анкетата в Пловдивско, Сливенско и Търновско след Априлското въстание (1876); редактор във в. „Зорница" – Цариград (1876–1879); преводач на библейска и богословска мисионерска литература (1876–1879); частен секретар на княз Александър Богориди в Пловдив, началник на канцеларията при Дирекцията на вътрешните работи и депутат в Областното събрание на Източна Румелия (1879–1881); окръжен управител на Пловдивски окръг (края на 1881–1890); дипломат от кариерата: дипломатически агент в Белград (1890–1892), Истанбул (1892–1896; 1899–1900), Атина (1896–1899), Букурещ (1903–1905); дипломатически емисар в Лондон (1895), Париж (1900), Кайро (1905), Истанбул (1908), Петербург (1909); главен секретар и директор на административния отдел в МВнР (1906–1909); автор на мемоари и изследвания: „Кратко ръководство за общи и парламентарни събрания" ([Пловдив], 1979); „Спомени по изследванията на турските свирепства при потушението на българското въстание през 1876 година и по резултата от тия изследвания" (С., 1901); „Египет и Судан във физическо, етническо, политическо, административно и икономическо отношение през 1906 година" (С, 1906); „Руската политика спрямо България и българския народ от 1878 до 1914 г." (С., 1915) (под псевдоним д-р А. Кермекчиев); „Моите спомени и моята дейност по Съединението на Източна Румелия с Княжество България през 1885 година" (С, 1918); „Лични спомени по изследването на печалните събития през времето на българското въстание в 1876 година от цариградския американски генерален консул Евгений Скайлер (Eugene Schuyler) и по неговите заслуги към българския народ през същата 1876 година" (С., 1918) и др.; преводач на „Уроци по клане или поведението на турското правителство в и около България през 1876 година" от У. Гладстон.

---

[1] Документите след смъртта на фондообразувателя са свързани с други лица.

Източници:

За фондообразувателя: ЕБ. Т. 2, с. 324; Съединението 1885. Енциклопедичен справочник С., 1985, с. 94; Съединението на Северна и Южна България и Сръбско-българската война. Дипломатически документи. 1885–1886. С., 1989, с. 280, 281, 290 и сл.

Запазеният документ с биографични данни за фондообразувателя (некролог) съдържа сведения за датата на смъртта и имена на роднини.

От служебната кореспонденция (1892...1918) са запазени писма от и до Х. Бракалов – управляващ МВнР на България, Е. Велимирович – пълномощен министър на Сърбия, Д. Греков – министър на външните работи, Йоаким Груев, С. Груич, Джевад паша-велик везир, В. Джорджевич, Джуяра – извънреден посланик на Румъния, Добруджанската колония в София, Тони Дютру – генерален комисар на Всемирното изложение в Париж, д-р Езер, Т. Иванчов – министър-председател и министър на външните работи на България, крал Карол I Румънски, генералния комисар на Всемирното изложение в Париж, комитет „Шести септември", Д. К. Сементовский-Курило – посланик на Русия в София, Ф. Къри – посланик на Великобритания в Истанбул, М. дьо Лафарг, Луи Леже, г-жа Маврогени – придворна дама на румънската кралица, Виктор Макендоз от Еквадор, Махмуд – посланик на Персия в Истанбул, М. Милчев, Йохан Мозер от Босна и Херцеговина, Александър Обренович – крал на Сърбия, А. Палис – адютант на престолонаследника на Гърция, М. Папаригопуло – маршал на двора на краля на Гърция, А. Пикар – член на Държавния съвет на Франция, посланиците на Великите сили в Истанбул, Е. Пирамис – секретар на Търговската камара в Париж, Е. Пиру, А. Поза – посланик на Италия в Истанбул, Е. Робер – президент, и Ж. Ладьони – ковчежник на „Приятелски кръг на чуждестранните комисари" на Всемирното изложение в Париж, А. Романос – министър на външните работи на Гърция, А. Г. Скузес – министър на външните работи на Гърция, Д. Я. Станчов – министър на външните работи, Фердинанд I, княз на България.

Във връзка със служебната дейност на Петър Димитров като директор на земеделието, търговията и общите сгради в Източна Румелия (1884) са заповед и писма за назначението му.

От дейността му като дипломат са съхранени доклади, акредитивни и отзователни писма, бележки и други материали, свързани с: „Турските държавни приходи по вилаети" (1888); назначение на фондообразувателя на дипломатическа служба в Белград (1890); английския дипломатически доклад със сведения за албанците, съставен по искане

на П. Димитров (1890), списъци с имена на чуждестранни дипломати, адресите и националните празници на страните им (1890, 1898, 1899); „Турският държавен бюджет“ (1897), разпределение на приходите от митническата служба в Египет; благодарствен адрес от княз Фердинанд I до султан Абдулхамид II по случай Първото изложение в Пловдив (1890), копия от писма на княз Фердинанд и П. Димитров до султана за посещението му в България (1895), железниците в Турция и договора за линиите Вакарел – Белово и Белово – Саранбей (1895); акредитивни и отзователни писма-копия от посланици в София и отзиви за дейността им в пресата (1896–1909); „За придобитите права в полза на България“ (1896); дипломатическите доклади: „По финансовото състояние на Гърция“, „Сравнителна таблица по приходно-разходните бюджети на Гръцкото кралство за 1896 и 1897 години“; споразумение за изменение на митническите тарифи и списък на основните пера в стокообмена между България и Османската империя (1900); Всемирното изложение в Париж (1900) – списък на официалните лица от френска страна на изложението, доклади на П. Димитров до Г. Д. Начович и И. Титоров за световните изложения през 1889 и 1900 г. и българското участие в тях; бележки за Албания и албанците (1902); населението в Македония (1903); екстрадиция на румънски граждани от България (1906), икономиката на Балканските страни и Австро-Унгария; циркуляри от ръководството на „Червен кръст“ в Женева за основаване на дружество в Куба (1909).

Между документалните материали с общо съдържание (1870–1918) са: ферман (фр. ез.) за учредяване на Българската екзархия (1870); органически устав и статии за автономията на о. Крит (1878); православен требник (1890); оферта за подготвителен курс в икономическия институт в Анверс, Белгия (1890–1899); статии: за албанците (1891), християните в Турция (1894), „По обезщетението за руската окупация в България“ (1894), „Русия и българският въпрос“, броя, положението и реформите за арменците в Османската империя (1895), за гръцко-турските отношения; османски жестокости на Спорадските острови (1895), историята на Елада от М. Можере (1895), преброяване на населението на Гърция (1896), мирния договор между Османската империя и Гърция (1897), числеността и финансовите средства, необходими за продоволствие на запасната османска армия (1897); съобщение във в. „Монитьор Ориентал“ – Цариград за разговор на султана с П. Димитров на турски език (1899); брошурите: „Закон и правилник за лотариите“(1898) и „Закон и правилник за участието на България във Всемирното изложение в Париж през 1900 година“; списък с наградите, дадени на български експонати на Световното изложение през 1900 година в Париж; каталог „България на международното световно изложение през 1900 г. в Париж“; пощенска карта с изглед от Париж (1900); дописка във в. „Тан“ за

финансовото състояние на България (1902), реч на Л. Паяков, министър на финансите „По финансовото положение на България“ (1906); брошура от В. Д. Стоянов и статия от Ж. Жилбер за откриването на Народния театър (1907), статия във в. „Свобода“ за живота и дейността на Стефан Стамболов (1908); манифест „За обявяване независимостта на България“ (1908); реч на цар Фердинанд при откриване на Втората сесия на парламента (1909), писмо на принц Богориди до редактора на „Ревю дипломатик“ в защита на покойния му чичо Александър Богориди (1910); препоръчителна библиография по класическа литература за I (прогимназиален) клас през учебната 1914–1915 г. на арменски език; критика от С. Филипов на книгата на Ив. Е. Гешов „Престъпното безумие и анкетата по него през 1914“; статиите за руско-българските отношения през вековете: „Кой е виновен“ и „Военен преглед“ (1915); брошурата „Стойността на английските обещания“ (б.д.) от М. М. Рифат, издадена в Букурещ; молба на добруджанци, живущи в София, до А. Малинов за вдигане на кондоминиума в Северна Добруджа (1918); брошурата „Статут на „Дружество за спасяване и оказване на първа помощ при произшествия“, Букурещ (1921); химн, посветен на султан Абдул Хамид II (б.д.).

Никола Робев

Ф. 846; 49 док.; 1870...1886 г.; 1 инв. оп.; пост. 1994 г.

МАРИЯ ДЕЛЧЕВА УШЕВА

(Родена в 1861 г. – Панагюрище; починала в 1939 г. – София)

Учителка; завършва девическо училище „Благовещение“ в Пловдив през 1875 г.; учителства в Панагюрище, Татар Пазарджик (1875–1879), Берковица (1880–1881) и София. Съпруга на Георги Тренев, участник в Илинденско-Преображенското въстание (1903) и братовчедка на възрожденския деец Атанас Шопов.

Източници:

За фондообразувателя: Батаклиев, Ив. Град Татар Пазарджик. Историко-географски преглед. С., 1923, с. 253; Батаклиев, Ив. Преглед на учебното дело на град Татар Пазарджик. – Училищен преглед, 1924, № 2–3, с. 183; БВИ. Е., с. 669; документите от фонда.

Автобиографичните материали за М. Ушева са представени от бележка (б.д.) с данни за датата и мястото на раждането ѝ и за завършеното от нея девическо училище в Пловдив.

Съхранената кореспонденция от фондообразувателката с адресати д-р А. Лонг, настоятелството на училището в Т. Пазарджик и лейди Е. Странгфорд е във връзка с молбата на М. Ушева да бъде назначена на учителско място в Т. Пазарджик, като посочва, че сведения за личността ѝ могат да вземат от учителката Маня Попова от Панагюрище (1875); с нейното и на пазарджишката учителка Анка Гиздова възхищение от делото на д-р А. Лонг и лейди Е. Странгфорд за България и желанието им да бъдат настанени на учение в някое английско училище (1877).

Автори на писмата (1870...1886) до М. Ушева са: Станислава Балканова, Невена и Никола Беловеждови, Тота Венкова, протойерей Цвятко Георгиев, Ека Гешанова, Парашкева Гюзелева, Бонка Димитрова, Стайка Димитрова, женското дружество в Т. Пазарджик, Парашкева Дудекова, Цветана Зографска, Парашкева Иванова, Богдана Стефанова, Е. Стоянова, Рашко Хаджипеов, Атанас Шопов, Павел Шопов, Стефан Шопов и др. В тях има сведения за: просветното дело в Габрово (броя на пансионите, училищата и дружествата, имената на учителите, строежът на новото училище, изучаваните предмети в девическото училище, ученето на Тота Венкова и Цона Иванова и успехът на въведената звучна метода на преподаване); смъртни случаи в Панагюрище от дифтерит (1873, 1874); ученето на Атанас Шопов в медицинското училище в Цариград (1874) и в Санкт Петербург (1878); изпратени от М. Ушева на Ат. Шопов панагюрски народни песни и неговите съвети относно правилното им записване (1875); покани към учителките от пазарджишката махала Чиксълън за присъствие на сказката на Е. Ебишев в девическото училище, организирана от женското дружество (1876) и за тържествена вечер в чест на руския император Александър II, организирана от градския съвет на Т. Пазарджик (1878); молбата на протойерей Цвятко Георгиев да заеме мястото на главен учител в училището в Панагюрище (1878); ученето на Ана Шопова в Москва в дома за възпитание на децата на войниците, убити по време на Руско-турската война (1878); желанието на Ст. Шопов да му се изпрати числителница и книга за четене (след 1878); играни театрални представления в Чирпан (1879); станали пожари в Пловдив на „светия храм“ на Мохамед и на турска къща, ползвана за болница от руски и български войници през 1879); боледуването на М. Ушева от треска и желанието ѝ да продължи образованието си (1879); мнението на С. Балканова за жените в София, работата ѝ като телеграфистка в столицата и боледуването ѝ от треска (1880, 1881); желанието на д-р А. Лонг старото девическо училище в Т. Пазарджик да се премести в нова сграда, споменават се учителките Джамбазова от Орхание и Костадинова от Ихтиман (1881).

Свързано с дейността на фондообразувателката като у ч и-

телка е писмото на Томова от Перущица до Николица Томова от Панагюрище с напътствия за М. Ушева във връзка с желанието ѝ да заеме учителско място в Татар Пазарджик (1875).

Към документалните материали от, до и за други лица се отнасят писмата от девическото дружество „Китка“ в Панагюрище (1880), Пазарджишкото женско дружество „Ученолюбиво“ (1882), Д. Попов (1870) и Константин Тонджоров (1875) до Яким Райковски, Бонка Димитрова и др., в които се споменава за учителя Спас от Самоков, откриването на училище в Самоков от учителката Кириакица Маджарова и др. Запазен е и един договор от 1875 г., сключен между Брациговското черковно настоятелство и Ана Димитрова за учителстването ѝ в девическото училище и задълженията ѝ като преподавателка.

Нели Запрянова

Ф. 847; 41 док.; 1884[1]...1971 г.; 1 инв. оп.; пост. 1993 г.

НИКОЛА ВЪЛКОВ (ВЪЛЬОВ, ВЪЛОВ) ГЕВЕЗОВ

(Роден в 1904 г. – с. Садовец, Плевенско; починал в 1989 г. – София)

Щабен офицер към Въздушните войски (1939); краевед и поет. Начално и прогимназиално образование получава в с. Садовец, а средно – в Механотехникум „В. Априлов“, гр. Габрово (1923). Постъпва в Школата за офицери в Стара Загора (1924). Назначен на работа в летище – Ямбол, преназначен в летище „Божурище“ (след 1931). По-късно е заместник-началник на Балонно отделение към Летателния корпус. Автор на „Ръководство за теорията и практиката на емайлната техника“ (1931); „Ръководство по парашутно дело“ (1939), в съавторство с Димитър Лечев. Пенсиониран през 1945 г.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Основната част от документите във фонда се отнасят до дейността на фондообразувателя като краевед – бележки, ръкописи на студия и изследване (1944...1971), свързани с историята на с. Садовец: „Древните крепости и историята на с. Садовец, Плевенско“, „Наименования на нивите в Садовски район“, „Принос към историята на с. Садовец, Плевенско“ и др.

---

[1] Документите преди годината на раждане на фондообразувателя се отнасят до членове на семейството му.

Дейността му като поет е илюстрирана от едно стихотворение (1963) за древните старини на Садовец: „Сенки от вековете".

Във фонда се пазят и документи от, до и за членове от семейството на фондообразувателя:

1. Вълко (Въльо, Въло) Петков Гевезов (баща) – към биографичните материали се отнася една избирателна книжка (1912–1915).

Останалите документи (1907...1950) свидетелстват за материалното състояние на Вълко Гевезов: удостоверение, данъчни книжки, квитанция, билет, печатни бланки и разписка, свързани с изплатени държавни взимания, внесени суми пари и продажба на хранителни продукти.

2. Петко Вълков Гевезов (дядо) – за материалното му състояние се отнасят списъци и печатни бланки (1884 ...1907), издадени от кмета на с. Садовец и от мировия съдия в гр. Луковит във връзка с разпределяне на суми за закупуване на общи пасища и за участието на Петко Гевезов като ответник по дело.

Никола Робев/ Ралица Цветкова

Ф. 848; 92 док.; 1938...1990 г.; 1 инв. оп.; пост. 1993–1994 г.

БОРИС ПАВЛОВ МОНЧЕВ

(Роден в 1906 г. – София; починал в 1997 г. – София)

Юрист и общественик. Занимавал се с изследвания в областта на българската възрожденска история и създаването на националното знаме.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Кратки биографични данни за живота и дейността на фондообразувателя се намират в животоописание (б.д.), направено от сина му Павел Мончев.

Кореспонденцията до Б. Мончев е представена от писмо (1971) на Н. Домусчиев във връзка с проучванията на фондообразувателя за рода и наследниците на Иван Параскевов и за съгласието му да предостави на музея в гр. Ямбол материали за миналото на своя род.

Научнопопуляризаторската дейност на Б. Мончев

е отразена в ръкописи и публикувани статии (1938...1981) в периодичния печат, посветени на създателя на първообраза на българския трибагреник – Иван Параскевов, на проучвания за мястото на гроба на Васил Левски и за предходниците на отец Паисий.

Запазено е и едно стихотворение (б.д.) на фондообразувателя, посветено на Васил Левски.

Милкана Бошнакова

Ф. 850; 4 188 док.; 1910...1988 г.; 1 инв. оп.; пост. 1993 г.; бълг., англ., гр., итал., нем., рум., слов., ср., тур. и фр. ез.

Проф. ХРИСТО НИКОЛОВ КОДОВ

(Роден в 1910 г. – Калофер; починал в 1982 г. – София)

Изтъкнат български филолог и специалист в областта на старобългаристиката. Езиковед и рядък познавач на класическите езици. Литературен историк и палеограф. Сътрудник на БАН в областта на палеографията и историята на старата българска литература и на Археографската комисия при Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий". Има заслуги за организирането на Зографската научна експедиция (1978–1979). Един от първите инициатори за подготвяне на „Кирило-Методиевската енциклопедия" (1985) и за събирането и обнародването на съчиненията на големия старобългарски книжовник Климент Охридски. Подготвя заедно с д-р Маньо Стоянов „Опис на славянските ръкописи в Народната библиотека" (Т. 3 – 1964, Т. 4 – 1971) и „Опис на славянските ръкописи в библиотеката на БАН" (1969). Автор на трудове в областта на българската акцентология, диалектология и история на българския език. Заместник-директор на Църковния историко-архивен институт и професор в Духовната академия. Редактор на сборници и монографии. Преводач.

Източници:

За фондообразувателя: Иванчев, Д. БПП. Т. 2, С., 1966, с. 150.; Райков, Б. Проф. Христо Кодов. – Старобълг. лит., 1982, № 11, 3–7; ЕБ. Т. 3, с. 464;

Публикация на документи: Климент Охридски. Събрани съчинения. Т. 3. Пространни жития на светите братя Кирил и Методий. Подготвили за печат Б. Ангелов и Хр. Кодов. С., 1973. 260 с.; Кодов, Хр., К. Мирчев. Енински апостол. Старобългарски паметник от XI в. С., 1965. 263 с.; Райков, Б., Хр. Кодов и Б. Христова. Славянските ръкописи в Рилския манастир. Т. 1. С., 1986. 130 с.

Между документалните материали с биографични данни за фондообразувателя са няколко свидетелства, дипломи, членски книжки, биографични бележки и др. (1915–1982), които разкриват основни моменти от живота и дейността на Христо Кодов: дата и място на раждане и смърт; учение в Цариград (1908–1915), в Духовната семинария в София (1917–1923), в Софийския университет; специализацията на фондообразувателя в Ягелонския университет в Краков (1926–1927), преподавателската му дейност в Първа мъжка гимназия в София (1929–1944), научните му занимания в областта на славянската палеография и история на българския език и литература, дейността му като сътрудник на Института за литература към БАН и като член на Археографската комисия при Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий" в София, както и дейността му като заместник-директор на Църковния историко-архивен институт в София.

Запазените единични документи (хонорарни сметки, бележки и др. (1976...1981) са във връзка с материалното състояние на фондообразувателя.

Списъци и бележки (б.д.), чийто автор е Христо Кодов, съдържат библиографски данни за научните публикации и трудове на фондообразувателя.

Запазените три чернови от писма на Хр. Кодов (б.д.) са до Панайотис Христу, Хараламби Папастатис и Теодорос Засис в Солун. Те дават сведения за дисертационния труд на Х. Папастатис върху „Закон за съдене на хората" и мнението на фондообразувателя за него, както и за изпратени от П. Христу „Опис на славянските ръкописи в Зографския манастир в Света гора" на Хр. Кодов с молба последният да нанесе необходимите корекции върху текста.

Автори на писмата до фондообразувателя (1953–1982) са Б. Ангелов, Ат. Ангелопулос, Елка Бакалова, Ю. К. Бегунов, В. Бехиньова, Христо Бръзицов, Асен Василиев, В. Велчев, Б. Велчева, Петър Динеков, Аксиния Джурова, Л. П. Жуковская, Б. Зеленина, Т. и Хр. Зисис, Климентина Иванова, Олга Князевская, Стефан Кожухаров, Йоанис Лампсидас, И. Лебедев, Дмитрий С. Лихачов, Музей на образованието – Габрово, епископ Нестор, епископ Николай, Светлина Николова, Хр. Панайотис, митрополит Панкратий, Ст. Пападопулос, Х. Папастатис, Божидар Райков, Димитър Райков, Петко Стайнов, Тодор Събев, М. Теохаров, Бистра Цветкова и др. В тях има данни за: Четвърти конгрес на славистите в Москва (1958); Пети конгрес на славистите в София и отправена покана към Хр. Кодов за участие с научни студии в сп. „Византинославика" (1963); организирано от Солунския университет честване на 1100-годишнината от делото на светите братя Кирил и Методий и издаването на научен том по този повод (1966); организирането на летен славистичен семинар в София

(1967); провеждането на втория симпозиум по албанистика в Тирана (1969); участието на гръцки учени с доклади в организирания симпозиум, посветен на светите братя Кирил и Методий в София (1969); научни симпозиуми в Сараево (1973) и във Варна (1975); българо-гръцки научни връзки (1966–1975); отправена покана до Хр. Кодов да чете лекции в Янинския университет и отпускането от същия университет на две стипендии за български учени (1975); гръцки изследвания и рецензии върху поемата „Скендербей" на Гр. Пърличев, публикувани в сп. „Македоника" и сп. „Еленика", и предложения поемата да се издаде и на гръцки език (1967); готвени преводи на творби на Софроний Врачански на гръцки език; поставяне началото на описване на ръкописите в Атонските манастири – 70-те години на XX в.; размяна на книги между български и гръцки учени; оказано съдействие на Хр. Папастатис при работа върху дисертацията му „Закон за съдене на хората"; избирането на Папастатис за научен секретар в Центъра за византийски изследвания; намеренията на Йоанис Лампсидис да напише „Кратка история на българската литература" (1975); податки за „Опис на светогорските ръкописи" от Линос Политис; сведения и за издателската къща „Братя Йоасифеи", основана през 1856 г.; работата на Св. Николова в Букурещ, на Ст. Кожухаров, Б. Райков и Хр. Кодов в Зографския манастир (1979); честване на 70-годишнината на академик Дмитирий С. Лихачов в Ленинград (1976); славистични конгреси в САЩ и Франция; българо-гръцки симпозиум в София (1980); контактите на Хр. Кодов с О. Нилькович от Белград и препоръките, направени от фондообразувателя за дисертацията му. В писмата има данни и за дейността на Кодов като рецензент, работата му върху събраните съчинения на Климент Охридски, административните и научни задачи на фондообразувателя в Църковноисторическия и архивен институт, на който той е заместник-директор; готвени изложби и научни трудове в Института. Споменават се и имената на В. Велчев, Ем. Георгиев, Маньо Стоянов, Надя Данова, Николай Тодоров, патриарх Кирил, Йордан Иванов, проф. Иван Дуйчев, Кирила Възвъзова, Боньо Ангелов, Климентина Иванова.

От дейността на фондообразувателя като заместник-директор на Църковноисторическия и архивен институт в София са запазени заповеди, протоколи, отчети, планове (1979–1981), съдържащи данни за административната и научна дейност на института, за извършени структурни промени, за издаването на сборник с работно заглавие „Църквата и българската съпротива срещу османското робство", за командироването на Хр. Кодов в Солун, Янина и др.

Свидетелство за учителска правоспособност (1932) и писмо (1943), издадени от Министерството на народното просвещение, илюстрират

дейността на фондообразувателя като учител в Първа мъжка гимназия в София (1929–1944).

Научната дейност на фондообразувателя е представена в голям брой документи. Служебната кореспонденция, свързана с научната му работа, засяга въпросите за: утвърждаването му за отговорен редактор на труда на Дочо Леков и Афродита Алексиева „Неофит Рилски – приписки в библиотеката му“ (1971) и за рецензент на труда на проф. Роте „Староруски кондики“ (1976); участие в обсъждания на грамофонни плочи с произведения на старобългарската литература, свързани със светите братя Кирил и Методий (1980) и съставянето на Българска енциклопедия (1981); отправена покана за участие в комисията за определяне мястото на погребението на Евтимий Търновски (1972); лекционната му дейност в Първата младежка научна школа на тема „История и развитие на българския език от 9 до 20 в.“ и в организирания от Института по български език „Кратък курс по палеография“ (1977); покани за участие още и в: Първи международен симпозиум за Супрасълския сборник (1977), в симпозиум „Йоан Екзарх Български“ (1978), Международен симпозиум на тема „Българо-руски музикални връзки 16–18 век“ (1981); международен симпозиум, посветен на 600 години Търновска книжовна школа (1976); научна сесия, посветена на 1100 години от рождението на св. Иван Рилски (1976), семинар по славянска палеография в София и в Рилския манастир (1978); творческия колектив на книгата „Българската книга през вековете“, в „Подбрани извори за историята на българската църква“ (1978), в юбилеен сборник „100 години от Априлското въстание и Руско-турската война 1877–1878 г.“, в сборник за Солунската българска гимназия; творческия колектив за написване на пълна църковна служба на светите братя Кирил и Методий; обсъждане на коментара към „Асеманиевото евангелие“ и принципите за съставяне на „Опис на славянските ръкописи в Народната библиотека“, Т. 2; обсъждане на правила за публикуване на извори от епохата на Възраждането; рецензиране на труда на П. Чолов и Тр. Кръстанов; честване на 80-годишнината на Хр. Вакарелски; юбилеен сборник, посветен на 70-годишнината на проф. П. Динеков; сп. „Старобългаристика“ с научни статии; обсъждане на труда на Й. Заимов „Български водопис“ (1977); превеждането на документи от гръцки език в архивния фонд на Александър Екзарх; редактирането на каталог на богослужебните текстове, подходящи за певческо изпълнение. Има данни и за обявяването му за почетен член на Тракийския научен институт (1936).

Няколко документа са във връзка с дейността на Христо Кодов като сътрудник на Института за литература при БАН. Те засягат: извършената от фондообразувателя работа по време на научната експедиция за проучване на славянските ръко-

писи в Зографския манастир през 1979 г., срещите, които са осъществени там, плановете за съвместни издания на БАН и Патриаршеския институт в Солун, командироването на Б. Райков, Ст. Кожухаров и Хр. Кодов (1978–1979) във връзка с описване на ръкописите на Зографския манастир, срещите им с губернатора на Света гора, въпроси и справки за различни лица върху темата за Атон и пр.

Единичен документ (покана за събрание) от 1977 г. илюстрира дейността на Христо Кодов като член на Дружеството на българистите.

Дейността на Хр. Кодов като член на Археографската комисия при Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий" е представена от група документи с хронологически рамки 1977–1982 г. Това са главно писма, проектоправилници и инструкции във връзка с изработване на правила за описване на славянски ръкописи и археографско оформяне на документите, провеждане на конкурси за аспиранти, организиране на научни конференции, изложби и др., честване на 100 години от основаването на Народната библиотека в София и пр.

Покани, писма и програми, свързани главно с организираните от Съюза на научните работници в България юбилейни чествания, сесии и тържества, документират членството на фондообразувателя в него (1977–1982).

Във връзка с научните изследвания и трудове на фондообразувателя са голям брой материали, свидетелстващи за работата му върху:

1) Литературното творчество на Григор Пърличев (1860–1980) – документите съдържат сведения за награждаването на Гр. Пърличев на поетическия конкурс в Атина през 1860 г. за поемата „Войводата"; историята на написването на „Скендербей" и съдържанието на тази поема; направен от фондообразувателя превод на поемата и на „Автобиография" на Пърличев на български език; ранните стихотворни опити на Пърличев и бележки на Хр. Кодов във връзка с подготвяно издание на тези стихове; публицистичната дейност и изследванията на чужди автори върху творчеството на Григор Пърличев.

2) Старата българска литература – запазени са бележки и материали във връзка с работата на фондообразувателя върху „Опис на славянските ръкописи в библиотеката на Българската академия на науките", „Славянски ръкописи в Рилския манастир", „Слепченски сборник. Старобългарски паметник от края на 14 в.", „Климент Охридски. Пространни жития на светите братя Кирил и Методий" (превод и коментар) и др.; запазени са също материали за подготвяното от фондообразувателя изследване за Кирил Философ и статии за подготвяната от Института за литература Кирило-Методиевска енциклопедия.

3) Други статии и материали – между тях могат да се споменат „Крачка напред към диренето / за българската азбука“, „Около житието на Кирил“, „Цариградски патриарси – българи“, „Византийско-славянски текстологични проблеми“ и др.

4) Преводи – бележки и ръкописи във връзка с направения от Пърличев превод на част от „Илиада“ на Омир.

5) Лекции (главно в областта на старобългаристиката и палеографията), отзиви и оценки, чийто автор е Хр. Кодов. Те засягат: труда на П. Чолов „Манастирите в България“, книгата на Ив. Богданов „Българската книга през вековете“, превода на Й. Екзарх „Шестоднев“, направен от Н. Кочев, труда на Кл. Иванова „Южнославянските ръкописи в сбирката на М. Погодин“, книгата на проф. К. Куев „Иван Александровият сборник от 1348 г.“ и на Боньо Ангелов „Из старата българска, сръбска и руска литература“ и „Българо-руски книжовни връзки 15–17 в.“, „Опис на славянските ръкописи в Пловдивската народна библиотека „Иван Вазов“, направен от Красимир Станчев, книгата на Е. Дограмаджиева и Б. Райков – „Банишко евангелие“, трудът на Ас. Василиев и Ат. Божков „Художественото наследство на манастира „Зограф“ и много други ръкописи и трудове в областта на старата българска литература и култура.

Голяма е групата и на запазените бележки и материали, свързани с научноизследователската дейност на фондообразувателя. Те засягат научните му занимания в областта на: старата българска музика и по-конкретно работата му върху статията „Кратка история на Ив. Кукузел“, гръцки извори за българската история, старобългарската лексика и ударението в българския книжовен език и развитието на гръцкия език, славянската палеография и развитието на дамаскинарската книжнина XVII–XIX в., славяно-византийските литературни връзки, произведения от старобългарската и византийската литература, книжнината на исихастите в България, руско-български книжовни връзки и влияния, славянските преводи на Ефрем Сирин, изпращане на волни пожертвования за поддържане на Божи гроб, Зографското евангелие, преписи на произведения на старобългарски писатели. Към тази група документи са отнесени фотокопия, снимки и други материали във връзка с научноизследователската дейност на фондообразувателя и организирането на някои юбилейни изложби, както и няколко табла за развитието на древнотюркската руническа писменост, наречена Орхано-Енисейска.

Запазените доклади, програми, покани, писма и др. (1979–1980) са свързани с участието на фондообразувателя в научни конференции, симпозиуми, конгреси и др. Между по-важните от тях са докладите за Първия международен конгрес по българистика (1981), 26 международен конгрес по история на

медицината (1980), научната конференция „Славянските култури и Балканите“ (1975), научни сесии по повод 1300 години от създаването на Българската държава, по случай 1000 години от делото на светите братя Кирил и Методий, чествания по повод освобождението на гр. Солун и др.

Във връзка с научноизследователската дейност на Хр. Кодов са събраните от него чуждиръкописи. Основно място в тази група документи заема архивният фонд на акад. Иван Гошев с неговите разработки върху темата за гръцките издания на „Съкровище“ от Дамаскин Студит, намерени в българските манастирски библиотеки; за научния спор около произхода на кирилицата; пробема за произхода на славянското писмо и разкопките в Плиска; научни дирения върху глаголическото писмо; езикови бележки върху житието на Димитър Хоматиан за Климент Охридски; за ранните каменни надписи; за подарените от проф. Моллов ръкописи на Църковноисторическия и архивен институт и пр.

Към споменатите материали е причислен и дисертационният труд на Х. Папастатис от Солун на тема „Законодателна дейност по време на Кирило-Методиевата апостолска мисия във Великоморавия“, както и автореферати на дисертационни трудове на Елена Коцева, Климентина Иванова, Светлана Куюмджиева и др.

Във фонда се съхранява и неголяма група разни материали във връзка с научноизследователската дейност на Хр. Кодов.

Между документалните материали с общо съдържание са няколко брошури, карти и изрезки от периодичния печат (1913–1982).

Към документите от, до и за членове на семейството на фондообразувателя се отнасят тези на Стефания Генадиева (съпруга). Запазените биографични документи съдържат данни за ученето ѝ в полукласическия отдел на Втора девическа гимназия в София и в Музикалната академия в София (1933–1936), както и податки за родителите ѝ – Павел Генадиев и Невена Кесякова. Списъци и писма във връзка с направеното от сестра ѝ Василка Генадиева дарение (сбирка от картини) на Комитета за изкуство и култура в София илюстрират материалното състояние на Стефания Павлова Генадиева. Удостоверения и писма (1937–1972) са във връзка с учителската ѝ дейност в Трета Софийска мъжка гимназия, в 23-то основно училище „П. К. Яворов“, в Музикалното училище в София и уволнението ѝ по силата на чл. 2 от Наредбата за прочистване на учителския персонал (1944).

Вера Василева

Ф. 851; 6 док.; 1886...1894 г.; 1 инв. оп.; пост. 1994 г.

ПАСКАЛ ТЕОДОРОВ ХАДЖИИВАНОВ

(Роден в 1867 г. – Стара Загора)[1]

Учител (1886–1889); секретар и първи подсекретар при Софийско окръжно управление на Министерство на вътрешните работи (1889–1894).

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Във връзка с материалното състояние на фондообразувателя е запазено едно свидетелство (1894), издадено от Министерството на финансите до Паскал Теодоров за поръчителство за гаранция от 500 лева.

Дейността на фондообразувателя като учител е документирана от три свидетелства (1886, 1889), удостоверяващи учителската му правоспособност.

От дейността му като секретар в Окръжно управление на МВР – София се пазят свидетелство (1893) и акт (1894) за удостоверяване на трудов стаж и за приемане от Паскал Теодоров на споменатата длъжност.

Никола Робев/ Ралица Цветкова

Ф. 852; 102 док.; 1888...1989[2] г.; 1 инв. оп.; пост. 1994, 1997 г.

АЛЕКСАНДЪР ИВАНОВ ДЖИКОВ

(Роден в 1885 г. – Охрид; починал в 1962 г. – София)

Участник в освободителните борби на българите в Македония. Учител и занаятчия. Учи в училище „Константин Фотинов" в София (1900). Учител в с. Ържано, Охридско (1900–1901), в с. Неокази, Леринско (1901–1902). Четник в четата на Марко Леински (1902–1904). Участник в Балканската (1912–1913), Междусъюзническата (1913) и в Първата световна война (1915–1918) в редовете

---

[1] Не са открити данни за годината и мястото на смъртта на фондообразувателя.

[2] Документите след смъртта на фондообразувателя са свързани с членове на семейството му.

на 9 велешка и 15 щипска дружина. Председател на Илинденската организация в Русе между двете световни войни.

Източници:

За фондообразувателя: Силянов, Хр. Писма и изповеди на един четник. С., 1927, с. 100; документите от фонда.

От биографичните материали за фондообразувателя се пазят свидетелството за венчанието му с Велика Спасова (1908) и удостоверението, издадено от Централния военен архив за участието му в Балканската и (1912–1913) и Междусъюзническата война (1913). За материалното му състояние свидетелстват разписки за предадени парични суми и акции с талони от Македонската народна банка (1943).

Кореспонденцията (1909–1953) се състои изцяло от писма и пощенски карти, изпратени до фондообразувателя от: А. Великов, Гаруфанов, Б. Георгиев, А. Джикова, Кл. Дуков, Хр. Калайджиев, Ст. Недков, Д. Недялков, З. Славова, М. Спасов, В.Топузов и др. В тях има данни за отпечатване на две творби на А. Джиков в сборник, посветен на Илинденско-Преображенското въстание, с поздрави към фондообразувателя, когато той е на фронта (1912–1913), по лични и семейни въпроси.

Дейността на Ал. Джиков като учител (1900–1902) е документирана от свидетелство (1905), издадено от Българската митрополия в Охрид за учителстването му в с. Ържано, Охридско и в с. Неокази, Леринско. Членството му в Съюза на занаятчийските и професионални сдружения се доказва с лична карта и уверение (1931), с майсторски свидетелства по занаятите каналджийство, сградостроителство, изкуствен мрамор и циментови изделия (1932).

Обществено-политическата дейност на фондообразувателя като четник в Македония (1902–1904) се потвърждава от удостоверение, издадено от Съюза на македонските културно-просветни дружества (1955). За членството му в Радикално-демократическата партия свидетелства удостоверение от Изпълнителния комитет на партията (1919).

Към документалните материали за членове на семейството на фондообразувателя се отнасят кръщелното свидетелство на съпругата му Величка Спасова и писмата до нея от Ал. Джиков и Марин, в които има сведения за настроението на войниците на фронта (1913–1918) и победи-

те на българската армия. Запазени са и писмата на Ал. Джиков до дъщерите му Ангелинка и Митка. В некролога и статията за тъста на Ал. Джиков – Алекси Спасов Паунов, има сведения за дейността му като опълченец на Шипка (1877).

Милкана Бошнакова

Ф. 853; 5 док.; 1863...1994[1] г.; 1 инв. оп.; пост. 1994 г.

ЙОРДАН ПОПГЕОРГИЕВ ПОНДЕВ

(Роден в 1880 г. – с. Бъта, Панагюрско, дн. Пазарджишко; починал в 1961г. – Враца)

Свещеник. От 1904 г. е четец, иподякон и дякон в съборната църква „Св. Николай" във Враца. Презвитер в същия храм (1908), избран за член на Епархийския съвет във Враца (1913). Участник в сборния свещенически хор за сватбата на цар Борис III (1930), както и в хора за погребението на царя (1943).

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

От документите с биографичен характер се пазят карта за самоличност (1938) и спомен (1994) от Мария Николова Георгиева за ставрофорен свещеноиконом Йордан Попгеоргиев Пондев.

Дейността на фондообразувателя като свещеник е документирана от църковна книга за приходи (1863...1925), свидетелство (1908) от Врачански митрополит Константин и съобщение (1914) от Илия Якимов – и. д. протосингел на Врачанска митрополия. Документалните материали съдържат сведения за: извършени църковни треби, имена на енориаши, свещеническата правоспособност на Йордан Пондев и избирането му за член на епархийския духовен съвет с мандат четири години.

Никола Робев/ Ралица Цветкова

---

[1] Документът след смъртта на фондообразувателя е спомен за него от Мария Николова Георгиева.

Ф. 854; 59 док.; 1918...1994 г.; 1 инв. оп.; пост. 1995 г.; бълг., рус., нем., фр. и чеш. ез.

КИРИЛА НИКОЛОВА ВЪЗВЪЗОВА-КАРАТЕОДОРОВА

(Родена в 1917 г. – Айтос; починала в 2005 г. – София)

Архивистка и историчка на Българското възраждане. Една от основоположничките на архивното дело в България. Дългогодишен ръководител на отдел „Български исторически архив" (1956–1964) и на Ръкописно-документалния център (1964–1974) в Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий".

Източници:

За фондообразувателя: Калайджиева, К. Материали за историята на Народната библиотека 1944–1978. С., 2003, 97–98; документите от фонда.

От документите, съдържащи биографични данни за фондообразувателката, са запазени копие на кръщелното свидетелство, учебни удостоверения за завършени отделения в Народно основно училище в Айтос, свидетелства от Айтоската народна смесена гимназия „Отец Паисий" и от Първа девическа гимназия – София (1937); дипломи от Софийския университет „Св. Климент Охридски" за завършено висше образование – история (1942), от Стажантски учителски курс в София (1942), курс по италиански език в Скопие (1943) и курса за библиотечна правоспособност (1949). Запазено е копие на грамотата, издадена от Народната библиотека в София (1979), за награждаването на К. Възвъзова за големите ѝ заслуги по утвърждаването на НБКМ като национален архив на Възраждането, на българската ръкописна книга и хранилище на ориенталски ръкописи и документи, както и картата ѝ като член на Българското историческо дружество (1990).

Научната дейност на К. Възвъзова като историк и архивист се илюстрира чрез съхранените във фонда многобройни статии и отпечатъци на нейни публикации в български и чужди научни издания (1959...1984, б.д.), като „История и география", „Библиотекар", „Исторически преглед", „Известия на Народната библиотека „Кирил и Методий", „Etud historiques", „Векове", „Военноисторически сборник", „Известия на Академията на науките на Арменската АССР"; сборниците: „Тодор Пеев", „Ангел Кънчев", „Свята и чиста република", „Сборник от симпозиум по архивистика" – гр. Мартин, Чехословакия, „Сборник в чест на академик Христо Христов", „Българо-руски връзки", „Юбилейна научна сесия, посветена на 100-годишнината

от основаването на НБКМ“ и др. Те дават сведения за неизвестни моменти от живота и дейността на видни наши възрожденски дейци: Васил Левски, Атанас Узунов, Капитан дядо Никола, Георги Стойков Раковски, Панайот Волов, Иван Кишелски, Петър Берон, Тодор Пеев, Ангел Кънчев, капитан Георги Мамарчев и др., както и за важни събития и проблеми на Възраждането: въстанието на българите от Североизточна България против турската власт през 1689 г., четата на Христо Ботев, дейността на българското читалище в Букурещ, отношението на Г. Раковски, В. Левски, Хр. Ботев и Л. Каравелов към ръкописите и архивите, историята на българската възрожденска книжнина, армено-българските връзки през 70-те години на XIX в., Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. и др.

Важна част от публикациите на фондообразувателката са свързани с архивното дело в България и историята на Народната библиотека: дейността на д-р Иван Панайотов, задачите по организацията на литературните архиви в България, историята на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ от основаването ѝ през 1878 г. до 1900 г.

Милкана Бошнакова

Ф. 855; 10 док.[1]; 1896...1916 г.; 1 инв. оп.; пост. 1998 г.; бълг., гр., ср. и тур. ез.

НИКОЛА НИКОЛОВ ГЕРАСИМОВ

(Роден в 1868 г. – Охрид; починал в 1927 г. – София)

Деец на националноосвободителните борби на българите в Македония; учител. Учи в Солунската българска мъжка гимназия „Св. Св. Кирил и Методий“ (1888); завършва специалност „История“ във Висшето училище в София (дн. СУ „Св. Климент Охридски“) (1893). Гимназиален учител в Пазарджик (1893–1903), Търговище (1904–1912) (1913–1915), Гевгели (1916–1918). Директор на гимназията в Орхание (Ботевград) (1927). Войвода на чета в Разложко по време на Горноджумайското въстание (1902). Секретар на Охридско-Кичевската чета на ген. Ал. Протогеров през пролетта на 1903 г. Участник в Илинденско-Преображенското въстание (1903). През Балканската война (1912–1913) е войвода на партизански отряд, действащ в помощ на Българската армия. Член на Македоно-одринското опълчение по време на Междусъюзническата война (1913).

[1] Фондът се състои изцяло от ксерокопия на документите.

Източници:

За фондообразувателя: Алманах на завършилите висше образование в СУ „Климент Охридски“ (1888–1974). Т. 1. С., 1975, с. 14; ЕПК. Т. 1, с. 205; Евтим Спространов. Дневник. Т. 1. (1901–1907). Ред. Ал. Гребенаров. С., 1994, с. 30, 32, 261–263.; Николов, Б. Вътрешна Македоно-Одринска Революционна Организация. Войводи и ръководители (1893–1934). С., 2001, с. 33.

Документите във фонда са свързани изцяло с дейността на Н. Герасимов като военен и като участник в освободителните борби на българите в Македония и Одринско. Съхранени са военните билети за записване на фондообразувателя в действащата армия (1896) и за уволнението му през 1915 г., обръщението на ЦК на ВМОРО (1903) към старейшините на всички мюсюлмански села в Македония да бъдат спокойни за живота и имотите си; откритите листове, издадени на Герасимов при заминаването му като войвода в Македония при започване на Балканската война и за свободното му пътуване от Солун до София (1912). Пълномощното и временното свидетелство са свързани с участието му в Македоно-одринското опълчение (1913) и награждаването му с кръст за храброст – III ст.

Милкана Бошнакова

Ф. 856; 23 док.; 1836...1884; 1 инв. оп.; пост. 1950 г.

МИНЧО ГЕНЧЕВ – ДЕВНЯЛИЯТА

(Роден в 1818 г. – Трявна; починал в 1883 г. – Трявна)

Търговец от Трявна през Възраждането и първите години след Освобождението на България (1878). По време на Руско-турската война от 1828–1829 г. се премества временно със семейството си в Девня. Учи абаджийство в Трявна, занимава се с търговия, „държи дюген за всичко“, кръчма и ханове в родния си град и във Велико Търново (1830–1883), мухтар (кмет) преди 1878 г.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

За материалното състояние на фондообразувателя свидетелстват: квитанции, разписки и сметка (1879...1883) от Градско общинско управление във Велико Търново и от Минчо Генчев, свър-

зани с изплатени такси за охрана, осветление, за данък „сгради“ („емляк“) и за „даскалите“.

От кореспонденцията до него е запазено едно писмо (преди 1883) от зет му Петър Ставрев във връзка с оглед и продажба на кон.

Дейността на Минчо Генчев като търговец и хан-джия е документирана от тефтери, описи, бележки (1836...1884) с имена на клиенти, стоки, цени; за изплатени суми, събран наем от недвижими имоти; със сведения за фондообразувателя от Ганчо Добринов Биляровски (зет на сина му Койчо).

Към документалните материали от, до и за членове от семейството на фондообразувателя се отнася едно свидетелство от С. Димитров – кметски наместник в с. Бистрица, Берковско, до Петър Ставрев (зет), за покупка на кон.

Никола Робев/ Ралица Цветкова

Ф. 857; 3 док.; 1805...1845 г.; 1 инв. оп.; пост. 1950, 1952, 1971 г.; рус. ез.

АЛЕКСЕЙ АНДРЕЕВИЧ СЛЮСАРЕВ[1]

Руски военен деец от Донското казачество.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Публикации на документи: Рылеев, Кондратий. Полное собрание стихотворений. Ленинград, 1971.

За материалното състояние на фондообразувателя свидетелства документ (1845) за наследството на генерал-майор Андрей Филипович Слюсарев.

От дейността на Ал. Слюсарев като военен има запазена грамота (1825) от руския император Александър I и подписана от генерал Иван Дибич за производството му в поручик от гвардията.

---

[1] Засега не са открити данни за годините и мястото на раждане и смърт на фондообразувателя.

За дейността на Ал. Слюсарев като декабрист има запазен препис (1835) на програмното произведение на Кондратий Рылеев – поемата „Войнаровский“, публикувана в 1823 г.

Цветолюб Нушев

Ф. 858; 1630 док.; 1883[1]...1999[2] г.; инв. оп. № 1 и 2; пост. 1999 г.

СЛАВЧО АТАНАСОВ МИЛОШЕВ (МИЛУШЕВ)

(Роден в 1906 г. – с. Насалевци, Трънско; починал в 1995 г. – София)

Основател и редактор-стопанин на библиотека „Златни зърна“ (1936–1948); завършва свещеническо училище при Черепишки манастир (1929), Софийска духовна семинария (1933), Първа мъжка гимназия в София (1933) и висше юридическо образование в Софийския университет (1937); стажант-адвокат към Софийски адвокатски съвет (1937–1940); експедитор в списание „Икономия и домакинство“ (1935–1936). Ръководител на синодалната утварница (1961–1971). Кооператор в ТКЗС, строител (1956...1974). През 1987 г. излиза книгата му „Насалевци – история, етнография, говор“. Издателство „Хемус“ възобновява библиотека „Златни зърна“ в 1994 г.

Източници:

За фондообразувателя: Атанасов, Сл. Редактор-стопанинът на библиотека „Златни зърна“ разказва. – АБВ, № 618–620, 13 ноем., 20 ноем., 27 ноем. 1990; Величков, П. Славчо Атанасов си отиде, „Златни зърна“ остава. – Континент, № 246, 20 окт. 1995; Денчева, Б. Съкровищницата на Славчо Атанасов. – Анти, № 44, 1–7 ноем. 1996; РБЛ. Т. 1, с. 60.

Публикации на документи: Цанков, Г. Сеячът на златни зърна. Документален разказ за съдбата на издателя Славчо Атанасов. С., 2004. 248 с.

Във фонда са запазени варианти на автобиография (б.г.), на фондообразувателя с подробности около творческия му път на издател.

Биографични данни за фондообразувателя се съдържат в: кръщелни свидетелства (1918, 1936), диплома за завършено първо-

---

[1] Документите преди рождението на фондообразувателя са свързани с баща му.

[2] Документите след смъртта му се отнасят до мероприятия, свързани с честванията на фондообразувателя и издателство „Златни зърна“.

начално училище (1919), ученическа книжка за първи клас на Клисурската прогимназия за учебната 1920/21 г.; зрелостно свидетелство за завършен курс на свещеническото училище „Софроний Врачански“ при Черепишкия манастир (1929); зрелостни свидетелства от Духовна семинария (1933) и Първа мъжка гимназия в София (1933); студентска книжка (1933); свидетелство за издържани университетски изпити (1937) и диплома за завършено висше образование по правни и държавни науки в СУ (1937); военни книжки (1935; 1955), задграничен паспорт (1938), разрешение за брак (1948), документи за лишаване на семейството на Славчо Атанасов от софийско жителство (1948) и подавани молби за отменяне на мярката (1962), документи, свързани със здравословното му състояние (1980...1993) и др.

С материалното му състояние са свързани документи за отпускане на заем от банка срещу национализирания инвентар на библиотека „Златни зърна“ както и за продажба на частното му имущество на Рилския манастир (60-те години на XX в.); изплатени вноски по личния и кооперативен заеми в БНБ (1965–1968); изплатени вноски по заем жилище (1969–1976); пенсионни документи (1970...1995).

Писмата на Сл. Атанасов (1936...1993) са до: Ангел Ангелов, Атанас Атанасов, Иван Бързаков, Кирил, патриарх български, Максим, патриарх български, Книгоиздателство „Народна просвета“, Книгоиздателство „Отечество“, Контролна служба по печата, Министерски съвет, Пимен, митрополит Неврокопски, Президиум на Народното събрание, Радев и др. Отнасят се до: протести срещу решение на Кюстендилския съд да не бъде признат трудовият му стаж (1960); предложения за издание на книгите „Панорама на човешката мисъл през вековете“ в осъвременен вариант (1984–1987) и книгата му, посветена на родното му село Насалевци (1982); настояване да бъде възстановена издателската дейност на библиотека „Златни зърна“ (1989).

Автори на писмата до Атанасов са: д-р В. Велянов, акад. Иван Дуйчев, Държавно издателство „Народна просвета“, Крум Йосифов, Славе Мицов, Иван Павлов, Българска патриаршия, Асен Разцветников. Свързани са с: впечатления от книгата му за с. Насалевци; отказ да бъде издадена книгата „Панорама на човешката мисъл“ (1957...1991), сведение, че Синодалното издателство ще поеме издаването на книгите на акад. Иван Дуйчев „Рилският светец“ и пътеводителя „Светата рилска обител“ само в случай, че Атанасов осигури хартия за издаването им (1991).

От дейността на Атанасов като редактор-стопанин на библиотека „Златни зърна“ са запазени: разрешение за издаване на месечната библиотека (1936); молба за включване на преводна педагогическа поредица под наслов „Младото момиче“ (1937); удостоверения за продължаване издаването на биб-

лиотеката „Златни зърна“ (1942) и потвърждение на Софийски областен съд за съществуването на търговската фирма за месечно издание на преводна художествена литература (1942); рекламни материали на издания, записване на годишнини, поредицата „Бележити личности“ (1936...1948); преписка, относно издание на книгата „Мария Кюри“ от библиотеката на български език и уточнения на авторските права (1939); книга за движение на средствата и инвентара в библиотека „Златни зърна“ за годините 1946–1949 г.; материали във връзка с честване 10-годишнината от създаване на библиотека „Златни зърна“ (1946); машинописни екземпляри на романите „Метеор“ и „Обикновен живот“ от К. Чапек (1948–1949); сведение за иззето имущество на библиотеката по време на ликвидацията ѝ (1949), договори на фондообразувателя със списание „Съвременник“ (1990) за преиздаване от списанието на книгата „Вечната Амбър“, някогашно издание на библиотеката; свидетелство за търговска марка (1994), издадено на Сл. Атанасов от Патентно ведомство и др.

Шестдесетгодишнината на библиотека „Златни зърна“, отбелязана в Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ е отразена в изложението на Петър Величков, снимки на отделни издания на „Златни зърна“ (1996); снимка от тържеството при поставяне паметна плоча пред дома на Сл. Атанасов (1999).

С изследването на Сл. Атанасов върху историята, етнографията и езика на родното му село Насалевци са свързани части от ръкописа, издаден през 1987 г., бележки, преписи, уточнения, както и оценка от акад. Дуйчев за значението на труда (б.г.); защитни слова на автора срещу нападките на Милко Симов за съавторство на текста (1987).

Литературната дейност на Сл. Атанасов е отразена в: членска карта от Съюза на периодичния печат в България (1948), материали, свързани с организираната в Скопие изложба на периодичния печат, по повод стогодишнината му (1942) и статията (в ръкопис) по този повод „Ежедневният и периодичен печат“ (1942).

Запазени са: статиите му „Един тържествен концерт“ (б.г.), „Спомени далечни. Досежно появата на български език на американската книга „Вечната Амбър“ (1946), „За човека и приятеля Иван Дуйчев“ (1990), „Вяра и църква“ (б.г.), „За славянската писменост“ (б.г.); преводите му: „Моралното учение на Исуса Христа“ (1933), „Функции на вярата“ (1954), „Бялото мълчание“ от Джек Лондон (б.г.); книги с автограф на писатели и културни дейци: Ив. Богданов, Атанасий Бончев, Тодор Боров, Димитър Георгиев, Николай Дончев, проф. Ив. Дуйчев, Васил Захариев, Светлозар Игов и др. Във фонда се съхранява пълномощно (1934) за инкасиране на стари и нови абонаменти за сп. „Икономия и домакинство“, както и документи на списанието „Женски свят“ във връзка с дейност-

та на фондообразувателя като експедитор на списанието (1929–1936).

С адвокатската му дейност са свързани: удостоверение за вписването в списък на стажант-адвокати при Софийска адвокатска колегия (1937) и отхвърляне молбата му отново да бъде вписан (1949) като член на адвокатската колегия.

Редица документи във фонда свидетелстват за дейността на фондообразувателя като ръководител на Синодалната утварница при Светия синод (1961–1971): за назначение (1960), отпусната парична награда за усърдие по строителството на Синодалната утварница в село Илиянци, Софийско (1965); доклад, четен при освещаване на църковно-производствения комплекс (1967); протокол по освобождаването му от длъжността (1971), справки, доклади, съобщения, становища и др., свързани с дейността на утварницата и нейната поддръжка, назначение на нови служители, внедряване на модели и производства и др.

Като отговорник по ремонт на църквите в с. Насалевци (1977–1979), с. Ранилуг (1980–1982), с. Лядинци (1983–1984) са запазени: отчетни документи, протоколи, ведомости, докладни, квитанции, отчети за направеното и разходите по строителството.

Съхранена е грамота за награждаване на фондообразувателя за активна дейност в селкоопа в с. Насалевци (1972–1974).

От дейността на Атанасов в ТКЗС – гр. Кюстендил, като кооператор са: трудови книжки, реч, документи за трудов стаж, авансова книжка и др.

Група документи отразяват членуването на Атанасов в религиозни и обществени организации: Православно християнско братство при храма „Св. Николай Чудотворец“ в София (1947–1948), Комитет за опазване на околната среда (1969); Отечествен фронт (1957–1965); Български туристически съюз (1963–1978), Въздържателен съюз (1932–1933) и др.

От дарителската му дейност са запазени: свидетелство на Охридската общогражданска фондация „Св. Климент Охридски“ за дарена сума (1943), квитанция за дарение, направено за манастира „Св. Архангел Михаил“ – Дряново (1947).

Запазени са документални материали от, до и за членове на семейството на фондообразувателя:

1. Атанас Милошев Динов (баща): Биографични: свързани с уволнение от военна служба (1902), препис на кръщелно свидетелство (1903), удостоверения, доказващи изпълнявани от него длъжности, като: старши конен полицай – надзирател на първо техническо окръжие (1907), служебна книжка, заповед за назначението му на длъжност класен надзирател по общинските пътища, полицейски

стражар (1920), документ за издържан изпит за ликьор (1920), карта за самоличност (1947) и др. Материалното му състояние отразяват ксерокопия на документи за покупки и продажба на имоти в пределите на с. Насалевци, Трънско (1883...1948).

2. Преписка на брата Марко Милушев с Градския народен съвет и Върховния съд във връзка с притежавани от него печатарски съоръжения, национализирани след 9 септември 1944 г.

3. Писмата от проф. Тодор Боров и проф. Ив. Дуйчев (1980) са до Атанас Славчев Атанасов (син). В тях е изразено личното отношение и оценка на двамата учени за издателя Славчо Атанасов.

Снимките във фонда (155 бр.) са свързани с живота и дейността на Славчо Атанасов: ученик в Черепиш, със семейството и приятели; сред колектива на списанието „Икономия и домакинство", служител в Светия синод, на изложбата на периодичния печат в Скопие, екскурзия във Версай, като кооператор в ТКЗС – гр. Кюстендил и др.

Към документалните материали от, до и за други лица е писмо на проф. Михаил Арнаудов до Г. Любенов (1959) с впечатления от книгата му за Ив. Вазов.

Мария Добрева

Ф. 859; 36 док.; 1925...1981 г.; 1 инв. оп.; пост. 1997, 1998 г.; бълг., араб., исп., рум. и фр. ез.

ЕЛИСАВЕТА БАГРЯНА
(ЕЛИСАВЕТА ЛЮБОМИРОВА БЕЛЧЕВА)

(псевд.: Елизабета Б., Елена Бленова, Микаела, Ничия Долче)

(Родена в 1893 г. – София; починала в 1991 г. – София)

Поетеса, преводачка. Завършва славянска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски" (1916); учителства във Враца и Кюстендил (1916–1920); печата за първи път през 1915 г.; редовно участва в литературния живот на страната от 1921 г.; издава стихосбирките „Вечната и святата" (1927), „Звезда на моряка" (1932), „Сърце човешко", „Пет звезди" (1953), „От бряг до бряг" (1963) и др. От 1952 г. е член на редакционната колегия на сп. „Септември". Поезията ѝ е преведена на повече от двадесет и пет езика.

Източници:

За фондообразувателя: Вечната и святата. Нови студии за Багряна. Състав. М. Цанева С., 1994. 192 с.; ЕБ. Т. 1, с. 166; Нестинарска съдба. Спомени за Багряна. Състав. Е. Огнянова, Ст. Пенчева, Л. Георгиев, С., 1995. 365 с.; РБЛ. Т. 1, 63–66; Цанева, М. Елисавета Багряна. – В: Петима поети. С., 1974, 35–79.

Публикации на документи: Багряна, Елисавета. Избрани стихотворения в три тома. Т. 1–3. С., 1988. (Т. 1, 66–67, 148; Т. 3, с. 255, 278–286).

Автобиографични данни за Багряна се съдържат в интервю, дадено за списание „Пламък" по повод 50 години от появата на първата ѝ стихосбирка „Вечната и святата".

Малобройни са запазените във фонда стихотворни творби (1925–1926, 1940, б.г.), писани в различни периоди от творческото развитие на поетесата (някои от които публикувани в по-нови издания под други заглавия) – „Боянска сага", „Вечното утре", „Гондолиерска песен", „Моряци", „Към Добруджа", „Песен" (публикувано по-късно под заглавието „Като слънце"), „На пост"(публикувано в цикъла „Черноморие") и „Славослов".

Драматургичното ѝ произведение „Човекът от Балкана" (или „Син на Балкана") в първи и втори вариант е свидетелство за трайния интерес на поетесата към драмата.

От белетристичните опити на поетесата е запазен единствен ръкописен оригинал на краткото есе „Човек без име" (б.г.).

Преписи на стихове на П. Верхарн (б.г.) с изписани от ръката на Багряна варианти на български изрази, които биха могли да се използват в превода им на български, и лирическите творби на Вероника Порумбаку от книгата ѝ „Лирика" са доказателство за активната преводаческа работа на Багряна.

Книги с автографи от български и чужди автори и преводачи, между които Вероника Порумбаку, Сюлейман ал Ахмад, Андре Мазон, Паул Ерев и др. (1929...1957), свидетелстват за популярността на поетесата у нас и в чужбина.

Мария Добрева

Ф. 860; 361 док.; 1919...1974 г.; 1 инв. оп.; пост. 1997 г.

ЛАМАР (ЛАЛЮ МАРИНОВ ПОНЧЕВ)

(псевд.: Ла, ЛиМ (съвместно с Мицо Андонов), ЛиС (съвместно със Славчо Василев), La)

(Роден в 1898 г. – с. Калейца, Троянско; починал в 1974 г. – София)

Поет. Завършва търговската гимназия в Свищов (1916) и школа за запасни офицери (ШЗО) в София (1918). Участва в Първата (1914–1918) и Втората (1939–1945) световна война. Издател и редактор на списание за литература и изкуство „Новис“ (1925–1947); собственик на печатница „Ново изкуство“; член на редакционната колегия и заместник-главен редактор на списание „Български войн“; първи творби публикува в 1917 г. в списание „Всеобщ преглед“; сътрудник на сп. „Везни“, „Пламък“, „Начало“, „Литературен преглед“ и др.; издава стихосбирките: „Арена“ (1922), „Железни икони“ (1927), „Мирни размирни години“ (1928), поемата „Горан Горанов. Войнишка поема“ (1946), „Утро над родината“ (1951), „Строителни години“ (1952), „Брегове на мисълта“ (1971), „Намерени писма“ (1973); заедно с Д. Гимиджийски превежда „Кавказки пленник“ и „Бахчисарайски фонтан“ на Александър С. Пушкин (1920), поемата „Инония“ на Сергей Есенин (1929).

Източници:

За фондообразувателя: Данчев, П. Ламар. 1920–1954. С., 1955, 5–39; ЕБ. Т. 3, 712–713; Ламар. Избрани произведения. Поезия, проза. С., 1989; РБЛ. Т. 2, 278–279; Тошков, М. Ламар. Разговори и беседи. С., 1977; документите от фонда.

Материалите с биографични данни за фондообразувателя са: скици с молив на Ламар в Правителствената болница, направени от М. Тошков (1970); бележка на Йовка Главлешка с опис на квартирите му в София; интервю на Г. Чаталбашев с Ламар, стихотворение на П. Дренски в памет на поета и над сто снимки, свързани с важни събития от живота на фондообразувателя.

Запазените писма на Ламар (1959–1972) са адресирани до: Илия Бешков, Славчо Васев, в. „Литературен фронт“, Александър Гетман, д-р К. Кантарев и Светослав Минков. Те са израз на искрените чувства на поета към приятелите Бешков и Минков, които го вълнуват след смъртта им; съжаление, че Васев е напуснал редакцията на „Литературен фронт“ и е поел ръководството на Народния театър; възмущение срещу посегателство от страна на редакцията на в. „Литературен фронт“ върху цикъла от негови сонети „Очистена земя“

(1959); съжаление, че редакцията на сп. „Български войн“ ще остане без приятеля Ал. Гетман.

Автори на кореспонденцията до Ламар (1924–1928) са: Гео Милев, който настоява стихосбирката му „Железни икони“ да се издаде като № 1 в библиотека „Пламък“; Стратис Марвилис благодари за топлия прием и Кр. Павлов с редове за 75-годишнината от рождението на поета.

С литературната дейност на Ламар като поет са свързани: първите издания на стихосбирките му „Арена“ (1922), „Железни икони“ (1927), печатана в собствената му печатница „Ново изкуство“, „Мирни размирни години“ (1928), със стенографски бележки върху текста от литературния критик Борис Делчев; поетически творби от различни години на творческо присъствие, повечето от които непубликувани; „С един картечен откос. Разказ за събитията от 1918 г.“ дал идеята на Ламар за поемата му „Горан Горанов“, издадена през 1946 г.

Подвързани ръкописи на Ламар съдържат основно: мисли и афоризми (1927...1961), едните от които обособени в заглавие „Дневни бележки“ – мисли и констатации на автора по повод началото и развоя на Втората световна война, както и стихотворения, писани в годините 1941–1942 г.: „Ний всички мислехме да победим...“, „Сега минават танкове стоманени...“, „Говорят ветровете...“, „Скиори“, „Сталинград“ и др. В подвързаните ръкописи има и документи, отразяващи дейността на печатницата на Ламар „Ново изкуство“, участието на фондообразувателя във Втората световна война, размисли на тема „Природа“, негови преписи на народни песни, епиграма на Светослав Минков „За другари двама“, посветена на Ламар и др.

Критическите бележки на Ламар са публикувани в двуседмичника за изкуство и културен преглед „Простори“ (1928–1929), под редакцията на Славчо Васев и са свързани с културни мероприятия на столицата: изложби, концерти, издадени книги. На страниците на вестника са публикувани и стихотворенията на Ламар „Зима“, „Хайдути“, части от поемата „Из село“ и статия, посветена на първите поетически прояви на Ламар.

Преводите на Ламар в архива са: ръкопис на Маяковски „150 000 000“ и „Инония“, поема на Сергей Есенин, издадена в поредицата „Миниатюрна библиотека“ под № 4 (1929) от издателство „Аврора“, предговорът към изданието е също на Ламар.

Малка група документи са свързани с честването 70-годишнината от рождението на поета (1968): приветствие на Славчо Васев до юбиляра, поздравителен адрес от името на Министерството на отбраната и отговор на Ламар, произнесен на честването, състояло се в Народния театър в Ловеч.

„Доклад на офицера-администратор поручик Лалю Маринов – Ламар на пропагандното отделение към щаба на I българска армия“ (1945) и споменът му за празнуване на 1 май на фронта – „Два литературни дни на фронта“, са свидетелство за участието на Ламар във Втората световна война.

Мария Добрева

Ф. 861; 8 док.; 1951...1964 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1997 г.; част от фонда в ЦДА (Ф. 3731)

ВЛАДИМИР ВАСИЛЕВ МАТЕЕВ

(Роден в 1883 г. – Бургас; починал в 1963 г. – София)

Литературен и театрален критик. Завършва право в Софийския университет (1904), работи като съдия; директор на Народния театър (1923–1939) с прекъсвания. От 1905 г. сътрудничи на списанията „Мисъл“ (1902–1928), „Демократически преглед“ и „Съвременна мисъл“ (1910–1920), във вестниците „Мир“, „Народ“, „Заря“, „Зора“ и др. Под негова редакция излизат първите издания на Яворовите съчинения (1924); основава списание „Златорог“ (1920–1943) и е негов редактор до края на съществуването му.

Източници:

За фондообразувателя: ЕБ. Т. 1, 604–605; Константинов, Г. Български писатели. С., 1947, 287–288; РБЛ. Т. 1, 195–196.

От биографичните материали на Владимир Василев е запазен препис на завещание, съставено малко преди смъртта му, в което предоставя собствеността си на брата на съпругата си Борислав Ленков и Съюза на българските писатели.

Кореспонденцията на Владимир Василев се състои от пощенска карта и писмо (1951–1952), изпратени до Йордан Христов, в които изразява привързаността към съпругата си, и две визитни картички с текст до неизвестен адресат.

Документите от, до и за членове на семейството му са: некролог по повод година от смъртта на съпругата му

[1] Документът след смъртта на фондообразувателя е свързан с уреждане на наследствени въпроси.

Цвета Василева и писмо на Борислав Ленков (родственик) до районна прокуратура срещу опита на Любомир Вучков да присвои архива на покойния Владимир Василев.

Мария Добрева

Ф. 862; 18 док.; 1928...1991 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1998 г.; част от фонда – в Националната художествена галерия и къща музей „Никола Танев“

НИКОЛА ТАНЕВ ДИМИТРОВ

(Роден в 1890 г. – Свищов; починал в 1962 г. – София)

Живописец, народен художник. Един от основоположниците на дружество „Родно изкуство“. Завършва Академията за декоративно изкуство в Париж (1912); след завръщането си в България прави първата си изложба в Тръпковата галерия. Обикаля Европа, прави много изложби. Картините му са собственост на големи галерии в Европа и в частни лица. След парализа престава да рисува, диктува спомените си, които излизат през 1983 г.

Източници:

За фондообразувателя: Божков, Ат. Никола Танев. С., 1956; ЕБ. Т. 6, с. 595.

Публикации на документи от фонда: Танев, Ст. Отворени писма. Спомени и изповеди на главния редактор на в. „Утро“, писани в Централния затвор. С., 1994. 383 с.

Към документалните материали с биографични данни за фондообразувателя е биография (1968) на художника, съставена от племенника му Димитър Бошнаков, която дава сведения за живота и дейността на Никола Танев като изявен български живописец с изключителна работоспособност и множество изяви.

Библиографските справки (1968) представят: участието на фондообразувателя в общи и самостоятелни изложби за годините (1912–1968) у нас и в чужбина; списък на отличията му от 1909 до 1968 г., когато посмъртно е удостоен със званието „народен художник“; списък за откупените от чужди галерии творби на Танев.

---

[1] Документът е във връзка с изложба на фондообразувателя, състояла се същата година.

Дейността на Никола Танев като художник отразяват справки, които са преписи на изказвания на чужденци по повод състояли се негови изложби в чужбина; на представители на българската интелигенция за твореца Никола Танев, както и ръкопис на статия на Димитър Бошнаков по повод посмъртната изложба на твореца (1991).

Във фонда са запазени документи до членове на семейството на Танев:

1. До съпругата Димитрийка (Мина) Танева се отнасят: препис от кръщелно свидетелство, издадено през 1915 г., и нейно писмо до Главния народен обвинител с възражение срещу задържането на съпруга ѝ (след 1944).

2. Журналистическата дейност на брата на художника – Стефан Д. Танев[1], е отразена в спомените му (1945), писани в Централния затвор и проследяващи професионалния му път от репортер до главен редактор на в. „Утро".

Мария Добрева

Ф. 863; 822 док.; 1885[2]...1998 г.; 1 инв. оп.; пост. 1998 г.; бълг. и нем. ез.

ИВАН ДИМИТРОВ СЕСТРИМСКИ

(псевд.: д-р Г. Георгиев, д-р Ив. Георгиев, Хр. Георгиев, В. Димитров, Г. Димитров, Ив. Димитров, Йордан Димитров, Звезделин, Ив. Златарев, И. Иванов, Ив. Д. Иванов, Страхил Рилец, П. Стоянов, Ал. Табаков, Борис Тодоров, Б. Г., д-р Г. Г., И. С., Ив. С-ски, Н. П., ИДИС, СИД)

(Роден в 1916 г. – с. Долна баня, Софийско; починал в 2004 г. – София)

Литературен историк, публицист, преводач, редактор. Завършва гимназия в Пазарджик и икономически науки в Държавното висше училище за финансови и административни науки в София (1943); библиотекар в Пазарджик и София (1936–1942); редактор на вестниците: „Освобождение" (1944–1948), „Българо-съветско единство", „Литературен фронт", списание „Българо-съветска

[1] В Български исторически архив (БИА) при НБКМ, във Ф. № 206 се съхраняват личните документи на Стефан Танев, предадени на Народната библиотека въз основа на 9-то постановление на МС от 30 ян. 1945 г.

[2] Документите преди рождението на фондообразувателя са свързани с дейността на дружеството „Славянска беседа".

дружба"; редактор и заместник-главен редактор на издателство „Български писател" (1966–1972, 1976–1979); заместник-директор на Българския културен център в Берлин (1973–1975). Печата за първи път във в. „Ученически устрем" (1932); автор на книгите: „Мария Грубешлиева" (1962), „Отражения" (1969), „Цветан Спасов" (1970), „Литературни беседи" (1971), „Крум Велков" (1972), „Портрети и записки" (1978), „Елин Пелин" (1978), „Нешо Бончев" (1982), „Български мотиви" (1982), „Литературни акварели" (1985), Избрани произведения. Т. 1–2. С., 1986 и др.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Гарева, М. Иван Сестримски: Цял живот прекарах в света на книгите. (Интервю). – Библиотекар, 1986, № 3, 46–48; Грънчарова, Ст. Био-библиография. Пазарджик, 1978, с. 63; ЕБ. Т. 6, 172–173; Попова, А. Живот и творчество на Иван Сестримски. Дипломна работа. Пловдив. ПУ „Паисий Хилендарски". 1979, с. 177; РБЛ. Т. 3, 258–259.

Автобиографични данни за Иван Сестримски се съдържат в лични бележници (1948...1998), с „дневникови бележки" за извървяния житейски и творчески път, личните му контакти и срещи, разговори с представители на българската литература и култура, споделени творчески идеи, размисли за прочетени книги и др. Анкетен лист и автобиографична справка съдържат отговори на фондообразувателя във връзка с дейността му в областта на: библиотечното дело (1936–1942); литературно-културната журналистика (1960–1966) и редактирането на в. „Освобождение", списание „Сердика" и „Литературен фронт"; книгоиздаването – завеждащ редакция „Литературно наследство", заместник-главен редактор на издателство „Български писател" и заместник-директор на Българския културен център в Берлин; изброени са повечето авторови публикации, упоменато е сътрудничеството в печата, редактираните от него литературни сборници и антологии, литературно-исторически и текстологични изследвания; членуването му в творческите организации Съюз на българските писатели (СБП) и Съюз на българските журналисти (СБЖ).

Библиографски данни за Сестримски се съдържат в: ръкопис от дипломната работа на А. Попова „Живот и творчество на Иван Сестримски" (1979); изследването на Яко Молхов, по случай 80-годишнината на Ив. Сестримски; членска карта от СБЖ; снимки, свързани с различни периоди от живота на фондообразувателя.

Малобройната кореспонденция от Иван Сестримски (1964...1997) е адресирана до: Б. Гиздова, Борис Делчев, Ив. Мирчев, Норберт Рандов, Н. Шопов и е свързана с: молбата му да бъдат отпуснати снимки от фотоархива на Историческия музей за илюстриране на произведения на Константин Величков; желанието, заедно

с Рандов да популяризират архива на Мара Белчева; благодарност за приятелството на Б. Делчев, провокирало у него създаването на книгата му „Литературни делници"; даряването на книги с автографи на 725 автора на библиотеката „Никола Фурнаджиев" в Пазарджик; подготовката на „Книга за Борис Делчев" от издателство „Хр. Г. Данов" и др.

Автори на писмата (1944...1997) до Иван Сестримски са: Държавен архив – Пазарджик, Тодор Боров, Камен Васевски, Борис Делчев, Детмар Ендлер, Вичо Иванов, Георги Константинов, Николай Ликовски, Любен Любенов, Иван Мирчев, Крачун Павлов, Стефан Попвасилев, Атанас Смирнов, Симеон Хаджикосев и др. Те третират въпроси от културния ни живот от 60-те до 90-те години на XX в., дават изобилна информация за творческата им дейност, планове, лични позиции и др.

Литературната дейност на фондообразувателя е представена в запазен ръкопис на поетическата му творба „В читалището", подписана с псевдонима Страхил Рилец (б.д.).

Литературните изследвания на Сестримски обхващат: подробно изложение върху „Живота, личността и книжовното наследство на Константин Величков" (1973–1998); документи, събрани във връзка с труда за Константин Величков (повечето спомени за него), две статии на Илия Тодоров и Адда Коссова и книга за К. Величков „Добре дошли" с автограф.

Статиите и литературните етюди на Иван Сестримски са част от огромното му литературно-историческо наследство, повечето от които непубликувани, недатирани и тематично многообразни: „Българистиката в ГДР", „Велико Йорданов – един от забравените", „Вичо Иванов", „Димитър Гундов", „Елин Пелин", „Епистоларните послания на Иван Сергеевич Тургенев до Полин Виардо", „Културният подвиг на възрожденските книжари", „Матвей Вълев", „Писма на български писатели", „Раннията Кирил Христов", „Реквием за Илия Тодоров", „Стефан Попвасилев", „Стилиян Чилингиров", „Теодор Траянов" и др.

Във фонда са запазени авторски статии на Сестримски за „Българска енциклопедия": „Съюз на българските писатели", „Теодор Траянов", „Никола Фурнаджиев", „Цанко Церковски", както и библиографиите за Константин Величков и Матвей Вълев (Матвей Босяка). С дейността на Сестримски като литературен историк са свързани договори и заявки до издателствата (1964...1995) „Български писател", „Народна култура", „Отечествен фронт", „Хермес" и др. за съставяне на двутомник с литературното наследство на Константин Величков, том с литературни портрети на Николай Лилиев, Хрис-

то Ясенов, Асен Разцветников; издание на личното и преводаческото творчество на Мара Белчева; съчиненията на Борис Делчев и др.

Към литературната дейност на фондообразувателя принадлежат и негов спомен за младежките години на Павел Вежинов и бележки за трудове, посветени на творчеството на Пенчо Славейков, както и архивни материали на други лица: писмата на Мара Белчева до Георг Адам (1914–1921), стихове на поетесата, изпратени до д-р К. Кръстев за мнение; две статии на Тодор Боров – „Елин Пелин“ и „Христо Ясенов интерниран“; материали на Борис Делчев: преписка с издателство „Български писател“ за книгата му „В късни часове“, преписи на писмата му до Дамян Дамянов, Блага Димитрова, Тодор Абазов; спомени за него от Светлозар Игов, Богомил Нонев, Иван Пауновски; надгробно слово за Иван Радославов и статиите му: „Десет години поезия“, „Против високомерието, схоластиката и вкусовщината“; писма на Ламар до „Профиздат“ за издание на книгата му „От изгрев до залез“; реч „За основните въпроси, стоящи пред българската литература“ и стихотворението му „Слово“; статии на българиста Норберт Рандов; статия на Иван Сарандев – „Мара Белчева. Съдбата на спътника. Лириката на Мара Белчева“; биографична справка за Людмил Стоянов, с нанесени поправки от Борис Делчев; писма на Петко Тодоров до Георг Адам; документи от „Архива на „Славянска беседа“, отразяващи многостранната просветителска дейност на читалището.

Три рецензии (1989–1990) от Димитър Дончев, Иван Радев и Петко Тотев са посветени на сборници, в чието съставителство участват Иван Сестримски, Николай Жечев, Дочо Леков, Илия Тодоров и Велко Тонев.

Редакторската дейност на фондообразувателя е отразена в бележките му към част от изданието на Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“: „Библиографски указател за Елин Пелин“ (б.г.)

Мария Добрева

Ф. 864; 13 док.; 1885–1886 г.; 1 инв. оп.; пост. 1998 г.

ДИМИТЪР НИКОЛОВ КАРАСТОЯНОВ

(Роден в Самоков през 40-те години на XIX в. – неизв.[1])

Син на Никола Карастоянов от Самоков – основателя на първата българска печатница. Книжар и книгоразпространител. Собственик на книжарница в Самоков през 80-те години на XIX в.

Източници:

За фондообразувателя: Атанасов, П. Начало на българското книгопечатане. С., 1959, с. 216; Семерджиев, Хр. Самоков и околностите му. С., 1913, с. 179, 194; Темелски, Хр. Самоков през Възраждането. С., 2000, с. 474; документите от фонда.

Фондът се състои изцяло от писма (1885–1886) на известния книжар и издател Христо Г. Данов до фондообразувателя във връзка с покупко-продажбата на книги помежду им.

Милкана Бошнакова

Ф. 865; 96 док.; 1899...1998[2] г.; 1 инв. оп.; пост. 2000, 2001 г.; бълг., османотур., рус., ср. и фр. ез.

ГЕОРГИ КОСТАДИНОВ (КОНСТАНТИНОВ) САЧЕВ

(Роден в 1886 г. – Щип, Македония; починал в 1958 г. – София)

Учител в Скопие (1910) и Цариград (1910–1913). Следва в Медицинския факултет на Университета в Цариград (1910–1913). Участник в Междусъюзническата (1913) и Първата световна война (1914–1918). Фелдшер в с. Сатовча, Неврокопско (1913, 1918–1932) и в гр. Неврокоп (1932–1943).

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

---

[1] На този етап не разполагаме с по-точни данни за раждането и смъртта на фондообразувателя.

[2] Документите след смъртта на фондообразувателя се отнасят за съпругата му или са свързани с неговия род.

Автобиографичните бележки на фондообразувателя се отнасят за неговото учение в гр. Щип, Солунската българска мъжка гимназия (1902–1903), Скопие (1903–1910) и Медицинския факултет на Истанбулския университет (1910–1912); за работата му като учител в Педагогическото училище в Скопие (1910), както и в българското училище „Св. Климент" в цариградския квартал „Пера" (1910–1913). Има сведения за дейността на Сачев като медик в българската болница „Евлогий Георгиев" в Цариград (1912–1913), за участието му в Междусъюзническата война (1913) и в Първата световна война (1915–1918), както и за работата му като фелдшер в Дряновска околия, в с. Сатовча, Неврокопско и гр. Неврокоп (дн. Гоце Делчев) (1913–1915, 1918–1943). Бележките засягат още и участието на Сачев в съпротивата срещу правителството на Александър Стамболийски (1923).

От биографичните материали са запазени следните документи: свидетелство за завършен клас на Скопското педагогическо училище (1910), лична карта (1911), паспорт от Императорското руско генерално консулство – Цариград (1913), виза за пътуване (1919), грамоти, орден и медали (1937); удостоверение от Съюза на македоно-одринските опълченски дружества в България за участието на Г. Сачев в опълчението през Балканската война (1912–1913), смъртен акт (1958), некролог (1998), биографични бележки и родословно дърво (1998).

Бланка за платен данък в Истанбулския вилает (1923) се отнася за материалното състояние на фондообразувателя.

Във фонда са съхранени 60 фотографии (1907–1965), които показват Сачев като ученик в Скопие, медик в болница „Евлогий Георгиев" – Цариград, като военен, сред приятели, семейни снимки, като ветеран от Македоно-одринското опълчение, сред другари пенсионери. Неговата съпруга Константина е фотографирана като ученичка в Солунската гимназия, като учителка в Сатовча и туристка в гр. Драма. Съхранени са и изгледи от гр. Неврокоп и гр. Прилеп, Македония.

Дейността на Сачев като фелдшер е документирана от заповед да извърши ваксинация в Дряновска околия (1913) и от удостоверение за успешно преминат курс по дезинфекция (1925).

Работата му като учител е представена с писмо за неговото назначение в Българското трикласно педагогическо училище – Скопие (1910) и от личната му пенсионна карта (1953).

Документалните материали от, до и за членове на семейството на фондообразувателя се отнасят до:

1. Константина Михайлова-Сачева (съпруга). Биографични данни за нея се съдържат в: копие от кръщелно свидетелство (1921), смъртен акт (1966) и статия в сп. „Родопи" (1987).

Дейността на Константина Сачева като учителка е отразена в служебни свидетелства (1917...1938), пенсионна карта (1953).

Служебната кореспонденция на Сачева се състои от две писма от и до бившия й ученик Константин Джонов (1965), както и от две писма до нея от Кирил Ив. Терзиев във връзка с юбилей на солунските български гимназии (1970).

Членска книжка от Отечествения фронт (1946) е свидетелство за обществената дейност на К. Сачева.

2. Надежда Георгиева Сачева-Дачева (дъщеря). Кореспонденцията от Н. Сачева се състои от писмо до Терзиев, във връзка с изпращане на портрет на завършилите Солунската гимназия, випуск 1911 г. В писмо до Н. Сачева, К. Джонов изказва съболезнования по повод смъртта на нейната майка (1966).

Кръщелното свидетелство на Николаки Георгиев от гр. Щип, Скопска епархия (1899) е определено в дял документи от, до и за други лица.

Любомир Георгиев

Ф. 866; 151 док.; 1903...1976 г.; 1 инв. оп.; пост. 1996 г.

КИРИЛ ЦЕНОВ БУЮКЛИЙСКИ

(Роден в 1903 г. – Враца; починал в 1968 г. – София)

Художник-карикатурист; завършва Художествената академия в София, специалност „Живопис“ при проф. Никола Маринов (1926). От 30-те години на XX в. до смъртта си сътрудничи в редакциите на различни столични вестници и списания: сп. „Червен смях“, сп. „Хоро“, в. „Хоровод“, в. „Нашенец“, в. „Стършел“, в. „Изгрев“, в. „Вечерни новини“, сп. „Турист“ и др.

Източници:

За фондообразувателя: Балканска-Димитрова, С. Спомените на една Змеица. С., 1998, 72–77; Величков, П. Художник, съден от Народния съд, взима Димитровска награда. – 24 часа, № 66, 8 март 1997, с. 36; Енциклопедия на изобразителните изкуства в България. Т. I. С., 1980, с. 122; Стойков, Ат. Българската карикатура. С., 1970, с. 77; документите от фонда.

Запазените документи с биографичен характер (кръщелно и брачно свидетелства, биографични бележки, снимков ма-

териал) съдържат сведения за: дата и място на раждане; семейна среда; учение в Художествената академия в София (1920–1926); женитба (1930); както и за дейността му като художник-карикатурист и сътрудник на редица вестници и списания; за отличаването му с Димитровска награда (1952) и с орден „Кирил и Методий" II степен (1968). Малобройната кореспонденция – три картички от зет му Иван Тричков (1918) е с личен характер и по повод карикатура на фондообразувателя.

Дейността на Кирил Буюклийски като художник-карикатурист е документирана от снимков материал, пощенска марка (след 1952) с изображение на негови творби, календарче (1944), изрезка от приложение на в. „Нашенец" (б.д.) с карикатури на фондообразувателя, както и покани (1959 и 1971) за организирани изложби на художника.

Към документалните материали с общо съдържание се отнасят картичка (б.д.) с текст на К. Буюклийски по повод карикатура, свързана с Балканската война, и две стихотворения на Георги Сергиев (1967 и 1976), посветени на К. Буюклийски.

Ралица Цветкова

Ф. 867; 528 док.; 1914...1980 г.; 1 инв. оп.; пост. 1998 г.

КИРИЛ ИВАНОВ ТЕРЗИЕВ

(неизв.)[1]

Общественик и популяризатор на постиженията на българската просвета в Македония. Участник в Юбилейни комитети за честване годишнини на солунските български училища (1944, 1961, 1970, 1980); съставител на албум-алманах „Солун", посветен на дейността на Солунската българска мъжка гимназия „Св. Св. Кирил и Методий".

Източници:

За фондообразувателя: Светилник. Състав. Й. Ванчев. С., 1983, с. 171; документите от фонда.

Писмата на фондообразувателя (1944–1980) са адресирани до Павлина Богданова, майор Брадистилов, акад. Кирил Братанов,

[1] Въпреки положените усилия не са открити данни за рождението и смъртта на фондообразувателя.

акад. Емил Георгиев, С. Доросиев, Галилей Ламбрев, Олга Сарджиева, Никола Спиров, Е. Ефремов, Инициативния комитет за честване на 90-годишнината на солунските български гимназии, Председателя на Македонските културно-просветни дружества, Председателя на Славянския комитет, Председателя на Съюза на Тракийските културно-просветни дружества и др. и се отнасят за издаването на албум-алманах „Солун" във връзка с честване на юбилейни годишнини на българските училища в Солун.

Автори на кореспонденцията до фондообразувателя са: М. Арнаудова, Окръжният държавен архив в гр. Кърджали и гр. Пловдив, Димитрия Атанасова, Народната библиотека „Иван Вазов" в Пловдив, Окръжната библиотека в Бургас, Георги Божков, Пловдивският митрополит Варлаам, Художествената галерия в гр. Велико Търново, Васил Ганзуров, Иванка Генкова, Политехническата гимназия в Бургас, Драган Гочев, Надка Дачева, Жажев, Никола Златанов, Драган Зографов, Издателството на ОФ в София, Сливенският митрополит Йоаникий, Елена Кавракирова, Димитър Калинов, М. Кобурова, Г. Константинов, Иван Кротев, Хр. Манов, Нана Манолова, Матлиева, Министерството на просветата и културата, Окръжният исторически музей във Варна, Габрово, Пазарджик, Търговище и Разград, Военноморският музей във Варна, Музеят на Възраждането и националноосвободителните борби в Пловдив, Къщата музей „Иван Вазов" в Сопот, архимандрит Ников, проф. Жорж Нурижан, Павел Павлов, Клара Петкова, Христо Прошев, Петър Пугев, Гергина Радева, Димитър Б. Райнов, Търпо Рашайков, Б. Сапунарова, Светият синод на Българската православна църква, Страхил Смилков, Доростоло-Червенският митрополит Софроний, Ал. Стателов, Т. Стоянов, Градският народен съвет в Ардино, Бяла, Габрово, Враца и Котел, Окръжният народен съвет в Пловдив и в Стара Загора, Софийският университет, Средното политехническо училище в Трявна, Основното училище в с. Никюп, Търновско, Димитър Черешаров, Лика Чопова Юрукова. Те отговарят на отправеното запитване от страна на фондообразувателя, дали притежават спомени и материали на възпитаници на солунските български гимназии и училища, които са му необходими за издаване на албум-алманах „Солун".

Във връзка с обществената дейност на К. Терзиев като участник в Юбилейни комитети за честване годишнини на солунските български училища във фонда се съхраняват окръжни писма и типови бланки, списъци и бележки (1943–1944) на Юбилейния комитет за честване 60-годишнината на солунските български гимназии, съдържащи целта на комитета и с молба за съдействие за издаване на сборник „Солун"; обръщение и бележки на К. Терзиев (1970) до Юбилейния комитет за честване на 90-годишнината на

солунските гимназии с обосновка за нуждата от издаване на албум - алманах „Солун“. Запазена е и служебна бележка на Комитета за култура (1978), с която ведомството удостоверява, че фондообразувателят събира материали за книга, посветена на 100-годишнината от солунските български гимназии.

Дейността на фондообразувателя като съставител на албуми за солунските български училища и гимназии е документирана от многобройни биографични бележки и списъци с данни за завършили ученици и за преподаватели в Солунската мъжка, девическа, педагогическа и търговска гимназии: Георги Самарджиев, Христо Хаджибочуков, Александър Дабнишки, Александра Димитрова, Васил Градинаров, Иван Хаджиниколов, Климент Боянджиев, Иван Кусев, протойерей хаджи Иван Весов, свещеник Стамат Танчев и др. Съхранени са и спомените на: Екатерина Жилева, Юлия Попвасилева, Г. Марицин, Л. Бобевски, Милан Байльозов, Г. Константинов, Насте Стоянов, Елена Кавракирова с подробни сведения за дейността на Мъжката и Девическата български гимназии в Солун от 1896 до 1912 г. Споменават се преподаватели, организация на учебния процес, обзавеждане на учебни кабинети, ученически униформи, дейност на пансиона към гимназиите, столовата и трапезарията, празнуване на българските празници от възпитаниците на училищата. С данни за ученето в Педагогическата гимназия в Солун (1895 –1896) и за революционното движение на българите в града – Солунските атентати и дейността на ВМОРО до 1908 г.

Запазени са и няколко чернови на макети на албум-алманах „Солун“ (б.д.) с обозначения на местата на съответните снимки или скици на народни будители, духовници и културни дейци в Солун, председатели на Солунската българска община, градски и общински съветници, българи – видни граждани на Солун. Отделните части на макетите са посветени на историята на Солунската българска мъжка гимназия „Св. Св. Кирил и Методий“, на Солунската българска девическа гимназия „Св. Благовещение“, на българските основни училища в Солун и на дейността на техни директори, учители, възпитатели.

Във връзка със събирателската дейност на фондообразувателя във фонда се съхраняват няколко брошури, вестници и изрезки от вестници с материали, посветени на историята на солунските български училища.

Към документалните материали от, до и за други лица се отнасят писмата, адесирани до Иван Васков (1934–1936), от Никола Ангелов, Л. Маджаров, Димитър Попангелов, Георги Саманджиев и В. Железарова с данни за учителската им дейност в солунските гимназии; писмата до Станиш То-

пуков (1934–1943), от Дойкин, Ал. Златков, Люба Руменова, Н. Мартинов, Йонко Недялков, Франтишек Сплитек, Стателов, Христо Стоянов, Тодор К. Танев, Дора Р. Траянова, Ив. Хаджиниколов, Марин Шаранков със сведения за учителстването им в солунските български училища и гимназии. Запазени са и две писма на А. Тошев и на Лука Перфанов (1934) до неизвестен адресат, които също са свързани с историята на солунските български гимназии.

Милкана Бошнакова

Ф. 868; 1492 док.; 1887...1999 г.; 1 инв. оп.; пост. 1998 и 1999 г.; бълг., англ. и фр. ез.

ЛАЛКА НАЙДЕНОВА КРЪСТЕВА

(Родена в 1927 г. – с. Алдомировци, Софийско; починала в 1998 г. – София)

Член на Обществото „Бяло братство" в София. След унищожаването на селището на братството „Изгрева" в столицата през 50-те години на XX в., Л. Кръстева успява да съхрани част от оцелялата книжнина. Над 30 години от живота си посвещава на дешифрирането, обработката и подготовката за печат на стенограмите на беседите на Учителя П. Дънов, направени от неговата сътрудничка Савка Керемедчиева. Съставител на книгите: „Свещени думи на Учителя" (Т. 2–3, С., 1994); „Учителя за себе си и за нас" (С., 1997); „Мисли за всеки ден" (С., 1997).

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда

От биографичните материали за фондообразувателката са запазени: кръщелното ѝ свидетелство (1928), личен хороскоп с допълнително направени прогресии за 1974 г., нейна молитва (1984), биография на Л. Кръстева, дело на приятелката ѝ Мария Пантева с данни за семейна среда, образование и дейност в средите на „Бялото братство"; документи във връзка с издаване на разрешително за пътуването на фондообразувателката в САЩ (1970).

Автори на писмата до Л. Кръстева са Аида и Георги, Жоро и Пенка, Елен, Елена, Кральо Кралев, Крум, Вергилий Кръстев, Мария, Валя Митанкина, Стефан Петров, Симеон II, български цар; Стойчо и Янка, Питър Ширър. В тях се съдържат сведения за: благодарността на последователите на „Бялото братство" от различни краища на България за делото на Л. Кръстева по съхранение и разпростране-

ние словото на Учителя; притежаваните от В. Кръстев неделни и утринни слова на Учителя по години (1922–1944); изпратен подарък от Л. Кръстева на министър-председателката на Великобритания Маргарет Тачър (1990); отношението на Симеон II към проблемите на българите и към монархическата форма на управление (1991); предстоящо издаване в Аржентина на книга на Учителя (1997); издаването на книгите „Свещени думи на Учителя“ и „Изново“ на П. Дънов в България (1997); дейността на младежкия окултен клас в Габрово (1997); за издадената от Л. Кръстева книга „Учителя за себе си и за нас“ (1997); решението на издателска къща „Сила и живот“ от Бургас за учредяване на издателство за разпространение творчеството на Учителя (б.д.).

Обществената дейност на Л. Кръстева като член на духовното движение „Бяло братство“ е документирана от многобройни материали, разпределени в няколко големи групи:

А) Материали на Учителя Петър Дънов.

Автобиографичните материали на П. Дънов са няколкото „свещени неща“, принадлежали на Учителя (1922–1925) и съхранени първоначално от С. Керемидчиева.

Документите с биографични данни за П. Дънов са копията на удостоверението за следването му в Теологическия семинар и факултет в гр. Медисън, САЩ (1890); преписи на протоколи от разпити на П. Дънов в качеството му на свидетел (1923–1937) с данни за месторождение, семейна среда, професия и дадени негови разяснения за същността на „Бялото братство“; извлечения от смъртния акт, бележки, декларации и справки във връзка със смъртта на Учителя П. Дънов (1944) и разрешението за извършване на погребението му в селището „Изгрева“; статия, откровение и дописка с биографични данни за бащата на П. Дънов – свещеник К. Дъновски; спомените на Еленка Андреева, Мара Белчева, М. Константинов и Милка Периклиева за живота и дейността на Учителя.

Писмата (ксероксни копия) на П. Дънов (1905–1944) са адресирани до Невена Велева, Величко, Петко Гумнеров, д-р Дуков, Иван Маринов, Мария Казакова, Елена Казанлъклиева. В тях се обсъждат въпроси, свързани с: доверието, с което Бог е удостоил Учителя като негов представител (1899); заболяването на д-р Миркович (1900); посещението на Учителя в гр. Габрово (1906); пътуването на Казанлъклиева в Южна България (1914); избирането на последователи на учението на П. Дънов; отстъплението на съвременната църква от някои основни принципи на християнството; издаване на отделни беседи на Учителя в САЩ (1930); смисъла на земния живот и същ-

ността на Божията любов; значението на хармонията за членовете на Всемирното братство и напътствия за дневния режим, който те трябва да спазват; божествените прояви на Истината, Любовта и Мъдростта.

Основната част на фонда се състои от документи, свързани с дейността на П. Дънов като основател и Учител на Всемирното духовно учение „Бяло братство".

Над 1200 на брой са съхранените беседи и утринни слова (1913–1943) на Учителя П. Дънов, които той изнася на годишните срещи на членовете на Веригата, пред последователи в селището „Изгрева" в столицата, пред общия окултен клас и пред младежкия окултен клас. Те са дешифрирани и подредени от Л. Кръстева в над 60 тома по години.

Във фонда са съхранени и няколко бележки, молитви и слова (1921–1986) на П. Дънов за проведени негови разговори и мисли за епохата, в която живеем.

Б) Материали на Петър Дънов и Савка Керемедчиева.

Неголямата група документи се състои от тефтерчета, бележки, лекции, тетрадки, стихове и др. (1887–1942) на С. Керемедчиева със записани молитви и напътствия на Учителя, записки за проведени срещи с него и екскурзии в околностите на София и до вр. Мусала; окултни упражнения; стихове, посветени на Учителя П. Дънов.

В) Материали на Савка Керемедчиева.

Документите представляват различни варианти на описи и каталози на посланията, беседите, лекциите, утринните слова на Учителя П. Дънов (1896–1944). Тук се съхраняват и описите на съдържанието на 21 негови куфара.

Г) Материали на духовното движение „Бяло братство".

Трите инвентаризационни описа (1957), съставени от специална комисия на „Бялото братство", отразяват наличността от книги, предмети и др. имущество, намиращо се в стаите на Учителя в селището „Изгрева" и на ул. „Опълченска" № 66 в София.

От творческите разработки на членовете на движението е запазен екземпляр на „Жената в светлината на Учителя" (б.д.).

От документите, отразяващи дейността на движението „Бяло братство", във фонда се съхранява „Правилник на

учениците от I-ви окултен клас“ (1922), съобщения, записки, циркулярно писмо, наряди и др. (1944–1986) за организираните братски срещи след 1944 г. Тук се намират: протоколът – декларация за разтурянето на групата на Работническата партия (комунисти)(Р.П. (к.) в кв. „Изгрев“ като неотговаряща на установените условия (1945); извадките от обвинителен акт, писма, бележки и др. (1948–1959) за признаване на „Бялото братство“ за верска общност на основание чл. 78 от Конституцията и за отменяне присъдите на Софийския градски съд срещу Борис Николов и Жечо Панайотов; по спорния въпрос дали „Бялото братство“ е обществена организация; ксероксното копие на протокола от заседанието на Просветната комисия към братството, състояло се веднага след промените от края на 1989 г. в България.

Фотографският албум и снимките (копия)(1886–1944) са на Учителя П. Дънов, на негови близки последователи и ученици; на разнообразни моменти от дружествения живот на членовете на „Бялото братство“. Част от снимките са на печатни материали, свързани с хиромантията и френологията.

Многобройни са изрезките от вестници, бележки, брошури, напътствия, статии и др. (1913–1995) за дейността на Учителя П. Дънов и на братството в София, както и за окултните течения в България между двете световни войни.

Събирателската дейност на Л. Кръстева е свързана с творчеството на българските писатели. Във фонда са запазени отпечатъци и изрезки от вестници със статии, посветени на Михалаки Георгиев, Мара Белчева, Никола Гайдаров и др.

Към документалните материали с общо съдържание се отнася пощенската карта (1974) от Лили Йотикер до г-н Бертоли с благодарност за изпратеното списание „Житни зърна“.

Милкана Бошнакова

Ф. 869; 61 док.; 1887...1992 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1998 г.; бълг. и нем. ез.

ГЕНЕРАЛ ОТ ПЕХОТАТА ВЕЛИЗАР МАНОЛОВ ЛАЗАРОВ

(Роден в 1868 г. – Ловеч; починал в 1941 г. – София)

Военен и обществен деец. Доброволец в Сръбско-българската война (1885). Завършва Военното училище в София през 1889 г.; командир на дружина през Балканската война (1912–1913) и на Първи пехотен софийски полк през Първата световна война (1915–1918); командир на Първа армия и началник на Софийския гарнизон до края на службата си (1929); член на Военния съюз и участник в превратa на 9 юни 1923 г.; почетен председател на Съюза на руските ветерани от Освободителната руско-турска война (1877–1878), на дружеството „Помагай си сам"; председател на Съюза на запасните офицери и на Българския олимпийски комитет.

Източници:

За фондообразувателя: Български военен алманах 1926. С., 1926, с. 11; ЕБ. Т. 3., с. 705; Лазаров, Л. Генерал от пехотата Велизар Лазаров. – Един завет, 7, 1998, № 2, 22–23; Лазаров, Л. Генералът от пехотата Велизар Лазаров. – Клуб Оръжие, 1999, № 9, 10–11; Недев, С. Командването на българската войска през войните за национално обединение. С., 1993, с. 104, 182; Офицерският корпус в България 1878–1944. Т. 4. 1996, 172–173.

Към автобиографичните документи на ген. В. Лазаров се отнасят публикуваните му спомени „Българският гарнизон в Солун през 1913 г.", които съдържат сведения за дейността му като командир и преживяванията му в гръцки плен.

От биографичните материали за фондообразувателя са запазени статии, биография, надгробно слово и др. (1929–1992) с данни за дейността и смъртта на ген. Лазаров; четири запазени грамоти (1887...1908) свидетелстват за отличията, с които е награждаван. Десетки снимки (1916–1941) илюстрират участието на командвания от В. Лазаров Първи софийски пехотен полк в Първата световна война (1915–1918), срещите на генерала с руски ветерани, паради и др. Във връзка с дейността на фондообразувателя като офицер са запазени заповед, удостоверение, списъци и др. документи (1889–1940) от княз Александър I Батенберг, канцеларията на Министерст-

[1] Документът след смъртта на фондообразувателя е биография от неговия син Лазар Лазаров.

вото на войната и др., относно участието на В. Лазаров в Ученическия легион по време на Сръбско-българската война, производството на фондообразувателя и други офицери в по-горен чин, както и причините за пенсионирането на ген. Лазаров.

Група материали – свидетелство, решение и списък (1924–1936), е свързана с обществената дейност на фондообразувателя и се отнасят до членството му в Българския червен кръст (1924), в Българския олимпийски комитет (1936) и избирането му за почетен председател на дружество „Помагай си сам" (1927).

Любомир Георгиев

Ф. 870; 1836 док.; 1944...2001 г., 1 инв. оп.; пост. 1999, 2000 г., бълг., англ., исп. и нем. ез.

Д-Р ПАНАЙОТ СТОЯНОВ ПАНАЙОТОВ

(псевдоними: П. П., д-р П., д-р П. П.)

(Роден в 1915 г. – София)

Деец на българската политическа емиграция след Втората световна война. Публицист. Член на Българския младежки съюз „Отец Паисий " (ок. 1933–1938), завършва право в СУ „Св. Климент Охридски " (1938), защитава докторат по трудово право в Сорбоната, Париж (1940); легационен аташе в Министерството на външните работи и изповеданията (1942–1944), адвокат (1944–1948). Емигрира от България през 1948 г. и се заселва в Америка – Венецуела, Канада, САЩ. В изгнание става индустриалец. Активен участник в емигрантските организации „Българските юристи в изгнание" (1951), „Българско огнище" (1959–1985), преименувана по-късно на „Български свободен център" (БСЦ)(1985–1992). Организира издаването на списание „Български преглед" (1961–1991). Член (1963–1983) и председател (1977–1978) на „Ротари клуб", Каракас, Венецуела. Участник в инициативата „Българският Великден" (2000). Автор на книгите: „Възстановка на българската външна политика от историческа перспектива" (С., 1994); „България в утрото на XXI в. Поглед от чужбина" (С., 2001); „Моят житейски път. Мисли за България" (С., 2002).

Източници:

За фондообразувателя: Български младежки съюз „Отец Паисий". Състав. Б. Киряков. С., 2002, 234–246, Василева, Б. Българската политическа емиграция след Втората световна война. С., 1999, с. 19, 136; Киряков, Б.

Христо Огнянов. Т. 1–2. С., 1999–2002; Д-р Панайот Стоянов Панайотов. Опис на документи. Състав. Л. Георгиев. С., 2003, 10–14, 25–119.

Публикации на документи: Другата България. Документи за организациите на българската политическа емиграция 1944–1989. Състав. Е. Стателова, Р. Попов, В. Танкова и др. С., 2000, 249–273; Панайотов, П. Външната политика на България. Рио де Жанейро, 1986, 91–149.

Автобиографични данни за П. Панайотов се съдържат в запазените негови спомени (1985). В тях има сведения за: произхода на Панайотов, неговото образование, участието му в Младежкия съюз „Отец Паисий" (ок. 1933–1938), дипломатическата му кариера (1942 – 1944), брака му с Теодора (Дора) Любимова-Панайотова (1943), кратката му адвокатска кариера (1946–1948), нелегалната емиграция на Панайотов в Гърция (1948), стопанската му дейност във Венецуела и неговата фирма „Пластижен", постъпването на д-р П. Панайотов в организацията „Български юристи в изгнание" (1951), участието му в Ротари клуб (1963–1980) и в Камарата на индустриалците във Венецуела, в Германовенецуелската и в Японовенецуелската търговски камари, съществуването на „идейната среда Българско огнище" (1959 –1985) и сп. „Български преглед" – „Bulgarian Review" (1961–1991), публицистиката му по исторически и политически въпроси, сътрудничеството му с фондацията „Макгахан".

Биографични данни се съдържат в дипломата на д-р Панайотов, връчена от Софийския университет „за отлична служба на България и подкрепа на каузата на Софийския университет" (1998).

Няколко документа – чекове, квитанция, равносметки, се отнасят за материалното състояние на д-р П. Панайотов.

Списък от 25 статии, публикувани във в. „Зелено Земеделско знаме", съдържа библиографски данни за д-р П. Панайотов. Няколко фотографии (1968...2000) на д-р П. Панайотов отразяват събрания на Ротари клуб, ръководители на Българския свободен център (БСЦ), български дисиденти пред паметника на Макгахан, откриването на къщата музей на Трифон Кунев и Христо Бояджиев в с. Ъглен (Ловешка област) през 2000 г. и др.

Кореспонденцията е значителна по обем и покрива цялата втора половина на XX в. Фондообразувателят си пише преди всичко с представители на политическата емиграция в Америка и Европа, както и с интелектуалци в България. Писмата от него са адресирани до: Никола Балабанов, Екатерина Бончева, Снежана Ботушарова, Петър Бояджиев, Христо Бояджиев, Найда Бъкингам, Мария Велковска, д-р Димитър Вълчев, д-р Иван Гаджев, Джорджи

Ан Гайер, д-р Аристидес Галвани, Георги Данаилов, д-р Любомир Делинешев (Любен Делин), Павла Делина, редакцията на в. „Демократия" – София, Едуард, Загорски, Инициативния комитет за провеждане на конференция „България между Европа и Русия през XX в.", проф. Константин Д. Косев, д-р Джон Х. Мур, редакцията на в. „Неделник" – Ню Йорк, Светослав (Славчо) Нелчинов, Цветолюб Нушев, сп. „Ню Йорк ривю ъв букс", Мая Ораховац, института „Отворено общество" – Ню Йорк, Джон Димитър (Дими) Паница, Пашовски, посланик Огнян Пишев – Вашингтон, сем. Карлос и София Рангел, фондация „Свободна и демократична България" – София, Милкана Д. Стоянова, Текла Сугарева, Тончо Тенев, редакцията на „Ел Универсал – корео дел пуебло" – Венецуела, Американската асоциация на юристите, комитета „Хелзинкски наблюдател" – Ню Йорк. Особено съществени по съдържание и многобройни (над 100) са писмата (1965–1989) от Панайотов до неговия близък приятел и сътрудник Христо Бояджиев, живущ в Рио де Жанейро – Бразилия.

В писмата на фондообразувателя до неговите адресати се засягат следните проблеми: публикации от български емигранти и конкретно за издаването на списание „Български преглед"; съставяне на устав и секретариат на организацията „Българско огнище" (1959) от Христо Бояджиев, Дянко Сотиров и д-р П. Панайотов; обявения от емигранти конкурс за книга по нова политическа история (1971), спечелен от покойния проф. Никола Долапчиев. Споменава се работата на академичното дружество на Христо Огнянов „Д-р Петър Берон" (1965...1969), земетресението в Америка (1967), дейността на д-р П. Панайотов като председател на Ротари клуб в Каракас (1977–1978); Македонският въпрос и изданието „Македонска трибуна", легионерската организация на Иван Дочев (1980), издаването на спомените на покойния писател Георги Марков (80-те години), посещението на Симеон II в Маями (1980), изграждането на координационен център от представители на „поробените от съветския империализъм народи" (1980). Обособена тема е предаването на архива на Хр. Бояджиев на института Хувър (САЩ) и идеята там да се дарят архивите и на други български емигранти, като се обединят под общото име Български архиви (1981); инициативата на Кирил Дреников неговата библиотека и архив да бъде превърната в институт за балкански и славянски проучвания, признат от белгийското правителство (1981), дарените документи и книги от Кирил Дреников на института Хувър (1984).

Има сведения и за: Независимото дружество за защита на правата на човека (НДЗПЧ), работата на Държавна сигурност и разузнаването на НРБ сред емиграцията, Българския национален фронт, Българското освободително движение, Националният комитет в САЩ, комитета „Хелзинкски наблюдател" (1989), посещенията на Симеон II

в България (1992 и 1996), изграждането на Мемориала на жертвите на комунизма във Вашингтон (1996), конференцията „България между Европа и Русия“ (1997), както и по лични въпроси.

Писмата до фондообразувателя са многобройни. Техни автори са предимно дейци на политически и културни организации на българската емиграция след 1944 г., както и представители на чуждестранни институции. Част от писмата са писани от участници в българския политически живот след 1989 г. Автори на писма до Панайотов са: А. П. – гр. Аман (Йордания), Агенцията за българите в чужбина, митрополит Андрей – Ню Йорк, Евстати Антонов, Никола Антонов, Мария Антонова, Дора, Лазар и Мария Байданови, Никола Балабанов, Световната банка – Вашингтон, Илия Белинов, Националната библиотека на Венецуела – Каракас, Столичната библиотека, Мариана Бисова, Петър Боев, Борисов, Христо Бояджиев, Димитър Боянов, Найда Бъкингам, Централното бюро на Демократическата партия, Мария Венковска, Димитър Вълчев, д-р Ганчо Г. Гаврилов, Лиза, Антон и Лилиан Гаврилови, д-р Иван Гаджев, Илия Ангелов Галчев, Тодорка и Захари Гигови, Богдан Глишев, Георги Марков Григоров, Стефан Груев, Радка Павлова Груева, Георги Данаилов, д-р Любомир А. Делинешев, Ана Деянова, Карма Джийн, д-р Георги Михов Димитров (Гемето), посланик Филип Димитров – Вашингтон, проф. д-р К. Д. Димов-Богоев, Тодор Добриянов, Джоузеф Дуайър, А. Дърводелски, Марта Дъфи, Добромир Загорски, Любомир Зафиров, Васил Златаров, Румяна и Иван Иванови, Института за война, революция и мир „Хувър“ към университета Станфорд, САЩ, В. Казашки, А. Калпазанова, Кантарджиев, Райна Карчева, Катя и Христо, Евелина Келбечева, Сава Киров, Елена Кирова, Ламбо Киселинчев, клуб „Тангра“ – обединение на българите в Калифорния, Инициативен комитет на Българския национален съвет – Ню Йорк, Международен комитет при ректора на Софийския университет, Републиканският комитет за избор на президент – Вашингтон, комитетът „Хелзинкски наблюдател“ – Ню Йорк, Елка Константинова, Цоню Корнажев и Чарлз Мозер, Иван Костов, Нася Атанасова Кралевска-Оуенс, Наталия и Лили Кьосеиванови, Иван Манов, Марвилов, Мария Луиза, Анабел Маркова, Мильо Милев, проф. Вера Мутафчиева, свещ. Димитър Нелчев, Светослав (Славчо) Нелчинов, Георги Николаев, Асен Николов, Инге Огнянова, Мая Ораховац, д-р Петър Д. Ораховац, Дими Паница, Симеон II, Татяна и Борислав Патеви, Петър Семерджиев, Сава Пенков, Пенчо Пелтеков, Д. Пенчев, Николас Пенчев, Борислав Попов, Тина Попова, д-р Никола Предов, потомци на жертвите от „Народния съд“ – София, Траян Радев, Спас Т. Райкин, Ангелина и Славчо Раненски, Роналд Рейгън, Сава и Люба Рязкови, Петър Семерджиев, Атанас Славов, Ради Л. Славов, Дянко Сотиров, Иван Станчов, Димитър Стайков, д-р Елена Стайкова,

Димитър Станков, проф. Елена Боянова Стателова, Евгени Силянов, Георги Стоилков, Милкана Стоянова, Текла Сугарева, Христофор Събев, Съюзът на възпитаниците на Военните на Негово Величество училища, бивши членове на Българския младежки съюз „Отец Паисий", д-р Георги А. Табаков, Тончо Тенев, Петко Тирпанов, Софийският университет „Св. Климент Охридски", фирма „София експрес" – Ню Йорк, Американо-българската фондация „Макгахан", фондация „България", фондация „Отворено общество", фондация „Свободна и демократична България", фондация „Свободна инициатива" – София, Българската източноправославна църква „Св. Георги" – Вашингтон, Димитър Г. Чакалов, Илзе и Дончо Чипеви, д-р Христо Петров Шишманов, Школата за запасни офицери, Шурбанова.

Сред останалите се открояват писмата от Христо Бояджиев (289 на брой), които дават пълна картина на дейността на българската емиграция (1957–1991), особено що се отнася до организациите „Българско огнище" (по-късно „Български свободен център") и сп. „Български преглед".

В кореспонденцията до д-р Панайотов се открояват следните две теми: положението в България и въпросите пред емиграцията в годините след Втората световна война. Отразена е работата на организации като: „Освободително движение", Български национален комитет „Свободна и независима България" с председател д-р Г. М. Димитров, Всебългарски съюз „Отец Паисий" и Български младежки съюз „Отец Паисий", „Задграничното представителство" в Мадрид около Симеон II (след 1955); „Събрание на поробените европейски народи", фондацията „Свободна и демократична България" и най-вече „Българско огнище" („Български свободен център") и сп. „Български преглед".

Кореспонденцията до Панайотов е богата на сведения и за: емигрантската участ на Панайотов в Париж (1949), „Българското национално правителство зад граница" във Виена (1951–1952), Българската православна църква в Северна Америка (1953), създаването на Български исторически институт в Ню Йорк (1957...1959), българското участие в Събранието на поробените европейски народи (СПЕН) (1962...1966), създаването на български отдел към института Хувър (1976...1979), отбелязването на 100-годишнината от Освобождението на България в Рио де Жанейро (1976), подпомагането на Зографския манастир в Атон от български емигранти (1980), спасяването на българските евреи през Втората световна война; „подгоненото турско население" във от България (1985...1990), източноправославна църква „Св. Георги" във Вашингтон (1997), смъртта на д-р Петър Д. Ораховац (1997), фотоизложбата на Петър Боев „Българските земи" (1998), за емигрантите Пенчо Пелтеков, Стефан Попов, Христо Огнянов, д-р

Иван Дочев, Дора Гъбенска (1998...1999), инициативата „Българския Великден“ (2000); работата на Евелина Келбечева по написването на история на българската политическа емиграция.

Онази по-малка част от кореспонденцията, при която разделянето на писма от и до фондообразувателя би нарушило цялостното разглеждане на конкретен проблем, е обособена структурно като преписки. В преписките кореспонденти на д-р Панайотов са: организацията „Амнести интернешънъл“ – Сан Франциско, САЩ, Никола Балабанов, д-р Збигнев Бжежински, Снежана Ботушарова, Драгомир Загорски, организаторите на конференцията „България между Европа и Русия“ (1997), манастирът „Св. Георги Зограф“ – Атон, Мария Луиза, проф. д.б.н. Георги Марков, Дими Паница, Никола Попов, Симеон II, д-р Димитър Вълчев, д-р Мариета Станкова.

Общественo-политическата дейност на д-р Панайот Панайотов съставлява основната част от неговия фонд.

Дейността му като член на Българския младежки съюз „Отец Паисий“ е представена в спомени на Христо Атанасов и на Иван Венедиков (1996).

Ролята на д-р Панайотов като учредител, редовен член и лидер на емигрантските организации „Българско огнище“ (1959–1985), преименувана по-късно на „Български свободен център“ (БСЦ) (1985–1992), подробно е отразена в техните устави, програми и писма. Тези документи съдържат интересни сведения за: дейността на организациите, списването на сп. „Български преглед“, създаването на Български културен институт в чужбина с библиотека и архив (1967–1971), конкурса за книга върху новата история на България (1971), членовете на посочените организации в различни страни с кратки данни за тях, установяване на връзки с Академическото дружество „Д-р Петър Берон“ (1967–1971), дейността на други емигрантски общности като „Националния фронт“, Националния комитет на д-р Г. М. Димитров, създаването на българска секция към института Хувър, спасяването на българските евреи през Втората световна война, създаването на Съюза на демократичните сили (СДС), некомунистически сили в България и техни членове и лидери (1989): Независим комитет за религиозна свобода – Христофор Събев, Екогласност – Петър Слабаков, Дискусионен клуб за поддръжка на гласността и преустройството – Радой Ралин, Конфедерация на труда „Подкрепа“ – д-р Константин Тренчев и др.

За отношенията на фондообразувателя с други емигрантски организации можем да съдим от неговите речи „Съвременната българска историография и българският национален въпрос“ (1986) и „Значението на Софийския университет ...“ (1988), изнесени на събрания на Българския национален фронт в Отава (1988), както и от словото му

на събрание на Канадско-българския комитет за подпомагане на СДС в гр. Торонто, Канада (1990).

Д-р П. Панайотов е представен като публицист чрез статиите (1944...2000) във: в. „България прес“ – „Където и да бъдеш, не забравяй, че си българин“; в. „Век 21“ – „Моите мисли за България. Посещението на Н. В. Симеон II в родината“; в. „Демокрация“ – „Архивите вече са достъпни, но нови исторически трудове не се създават“, „Разплитаме тайните на родната ни история“; в. „Литературен форум“ – „Българската външна политика“, „Изгнаник, а не емигрант“, „Берлинският конгрес 1878 г. и докладът на Карнеги 1914“; в. „Неделник“ – „Принципи на българската външна политика по време на Втората световна война“; в. „Стандарт“ – фотография на д-р Панайот Панайотов от конференцията „България между Европа и Русия“ (1997). Образът на Панайотов като публицист се допълва и от други негови текстове – предговори, рецензии, от записа на интервю, взето от радиопрограма „Христо Ботев“, от изследването му „Възстановка на българската външна политика от историческа перспектива“ с приложена библиография (1994) и най-вече от двата негови сборника със статии: „В изгнание. Мисли за България“ (1990) и „България в утрото на XXI в. Поглед от чужбина“ (2001).

Като резултат от участието на Панайотов в обществения живот на България след 1989 г. във фонда са намерили място различни документи (1992–1995): благодарствен адрес, опис, учредителен протокол, списъци, устав и др., които се отнасят за: дарени от фондация „Трифон Кунев“ на Столична библиотека книги и списания, учредяването на културно-благотворителна фондация „Братя Миладинови“ в София, създаването на сектор „Обединени консервативни сили“ към СДС, дейност по реабилитацията на осъдените от „Народния съд“, управлението на правителството на проф. Любен Беров (1992–1994).

Друга група документи – статии, писма, покани, визитни картички и пр., показват Панайотов като участник в проявите на културни и патриотични организации извън България. Част от свидетелствата се отнасят до: дейността на американо-българската фондация „Макгахан“ (1978...2000), честванията на журналиста Дженюариъс Макгахан в гр. Ню Лексингтън, САЩ (1986, 1998); Фестивала на българската култура в гр. Торонто, Канада (1998), осиновени в Америка деца от България; визитата на президента Петър Стоянов в Торонто (1998). Във фонда има писма и от Централния комитет на Македонската патриотична организация (МПО) в САЩ и Канада (1995), македонските патриотични организации „Правда“, „Любен Димитров“ и „Виктори“.

Дейността на Панайотов като ротарианец и

председател на „Ротари клуб“, Каракас (1964–1984) е документирана в представителни дипломи, статии от вестници и други документи, предимно на испански език. За интересите на фондообразувателя свидетелстват многобройните вестници и изрезките от периодични издания на български и английски език, които е събирал: в. „Анти“, „Век 21“, „Глоуб енд мейл“, „24 часа“, „Демокрация“, „Дума“, „Един завет“, „Капитал“, „Континент“, „Литературен форум“, „Македонска трибуна“, „Неделник“, „Ню Йорк Таймс“, „Пари“, „Стандарт“, „Таймс колонист“, „Труд“, „Нощен труд“, „Торонто стар“, списанията „Икономист“ и „Ню Йорк ривю“. Запазени са и сбирки от публикации (2000), посветени на следните теми: гражданската война в Босна и Косово, положението на Балканите, политическата дейност на Симеон II.

Във фонда има няколко документа с общо съдържание – сметка за ресторант (1988), списък и бланка за отпечатване на книга.

От документите за членове на семейството на фондообразувателя има запазена кореспонденция до съпругата Дора (Теодора) Любимова-Панайотова – две писма (б.д.) от Цветана Бояджиева за гостуването на Христо Бояджиев в семейство Панайотови. Диплома от Ротари клуб, подписана от д-р Панайотов като президент на клуба, удостоверява дейността на Панайотова в Комитета на майките (1978).

Във фонда присъстват документални материали от, до и за други лица. Към тях са причислени писмо от Никола Антонов до Илия (б.м., 1970) във връзка с осемте книги на Антонов, посветени на външната политика на България; статии и бележки на Петър Боев (1986...1998) във връзка с българската фотожурналистика; писмо на Атанас Славов – Вашингтон за конференция в гр. Филаделфия, САЩ, на която ще се обсъждат и български проблеми (1980); писмо от Сапфира Митева Тодорова – гр. Залцбург, Австрия до редакцията на сп. „Български преглед“ относно нейното творчество (1970), както и няколко стихотворения без автор.

Любомир Георгиев

Ф. 871; 28 док.; 1894...1936 г.[1]; 1 инв. оп.; пост. 1999 г.

ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ СТОЮ ПЕТКОВ БРАДИСТИЛОВ

(Роден в 1863 г. – Панагюрище; починал в 1930 г. – София)

Военен деец. Завършва Военното училище в София (1884) и Генералщабната академия в Торино, Италия (1891); полковник (1903), помощник-началник щаб на армията (1909–1911); през Балканската война (1912–1913) е генерал-майор, началник на Десета сборна пехотна дивизия и на окупационния корпус при Чаталджа и Булаир; през Междусъюзническата война (1913) командва частите, дислоцирани между р. Места и р. Марица; началник канцелария на Министерството на войната (1914–1918); в запаса от декември 1918 г.

Източници:

За фондообразувателя: Български военен алманах 1926. С., 1926, с. 794; Недев, С. Командването на българската войска през войните на национално обединение. С., 1993, с. 53, 88; Офицерският корпус в България 1878–1944. Т. 1. С., 1996, с. 104.

От биографичните материали са запазени венчално свидетелство, смъртен акт и некролози (1894–1930), както и грамоти за награждаването на ген. Брадистилов с Офицерски кръст и дружествения знак на Българския червен кръст. Във връзка с материалното му състояние са заявления за полагащата му се инвалидна военна пенсия (1925). Фотографските снимки (1894–1900) представят фондообразувателя сам, със съпругата му и с офицери от Силистренския гарнизон.

Кореспонденцията до Ст. Брадистилов е от децата му, ген. Ат. Назлъмов, цар Фердинанд I, ген. Ив. Фичев и др. Тя съдържа поздрави, въпроси от семеен характер, покани за приеми в двореца.

От документите за членове на семейството на фондообразувателя се съхраняват биографични материали за смъртта на Стояна (Стоянка) Стоева (Джуджева) Брадистилова (съпруга), за материалното ѝ състояние – свидетелство за наследници (1930), и пощенска картичка с личен характер от дъщеря ѝ Олга Стоева Брадистилова.

Биографичен документ (кръщелно свидетелство) е запазен на Борис Стоев Брадистилов (син).

Любомир Георгиев

[1] Документите след смъртта на фондообразувателя са за членове на семейството му.

Ф. 872; 590 док.; 1881...1983 г.[1]; 1 инв. опис.; пост. 1999 г.; бълг., нем., рум., рус. и фр. ез.

ДОБРИ ИВАНОВ ЧОЛАКОВ

(Роден в 1872 г. – Ески Джумая, дн. Търговище; починал в 1937 г. – София)

Учител, училищен инспектор, автор на учебници и издател. Завършва Педагогическото училище в Шумен (1898). Учителства в с. Водица и Паламарица, Поповско, с. Марковча (дн. Марково, Шуменско), гр. Каваклии. От 1906 до 1913 г. е училищен инспектор в Пловдив. След това е учител в софийското училище „Антим I". От 1921 г. започва да издава сп. „Детски свят" заедно с Христо Спасовски, Иван Пенов, а по-късно и Стилиян Чилингиров. Същевременно е съредактор на сп. „Българско училище", издавано от д-р Васил А. Манов. Председател е и на читалището „Алеко Константинов" в София.

Източници:

За фондообразувателя: Иванчев, Д. БПП. Т.1. С., 1961, с. 261; документите от фонда.

От документите, съдържащи биографични данни за фондообразувателя са запазени училищни свидетелства от: началното училище в Ески Джумая (1881–1886), Реалната гимназия (1891) и Педагогическо училище в Шумен (1898); брачното свидетелство на Добри и Пенка Чолакови (1898); некролог (1937); възпоменателни обяви по повод 40 години от неговата смърт (1977); биографични бележки, писани от неговата дъщеря Златка Чолакова; в. „Подем" от 26 ноем. 1937 г. със статии и спомени за Добри Чолаков.

Във връзка с материалното му състояние е съхранено свидетелство, издадено от Градско общинско управление в Ески Джумая (1897) със сведения за семейството на Д. Чолаков – майка, пастрок, братя и сестри.

Кореспонденцията до фондообразувателя представлява една пощенска карта с поздрави от К. Дворячек (б.г.)

Дейността на фонодообразувателя като учител е документирана в заповед на Министерството на Народното просвещение (1902) за назначаването на Добри и Пенка Чолакови като учители в основното училище в Каваклии (Тополовград).

Работата му като училищен инспектор е отразена в удостоверение, издадено от Пловдивското учебно окръжие (1913);

[1] Документите след смъртта на фондообразувателя са свързани с литературната дейност на неговата дъщеря Златка Чолакова.

грамоти, връчени по повод 35-годишния му юбилей като учител и училищен инспектор (1928) от Канцеларията на цар Борис III, учители от първоначалните училища и Немското частно училище в София.

От дейността на Чолаков като редактор и издател са запазени корици на сп. „Детски свят“ (1930/1931), брой от ноем. 1937 г. на същото списание, в който се отбелязва смъртта му и календар за 1936 г.

Документални материали с общо съдържание във фонда са няколко пейзажи и битова рисунка (без автор и година).

Запазени са и документи от, до и за членовете от семейството на фондообразувателя:

1. Пенка Чолакова (съпруга). Документите с биографичен характер са некролог (1956) и схема на родословното дърво на нейното семейство, изготвено от Богдана Чолакова.

2. Златка Добрева Чолакова (дъщеря). Автобиографични документи е запазеното тефтерче за танци (1933) с имената на кавалерите и техните посвещения. Биографични данни за нея се съхраняват в биографичните бележки от Атанас Душков, посветени на 85-тай годишнина (1984), и некролог (1985).

Автори на малобройната кореспонденция (1933...1935) до Златка Чолакова са: Борис Комполинг, Анита и Тибериан Ротопопеску, В. Трайков, Богдана Чолакова и др., предимно с поздрави и по лични въпроси.

Литературната ѝ дейност е отразена в есе, посветено на природната красота на България (1928), и в подготвяните за издаване очерци (1985).

Дейността ѝ като преводач е представена с превода на „Историята на д-р Фауст“ от Александър Дейч (1927).

3. Богдана Добрева Чолакова-Нотова (дъщеря). От биографичните документи за нея са запазени: учебна тетрадка със стихчета (1917), диплома за завършен курс на основно обучение (1921) на Пета прогимназия в София (1921), академична справка от Софийския университет – Медицински факултет и легализиран превод на немски език (1927).

Кореспонденцията от нея е една пощенска картичка до неизвестен получател, във връзка с Конгрес на зъболекарите в София (1932).

Автори на писмата до Б. Чолакова-Нотова (1938) са: Радка и Милчо Милеви, Велко Нотов с поздравления и по лични въпроси.

Служебната ѝ дейност е отразена в заявление до Председателя на Софийската колегия на Българския зъболекарски съюз с молба да бъде приета за член на колегията (1931).

Снимките във фонда са значителен брой (около 500) и са разпределени в следните дялове:

1. Снимки на Добри Чолаков – съхранени са осем самостоятелни портрета на фондообразувателя от 30-те години на XX в. и осем групови портрета на Чолаков със семейството му и с колеги учители (1937).

2. Снимки на Пенка Чолакова – три самостоятелни портрета в напреднала възраст (недатирани) и четири групови портрета с дъщерите ѝ и с други лица.

3. Снимки на Златка Чолакова – около 35 самостоятелни портрета: в детска възраст, портрет на Ив. Мърквичка – Златка Чолакова е модел на „Света Злата" в храма „Св. Ал. Невски", в зряла възраст. Груповите портрети са със сестра ѝ Богдана, със съученички, в Радомир през 1923 г., с Анна Каменова, Мария Грубешлиева и Калина Малина през 1939 г., при пътуване в Индия през 1974 г. и др.

4. Снимки на Богдана Чолакова – около 14 самостоятелни портрета от 1910 г. до края на 30-те години на XX в.: детски снимки, като ученичка, на работното ѝ място в зъболекарски кабинет. Груповите портрети са 11 на брой и са на Б. Чолакова с нейни съученички от Втора Софийска девическа гимназия „Отец Паисий" (1926), от посещенията ѝ в Германия, Москва (1962) и др.

Във фонда има и седем албума със снимки от юбилейно честване на Златка Чолакова, от пребиваването ѝ в санаториум в Румъния през 1933 г., от семейния живот на Богдана Чолакова и Велко Нотов, както и пощенски картички с изгледи от Видин, Копривщица, Свищов, Бачковския манастир, Лондон, Талин, Прага, Хамбург и др.

Любомира Трашлиева

Ф. 873 – Свободна сигнатура

Ф. 874; 87 док.; 1904[1]...2005 г.; 1 инв. оп.; пост. 1999, 2005 г.

Д-Р ДИМИТЪР ДОШЕВ (ДИМИТЪР ДОШЕВ ВЕЛЕВ)

(Роден в 1923 г. – София; починал в 1983 г. – София)

Участник във Втората световна война (1944–1945). Лекар невролог, работил в с. Извор, Радомирско, София и Тунис.

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

Биографични данни за фондообразувателя се съдържат в училищни удостоверения (1930...1944), свидетелство от Българския младежки червен кръст (1940) и дипломи от военни школи (1943–1944). Сведения за материалното състояние на Дошев има в документ от Софийския народен съд (1957). Около петдесет фотографии (1911...1957) представят дядото на фондообразувателя Димитър Казаков (1911), баща му Дошо Велев във военна униформа, Д. Дошев в униформа на гимназист на лодка в езерото „Ариана" в Борисовата градина в столицата (1938), като участник във Втората световна война (1942), Д. Дошев сред студенти по медицина (1949), като лекар в с. Извор, Радомирско (1955), сем. Дошеви на вулкана Везувий в Италия (1965) и в Тунис (1965–1967), Лиляна Дошева пред вертолет с екип журналисти преди полет над София (1964), също с турския писател Назъм Хикмет. Във фонда присъства фотография на актьора Атанас Кирчев и други снимки.

Кореспонденцията до фондообразувателя се състои от пощенска картичка от Татяна (1943) и пощенски плик без автор, място и година.

Документалните материали от, до и за членове на семейството на фондообразувателя формират основната част от фонда.

1. Дошо Пешев Велев (баща). Документалните материали с биографични данни за него свидетелстват за светото кръщение на Велев в с. Ракита, Плевенско (1885), за ученето в родното му село и следването му в Юридическия факултет на Софийския университет в София; за неговата служба в артилерията (1912–

[1] Документите преди раждането и след смъртта на фондообразувателя се отнасят до членове на семейството му.

1913, 1915–1918), кончината му в София (1955) и др. Кореспонденцията от Велев се състои от поздравителна пощенска картичка до неизвестен адресат (1942).

Дейността на Велев като адвокат е отразена в свидетелства от Софийския окръжен съд и Софийския адвокатски съвет (1922).

2. Ирина Димитрова Пешева (майка). Пълномощно от нея за сват ѝ Георги Несторов Арсенов (1965) отразява материалното състояние на Пешева.

3. Димитър Казаков (дядо). Майсторско свидетелство от Българския еснафски съюз (1904) се отнася за трудовата дейност на Казаков като тенекиджия.

4. Ангелина Димитрова Казакова (леля). Дейността на Казакова като шивачка е документирана със свидетелство от Министерството на търговията, промишлеността и труда (1912). Кореспонденцията до нея се състои от пощенска картичка със снимка на Дошо Велев от фронта (б.г.).

5. Георги Несторов Арсенов (тъст). Изпълнителни листи, удостоверение, записи на заповеди (1933...1945) са във връзка с материалното положение на Арсенов.

6. Димитър Димитров Дошев (син). Биографични данни за Дошев-син има в спомен от Минка Павлова за неговото учение в Тунис, във Френската гимназия и Държавния библиотекарски институт в София, за неговия трудов път в Столична библиотека и в Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ (1991–2001), както и за кончината му (2001).

Любомир Георгиев

Ф. 875; 191 док.; 1919...1950; 1 инв. оп.; пост. 1949, 1950, 1999 г.

БЪЛГАРСКИ ПОЛИТИЧЕСКИ ПАРТИИ

Български земеделски народен съюз (БЗНС) – „Врабча 1“ (1926–1944). В края на 1926 г. се оформя крилото на БЗНС „Врабча 1“, начело с Димитър Гичев и Георги Йорданов. През 1931 г. се включва в коалицията „Народен блок“ и участва в неговото правителство (1931–1934). През 1936 г. участва в образуването на т.нар. „Петорка“, която се обявява за възстановяване на Търновската конституция. Участва в правителството на К. Муравиев (2–8 септ. 1944). След 9 септ. 1944 престава да съществува.

Българска комунистическа партия (БКП) (1891–1990). Създадена през 1891 г. като Българска социалдемократическа партия (БСДП). През отделните периоди от дейността си носи различни имена. На V конгрес на партията отново е върнато наименованието БКП, което остава до 1990 г.

Работнически печатарски съюз (РПС) (1907–1924). Изграден под ръководството на Българската работническа социалдемократическа партия (тесни социалисти) – БРСДП (т.с.) Съюзът влиза в състава на Общия работнически синдикален съюз. Проектоустав е публикуван през март 1907 г. За председател на централното настоятелство е избран Георги Димитров, който е редактор на в. „Печатар". През 1924 г. съюзът е разтурен.

Източници:

За фондообразувателя: ЕБ. Т. 1, с. 210, 522, 535–536; Наумов, Г. Селското движение в България 1929–1934 г. С., 1975, 239–279; документите от фонда.

Документите са разпределени по схемата, както следва:

1. Български земеделски народен съюз (БЗНС) „Врабча 1". Тетрадка със списък на членовете на съюза от 1929 г. по окръзи и околии, с техните адреси, професии и мястото, което заемат в съюза: членове на Върховния съюзен съвет (ВСС), председатели на околийски дружби, на земеделци депутати в XXII обикновено народно събрание.

2. Българска комунистическа партия (БКП). Документите (1949–1950) са списък на делегатите на V конгрес на БКП (1948) по околии; автобиографични справки, придружени с писмо от секретаря на съответния околийски комитет на БКП до Народната библиотека – София. Околийските комитети са подредени азбучно: Айтос, Берковица, Брезник, Бяла, Варна, Годеч, Девин, Добрич, Дряново, Ихтиман, Ловеч, Никопол, Нови пазар, Плевен, Пловдив, Свищов, Смолян, София, Стара Загора, Тетевен, Търговище и Ямбол. Тук могат да се намерят сведения за П. Вачков, А. Михайлов, Т. Тодоров, Д. Станев, Хр. Шейнов, Т. Черноколев и др.

3. Работнически печатарски съюз (РПС). В този дял са включени документи (1919...1946) от различен характер: две заявления за постъпване в РПС от Ив. Казаков и К. Тетевенски (1921); писма от Сливенски и Йотов до Бр. Илиев във връзка с издаването и разпространението на в. „Служащ" и 42 предизборни талона на стойност 500, 250, 60 и 20 лв. на Българската работническа партия.

Любомира Трашлиева

Ф. 876; 9 док.; 1901...2005 г.[1]; 1 инв. опис; пост. 2000 г.; бълг. и лат. ез.

ГЕОРГИ ЙОРДАНОВ СОКОЛОВ

(Роден в 1883 г. – Свищов; починал в 1974 г. – София)

Граждански и военен юрист. Завършва Първа мъжка гимназия в София (1901) и Юридическия факултет на Софийския университет (1905). До 1915 г. е съдия и заместник-окръжен прокурор във Врачанския окръжен съд. По време на Първата световна война е военен съдия-следовател в Ески Джумая, при Пловдивския и Варненския военнополеви съд. Главен секретар в Министерството на търговията, промишлеността и труда (1926–1930). Член-съдия и прокурор във Върховния административен съд (1938–1948).

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

От документалните материали с биографични данни за фондообразувателя във фонда се съхранява биография на Георги Соколов от сина му Йордан Соколов (2005). В нея има сведения за: семейна среда, учение, професионална юридическа кариера, трайните интереси на Г. Соколов към изобразителното изкуство и литературата.

От кореспонденцията до фондообразувателя са запазени осем писма на писателя Йордан Йовков (1901–1906 г.), които се отнасят за: планирано пътуване на Й. Йовков до София, усилията му да намери свободно учителско място в столицата, съдбата на техни общи познати, поздравления по различни поводи.

Любомира Трашлиева/ Милкана Бошнакова

---

[1] Документът от 2005 г. е биография на фондообразувателя от сина му Йордан Соколов.

Ф. 877; 459 док.; 1967...1990 г.; 1 инв. оп.; пост. 2005 г.

ИВАН ДАВИДКОВ
(ИВАН ДАВИДКОВ ИВАНОВ)

(Роден в 1926 г. – с. Живовци, Монтанско; починал в 1990 г. – София)

Поет, белетрист и преводач. Средното си образование завършва в Михайловград и Берковица (1941–1946); следва славянска филология в Софийския университет (1946–1951); последователно е редактор и главен редактор във в. „Септемврийче", радио София, сп. „Пламъче", сп. „Славейче" (1946–1968); от 1968 г. е главен редактор на издателство „Български писател"; автор на стихосбирките: „Знаме с петолъчка" (1949), „Светлина от скрежа" (1957), „Днепър под моя прозорец тече" (1960), „Радостта стои до всеки праг" (1962), „Крила и корени" (1964), „Тракийски могили" (1968), „Озарение" (1970), „Каменоломна" (1972), „Танц на кипариси" (1975), „Молитви за длетото и камъка" (1977) и др.; автор на романите: „Далечните бродове" (1967), „Къшей хляб за пътника" (1971), „Вечерен разговор с дъжда" (1973), „Бял кон до прозореца" (1975), „Сбогом Акрополис!" (1976), „Билет за Бретан" (1977); „Балада за самотните мореплаватели" (1978), „Рифовете на далечните звезди", „Зимните сънища на лъвовете", „Лодката на Харон"; Давидков е автор и на творби за деца и юноши – „Дружно напред", „Ден с чучулигови криле" (1967), „Мостове от облаци. Избрани стихотворения" (1969).

Източници:

За фондообразувателя: Давидков, Ив. Кафенето на клоуните. С., 1995.; ЕБ. Т. 2, с. 215; РПЛ. Т. 1, 300–301; документите от фонда.

Запазеният автобиографичен дневник на фондообразувателя (1989) съдържа данни за Пеньо Пенев, Михаил Берберов, Атанас Далчев, лични преживявания на Давидков, мисли за обществените промени от 10 ноем. 1989 г. и др.

Запазените литературни произведения на Давидков могат да се разделят по следния начин:

1. Поетически (1968...1984): ръкописи и машинописни варианти на стихосбирките „Мостовете на Сена", „Владетелят на нощните слънца", „Око на птица", „Озарение", „Мелодия за флейта", „Каменоломна", „Корида", „Молитви за длетото и камъка".

2. Белетристични: ръкописни и печатни варианти на повестта „Къшей хляб за пътника" (1971); романите „Вечерен разговор с дъжда" (1917–1972), „Бял кон до прозореца" (1973), „Сбогом Акрополис!" (1973–1974), „Билет за Бретан" (1975–1977), „Балада за самотните мореплаватели" (1978), „Рифовете на далечните звезди"

(1979), „Зимните сънища на лъвовете“ (1980–1981), „Лодката на Харон“ (1985–1986); есета, етюди, наблюдения: „Полетът на стрелата“ (1983–1984), „Нощно виолончело“ (1986), „Кафенето на клоуните“ (1989–1990).

Преводаческата му дейност най-вече от украински език е представена от преводи на стихотворенията (1980...1986): „Гласът на поета“ от Юксел Пазаркая, „Между яворите“ от Димитро Павличко, „Следа“ от Виталий Коротич, „Запряно (Блокирано) време“ от Иьоздемир Инджe, „В мен – като в лес“ от Иван Драч, „Ти казваш...“, „Ръж, морена и бор зелен“ – от Нил Гилевич, „Кирил и Методий“ – от Микола Сингаивский.

Събирателската дейност на Давидков се илюстрира с изрезки от вестниците: „Антени“, „Народна младеж“, „Труд“, „Поглед“, „Работническо дело“, „Отечествен фронт“ (1977...1980) с репортажи, посветени на морски пътешествия, доклад, бележки и рекламна брошура с технически данни на яхтата „Кор Каролн“, схема на лодка и сведения за яхт-клуб „Порт“ в гр. Варна.

Нора Кавалджиева

Ф. 878; 73 док.; 1846...1934[1] г.; 1 инв. оп.; пост. 2001 г.; бълг. и османотур. ез.

ВАСИЛ ПОПАТАНАСОВ

Търговец и общественик в гр. Тетевен през втората половина на XIX в.[2]

Източници:

За фондообразувателя: документите от фонда.

От документите, свързани с материалното състояние на фондообразувателя, са запазени: свидетелни писма, разписки, сметки (1859...1864) за покупка на ливада край с. Черни Вит, Тетевенско, за продажба и закупуване на други имоти и разходите, свързани с тях.

---

[1] Късните документи във фонда са свързани с членове на семейството.

[2] Засега липсват други биографични данни за фондообразувателя.

Дейността на фондообразувателя като търговец е документирана с търговски тефтери, свидетелни писма, бележки и сметки (1859...1875) за търговия със следните стоки: пантофи, кожи, цървули, кукуруз, жито, ориз, брашно, вино, ракия и др.; във връзка с взети назаем пари, както и с изплащане на бащини борчове. Запазено е и свидетелно писмо (1861) от Христо Вътов до Васил Попатанасов за доставка на дървен материал .

Във връзка с обществената дейност на фондообразувателя са запазени бележки и сметки (1873...1875), съдържащи данни за изплащане на данък от жителите на махала Мрамор в Тетевен, както и за раждането на следните деца: Никола Иванов Ненев, Мильо Маринов, Стоян Христов Цоков, Тончо Марков Стойчев.

Във фонда се пазят и документи от, до и за членове от семейството на фондообразувателя:

1. Поп Атанас (баща) – свидетелни писма (1853...1862), страници от бележник (1846...1849), съдържащи сведения за материалното му състояние: за взети назаем пари и за изплатен дълг. Част от писма (1855) документират дейността му като търговец. Те се отнасят до търговските дела на поп Атанас и са свързани с доставка на дървен материал.

2. Марин Попвасилев Попатанасов (син) – запазена е негова фотография (б.д.)

3. Лазар Маринов Василев (внук) – към биографичните материали се отнася студентската му книжка (1932) от Историко-филологическия факултет на Софийския университет.

4. Живка Петрова Витанова (съпруга на Лазар Маринов Василев) – запазени са документи с биографичен характер: свидетелства (1916, 1917, 1918), ученически книжки, квитанция (1920...1925), студентска книжка (1927) и нейна фотография (1928), които съдържат сведения за ученическия и студентския живот на Живка Витанова.

Към документалните материали от, до и за други лица се отнася едно свидетелно писмо (1852) от Нино Петков за продажбата на къщата му на Симеон Романов.

Ралица Цветкова

Ф. 879; 122 док.; 1904[1]...2002 г.; 1 инв. оп.; пост. 2002 г.; бълг., англ., исп. и фр. ез.

ИВАН ГЕОРГИЕВ ДРЕНИКОВ

(Роден в 1935 г. – София)

Политически емигрант, писател, публицист. Напуска България през 1963 г. Учи литература и психология в Сорбоната – Париж. От 1968 г. се установява в Каракас, Венецуела. В Националната библиотека основава Отдел за стари и редки книги, ръкописи и географски карти. През 1978 г. заедно със своя брат Кирил Дреников създават в Брюксел Институт и Център за балкански изследвания, в които се събират и съхраняват документи, свързани с българската и балканската история и култура. След смъртта на брат си, през 1986 г. Иван Дреников предава документалната сбирка, събрана от дейността на двете институции, на Института Хувър, САЩ. След 10 ноем. 1989 г. развива активна дарителска дейност в България. През 2001 г. е награден с орден „Стара планина" – I степен и паметен медал „Иван Вазов" от Държавната агенция за българите в чужбина към Министерския съвет за „...изключителни заслуги за разпространение и популяризиране на българската култура в чужбина". Автор на книгите „Безмоторното летене в България до 1944 г." (С., 2003) и „Един живот за България" (С., 2003).

Източници:

За фондообразувателя и за фонда: Николова, С., Българин събра 40 000 книги в Каракас. Иван Дреников дари на Националната библиотека единствената статуетка на левитиращ йога. – Стандарт, № 3172, 28 окт. 2001, с. 14; Дреников, И. Нашата армия трябва никога да не забравя славното си минало. Иван Дреников е известен дарител на най-важните културни институции в България. (Разговора води Михаил Григоров). – Бълг. армия, № 15247, 18 дек. 2001, с. 5.; Димова, М. Нострадамус в НБКМ. – Библиотека, 2001, № 5, 55-57.

Биографични данни за Ив. Дреников се съдържат в кратки биографични бележки, съставени от неизвестен автор (б.д.).

Към кореспонденцията до фондообразувателя се отнасят поздравителни писма и илюстровани картички от проф. Огнян Герджиков, д-р Желю Желев, Иван Костов, Петър Стоянов (1996...2002). Най-многобройни са писмата на Симеон Сакскобургготски (1984...2002). Темите, които са отразени в тях са: състоянието на българската емиграция през тези години, вътрешнополитическото по-

[1] Документът от 1904 г. представлява възпоменателен лист за другарска вечер на кавалерите на Ордена за храброст с автографи, включително и този на княз Фердинанд.

ложение на България, предаване на документалната сбирка, събрана от Кирил и Иван Дреникови на института „Хувър“ към Станфордския университет в САЩ. (1986).

Дейността на фондообразувателя като експерт на редки книги и хималайско и индийско изкуство е представена в „Ръководство за определяне на ценността на документи, графики и аудио-визуални материали“, издание на Националната библиотека на Венецуела. (б.г.)

Обществено-политическата му дейност като лектор и автор на статии, посветени на България се документира с ксерокопия на материали във венецуелския вестник „La Religion“ (2002); участието му във вечер, посветена на българската култура, организирана от Университета в Каракас (2002) и цветно ксерокопие на снимка от награждаването на фондообразувателят с орден „Стара планина“ – I степен за „изключителни заслуги за разпространяването и популяризирането на българската култура“ (2001).

Участието на Дреников в съюзи и организации е засвидетелствано с членска карта за действителен член на Българската лига за правата на човека (б.д.) и делегатска карта от участието му в 13-та годишна конференция на Световната антикомунистическа лига, проведена в Женева (1980).

Паспорт от участието на Ив. Дреников в Общобългарския събор „Рожен 2000“ под егидата на Президента на Република България Петър Стоянов свидетелства за обществено-политическата му ангажираност.

От дарителската дейност на фондообразувателя са следните документи: писмо до Лазар Копринаров, придружено със списък на даренията, които иска да направи на Народната библиотека в София при предстоящото си посещение; възпоменателен лист за другарска вечеря на кавалерите на Ордена за храброст (1904) с автографи, включително и този на княз Фердинанд; меню за вечеря в Царския дворец (1919), новогодишна честитка за 1932 г., поздравителна картичка, подписани от цар Борис III и снимка на статуетка от XII в.

Запазени са и документални материали от, до и за членове на семейството на фондообразувателя:

1. Георги Дреников (баща).

Автобиографични данни се съдържат в бележки за дейността му като летец в българската армия (1926–1944 г.).

От документите с биографичен характер са съхранени биографични бележки от неустановен автор. Запазен е препис на пи-

мо (1967) от Георги Дреников до неизвестен получател, което има личен характер.

Дейността му като текстописец е отразена в запазения ръкопис „Химна на летеца".

2. Кирил Дреников (брат).

От биографичните материали са запазени, легализирани на френски език: кръщелно свидетелство (1956), издадено от католическата енория „Св. Йосиф" в София, и зрелостно свидетелство от Френския колеж в София (1956), диплом от Факултета по право и икономически науки на Парижкия университет, със защитена теза „България в международните отношения между двете световни войни" и присъждане на степен „доктор" (1959); диплом за успешно издържани изпити в Института за висши международни науки в Париж (1961); паспорти и кратък биографичен очерк от неустановен автор.

Библиографски характер носи „Опис на документите на Кирил Дреников в Института Хувър" от Наташа Порфиренко (2002).

Публицистичната дейност на Кирил Дреников е осветлена с копие на статия, посветена на вътрешнополитическия живот и международното положение на България след 9 септ. 1944 г. Обществено-политическата му дейност като член на различни съюзи и организации е представена чрез негови визитни картички в качеството му на: съветник на Негово величество царя на българите и канцлер на ордените; специален представител и постоянен делегат на Антикомунистически блок на нациите (ABN) в Световната противокомунистическа лига (WACL); председател на Комитета за международни връзки на ABN; бланки на: Българската лига за правата на човека, член на Международната федерация на правата на човека; на Института за балкански изследвания – Брюксел; Център за изследвания и балканска документация – Брюксел; на Световната противокомунистическа лига (WACL) – Филипините; на Българското освободително движение – Задгранично представителство.

Запазени са и документи от, до и за други лица – снимки и илюстровани картички на Симеон II и членове на семейството му (1965...2000), както и две негови обръщения към българския народ от 1995 и 1999 г.

Любомира Трашлиева

Ф. 880; 25 док.; 1868[1]...1939 г.; 1 инв. оп.; пост. 2002 г.; бълг. и тур. ез.

ТОДОР ВЕЛКОВ ГАНЧЕВ

(Роден в 1866 г. – с. Смолско, Софийско; починал след 1941 г.[2])

Учител и обществен деец. Завършва началното си образование в родното си село. Посещава двумесечен педагогически курс в София (1881). Две години учителства в с. Смолско и с. Караполци. Завършва Педагогическото училище в Кюстендил (1886–1888) и Педагогическия курс на Висшето училище – София (1888–1891). Учителства в Силистренското педагогическо училище (1891/1892), Варненската девическа гимназия (1892–1900), Директор на I Софийска девическа прогимназия (1909–1916), член на учебния комитет при Министерството на Народното просвещение (1916–1920), директор и учител в VIII основно училище „Т. Минков" (1920–1922), учител в VII основно училище (1922–1923), директор на българското училище в Букурещ, Румъния.

Източници:

За фондообразувателя и фонда: Манчев, П. Из миналото на Смолско. Документи, предания, спомени. Кн.1. С., 2001, с. 192.

Публикации на документи: Манчев, П. Из миналото на Смолско. Документи, предания, спомени. Кн.1. С., 2001, с. 175, 188, 196–200, 256–258.

От автобиографичните материали са съхранени „Автобиография на Тодор Велков Ганчев. Спомени из моя живот" със сведения за: дата и място на раждане, родители, образование и учителския му стаж до пенсионирането през 1931 г., „Бележки за извънучилищната дейност на Т. Ганчев" – списък на написани и преведени статии, на рецензии на учебници по поръчка на Министерство на просвещението, публични сказки и реферати, участие в комисии, „Бележки за службата ми" – с учителските места, заемани от фондообразувателя до 1903 г. Сред документите с биографични данни за Т. Ганчев е запазено учебно помагало от ученическите му години „Начални книжки за децата от Първоначалните ни народни училища. Кн. II. Първа отделка. Начален прочит от Ив. Н. Момчилов" (1870).

Дейността му като писар е отразена със свидетелство (1886) за изпълняваната длъжност в Самоковско околийско управление.

Във връзка с дейността му като учител и директор

---

[1] Документът с най-стара дата във фонда е за отдаване под наем на земя.

[2] Засега не са открити точната дата и мястото на смъртта на фондообразувателя.

на училища във Варна, София и Букурещ и член на учебния комитет при Министерство на Народното просвещение са: свидетелства, служебен списък, лична пенсионна карта, служебен лист, служебна книжка, сведения за службата, удостоверение (1881...1929). Те дават информация за място и дата на раждане, получено образование и учителстването на Т. Ганчев в селата Смолско, Богданлия и Караполци, Софийско, Силистра, Варна, София и Букурещ, Румъния. В тях се съдържат данни още за семейното положение на фондообразоувателя, размер на получавана заплата, допълнителни възнаграждения, направените му процентови удръжки за пенсия, получени награди и др.

Изследователската дейност на Т. Ганчев, свързана с историята на родното му село, е осветлена от запазената в архива Кондика на църквата „Въведение Пресветая Богородица" – с. Смолско, Софийско, водена от поп Георги Евтимов. Кондиката е започната през 1877 г. и обхваща периода от 1859 до 1914 г. В нея има данни за съграждането на църквата през 1859 г. от майсторите Ганчо Трифон, Петар Кръжил, Генко, Стоян и Никола Н. Перушинкови и др., всичките от с. Смолско; освещаването ѝ (1860) от Негово преосвещенство Ловчанския митрополит Иларион, ръкополагането на Петър поп Ненчов и на поп Георги Евтимов (1866). Съдържа информация за довършителните работи около църквата: изписване на икони, направа на царските двери, достройване на оградата, закупуването на църковни книги, извършени с помощта на жителите на с. Смолско (1866... 1905). Между дарителите личат имената на Георги Сирака, Петко и Мито Ненови, Дончо и Лулчо Борови, братя Перушинкови, Иван Буров, Стоян Пенов, Петър Руков. Със сведения за подновяването на старото училище през 1873 г. от Т. Ангелов и Ив. п. Недялков от Пирдоп. Отбелязват се и събития, свързани с: провъзгласяване на независима Българска екзархия и идването на българския владика Дионисий Ловчански в с. Смолско (1875); Априлското въстание (1876), при което са изгорени 70 къщи в селото; идването на руските войски и отслужване на Рождество Христово от руски свещенник (1877). Споменават се и природни катаклизми: падане на голяма градушка (1901), земетресение (1903), суша (1904).

Друг архивен извор, съхранен от Т. Ганчев и свързан с историята на с. Смолско, е документ за временно ползване на държавна земя от Стоян, син на Велко, в местността Габър (1868).

Като автор на краеведски изследвания във фонда е запазен ръкописът на фондообразувателя „История на с. Смолско".

От обществената му дейност е запазена реч (1939), произнесена от Т. Ганчев като председател на дружеството „Роден край" в София при молебен в памет на загиналите по време на войните (1912–1918) жители на с. Смолско.

Любомира Трашлиева

Ф. 881; 1520 док.; 1957...2002 г.; 1 инв. оп.; пост. 2002 г.; бълг., банатски бълг., итал., лат., нем., рум., сръб. и унг. ез.

ПОЛКОВНИК МИХАИЛ СТЕФАНОВ ШИПКОВ

(Роден в 1919 г. – с. Асеново, Плевенско; починал в 1996 г. – София)

Изследовател на историята на българите католици. Военен деец (след 1944), офицер от Военновъздушните сили (ВВС). Завършва Свищовската гимназия (1938). Курсант в Авиаторското училище в Казанлък (1940). След 9 септ. 1944 г. завършва Висше военно образование по програмата на Историко-филологическия факултет в Софийския университет. Основател и председател на Дружеството на банатските българи в България (1966–1996). Член на Съюза на научните работници в България, секция „История" (след 1973) и на Международната асоциация на българите (МАБ) (след 1991). Кандидат-член на Съюза на независимите писатели в България (след 1994).

Източници:

За фондообразувателя: Бунев, А. Две години от смъртта на Михаил Стефанов Шипков. – Фалмис. Бюлетин за банатските българи. 1998, № 6, с. 4; Георгиев, Л. Свидетелства за банатските българи от фонда на полк. Михаил Шипков. – Родолюбец. Алманах. 2004, № 6, 209–212.

От биографичните материали са запазени грамота, некролози, биографични текстове (1996...2002). Те съдържат сведения за: месторождението и смъртта на фондообразувателя, ученето, политическата му дейност, службата в армията, работата му начело на Дружеството на банатските българи, членството му в Съюза на учените в България и в Съюза на българските писатели, неговите изследвания върху историята на българите католици, богатата му лична библиотека.

Към библиографичните материали (1995, б.д.) се отнасят списъци на публикации на фондообразувателя, на книги от библиотеката на Шипков и на друга литература, свързана с павликянството, католицизма, Чипровското въстание и банатските българи.

Във фонда са запазени около 160 фотографии (1931... след 1993) на фондообразувателя като ученик, летец, полковник, сред селяни, свещеници и др. Сред тях са снимки на различни банатски българи, техните селища, църкви, народни носии и исторически паметници. Запазени са две писма (1971) от фондообразувателя до Петър Стоянов Попов и Илия Попов, които засягат разпространението на чипровските фамилии в страната.

Авторите на кореспонденцията до Шипков са: Градски комитет на Българската комунистическа партия в гр. Чипровци, Монтанско, Градски общински народен съвет, Чипровци, Александър Григоров, Алберто Дуньов, Джузепе Дуньов, инж. Перку (Петру) Дупца, Кочу и Анка Чоканов, Панайот Д. Маждраков, Никола Наков, Окръжен комитет на БКП и Окръжен народен съвет, гр. Монтана, Институт за история при БАН, Илия Попов, Петър Стоянов Попов, Александър Телбиз, подполковник д-р Миклош Хорват, Искра Луканова. В техните писма се съдържат данни за: гербовете на градовете Винга и Чипровци, живота на полковник д-р Стефан Дуньов (1816–1889), честванията на Чипровското въстание в гр. Чипровци (1968, 1978), изграждане на паметник на Петър Парчевич (1975) и др., историята на банатските българи.

Основната група документи е свързана с дейността на фондообразувателя като изследовател на българите католици. Във фонда се съхраняват многобройни статии от Шипков, част от тях публикувани (1968...1996): „Алвинцката история на България“ (1979), „Банат“ (1994), „Банатските българи“, „Банатските българи от с. Асеново – Плевенско“, „Банатските българи днес“ (1971), „Българското участие в битката при Никопол“, „Взаимното влияние на българската и румънската култури във Влашко и Банат“ (1995), „Героичен български потомък“ (1964–1965), „Голям принос в българската диалектология“, „Дзонаринът“ (1988), „Един от най-младите опълченци“ (1995), „Из историята на банатските българи“, „История на България, написана по повод чипровчаните в гр. Алвинц, Трансилвания, 1761 г.“ (1979), „Кръстю Пейкич“ (1968), „Културно-просветното дело на банатските българи XVIII и XIX в.“ (1994), „A magyar proletariatus oldalan“ (1976), „Народното творчество на българите от Банат“ (1990), „Павликянството в България“, „Предани патриоти и интернационалисти“ (1968), „Петър Парчевич – живот и дейност“, „Потомците на чипровските въстаници“ (1968), „Съдбата на бежанците“ (1988), „Съдбата на чипровчаните след въстанието. Български паметник на културата в Сентендре“ (1988), „Участие на банатските българи в революционните борби на други народи“, „Банатски българи – участници в Октомврийската революция и Унгарската пролетарска революция“, „Участие на копиловчани в Чипровското въстание от 1688“ (1996), „Формиране на българското население в Банат“ (1993), „Чипровското въстание от 1688“, „Чипровци във възход“ (ок. 1970) и др. Авторът е печатал преди всичко в научни сборници, в списанията „Военноисторически сборник“ и „Младеж“, във вестниците „Чипровец“, „Работническо дело“ и „Дума“.

Дейността на Шипков като председател на Дружеството на банатските българи в България е

документирано от план, обяви, бланка, устав, покана, програми, доклади и др. Те се отнасят за създаването на дружеството (1966), неговите цели и задачи, честване на 300-годишнината от Чипровското въстание (1988) и 250 години от първото българско училище в Бешенов (1995), спечелено дело от Дружеството на банатските българи (1996).

Във връзка с дейността на Шипков като член на Съюза на научните работници в България – секция „История“ (след 1973) са запазени препоръки и молба. Подобни по вид документи разкриват дейността на Шипков като кандидат-член на Съюза на независимите писатели в България (1994). Значително количество свидетелства представят фондообразувателя като събирател на документи и проучвания за банатските българи. Тук са намерили място фолклорни материали като: ръкописен сборник от Екатерина Ферменджин от с. Винга: „Из народното творчество на банатските българи...“ (1964), както и машинописни и ръкописни записи на исторически разкази и песни, сватбарски песни, списък на песни и танци от Антон Косилков „Винганска сватба“ (1972), песни „за веселие“, „шеговити“ песни, „седенкарски“ песни, любовни песни, войнишки и други песни, приказки, поговорки, клетви и детски игри. Запазени са писма, стихове, биографични статии, родословно дърво, биографични статии и др., свързани с видни българи католици: за поета Матей Банчов (1987), за юриста и революционер полковник д-р Стефан Дуньов (оригинали, фотокопия, преводи, 1848...1985), поета Перку Дупца (1993–1994), знатния род Качамагови (снимка на надгробен надпис и статия, 1749, 1988), учителя Иван Косилков (1940), поета и юриста Антон Лебанов (1939... 1987), историка и юриста Карол Телбизов (1977, 1982), както и за историка францисканец Евсебий Ферменджин – страници от негова монография и статии (1887...1985).

Във фонда присъстват още разнообразни списъци и изследвания, оригинали и копия (1889...1993). Те се отнасят за историята на селища на българи католици като: с. Асеново (Плевенско), с. Бърдарски геран (Монтанско), с. Винга (Банат, Румъния), с. Ореш (Никополско), гр. Сентендре (Унгария), гр. Чипровци (Монтанско) и др.

Доклади, списъци, квитанции, планове, рапорти за дейност, таблици и лични карти, написани предимно на румънски език, подробно разкриват дейността и ръководството на Демократичния комитет на българите в Румъния в периода 1948–1954 г. Многобройните свидетелства (254 на брой) отразяват училищното дело, политическото, културното и стопанското развитие в селищата на банатските българи в Румъния.

Във фонда на Шипков са събрани вестници и изрезки

от вестници на банатските българи: в. „Balgarsci denevnic (Kalindar) za 1878 gudina sled rudenjitu na guspudina Isukrasta za balgarete u Pladnemadzarsku. Ureden i izdadin ud Leopold Kossilkov u Vinga." (Timisvar, 1878, 1887); в. „Българска зорница", издание на комитета „Братство" на българите в Румъния (1996); сп. „Majcinija jazic. Spisanja za vazdiganjetu na verata, dusata, jazika i kulturata na palcenina (Arad, 1994–1995) и др. Дейността на Шипков като събирател на книги за банатските българи е причина в неговия фонд да има книги като: Дуйчев, Ив. Чипровец и въстанието през 1688 г. (С., 1938); Милетич, Л. Заселението на католишките българи в Седмиградско и Банат (Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, кн. 14, 1897); Цонев, Б. Един павликянски ръкопис от втората половина на XVIII в. С., 1929 и др. Особена ценност представляват редките книги на банатски български език, сред които: 200 gudini u Banata (1738-1938). Zivota i obicaja na banatscite balgare (Timisoara, 1938); Castiov, M. Palcenete Pavlikenii (595–1995). Istoricni dati i zabelezvani ud zivota na palcenete, u vreme na vise ud hiljada gudini (Timisoara, 1995); Fischer, L., I. Vadasz, St. Szabados. Duhovna rana ali mulitvdna i pismena kniga za katolicanscija narud (Timisvar, 1898); Kossilkov, L, J. Rill. Pucelniza za balgarscite narudni skuli u Madzarskata Darzavina (Timisvar, 1889); Rankov, P. Vinga 1741–1991 (Arad, 1991) и др.

Съхранени са два архивни материала с общо съдържание: вестник „Балканите днес" (1995) и статията „Леонардовата катедрала".

Запазен е един документ за член от семейството на фондообразувателя – покана до г. Шипка (бащa) като „бивш кмет на с. Асеново" да вземе участие в честване по случай 250-годишнината от Чипровското въстание (1938).

Любомир Георгиев

СПИСЪК НА ПРИЕТИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

авг. – август
а. е. – архивна единица
акад. – академик
алб. ез. – албански език
англ. ез. – английски език
апр. – април
араб. ез. – арабски език
арм. ез. – арменски език
арх. – архитект
архим. – архимандрит
АССР – Арменска съветска социалистическа република
ABN – Антикомунистически блок на нациите
б. а. – без автор
БАН – Българска академия на науките
б. г. – без година
б. д. – без дата
БДЖ – Български държавни железници
БЗНС – Български земеделски народен съюз
БИА – Български исторически архив
БКП – Българска комунистическа партия
б. м. – без място
БМОРК – Български македоно-одрински революционни комитети
БНБ – Българска народна банка
БНД – Българско национално движение
БНФ – Български национален фронт
БО – Българска общност/ Българско огнище
бр. – брой
БРСДП – Българска работническа социалдемократическа партия
БРСДП (о) – Българска работническа социалдемократическа партия (обединена)
БРСДП (т. с.) – Българска работническа социалдемократическа партия (тесни социалисти)
БРЦК – Български революционен централен комитет
БСДС – Български социалдемократически съюз
БСЦ – Български свободен център
бълг. – български
бълг. ез. – български език
в. – век
в. – вестник
ВАК – Висша атестационна комисия
ВВС – Военновъздушни сили
вер. – вероятно
вж – виж
ВИС/ Висб. – Военноисторически сборник
ВКП (б) – Всесъюзна комунистическа партия (болшевики)
ВМОК – Върховен македоно-одрински комитет
ВМОРО – Вътрешна македоно-одринска революционна организация
ВМРО – Вътрешна македонска революционна организация
вр. – връх
ВСС – Върховен съюзен съвет
г. – година
г. – господин
ген. – генерал
ген.-лейт. – генерал-лейтенант
год. – годишнина
гр. – град
гр. – гроша

гр. ез. – гръцки език
дек. – декември
дешифр. – дешифриран, -а, -о
дн. – днес
док. – документ
доц. – доцент
д-р – доктор
др. – други
ДА – Държавен архив
ДСГОП – Дирекция за стопански грижи и обществена предвидливост
ж.п. – железопътен
ЗП – Задгранично представителство
Изв. – Известия
Изв. на НБКМ (Изв. на Нар. библ.) – Известия на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий"
ИДА (Изв. на ДА) – Известия на държавните архиви
ИК – Изпълнителен комитет
ил. – илюстрация, -и
ИМЭЛ – Институт Маркс-Енгелс-Ленин в Москва
инв. оп. – инвентарен опис
исп. ез. – испански език
истор.-геогр. – историко-географски
Истор. преглед – Исторически преглед
ит.ез. – италиански език
йером. – йеромонах
кап. – капитан
КБЕ – Кратка българска енциклопедия
кн. – книга
кол. – колекция
л. – лист
лат. ез. – латински език
м. – месец
М. – Москва
МАБ – Международна асоциация на българите
МВР – Министерство на вътрешните работи
митр. – митрополит
мн. др. – много други
МНП – Министерство на народното просвещение
МПО – Македонска патриотична организация
МС – Министерски съвет
НА-БАН – Научен архив на Българската академия на науките
НБКМ – Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий"
НБКМ-БИА – Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий" – Български исторически архив
Н. В. – Негово Величество
НДЗПЧ – Независимо дружество за защита на правата на човека
неизв. – неизвестен
нем. ез. – немски език
ноем. – ноември
НРБ – Народна република България
о. – остров
о. з. – офицер от запаса
ок. – около
ОК – Окръжен комитет
окт. – октомври
ОН – Общество на народите
ОНС – Обикновено народно събрание
османотур. ез. – османотурски език
ОФ – Отечествен фронт
п. – поп
п. д. – пенсионно дело
ПЕН (клуб) – Клуб на писатели, есеисти, новелисти
пл. – планина
пол. ез. – полски език
полк. – полковник
пост. – постъпил
пр. – прочие
проф. – професор
проф. д.б.н. – професор, доктор на биологическите науки
псевд. – псевдоним
ПУ – Пловдивски университет
публ. – публикуван
р. – река

ред. – редактори
РПС – Работнически печатарски съюз
рум. ез. – румънски език
рус. ез. – руски език
с. – село
с. – страница
С. – София
САБ – Съюз на архитектите в България
САЩ – Съединени американски щати
сб. – сборник
СБЖ – Съюз на българските журналисти
СБП – Съюз на българските писатели
СГОДА – Софийски градски и окръжен държавен архив
св. – свети
свещ. – свещеник
СДС – Съюз на демократичните сили
сем. – семейство
септ. – септември
сл. – следва
слав. – славянски
слов. ез. – словенски език
сп. – списание
СПЕН – Събрание на поробените европейски народи
ср. ез. – сръбски език
СССР – Съюз на съветските социалистически републики
ст. – степен
СУ – Софийски университет
състав. – съставители
т. – том
т. е. – тоест
ТКЗС – Трудово-кооперативно земеделско стопанство
ТМОРО – Тайна македоно-одринска революционна организация
тур. ез. – турски език
украин. ез. – украински език
ул. – улица
унг. ез. – унгарски език
ф. – фонд
февр. – февруари
фр. ез. – френски език
х. – хаджи
ЦВА- Централен военен архив
ЦДА – Централен държавен архив
ЦДИА – Централен държавен исторически архив
ЦДТА – Централен държавен технически архив
ЦК – Централен комитет
ЦМОРК – Централен македоно-одрински революционен комитет
ЦПА – Централен партиен архив (при ЦК на БКП)
чеш. ез. – чешки език
ШЗО – Школа за запасни офицери
шифр. – шифрован
ян. – януари
USD – щатски долар
WACL – Световна противокомунистическа лига

СПИСЪК НА СЪКРАТЕНИТЕ ЗАГЛАВИЯ НА ПО-ЧЕСТО ЦИТИРАНИТЕ БИБЛИОГРАФСКИ ИЗТОЧНИЦИ

БВИ. Е. = **Българската** възрожденска интелигенция. Учители, свещеници, монаси, висши духовници, художници, лекари, аптекари, писатели, издатели, книжари, търговци, военни... Енциклопедия. Състав. Н. Генчев, Кр. Даскалова, С., 1988.

ЕБ. Т. 1–6. = **Енциклопедия** България. Гл. Ред. Владимир Георгиев. Т. 1–6. С., 1978–1988.
Т. 1. А–В. С., 1978.
Т. 2. Г–З. С., 1981.
Т. 3. И–Л. С., 1982.
Т. 4. М–О. С., 1986.
Т. 5. П–Р. С., 1986.
Т. 6. С–Ти. С., 1988.
Т. 7. Тл–Я. С., 1996.

ЕПК. Т. 1–2. = **Енциклопедия** Пирински край. В 2 тома. Глав. ред. Христо Христов, Добрин Мичев. Благоевград, 1995–1999.
Т. 1. А – М. Благоевград, 1995.
Т. 2. Н – Я. Благоевград, 1999.

ЕРК = **Енциклопедичен** речник Кюстендил. А–Я. Гл. ред. Асен Василев, Ефрем Каранфилов. С., 1988.

Иванчев, Д. БПП. Т. 1–3. = **Иванчев,** Димитър П. Български периодичен печат. 1844–1944. Състав... Обща ред. Т. Боров. [и др.]. Т. 1–3. С., 1962–1969.
Т. 1. А–М. С., 1962.
Т. 2. Н–Я. С., 1966.
Т. 3. С., 1969.

Пандев, К. НДМО = **Пандев,** Константин. Националноосвободителното движение в Македония и Одринско 1878–1903. С., 1979.

РБЛ. Т. 1–3. = **Речник** на българската литература. В 3 тома. Гл. ред. Георги Цанев. С., 1976–1982.
Т. 1. А–Д. С., 1976.
Т. 2. Е–О. С., 1977.
Т. 3. П–Я. С., 1982.

Силянов, Хр. ОБМ. Т. 1–2. = **Силянов,** Христо. Освободителните борби на Македония. В 2 тома. [С предг. от Любомир Панайотов]. Фототипно издание. С., 1983.

Стоянов, М. БВК. Т. 1–2. = **Стоянов,** Маньо. Българска възрожденска книжнина. Аналитичен репертоар на българските книги и периодични издания. 1806–1878. Състав... Под ред. на Александър К. Бурмов.
Т. 1–2. С., 1957–1959.
Т. 1. С., 1957.
Т. 2. С., 1959.

СПИСЪК НА ФОНДОВЕТЕ (КН. IX)

(Подредени азбучно)

1. Атанасов, Славчо Милощев	Ф. № 858
2. Багряна, Елисавета	Ф. № 859
3. Бадев, Спиридон (Спиро) Георев	Ф. № 815
4. Беке, Йозеф	Ф. № 842
5. Блъсков, Илия Рашков (Райков)	Ф. № 10, оп. 2
6. Божиков Билюкбашиев, Димитър	Ф. № 826
7. Бобчев, Сава Николов	Ф. № 816
8. Брадистилов, ген.-лейт. Стою Петков	Ф. № 871
9. Буюклийски, Кирил Ценов	Ф. № 866
10. Българска търговска банка – Русе	Ф. № 832
11. Български политически партии	Ф. № 875
12. Василев Матеев, Владимир	Ф. № 861
13. Възвъзова-Каратеодорова, Кирила Николова	Ф. № 854
14. Вътрешна македоно-одринска революционна организация (ВМОРО)	Ф. № 840
15. Вътрешна македонска революционна организация (ВМРО)	Ф. № 841
16. Ганчев, Тодор Велков	Ф. № 880
17. Гачев, Димитър Иванов	Ф. № 825
18. Гевезов, Никола Вълов	Ф. № 847
19. Генчев, Минчо	Ф. № 856
20. Герасимов, Никола Николов	Ф. № 855
21. Геров, Найден Добревич-Мушек	Ф. № 22, оп. 2
22. Давидков Иванов, Иван	Ф. № 877
23. Джиков, Александър Иванов	Ф. № 852
24. Димитров, Йордан	Ф. № 844
25. Димитров, Петър	Ф. № 845
26. Делчев, Гоце (Георги) Николов	Ф. № 835
27. Дечев, Никола	Ф. № 805
28. Дошев, Димитър	Ф. № 874
29. Дреников, Иван	Ф. № 879
30. Караджов, Филип Лазаров	Ф. № 820
31. Караманджуков, Христо Иванов	Ф. № 284, оп. 2 и 3
32. Карастоянов, Димитър Николов	Ф. № 864
33. Кацаров, свещ. Илия	Ф. № 804
34. Кляшев, Пандо (Панталей) Янакиев (Янаков, Наков)	Ф. № 838
35. Кодов, проф. Христо Николов	Ф. № 850
36. Константинов, Никола Прокопиев	Ф. № 824
37. Комсиев, Никола Христов	Ф. № 822
38. Костов Панайотов, Анастас	Ф. № 828
39. Котабанов, Георги Иванов	Ф. № 803
40. Кръстева, Лалка Найденова	Ф. № 868

41. Кулин, Иван Ангелов	Ф. № 823
42. Лазаров, ген. Велизар Манолов	Ф. № 869
43. Ламар (Лалю Маринов Пончев)	Ф. № 860
44. Малешевски (Чапкънов), Никола С.	Ф. № 837
45. Марчев, Андрей	Ф. № 811
46. Мехмед Кесим Заде (Кесим Заде Ефенди, Мехмед Рющди Кесим Заде)	Ф. № 833
47. Миладинова-Алексиева, Царевна	Ф. № 843
48. Милев, Гео (Георги Милев Касабов)	Ф. № 26, оп. 2 и 3
49. Мончев, Борис Павлов	Ф. № 848
50. Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий"	Ф. № 35, оп. 2
51. Наумов, Атанас	Ф. № 819
52. Нушев, Григор Нушев	Ф. № 810
53. Павлов (Стефанов) Миовски (Миовцки), Лазар	Ф. № 839
54. Панайотов, д-р Панайот Стоянов	Ф. № 870
55. Петров, Атанас Киров	Ф. № 801
56. Петров Николов, Гьорче (Георги)	Ф. № 836
57. Петров, Никола	Ф. № 817
58. Петров, Саулаки (Савулаки)	Ф. № 834
59. Попвасилев, Марин	Ф. № 878
60. Попгеоргиев Пондев, Йордан	Ф. № 853
61. Поппетров Попдимитров, Сребрен	Ф. № 808
62. Проданов, Димитър Тодоров	Ф. № 814
63. Радославов, д-р Васил Христов	Ф. № 263, оп. 2
64. Райнов, Божил	Ф. № 806
65. Сакъзов, Янко Иванов	Ф. № 807
66. Сарафов, Борис Петров	Ф. № 821
67. Сачев, Георги Константинов	Ф. № 865
68. Сестримски, Иван Димитров	Ф. № 863
69. Скопаков, Климент Михайлов	Ф. № 809
70. Слюсаров, Алексей Андреев	Ф. № 857
71. Станчев, д-р Димитър Янев	Ф. № 13, оп. 2
72. Стоянов Манев, д-р Маньо	Ф. № 829
73. Танев, Никола Димитров	Ф. № 862
74. Теодоров Хадживанов, Паскал	Ф. № 851
75. Терзиев, Кирил Иванов	Ф. № 867
76. Тодоров, Димитър Петров	Ф. № 818
77. Томов Коцев, Константин	Ф. № 812
78. Ученическо дружество „Познай себе си" към Петропавловската духовна семинария – Лясковец	Ф. № 831
79. Ушева, Мария Димитрова	Ф. № 846
80. Хаджиданиилови, хаджи Димитър и хаджи Христо	Ф. № 802
81. Хаджийски, Мишо (Михайл) Пантелеев (Панталеев)	Ф. № 813
82. Чолаков, Добри Иванов	Ф. № 872
83. Шишков, Михаил Стефанов	Ф. № 881
84. Шишманов, д-р Христо Петров	Ф. № 207, оп. 2
85. Юнион клуб	Ф. № 830
86. Яворов, Пейо Крачолов	Ф. 229, оп. 2 и 3

СПИСЪК НА ФОНДОВЕТЕ (I-IX КН.)

(Подредени азбучно)

	Ф. №	Кн.	с.
Абаджиев, Велко Г.	732	VIII	212
Абаджиев, Нестор К.	396	VII	43
Абаджийски еснаф – Ески Джумая	440	VII	79
Аврамов, Константин Габриелов	212	IV	102
Аврамови, братя Георги и Кънчо	623	VIII	64
Агушеви (Агуш ага, Мохамед (Мехмед) Агушев, Хюсеин ага Агушев, Ариф Агушев, Салих Агушев, Рашид Агушев, Тахир Агушев, Хюсеин х. Пашидов Агушев, Арих Салихов Агушев, Емин Мохамедов Агушев, Ахмед Махмудов Агушев)	629	VIII	88
Адженов, Иван Попалексов	235	IV	187
Александров Попорушев, Тодор	405	VII	59
Александър I Батенберг, княз	271	V	90
Алексиев-Белев, Никола	412	VII	65
Алтънов, Тодор Иванов (Иваницов)	778	VIII	279
Ангелов Великов, Божан	231	IV	176
Ангелов Маринов, Янко	223	IV	145
Андреев Стоичков, Найден	213	IV	104
Андрейчин, Иван Стоянов	481	VII	120
Анкови, Йованчо (Иванчо) и Костаки Йованчови (Йованчович)	149	III	112
Антонов Иванов, Константин (Вълчо)	454	VII	96
Антонов, Симеон	198	IV	69
Арабаджиев, Константин Тодоров	238	IV	200
Аргиров, Стоян Стоянов	287	V	215
Арнаудов, проф. д-р Михаил Петров	302	VI	40
Атанасов, Георги Иванов	663	VIII	133
Атанасов, Славчо Милошев	858	IX	196
Ато, Жорж	688	VIII	152
Ахчиев, Азетон	240	IV	202
Ацев Хаджиконстантинов, Петър	371	VI	199
Бабанова, Виктория (Виктория Николова Възвъзова)	744	VIII	224
Багряна, Елисавета	859	IX	200
Бадев, Спиридон (Спиро) Георев	815	IX	123
Бакалов, Георги Иванов	394	VII	36
Балабанов, Марко Димитров (Димитриев, Данчов)	386	VII	20
Баласчев, Георги Димитров	270	V	88
Балтов, Константин Ангелов	709	VIII	183

Барбиери, Джорджи Антони (Георге, Георгеос, Андони Барбиерис, Барбери)	399	VII	47
Бацаров (Бацуров), Никола Иванов	328	VI	102
Башев, Атанас Григоров	446	VII	87
Беке, Йозеф	842	IX	172
Белев, Георги Иванов	654	VIII	122
Белев, Зафир Гьорше (Гьоршев, Георгиев)	448	VII	88
Бележков, Иван Михайлов (Попфилипов)	785	VIII	314
Белчев, Георги Иванов	624	VIII	65
Белчева, Мара Иванова	157	III	130
Бендерев, ген.-лейт. Анастас (Атанас) Тодоров (Георгиев)	262	V	56
Бенев, Георги	542	VII	190
Бенев, Найден Луков (Лулчев)	445	VII	86
Берковски, Петър Иванов	199	IV	70
Бинев Андонов, Кръстьо	190	IV	60
Благотворително дружество „Св. Св. Кирил и Методий" – В. Търново	438	VII	77
Блъсков, Илия Рашков (Райков)	10	I	78
	"	IX	11
Блъсков, д-р Никола Илиев	350	VI	139
Бобевски, Иван (Иванчо) Хаджиниколов	443	VII	83
Бобевски, Любомир Хаджиниколов (Любомир Николов Хаджистоянов Бобевски)	690	VIII	155
Бобекови, Павел и Иван Станеви	349	VI	137
Бобчев, проф. Константин Николов	279	V	185
Бобчев, д-р Никола Савов (Савич)	278	V	181
Бобчев, Сава Николов	816	IX	124
Бобчев, проф. Стефан Савов	255	V	22
Богданови, х. Иван и х. Богдан Хаджидимитриеви	747	VIII	231
Божиков Билюкбашиев, Димитър	826	IX	150
Божил Чорбаджи (Божил Съботинов Божилов)	184	IV	34
Божинов, Иван Кузманов	790	VIII	320
Божинов, Тодор Атанасов	164	III	138
Бойчев Пенев, Димо	618	VIII	53
Бончев Николов, акад. д-р Георги	467	VII	106
Бончев, Нешо Бончев	47	II	87
Босилков, Константин Петков	174	III	163
Бостанджиоглу, Панайот Димитров	338	VI	118
Ботев Петков, Христо	86	II	192
Бояджиев, ген.-лейт. Климент Евтимов	540	VII	183
Бояджиев – Кондурджията, Петко Тодоров	92	III	22
Бояджиев, Рафаил Наумов	531	VII	172
Боянов, Петър Парашкевов	251	V	17
Брадинов, Станчо Николов	159	III	132
Брадистилов, ген.-лейт. Стою Петков	871	IX	229

47	Брайков (Попбрайков), Нешо	736	VIII	215
102	Бръмбаров, Христо Василев	743	VIII	223
87	Бръчков, Димитър Стоянов	500	VII	140
172	Бръчков, Христо Цонев	647	VIII	112
122	Бурмов, Тодор Стоянов	16	I	145
88	Буюклийски, Кирил Ценов	866	IX	212
314	Българска добродетелна дружина (БДД)	185	IV	38
65	Българска екзархия	46	II	84
130	Българска търговска банка – Русе	832	IX	159
	Български масонски ложи	222	IV	143
56	Български политически партии	875	IX	234
190	Български революционен централен комитет			
86	(БРЦК) – Букурещ	78	II	164
70	Български студентски дружества – Букурещ	450	VII	90
60	Българско благотворително общество (ББО)			
	– Гюргево (1876–1877)	105	III	42
77	Българско опълченско дружество – Русе	355	VI	145
78	Българско печатарско дружество „Промишление“			
11	(БПД)	246	IV	209
139	Българско централно благотворително общество			
83	(БЦБО) – Букурещ	56	II	106
	Българско читалище в Цариград (1866–1877)	132	III	89
155	Бъчваров, Стоян Стоянов	707	VIII	182
137	Вазов, Иван Минчов	250	V	15
185	Ванков, Янко Н.	243	IV	205
181	Варналиев, Петър Йорданов	447	VII	88
124	Василев Попдимитров, Александър (Алеко)	656	VIII	126
22	Василев Матеев, Владимир	861	IX	204
231	Василев Иванов, проф. инж. Димитър	214	IV	107
150	Василев, Орлин (Христо Петков Василев)	741	VIII	221
34	Васильов (Василев) Цоков, Тома	177	III	168
320	Ватюв (Ватев), Ватю (Ветю)	434	VII	76
138	Вацов Киров, Спас	227	IV	166
53	Векилов (Викилов), Христо П.	30	II	18
106	Величков Петков, Константин	153	III	119
87	Велков, Тодор Тодоров	57	II	115
163	Велчев Петков (Кьосев), Петко	643	VIII	106
118	Веркович, Стефан Илич	115	III	61
192	Винаров, ген. Върбан Николов	334	VI	113
183	Витанов, Петър Попкойчев	188	IV	54
22	Вичев (Хадживичев), Лазар	452	VII	93
172	Войников, Добри Попов	81	II	179
17	Вулович, Димитър	127	III	82
132	Вутимски (Бутов, Вълков, Вълканов),			
229	Александър Коцев	490	VII	137

Възвъзов, д-р Ласкар Костадинов	593	VII	293
Възвъзова-Каратеодорова, Кирила Николова	854	IX	854
Вълев, Димитър Христов	616	VIII	52
Вълков, Димитър Стамболов	745	VIII	226
Вълков, Николай Тодоров	693	VIII	164
Вълкович Чалъков, проф. д-р Георги	286	V	212
Вълов, Ганчо Пеев	299	VI	36
Вълчев, Иванчо	613	VIII	48
Върбев, Васил Юрданов (Йорданов)	716	VIII	193
Върховен македоно-одрински комитет (ВМОК)	224	V	147
Вътрешна македоно-одринска революционна организация (ВМОРО)	840	IX	167
Вътрешна македонска революционна организация (ВМРО)	841	IX	170
Габровски, Петър Димитров	215	IV	112
Габровско училище	69	II	145
Гайтанджиев, Христо Ников	172	III	158
Ганев Витанов, Христо (Христаки) и братя	176	III	167
Ганчев Василев, Васил	138	III	97
Ганчев, Тодор Велков	880	IX	243
Гарвалов, Пейо Радев	135	III	92
Гачев, Димитър Иванов	825	IX	146
Гевезов, Никола Вълов	847	IX	180
Генадиев, Павел Иванов	551	VII	204
Генев Колчев, ген.-майор Никола	316	VI	67
Генчев – Девнялията, Минчо	856	IX	194
Генчев, д-р Хараламли Димитров	374	VI	204
Георгиев, инж. Евгени (Жеко) Г.	730	VIII	211
Георгиев Павлов, Иван	409	VII	63
Георгиев Мешков, Йордан	455	VII	97
Георгиев Лозанов, Михалаки	275	V	170
Георгиеви Недеви, братя Евлоги и Христо	7	I	62
Герасимов, Никола Николов	855	IX	193
Герджиков, д-р Иван Янков	746	VIII	230
Герман (Голев), Лазар (Лазко) Теодорович	653	VIII	121
Германски културно-просветни и пропагандни организации в България	219	IV	123
Геров Добревич – Мушек, Найден	22	I	174
	"	IX	19
Геров, д-р Яков (Яковаки ефенди)	694	VIII	166
Гешов (Гешев), Иван Евстратиев (Евстатиев)	272	V	103
Гинчев Шкипърнев, Цани	173	III	159
Глогов, Антон (Антон Илиев Дончев)	203	IV	75
Говедаров, Георги Иванов	611	VIII	39
Головин, Александър Теодорвич	161	III	135

Горанов, Богдан Иванов	384	VII	18
Горов, Димитър Иванов	64	II	130
Гочев Вълчанов, Янаки	309	VI	53
Граматиков, Меркурий Димитриев	144	III	106
Грашев, Хараламби Илиев	449	VII	89
Греков, Димитър Панайотов	290	VI	9
Греков, Михаил Георгиев	162	III	136
Грозев, Иван Димитров	597	VII	299
Грудов, Иван Попвелчев	116	III	62
Грънчаров, Сидер Константинов	114	III	60
Губернаторство – Велико Търново	662	VIII	
Губернаторство – Тулча	400	VII	48
Гугова-Киркович, Рада Пенчева	389	VII	29
Гуджев, ген. Аврам Иванов	734	VIII	213
Гюмюшев, Петър Василев	118	III	66
Давидков Иванов, Иван	877	IX	237
Дайнелов, Йосиф Генов	140	III	101
Даков, свещ. Димитър С.	456	VII	98
Далакчиев, свещ. Ненчо Милков	147	III	111
Данев, д-р Стоян Петров	15	I	126
Данев-Хитов, Атанас Петров	514	VII	162
Данчов, Никола Георгиев	585	VII	281
Даскалов, Христо Никифоров	129	III	84
Дачев, Гани Иванов	614	VIII	49
Дебелянов, Димчо (Динчо) Вельов	635	VIII	95
Делчев, Гоце (Георги) Николов	835	IX	161
Десев, Иван	795	VIII	336
Дечев, Никола	805	IX	93
Джиков, Александър Иванов	852	IX	189
Джинот, Йордан Хаджиконстантинов	786	VIII	315
Диамандиев, Васил Иванов	577	VII	250
Диков, ген. Вичо Дионисиев	724	VIII	206
Димитров Филоктечев, д-р Антон	339	VI	119
Димитров, Димитър Груев	615	VIII	51
Димитров (Димитриев), ген. Илия Панайотов	735	VIII	214
Димитров, Йордан Н.	844	IX	174
Димитров, Петър Пенков	845	IX	175
Димитров, Христо Вълков	166	III	146
Димитров Тодоров, Христо	58	II	118
Димитров, свещ. Христо	457	VII	98
Димов Бъчеваров, Господин	202	IV	74
Димов, поп Милан Георгиев	128	III	83
Динчов Генчев (Джумайов), Генчо	465	VII	104
Добрев, Илия Михайлов	761	VIII	255
Добровски (Добрович) Жельов, Иван	233	IV	180

Доганов, Тодор Христов	592	VII	291
Доротей, митр. Софийски (Врачански, Скопски)	37	II	62
Досков, Димитър Иванов	474	VII	111
Дошев, Димитър	874	IX	233
Драганов, поп протонотарий Димитър	241	IV	202
Драганов, Драган Стоянов	337	VI	117
Драганов Желязов, д-р Желяз (Захари)	580	VII	255
Драгиев, Димитър Драгиев	280	V	196
Драндар, Антон Хаджигеоргиев	119	III	67
Драсов, Иван Тодоров	89	III	18
Дреников, Иван Георгиев	879	IX	240
Дринов, проф. Марин Стоянов	111	III	48
Друмев, Васил (митр. Климент Търновски)	146	III	107
Дуньов, д-р Стефан (Ищван) Стефанов (Стефанус)	596	VII	298
Дърводелски, Александър Костов	529	VII	171
Екзарх, Александър Стоилов	66	II	135
Екимов Манолов, д-р Иван	757	VIII	245
Елисеев Митов, Кирил	568	VII	240
Енчев (Попенчев) Попдимитров, Петър	232	IV	177
Ернрот, ген.-лейт. Йохан-Казимир Густавович	758	VIII	250
Етрополска дружба – София	475	VII	112
Жеков, Недьо (Недялко) Николов	68	II	141
Жеков, ген. Никола Тодоров	311	VI	59
Живков, Георги Атанасов (Атанасович)	320	VI	77
Живков, Никола Атанасов	294	VI	27
Загоров, д-р Димитър Славов	217	IV	115
Загоров, проф. д-р Славчо Димитров	218	IV	118
Заимов, Стоян Стоянов	93	III	23
Запрянов Ковачев, Божидар (Тодор, Богдан)	244	IV	205
Зафиров, Георги Атанасов	104	III	41
Захариев Секулов, Стефан	48	II	89
Зимбилев, Михаил Георгиев	387	VII	25
Златарев, Георги Трендафилов	484	VII	123
Златаров, Христо Стойчев	281	V	197
Златарски, Никола Александров	406	VII	60
Златарски, Никола Попвасилев	783	VIII	298
Златев, Симеон Симеонов	331	VI	107
Златев, Христо (Христаки) Михайлов	59	II	119
Златоустова, Екатерина	612	VIII	44
Змейкович (Змейков), Яков Димов	283	V	200
Зографов (Зографски), Никола Петров	23	I	182
Зографска, Цвета (Цвята, Цветана) Иванова	775	VIII	275
Зографски манастир	505	VII	146
Зоев, д-р Никола	527	VII	170
Золотович, д-р Георги Димитров	480	VII	118

291	Золотович, Димитър Иванов	131	III	88
62	Иванов, Ангел	242	IV	204
111	Иванов, Иван Димитров	609	VIII	37
233	Иванов (Чернев), Иваница Ангелов	252	V	18
202	Иванов – Черен, Илия (Илия Иванов Илиев)	755	VIII	243
117	Иванов Николов, поп Неделъо	97	III	31
255	Иванов, ген. Никола Иванов	726	VIII	208
196	Иванов, д-р Никола Матеев	738	VIII	216
67	Иванов Хаджидинчов, Отон	96	III	29
18	Иванов – Големия, Христо	101	III	37
240	Иванов Мирчев, Юрдан	186	IV	52
48	Иванова, Димитрана Петрова	584	VII	272
107	Игнатий Рилски	137	III	95
298	Изворски, Стефан (Стефан Попниколов Стефанов)	83	II	181
171	Икономов, х. Никола Хаджипоп̀димов	574	VII	246
135	Икономов, Теодосий (Богдан) Поптеодосиев	139	III	99
245	Икономов, Тодор Поппетров	19	I	157
240	Иларион, митр. Ловчански и Кюстендилски	45	II	77
177	Иларион Макариополски, митр. Търновски	134	III	91
250	Илиев, Атанас Трифонов	230	IV	174
112	Илич (Илиев) Парпулов, Христо	655	VIII	123
141	Инокентий, архим. Софийски (Илия Петров Софийски)	723	VIII	205
59	Исаев Младенов, Младен	441	VII	80
77	Ихчиев, Диаманди Андреев	533	VII	174
27	Йоаким, митр. Пловдивски	417	VII	66
115	Йончев, Иван Петров	748	VIII	232
118	Йорданов Вълков, Велико	341	VI	122
23	Йорданов Гаев, д-р Стойко	388	VII	26
205	Йосиф I, екзарх (Лазар Йовчев)	360	VI	160
41	Йосиф Соколски, архиепископ (Тодор Петрович)	348	VI	135
89	Кабакчиев, Никола Георгиев	124	III	78
25	Каблешков, Атанас	516	VII	164
123	Калевич, д-р Димитър	692	VIII	163
197	Калоянов, Стоян Георгиев	458	VII	99
60	Калчев, Панайот	504	VII	145
298	Калчев, Христо Иванов	513	VII	160
107	Каляндж̀иев (Каляндж̀и), Павел Цанев	18	I	152
119	Кандиларов, Георги Стоянов	698	VIII	169
44	Капанов, Сава Савов	548	VII	197
200	Каравелов, Любен Стойчев	2	I	19
182	Каравелов, Петко Стойчев	395	VII	37
275	Карагьозов (Карагьозоглу), Стефан Иванов	407	VII	61
146	Карагьозов (Карагиозолу), Христо Иванов	631	VIII	90
170	Караджов, Филип Лазаров	820	IX	136
118	Каракашев, Атанас И.	197	IV	69

Каракашев, Белезар	515	VII	163
Караманджуков, Христо Иванов	284	V	201
	"	IX	81
Караминков (Минкович), Христо (Христаки) Димов	245	IV	207
Карамфилович, Димитър Петрушов	300	VI	37
Каранешев, Недялко Константинов	622	VIII	61
Карастоянов, Димитър Николов	864	IX	210
Карастоянов, Иван Анастасов	453	VII	95
Каролев, Цвятко Михов	537	VII	180
Касабов, д-р Иван Христов	154	III	120
Касърова, Люба Франтишек Сплитекова	439	VII	79
Кацаров, свещ. Илия	804	IX	92
Кепов, Иван Петров	305	VI	44
Кереков, д-р Константин (Костаки) Янакиев	764	VIII	264
Кертев, Георги Иванов	479	VII	117
Кертева, Василка Георгиева	626	VIII	68
Кесяков, ген. Константин Искров	535	VII	178
Кикименова, Соня Краева	781	VIII	283
Кирилов, Иван	180	IV	27
Кирков, Георги Яковлев	156	III	127
Киров, Александър Димов (Алдекиров, Луис Симеонов)	799	VIII	341
Киряков Калоянов, Петко – капитан Петко войвода	76	II	160
Кисимов, Пантелей (Пантели, Пандели) Хаджигеоргиев	179	IV	23
Кисимова, Евгения Хаджидимитрова	75	II	157
Кишелски, Иван Попкиров	3	I	25
Клинчаров, Иван Георгиев	499	VII	139
Кляшев, Пандо (Панталей) Янакиев (Янаков, Наков)	838	IX	165
Книгоиздателство „Стоян Ст. Атанасов" – София (1901–1948)	560	VII	214
Книгоиздателство „Т. Ф. Чипев"	501	VII	141
Книгоиздателство „Хр. Г. Данов" – Пловдив	289	V	227
Ковачев, Владислав (Славчо) Михайлов	603	VIII	13
Кодов, проф. Христо Николов	850	IX	182
Кожухаров (Кожухар), Петър Димитров	506	VII	148
Кожухаров, свещ. Станчо Димов	606	VIII	34
Козлев, Никола Димов	225	IV	162
Коларов, Илия Друмев	773	VIII	273
Колев Стоянов, ген.- лейт. Иван	713	VIII	190
Колев, Русин Стоев	473	VII	111
Колчев Пенчов, Стамо	220	IV	132
Комитет „Цар Освободител"	345	VI	131
Комсиев, Никола Христов	822	IX	140
Кондолов, Георги Димитров (дядо Желю)	476	VII	113
Кондов, Константин Николов	326	VI	100
Константинов, Никола Прокопиев	824	IX	144

Кооперативно застрахователно спестовно дружество „Мир“	364	VI	192
Косилков, Леополд Иванов	579	VII	253
Костенцев, Арсени Георгиев	581	VII	257
Кости (Костови), Мария и Наум	503	VII	144
Костов Панайотов, Анастас	828	IX	152
Костурков, Стоян Пенчев	485	VII	124
Котабанов, Георги Иванов	803	IX	91
Коцев (Коцов, Попкоцев) Карчов, Христо	589	VII	287
Кочов, Константин Димитров (Димитриев)	717	VIII	195
Краев Вътов (Вълов), Илия	277	V	176
Кремен, Михаил (Михаил Иванов Икономов-Грозев)	651	VIII	115
Кринчев, Страшимир Димитров	359	VI	158
Кръстанов, Иван Хараламиев	660	VIII	132
Кръстева, Лалка Найденова	868	IX	216
Кръстевич, Гаврил Баев	145	III	106
Кръстич, Димитър Ангелович (Ангелов) и братя Петър и Алеко Кръстич	170	III	151
Кузминска, Татяна Андреевна	625	VIII	68
Кулин, Иван Ангелов	823	IX	142
Куртанов, х. Цено Христов	468	VII	107
Кусев, Йордан Георгиев	767	VIII	270
Куюмджиев, Петър Георгиев	727	VIII	210
Кънчев, Кънчо Георгиев	321	VI	84
Кънчев Стоянов, свещ. Минчо (поп Минчо войвода)	382	VII	15
Кънчов (Кънчев), Васил Иванов	288	V	222
Кърджиев, Георги Антонов	784	VIII	309
Кърджиев, Тома Антонов	117	III	65
Кършовски (Кършов), Иван Попхристов (Христович)	555	VII	205
Кюлюмов, Панчо Мишев (Михайлов)	702	VIII	174
Лазаров, ген. Велизар Манолов	869	IX	220
Лазаров, Никола К.	608	VIII	36
Лазаров Ненов, Никола	298	VI	34
Ламар (Лалю Маринов Пончев)	860	IX	202
Левски, Васил	85	II	187
Лекарски, Иван Георгиев	569	VII	241
Лилев, Николай (Николай Михайлов Пошиванов)	719	VIII	199
Лозев, свещ. Георги Д.	733	VIII	213
Лолов, Васил Атанасов	236	IV	189
Луков, ген. Христо Николов (Колев)	221	IV	141
Лулчев Механджиев, Брайко	257	V	44
Людсканов, Александър Кочов (Николов)	12	I	86
Людсканов-Цанков, Константин Александров	356	VI	146
Ляпчев, Андрей Тасев	315	VI	64
Мавродинов, Петър	308	VI	51

Маджаров, Лазар Попиванов	459	VII	100
Маджаров, Рашко Пройчев	352	VI	140
Макавеев, Жечо	742	VIII	222
Македонски, Христо Николов	90	III	19
Македонско благотворително дружество – Свищов	543	VII	191
Малеев, майор Лука Малеев	267	V	78
Малешевски (Чапкънов), Никола С.	837	IX	164
Малинов, Александър Павлов	703	VIII	175
Мамарчева, Иванка (Джована, Жана) Димитрова (Алфано, Мейвор, Фошини)	768	VIII	271
Манев, Ватю Иванов	304	VI	43
Манолов, Димитър	715	VIII	192
Манолов Петров, д-р Филип	701	VIII	173
Манчев, Михаил Евтимов	779	VIII	281
Маринов Бонев, Димитър (Митко)	195	IV	67
Марчев, Андрей	811	IX	115
Матакиев, Петър Димитров	630	VIII	89
Матев (Матеев), Андрей	107	III	43
Матеев, Петър Матеев	343	VI	129
Матов, Димитър Апостолов	51	II	98
Машев, Георги Петков	669	VIII	135
Мехмед Кесим Заде (Кесим Заде Ефенди, Мехмед Рющди Кесим Заде)	833	IX	160
Миладинова, Боянка (Бояна) Христова	634	VIII	92
Миладинова-Алексиева, Царевна	843	IX	173
Миларов (Сапунов), Светослав Николов	112	III	51
Милев, Гео (Георги Милев Касабов)	26	I	190
	"	IX	56
Милев, проф. Никола	392	VII	34
Миленков, Илия Георгиев	796	VIII	337
Милков, Димитър Проданов	193	IV	65
Милошев, Стоян Михайлов	482	VII	121
Минков, Георги Костов	24	I	184
Минков, д-р Никола Христов	379	VI	213
Минков, Тодор Николаев	29	II	16
Минков Димитров, Христо	595	VII	295
Минчев, проф. инж. Горан (Иванов)	691	VIII	159
Минчевич (Минчович), Димитър Панталеев	265	V	70
Минчоглу, х. Никола (Николи) Хаджидимов	49	II	91
Миркович, д-р Георги Вълков	95	III	27
Миркович, Петко Русков (Русчев, Русчов)	301	VI	38
Миркович, Руско (Русчо) Вълков	169	III	149
Мирски, Кръстю Иванов (Попов)	295	VI	30
Мирчев Мойсов, Спиридон	573	VII	245
Митанов, Антон Козманов	424	VII	70

Михайлов, Георги Иванов	658	VIII	130
Михайлов Тодоров, Йордан (Юрдан Михаилов)	644	VIII	109
Михайлова Бъчеварова, Райна	549	VII	198
Михайлович (Михайлиди), Георги Василев	329	VI	105
Михайлович (Михайлиди), Исидор Василев	330	VI	106
Михайловски, Никола Стоянов (Хаджистоянов)	74	II	155
Михайловски, Стоян Николов	567	VII	222
Михалов (Михайлов), д-р Иван	657	VIII	129
Михов, акад. Никола Василев	627	VIII	72
Моллов, проф. Владимир Димитров	361	VI	162
Моллов, д-р Димитър Петров	160	III	134
Моллов (Молов), поп Симеон Петров	61	II	122
Момчилов, Иван Николов	60	II	121
Мончев, Борис Павлов	848	IX	181
Моравенов (Моровенов), Костадин (Константин, Костаки) Душков	377	VI	210
Мусаков, Владимир Петров	700	VIII	171
Мусевич-Бориков, Петър Тодоров	605	VIII	29
Мутафов, Сава Атанасов	677	VIII	139
Муткуров, ген.-майор Сава Атанасов	342	VI	125
Мънков, Никола Христов	765	VIII	268
Найденов Христов, Христо	777	VIII	277
Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“	35	II	29
– София	“	IX	58
Народно събрание	403	VII	54
Наумов Николов, Атанас	819	IX	134
Начев, д-р Йосиф	303	VI	42
Начов (Начев), Начо Анастасов	604	VIII	28
Начов (Начев), Никола Енев (Енюв)	670	VIII	136
Начович, Григор Димитров	14	I	102
Негенцов, Досю Андреев	261	V	52
Негенчето, Досю Йонков	526	VII	169
Недев (Недюв) Самарджиев, Цвятко	247	IV	220
Ненов Йорданов, Йордан	398	VII	46
Неофит Рилски	53	II	101
Никифоров, ген.-лейт. Никифор Петров	578	VII	252
Николаев, д-р Александър	211	IV	100
Николаев, ген. от пехотата Данаил Цонев	725	VIII	207
Николаев (Николов), Найден	426	VII	72
Николаев, д-р Николай Петров	274	V	156
Николов Михалчев, Атанас	607	VIII	35
Николов (Николович, Колев), Иван	591	VII	291
Николов, Йоахим Попхристов	780	VIII	282
Николов Христов, свещ. Тома	789	VIII	319
Нурижан (Нурижанов), Жорж (Джорджио, Георги)	264	V	66

Нушев, Григор Нушев	810	IX	113
Обретенов, Никола Тихов	122	III	70
Общи, Димитър Николов	91	III	21
Оджаков, Петър Василев	792	VIII	321
Орешков (Орешаков), Неделчо Павлов	67	II	140
Орманджиев, Иван Пандалеев	641	VIII	98
Павел Божигробски, архимандрит	39	II	66
Павлов, Велизари Младенов	575	VII	246
Павлов (Стефанов) Миовски (Миовцки), Лазар	839	IX	167
Павлович, Николай Христакиев	383	VII	17
Палаузов, проф. д-р Владимир Николаев	276	V	172
Палаузов, Николай Христофорович	113	III	57
Палаузов, Спиридон Николаев	787	VIII	316
Палашев, Михаил	431	VII	75
Панайодов (Панайотов) Петров, Коста (Константин)	442	VII IX	81 88
Панайотов, Иван Ненков	763	VIII	258
Панайотов, д-р Панайот Стоянов	870	IX	221
Панарет Рашев, митр. Погониански	8	I	72
Панаретов (Парашкевов) Хаджиилиев, Стефан	204	IV	77
Паница, Коста Атанасов	336	VI	115
Панов, Димитър Гинчев (Гинов)	120	III	69
Панов, Лазар	421	VII	69
Панов, Трифон Л.	367	VI	194
Пантелеев (Пантилеев) Дочев (Дачев), Тома	545	VII	195
Панчо, Павел	469	VII	108
Папазов, Димитър Иванов	588	VII	283
Паприков, ген. Стефан Георгиев	317	VI	69
Паскалев, Александър Михайлов	228	IV	170
Пеев, д-р Александър Костакиев	797	VIII	337
Пеев, Георги Таков	563	VII	218
Пеев Стоянов, Тодор (Тодораки Пейов)	110	III	46
Пенчев, Александър Стоянов	672	VIII	137
Пенчев, Димитър Хаджигенчев (Бечу)	620	VIII	58
Петков, Димитър Николов	638	VIII	96
Петков Николов, д-р Никола	363	VI	190
Петков, Стоян (Станко) Станков	79	II	168
Петков, Христо	470	VII	108
Петкович, Георги Хаджипетров	163	III	137
Петракев Хаджиниколов (Петракиев, Петраков, Петракюв), хаджи Никола (Николчо)	408	VII	62
Петров, Атанас Киров	801	IX	90
Петров, Бачо Киро	167	III	147
Петров Николов, Гьорче (Георги)	836	IX	163
Петров, Никола	817	IX	133

Петров, ген. Никола Петров	740	VIII	219
Петров, ген. Рачо Петров	266	V	73
Петров, Саулаки (Савулаки)	834	IX	161
Пешев, Тоне	699	VIII	170
Планински, Йордан Жечев	369	VI	197
Поборническа комисия в Копривщица	108	III	44
Погорелов, Валери Александрович	418	VII	68
Полянов, Димитър Иванов (Попов)	380	VI	215
Попангелов Цанков (Цанов, Ценов), Алекси (Бранко)	512	VII	156
Попатанасов, Васил	878	IX	238
Попвасилев, Кесарий	32	II	24
Попгерасимов, свещ. Иван	523	VII	167
Попгеоргиев Пондев, Йордан	853	IX	191
Попдимитров Попзахариев, доц. Емануил	292	VI	14
Попконстантинов Попмарков, Никифор	42	II	71
Попконстантинов (Константинов, Попов) Манолов, Христо	285	V	208
Попов, Васил Станчов	754	VIII	242
Попов, Данаил Христов	88	III	15
Попов, Димитър Кръстев	143	III	105
Попов (Папазов, Паскалев), Мирчо Петков (Димитров)	310	VI	57
Попов, Нейчо Д.	668	VIII	134
Попов, Петър Атанасов	550	VII	200
Попов, Стати	136	III	94
Попович, Райно (Райно Събев Стоянов)	372	VI	201
Попович, Райчо Попхристов (Попов)	125	III	80
Поповски, Никола Поптърпов	9	I	76
Поппетров, архим. Зиновий (Захари Поппетров Цветков)	760	VIII	54
Поппетров Попдимитров, Сребрен	808	IX	97
Попсимеонов, Георги (Йорго)	36	II	47
Попстанчов, Васил	544	VII	194
Попстефанов (Попов) Георгиев, Димитър (Димитраки)	393	VII	35
Попстоянов (Стоянов), Аверкий	148	III	111
Попхристов, Иван (Ванката)	126	III	81
Попцонев, Станчо	72	II	152
Проданов, Димитър Тодоров	814	IX	122
Пронков, Илия Николов	376	VI	209
Протогеров, Александър Николов	189	IV	55
Пулиеви, братя Христо и Никола Тодорови	183	IV	30
Пупешков, Васил Цветков (Цветанов)	142	III	104
Първанов, Никола	194	IV	66
Радев, д-р Александър Петрович	375	VI	207
Радославов, д-р Васил Христов	263	V	58
	"	IX	79
Радославов, Иван Радков	291	VI	13

Радославов, Минко (Минчо) Маринов	200	IV	71
Радославов, Михаил (Михал, Матьо, Минков) Христов	259	V	46
Радославов, д-р Стоян	365	VI	193
Радославов Канев, Цвятко	165	III	141
Родулов, свещ. Михаил Цветанов	397	VII	44
Райнов, Божил	806	IX	94
Райнов, Николай Иванов	586	VII	281
Райнов, Теофан	248	IV	224
Ракаров, Емануил Христофоров	721	VIII	203
Ракитин, Никола Василев Панчев	333	VI	111
Раковски, Георги Стойков	1	I	11
Рангелов, Петър	649	VIII	114
Рашев (Рашеев), Васил Николов (Николаевич)	404	VII	58
Ризов, Димитър Христов	178	IV	11
Рилски манастир	65	II	133
Робови, Андрей и Стоян	44	II	75
Розентал, Август Август	582	VII	260
Руков, Наум Лазаров	564	VII	220
Руменов, д-р Владимир Иванов	325	VI	99
Русев, Матеев и С-ие	340	VI	121
Русев, ген.-лейт. Руси Христов	401	VII	49
Русев, Стоян Стойков	640	VIII	97
Савов, Кирияк Григоров	750	VIII	235
Савов, Михаил Попов	20	I	167
Савов, инж. Михаил Савов	210	IV	99
Сакъзов, Лазар Янков	539	VII	182
Сакъзов, Янко Иванов	807	IX	95
Салабашев, Иван Петров	234	IV	183
Салгънджиев, Стефан Калчев	62	II	124
Самарджиева-Бобева, Клио Николова	478	VII	116
Сапунаров, ген. Михаил Стефанов	675	VIII	138
Сапунджиев, Яким (Йоаким) Кочов	322	VI	85
Сапунов, Иван Георгиев	82	II	180
Сарафов, Борис Петров	821	IX	137
Сарафов, Иван Константинов	21	I	172
Сахарова, Евгения Иванова Шекерджиева	130	III	88
Сачев, Георги Константинов	865	IX	210
Секулички, Марко	239	IV	201
Селимински, д-р Иван Георгиев	28	II	7
Семерджиев, Панайот Николов	385	VII	20
Семерджиев, полк. Христо Панов	297	VI	33
Серафим, митр. Сливенски (Златан Груев Кинов)	751	VIII	237
Сестримски, Иван Димитров	863	IX	206
Силаги, Георги	570	VII	241
Силянов, Христо Иванов	427	VII	73

71	Симеон, митр. Варненски и Преславски	196	IV	67
46	Симеонов, Иван	323	VI	86
193	Симеонов, Стефан	536	VII	179
141	Симидов, Филип Стоянов	123	III	75
44	Скайлер, Юджийн	181	IV	28
94	Скопаков, Климент Михайлов	809	IX	112
281	Славейков, Иван Петков	141	III	102
224	Славейков, Пенчо Петков	158	III	130
203	Славейков, Петко Рачов	43	II	73
111	Славейкова, Светослава (Светослава Тихолова Цанкова)	601	VIII	10
11	Славков (Славчов), Никола (Николай) Ангелов	306	VI	47
114	Славов, Александър Славов	466	VII	105
58	Сливенски (Сливненски), Георги Маринов	534	VII	177
11	Сливенски, Иван Георгиев	353	VI	143
133	Сливополски-Пилигрим, Йордан Йорданов	282	V	199
75	Слюсаров, Алексей Андреев	857	IX	195
260	Смилов, Петко Спасов	538	VII	181
220	Смрикарови (Димитър Хадживанов Смрикаров,			
99	Ксенофонт Димитров Смрикаров, Димитър,			
121	Христо, Люба, Елисавета и Домна			
49	Ксенофонтови Смрикарови)	652	VIII	119
97	Соколов, Симо	34	II	25
235	Софийско губернаторство	502	VII	143
167	Софрониев (Хаджисофрониев) Калугеров			
99	(Калугерски), Марин	451	VII	91
182	Спространов, Евтим Ангелов	324	VI	90
95	Сребрев (Сребров), Панайот	524	VII	167
183	Стаматов Момчилов, Димитър	509	VII	149
124	Стамболов, Стефан Николов	63	II	126
116	Стамболски, д-р Христо Танев	621	VIII	59
138	Станев, Никола Ботев	798	VIII	339
85	Станимиров, свещ. Стефан	562	VII	216
180	Станчев, Живко Тодоров	587	VII	282
137	Станчев, Кръстьо Тодоров	402	VII	50
172	Станчев-Златоустов, Христо Мянков	619	VIII	56
88	Станчов (Станчев), д-р Димитър Янев	13	I	94
210		"	IX	14
201	Стефан, архим. (Стефан Хаджирадков)	254	V	21
7	Стефанов, Димитър Георгиев	794	VIII	334
20	Стефанов, Иван (Иванчо, Йованчо)	133	III	90
33	Стефанов, Стефан Петров	168	III	148
237	Стоилов, Никола Д.	749	VIII	234
206	Стойков Симеонов, Георги (Герго, Георго)	152	III	118
241	Стойчев (Стойкович), Георги	99	III	34
73	Стойчев, полк. Иван Кръстев	318	VI	73

Стоянов Джедов, Захари	100	III	35
Стоянов Манев, д-р Маньо	829	IX	153
Стоянов (Стоянович), Петър	428	VII	74
Страшимиров, Антон Тодоров	685	VIII	146
Страшимиров, Димитър Тодоров	705	VIII	177
Сърмаджиев, Хараламби Георгиев	237	IV	190
Табаков, Никола Захариев	590	VII	290
Танев, Никола Димитров	862	IX	205
Танев, Стефан Димитров	206	IV	84
Теодоров Хадживанов, Паскал	851	IX	189
Теодоров, Теодор Иванов	273	V	141
Тепавски, Михаил Иванов	25	I	188
Терзиев, Кирил Иванов	867	IX	213
Тодоров, Димитър Петров	818	IX	134
Тодоров, Коста Василев	357	VI	155
Тодоров, Петко Юрданов	226	IV	165
Тодоров, Стайко	602	VIII	12
Томов Коцев, Константин	812	IX	116
Томов Крайнов, Лазар	293	VI	25
Тончев, Димитър Стоянов	256	V	40
Трайков Нарев, Никола	522	VII	165
Траянов, Теодор Василев	319	VI	76
Тренков, Йордан Христов	258	V	45
Тулешков, Киро Петрович (Хаджипенков)	4	I	27
Търговска къща „Теодор Вальов и С-ие" – Цариград	776	VIII	277
Търговска къща „Хр. П. Тъпчилещов" в Цариград	6	I	39
Увалиев, Христо	477	VII	115
Узунови, Димитър, Христо и Ангел	583	VII	262
Унтерберг (Погорски), д-р Антон Йохан (Иван)	628	VIII	81
Устагенчев, Дабко (Димитър Генчев Майсторов)	390	VII	30
Ученическо дружество „Познай себе си" към Петропавловската духовна семинария – Лясковец	831	IX	58
Ушева, Мария Димитрова	846	IX	178
Филаретов, Сава Вълчев (Вълчов)	249	V	13
Филип Тотю Тодоров	98	III	32
Филипов (Филипович), Мано	511	VII	152
Филов, проф. д-р. Богдан Димитров	209	IV	91
Филов, Димитър Генков	253	V	19
Фотинов, Константин Георгиев	762	VIII	256
Франгов, свещ. Петко Тодоров (Тошев)	151	III	115
Франгя, Антон	187	IV	53
Фурнаджиев, Петър Иванов	571	VII	244
Футекова, Райна Пошеоргиева	94	III	25
Хаджиатанасов, Христо	696	VIII	168

Хаджибалабанов (Балабанов), х. Петър (Петко) Хаджикалинов	314	VI	62
Хадживълков, Васил Христов	269	V	85
Хаджигендов, Димо	774	VIII	274
Хаджигеоргиев Хаджигенчев, Димитър	175	III	165
Хаджигеоргиев, Ради (Чорбаджи Ради)	77	II	163
Хаджиданиилови, х. Димитър и х. Христо	802	IX	91
Хаджидимитров, х. Иван	71	II	150
Хаджииванов (Иванов) Орукин , Ангел Димитров (Димитракиев, Димитриев)	759	VIII	251
Хаджииконом0в, Тотьо (Стойно)	201	IV	73
Хаджийски, Мишо (Михайл) Пантелеев (Панталеев)	813	IX	119
Хаджилазаров, х. Вичо (Васил)	366	VI	194
Хаджимитев (Митьооглу), х. Васили Иванов	332	VI	109
Хаджиславчев (Славчев), Михаил (Михал)	121	III	69
Хаджистойчев, Рашко (Доктор Рашко)	731	VIII	211
Хаджитошев Ценович, Димитраки	40	II	67
Хаджицачев, х. Минчо	307	VI	49
Хаджицветков, Григор	471	VII	109
Хаджицветкова, Тота	472	VII	110
Хаканов, д-р Георги Константинов	358	VI	156
Халачев (Халачов), Иван	793	VIII	331
„Хемус“ – акционерно дружество за книгопечатане и издателство (1918-1947)	260	V	48
Хесапчиев, х. Георги Христов	41	II	70
Хесапчиев, Христофор Георгиев	17	I	150
Хитов, Панайот Иванов	87	III	9
Хитров, Тома Станчев (Станев)	102	III	39
Хранов, Димо (Димитър) Вълчев (Василйов)	73	II	154
Хрисант, архим.	50	II	96
Хрисант, архим. Самоковски	53	II	100
Христов (Гачев), Величко Тодоров	31	II	20
Христов, поп Захари	38	II	35
Христов Генчев, Кирил	391	VII	31
Хрулев (Хрулевски), Тодор (Теодор) Тодоров	182	IV	29
Цанков, Асен Цалов	373	VI	202
Цанков, Драган (Димитър) Кириаков	11	I	79
Цанков, Кириак (Ячо) Антонов	5	I	29
Цанов, Найчо (Николай) Томов	192	IV	62
Ценович Минков, Димитър	80	II	172
Централен комитет на гимнастическите дружества в Южна България – Пловдив (Таен комитет)	155	III	125
Централно поборническо опълченско дружество – София (1885–1947)	444	VII	85
Церковски, Цанко (Цанко Генов Бакалов)	559	VII	213

Цивнев, Иван Петров	532	VII	173
Цикалов, Христо (Христодор, Христодул) Петров	52	II	99
Цонев, проф. Беньо Стефанов	205	IV	78
Цонев, Добромир Беньов	216	IV	113
Цонзаров, Марин Христов	150	III	114
Цухлев, Димитър Николов	368	VI	195
Чакалов, д-р Георги Николов	772	VIII	272
Чаков, Михаил Георгиев	378	VI	212
Чакъров, Георги Стефанов	370	VI	198
Чалъков (Чалоглу, Чалъкоглу), Георги (Георгаки бей, Георгаки ефенди) Стоянов	782	VIII	285
Чапрашиков, Александър Георгиев	347	VI	134
Частен революционен комитет - Сливен	103	III	40
Чекаларов, Васил Христов	800	VIII	341
Чинтулов, Добри Петров Миндов	84	II	185
Чолаков, Добри Иванов	872	IX	230
Чолаков, Иван Ангелов	561	VII	215
Чомаков, Салчо Иванов	70	II	146
Чунчулов, Тодор	191	IV	61
Шанов, Васил Пандов	712	VIII	185
Шевен, Герхард фон	208	IV	90
Шипков, Михаил Стефанов	881	IX	245
Шипковенски, Минко Цвятков	648	VIII	114
Шишеджиев, Георги Манолов	766	VIII	269
Шишков, Гато (Гатьо) Стоянов	756	VIII	244
Шишков, Тодор Николов (Николаевич)	55	II	104
Шишков, Цаньо Николов	312	VI	61
Шишманов, Димитър Иванов	346	VI	132
Шишманов, Пейо Иванов	354	VI	144
Шишманов, Тодор Илиев	460	VII	101
Шишманов, д-р Христо Петров	207	IV	86
	"	IX	67
Шопов, Георги Тодоров	557	VII	212
Шопов, инж. Драгой Василев	106	III	43
Шопов, Павел Петров	171	III	153
Шопов, Петър Николов	576	VII	249
Шопов, Тодор Иванов	109	III	45
Юнион клуб	830	IX	157
Яворов, Пейо Тотев Крачолов	229	IV	172
	"	IX	72
Якобсон, Михаил Иванович	268	V	81
Янев, Никола Иванов	706	VIII	181
Янков, Ангел Николов	689	VIII	154
Янков, Димо	461	VII	102
Ярцев, Петър Михайлович	419	VII	68

ТОПОГРАФСКИ СПИСЪК НА ФОНДОВЕТЕ (I–IX КН.)

Фонд №	Кн.	с.
" 1 - Георги Стойков Раковски	I	11
" 2 - Любен Стойчев Каравелов	I	19
" 3 - Иван Попкиров Кишелски	I	25
" 4 - Киро Петрович (Хаджипенков) Тулешков	I	27
" 5 - Кириак (Ячо) Антонов Цанков	I	29
" 6 - Търговска къща „Хр. П. Тъпчилещов" в Цариград	I	39
" 7 - Братя Евлоги и Христо Георгиеви Недеви	I	62
" 8 - Панарет Рашев, митр. Погониански	I	72
" 9 - Никола Поптърпов Поповски	I	76
" 10 - Илия Рашков (Райков) Блъсков	I	78
	IX	11
" 11 - Драган (Димитър) Кириаков Цанков	I	79
" 12 - Александър Кочов (Николов) Людсканов	I	86
" 13 - Д-р Димитър Янев Станчов (Станчев)	I	94
	IX	14
" 14 - Григор Димитров Начович	I	102
" 15 - Д-р Стоян Петров Данев	I	126
" 16 - Тодор Стоянов Бурмов	I	145
" 17 - Христофор Георгиев Хесапчиев	I	150
" 18 - Павел Цанев Каляджиев (Каляджи)	I	152
" 19 - Тодор Поппетров Икономов	I	157
" 20 - Михаил Попов Савов	I	167
" 21 - Иван Константинов Сарафов	I	172
" 22 - Найден Геров Добревич – Мушек	I	174
	IX	19
" 23 - Никола Петров Зографов (Зографски)	I	182
" 24 - Георги Костов Минков	I	184
" 25 - Михаил Иванов Тепавски	I	188
" 26 - Гео Милев (Георги Милев Касабов)	I	190
	IX	54
" 27 - Братя Робеви и синове (обработката не е завършена; без обзорна статия)		
" 28 - Д-р Иван Георгиев Селимински	II	7
" 29 - Тодор Николаев Минков	II	16
" 30 - Христо П. Векилов (Викилов)	II	18
" 31 - Величко Тодоров Христов (Гачев)	II	20
" 32 - Кесарий Попвасилев	II	24
" 33 - Захарий Хаджигюров (обработката не е завършена; без обзорна статия)		
" 34 - Симо Соколов	II	25
" 35 - Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий" – София	I	29
	IX	58

“ 36 - Георги (Йорго) Попсимеонов II 47
“ 37 - Митр. Доротей Софийски (Врачански, Скопски) II 62
“ 38 - Поп Захари Христов II 35
“ 39 - Архим. Павел Божигробски II 66
“ 40 - Димитраки Хаджитошев Ценович II 67
“ 41 - Хаджи Георги Христов Хесапчиев II 70
“ 42 -Никифор Попконстантинов Попмарков II 71
“ 43 - Петко Рачов Славейков II 73
“ 44 - Андрей и Стоян Робови II 75
“ 45 -Иларион, митр. Ловчански и Кюстендилски II 77
“ 46 - Българска екзархия II 84
“ 47 - Нешо Бончев Бончев II 87
“ 48 - Стефан Захариев Секулов II 89
“ 49 -Хаджи Никола Хаджидимов Минчоглу II 91
“ 50 - Архим. Хрисант II 96
“ 51 - Димитър Апостолов Матов II 98
“ 52 - Христо (Христодор, Христодул) Петров Цикалов II 99
“ 53 - Архим. Хрисант Самоковски II 100
“ 54 - Неофит Рилски II 101
“ 55 - Тодор Николов (Николаевич) Шишков II 104
“ 56 - Българско централно благотворително
общество (БЦБО) - Букурещ II 106
“ 57 - Тодор Тодоров Велков II 115
“ 58 - Христо Димитров Тодоров II 118
“ 59 - Христо (Христаки) Михайлов Златев II 119
“ 60 - Иван Николов Момчилов II 121
“ 61 - Поп Симеон Петров Моллов (Молов) II 122
“ 62 - Стефан Калчев Салгънджиев II 124
“ 63 - Стефан Николов Стамболов II 126
“ 64 - Димитър Иванов Горов II 130
“ 65 - Рилски манастир II 133
“ 66 - Александър Стоилов Екзарх II 135
“ 67 - Неделчо Павлов Орешков (Орешаков) II 140
“ 68 - Недьо (Недялко) Николов Жеков II 141
“ 69 - Габровско училище II 145
“ 70 - Салчо Иванов Чомаков II 146
“ 71 - Хаджи Иван Хаджидимитров II 150
“ 72 - Станчо Попцонев II 152
“ 73 - Димо (Димитър) Вълчев (Василйов) Хранов II 154
“ 74 - Никола Стоянов (Хаджистоянов) Михайловски II 155
“ 75 - Евгения Хаджидимитрова Кисимова II 157
“ 76 - Петко Киряков Калоянов
(капитан Петко войвода) II 160
“ 77 - Ради Хаджигеоргиев (Чорбаджи Ради) II 163
“ 78 - Български революционен централен комитет
(БРЦК) – Букурещ II 164
“ 79 - Стоян (Станко) Станков Петков II 168
“ 80 - Димитър Ценович Минков II 172

47 " 81 - Добри Попов Войников II 179
62 " 82 - Иван Георгиев Сапунов II 180
35 " 83 - Стефан Изворски (Стефан Попниколов Стефанов) II 181
66 " 84 - Добри Петров Миндов Чинтулов II 185
67 " 85 - Васил Левски II 187
70 " 86 - Христо Ботев Петков II 192
71 " 87 - Панайот Иванов Хитов III 9
73 " 88 - Данаил Христов Попов III 15
75 " 89 - Иван Тодоров Драсов III 18
77 " 90 - Христо Николов Македонски III 19
84 " 91 - Димитър Николов Общи III 21
87 " 92 - Петко Тодоров Бояджиев – Кондурджията III 22
89 " 93 - Стоян Стоянов Заимов III 23
91 " 94 - Райна Попгеоргиева Футекова III 25
96 " 95 - Д-р Георги Вълков Миркович III 27
98 " 96 - Отон Иванов Хаджидинчов III 29
99 " 97 - Поп Недельо Иванов Николов III 31
100 " 98 - Филип Тотю Тодоров III 32
101 " 99 - Георги Стойчев (Стойкович) III 34
104 " 100 - Захари Стоянов Джедов III 35
" 101 - Христо Иванов – Големия III 37
106 " 102 - Тома Станчев (Станев) Хитров III 39
115 " 103 - Частен революционен комитет – Сливен III 40
118 " 104 - Георги Атанасов Зафиров III 41
119 " 105 - Българско благотворително общество
121 (ББО) – Гюргево (1876–1877) III 42
122 " 106 - Инж. Драгой Василев Шопов III 43
124 " 107 - Андрей Матев (Матеев) III 43
126 " 108 - Поборническа комисия в Копривщица III 44
130 " 109 - Тодор Иванов Шопов III 45
133 " 110 - Тодор Пеев Стоянов (Тодораки Пейов) III 46
135 " 111 - Проф. Марин Стоянов Дринов III 48
140 " 112 - Светослав Николов Миларов (Сапунов) III 51
141 " 113 - Николай Христофорович Палаузов III 57
145 " 114 - Сидер Константинов Грънчаров III 60
146 " 115 - Стефан Илич Веркович III 61
150 " 116 - Иван Попвелчев Грудов III 62
152 " 117 - Тома Антонов Кърджиев III 65
154 " 118 - Петър Василев Гюмюшев III 66
155 " 119 - Антон Хаджигеоргиев Драндар III 67
157 " 120 - Димитър Гинчев (Гинов) Панов III 69
" 121 - Михаил (Михал) Хаджиславчев (Славчев) III 69
160 " 122 - Никола Тихов Обретенов III 70
163 " 123 - Филип Стоянов Симидов III 75
" 124 - Никола Георгиев Кабакчиев III 78
164 " 125 - Райчо Попхристов (Попов) Попович III 80
168 " 126 - Иван (Ванката) Попхристов III 81
172 " 127 - Димитър Вулович III 82

“ 128 - Поп Милан Георгиев Димов III 83
“ 129 - Христо Никифоров Даскалов III 84
“ 130 - Евгения Иванова Шекерджиева Сахарова III 88
“ 131 - Димитър Иванов Золотович III 88
“ 132 - Българско читалище в Цариград (1866–1877) III 89
“ 133 - Иван (Иванчо, Йованчо) Стефанов III 90
“ 134 - Иларион Макариополски, митр. Търновски III 91
“ 135 - Пейо Радев Гарвалов III 92
“ 136 - Стати Попов III 94
“ 137 - Игнатий Рилски III 95
“ 138 - Васил Ганчев Василев III 97
“ 139 - Теодосий (Богдан) Поптеодосиев Икономов III 99
“ 140 - Йосиф Генов Дайнелов III 101
“ 141 - Иван Петков Славейков III 102
“ 142 - Васил Цветков (Цветанов) Пупешков III 104
“ 143 - Димитър Кръстев Попов III 105
“ 144 - Меркурий Димитриев Граматиков III 106
“ 145 - Гаврил Баев Кръстевич III 106
“ 146 - Васил Друмев (митр. Климент Търновски) III 107
“ 147 - Свещ. Ненчо Милков Далакчиев III 111
“ 148 - Аверкий Попстоянов (Стоянов) III 111
“ 149 - Йованчо (Иванчо) и Костаки Йованчови (Йованчович) Анкови III 112
“ 150 - Марин Христов Цонзаров III 114
“ 151 - Свещ. Петко Тодоров (Тошев) Франгов III 115
“ 152 - Георги (Герго, Георго) Симеонов Стойков III 118
“ 153 - Константин Величков Петков III 119
“ 154 - Д-р Иван Христов Касабов III 120
“ 155 - Централен комитет на гимнастическите дружества в Южна България – Пловдив (Таен комитет) III 125
“ 156 - Георги Яковлев Кирков III 127
“ 157 - Мара Иванова Белчева III 130
“ 158 - Пенчо Петков Славейков III 130
“ 159 - Станчо Николов Брадинов III 132
“ 160 - Д-р Димитър Петров Моллов III 134
“ 161 - Александър Теодорвич Головин III 135
“ 162 - Михаил Георгиев Греков III 136
“ 163 - Георги Хаджипетров Петкович III 137
“ 164 - Тодор Атанасов Божинов III 138
“ 165 - Цвятко Радославов Канев III 141
“ 166 - Христо Вълков Димитров III 146
“ 167 - Бачо Киро Петров III 147
“ 168 - Стефан Петров Стефанов III 148
“ 169 - Руско (Русчо) Вълков Миркович III 149
“ 170 - Димитър Ангелович (Ангелов) Кръстич и братя Петър и Алеко Кръстич III 151
“ 171 - Павел Петров Шопов III 153

83	" 172 - Христо Ников Гайтанджиев	III	158
84	" 173 - Цани Гинчев Шкипърнев	III	159
88	" 174 - Константин Петков Босилков	III	163
88	" 175 - Димитър Хаджигенчев Хаджигеоргиев	III	165
89	" 176 - Христо (Христаки) Ганев Витанов и братя	III	167
90	" 177 - Тома Васильов (Василев) Цоков	III	168
91	" 178 - Димитър Христов Ризов	IV	11
92	" 179 - Пантелей (Пантели, Пандели) Хаджигеоргиев Кисимов	IV	23
94	" 180 - Иван Кирилов	IV	27
95	" 181 - Юджийн Скайлер	IV	28
97	" 182 - Тодор (Теодор) Тодоров Хрулев (Хрулевски)	IV	29
99	" 183 - Братя Христо и Никола Тодорови Пулиеви	IV	30
101	" 184 - Божил Чорбаджи (Божил Съботинов Божилов)	IV	34
102	" 185 - Българска добродетелна дружина (БДД)	IV	38
104	" 186 - Юрдан Иванов Мирчев	IV	52
105	" 187 - Антон Франгя	IV	53
106	" 188 - Петър Попкойчев Витанов	IV	54
106	" 189 - Александър Николов Протогеров	IV	55
107	" 190 - Кръстьо Бинев Андонов	IV	60
111	" 191 - Тодор Чунчулов	IV	61
111	" 192 - Найчо (Николай) Томов Цанов	IV	62
112	" 193 - Димитър Проданов Милков	IV	65
114	" 194 - Никола Първанов	IV	66
115	" 195 - Димитър (Митко) Маринов Бонев	IV	67
118	" 196 - Симеон, митр. Варненски и Преславски	IV	67
119	" 197 - Атанас И. Каракашев	IV	69
120	" 198 - Симеон Антонов	IV	69
	" 199 - Петър Иванов Берковски	IV	70
125	" 200 - Минко (Минчо) Маринов Радославов	IV	71
127	" 201 - Тотьо (Стойно) Хаджииконом ов	IV	73
130	" 202 - Господин Димов Бъчеваров	IV	74
130	" 203 - Антон Илиев Дончев (Глогов)	IV	75
132	" 204 - Стефан Хаджиилиев Панаретов (Парашкевов)	IV	77
134	" 205 - Проф. Беньо Стефанов Цонев	IV	78
135	" 206 - Стефан Димитров Танев	IV	84
136	" 207 - Д-р Христо Петров Шишманов	IV	86
137		IX	67
138	" 208 - Герхард фон Шевен	IV	90
141	" 209 - Проф. д-р Богдан Димитров Филов	IV	91
146	" 210 - Инж. Михаил Савов Савов	IV	99
147	" 211 - Д-р Александър Николаев	IV	100
148	" 212 - Константин Габриелов Аврамов	IV	102
149	" 213 - Найден Андреев Стоичков	IV	104
	" 214 - Проф. инж. Димитър Василев Иванов	IV	107
151	" 215 - Петър Димитров Габровски	IV	112
153	" 216 - Добромир Беньов Цонев	IV	113
	" 217 - Д-р Димитър Славов Загоров	IV	115

“ 218 - Проф. д-р Славчо Димитров Загоров IV 118
“ 219 - Германски културно-просветни и пропагандни организации в България IV 123
“ 220 - Стамо Колчев Пенчов IV 132
“ 221 - Ген. Христо Николов (Колев) Луков IV 141
“ 222 - Български масонски ложи IV 143
“ 223 - Янко Ангелов Маринов IV 145
“ 224 - Върховен македоно-одрински комитет (ВМОК) IV 147
“ 225 - Никола Димов Козлев IV 162
“ 226 - Петко Юрданов Тодоров IV 165
“ 227 - Спас Вацов Киров IV 166
“ 228 - Александър Михайлов Паскалев IV 170
“ 229 - Пейо Тотев Крачолов Яворов IV 172
IX 72
“ 230 - Атанас Трифонов Илиев IV 174
“ 231 - Божан Ангелов Великов IV 176
“ 232 - Петър Енчев (Попенчев) Попдимитров IV 177
“ 233 - Иван Добровски (Добрович) Жельов IV 180
“ 234 - Иван Петров Салабашев IV 183
“ 235 - Иван Попалексов Адженов IV 187
“ 236 - Васил Атанасов Лолов IV 189
“ 237 - Хараламби Георгиев Сърмаджиев IV 190
“ 238 - Константин Тодоров Арабаджиев IV 200
“ 239 - Марко Секулички IV 201
“ 240 - Азетон Ахчиев IV 202
“ 241 - Поп протонотарий Димитър Драганов IV 202
“ 242 - Ангел Иванов IV 204
“ 243 - Янко Н. Ванков IV 205
“ 244 - Божидар (Тодор, Богдан) Запрянов Ковачев IV 205
“ 245 - Христо (Христаки) Димов Караминков (Минкович) IV 207
“ 246 - Българско печатарско дружество „Промишление“ (БПД) IV 209
“ 247 - Цвятко Недев (Недюв) Самарджиев IV 220
“ 248 - Теофан Райнов IV 224
“ 249 - Сава Вълчев (Вълчов) Филаретов V 13
“ 250 - Иван Минчов Вазов V 15
“ 251 - Петър Парашкевов Боянов V 17
“ 252 - Иваница Ангелов Иванов (Чернев) V 18
“ 253 - Димитър Генков Филов V 19
“ 254 - Архим. Стефан (Стефан Хаджирадков) V 21
“ 255 - Проф. Стефан Савов Бобчев V 22
“ 256 - Димитър Стоянов Тончев V 40
“ 257 - Брайко Лулчев Механджиев V 44
“ 258 - Йордан Христов Тренков V 45
“ 259 - Михаил (Михал, Матьо, Минков) Христов Радославов V 46
“ 260 - „Хемус“ – акционерно дружество за книгопечатане и издателство (1918–1947) V 48
“ 261 - Досю Андреев Негенцов V 52

118	" 262 - Ген.-лейт. Анастас (Атанас) Тодоров (Георгиев) Бендерев	V	56
123	" 263 - Д-р Васил Христов Радославов	V	58
132		IX	79
141	" 264 - Жорж (Джорджио, Георги) Нурижан		
143	(Нурижанов)	V	66
145	" 265 - Димитър Панталеев Минчевич (Минчович)	V	70
147	" 266 - Ген. Рачо Петров Петров	V	73
162	" 267 - Майор Лука Малеев Малеев	V	78
165	" 268 - Михаил Иванович Якобсон	V	81
166	" 269 - Васил Христов Хадживълков	V	85
170	" 270 - Георги Димитров Баласчев	V	88
172	" 271 - Княз Александър I Батенберг	V	90
72	" 272 - Иван Евстратиев (Евстатиев) Гешов (Гешев)	V	103
174	" 273 - Теодор Иванов Теодоров	V	141
176	" 274 - Д-р Николай Петров Николаев	V	156
177	" 275 - Михалаки Георгиев Лозанов	V	170
180	" 276 - Проф. д-р Владимир Николаев Палаузов	V	172
183	" 277 - Илия Краев Вътов (Вълов)	V	176
187	" 278 - Д-р Никола Савов (Савич) Бобчев	V	181
189	" 279 - Проф. Константин Николов Бобчев	V	185
190	" 280 - Димитър Драгиев Драгиев	V	196
200	" 281 - Христо Стойчев Златаров	V	197
201	" 282 - Йордан Йорданов Сливополски – Пилигрим	V	199
202	" 283 - Яков Димов Змейкович (Змейков)	V	200
202	" 284 - Христо Иванов Караманджуков	V	201
204		IX	81
205	" 285 - Христо Попконстантинов		
205	(Константинов, Попов) Манолов	V	208
207	" 286 - Проф. д-р Георги Вълкович Чалъков	V	212
	" 287 - Стоян Стоянов Аргиров	V	215
209	" 288 - Васил Иванов Кънчов (Кънчев)	V	222
220	" 289 - Книгоиздателство „Хр. Г. Данов" – Пловдив	V	227
224	" 290 - Димитър Панайотов Греков	VI	9
13	" 291 - Иван Радков Радославов	VI	13
15	" 292 - Доц. Емануил Попдимитров Попзахариев	VI	14
17	" 293 - Лазар Томов Крайнов	VI	25
18	" 294 - Никола Атанасов Живков	VI	27
19	" 295 - Кръстю Иванов (Попов) Мирски	VI	30
21	" 296 - Хидрометеорологическа станция – предаден		
22	на НА-БАН с протокол от 12.12.1977 г.		
40	" 297 - Полк. Христо Панов Семерджиев	VI	33
44	" 298 - Никола Лазаров Ненов	VI	34
45	" 299 - Ганчо Пеев Вълов	VI	36
46	" 300 - Димитър Петрушов Карамфилович	VI	37
	" 301 - Петко Русков (Русчев, Русчов) Миркович	VI	38
48	" 302 - Проф. д-р Михаил Петров Арнаудов	VI	40
52	" 303 - Д-р Йосиф Начев	VI	42

“	304 - Ватю Иванов Манев	VI	43
“	305 - Иван Петров Кепов	VI	44
“	306 - Никола (Николай) Ангелов Славков (Славчов)	VI	47
“	307 - Хаджи Минчо Хаджицачев	VI	49
“	308 - Петър Мавродинов	VI	51
“	309 - Янаки Гочев Вълчанов	VI	53
“	310 - Мирчо Петков (Димитров) Попов (Папазов, Паскалев)	VI	57
“	311 - Ген. Никола Тодоров Жеков	VI	59
“	312 - Цаньо Николов Шишков	VI	61
“	313 - Общ помощен комитет за подпомагане пострадалите от Септемврийското въстание – 1923 г. – предаден в Института по история на БКП при ЦК на БКП през 1977 г.		
“	314 - Хаджи Петър (Петко) Хаджикалинов Хаджибалабанов	VI	62
“	315 - Андрей Тасев Ляпчев	VI	64
“	316 - Ген.-майор Никола Генев Колчев	VI	67
“	317 - Ген. Стефан Георгиев Паприков	VI	69
“	318 - Полк. Иван Кръстев Стойчев	VI	73
“	319 - Теодор Василев Траянов	VI	76
“	320 - Георги Атанасов (Атанасович) Живков	VI	77
“	321 - Кънчо Георгиев Кънчев	VI	84
“	322 - Яким (Йоаким) Кочов Сапунджиев	VI	85
“	323 - Иван Симеонов	VI	86
“	324 - Евтим Ангелов Спространов	VI	90
“	325 - Д-р Владимир Иванов Руменов	VI	99
“	326 - Константин Николов Кондов	VI	100
“	327 - М. А. Мавродиев – предаден в СГОДА с протокол от 28.12.1977 г.		
“	328 - Никола Иванов Бацаров (Бацуров)	VI	102
“	329 - Георги Василев Михайлович (Михайлиди)	VI	105
“	330 - Исидор Василев Михайлович (Михайлиди)	VI	106
“	331 - Симеон Симеонов Златев	VI	107
“	332 - Хаджи Васили Иванов Хаджимитев (Митьооглу)	VI	109
“	333 - Никола Василев Панчев – Ракитин	VI	111
“	334 - Ген. Върбан Николов Винаров	VI	113
“	335 - Министерство на външните работи и изповеданията – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.		
“	336 - Коста Атанасов Паница	VI	115
“	337 - Драган Стоянов Драганов	VI	117
“	338 - Панайот Димитров Бостанджиоглу	VI	118
“	339 - Д-р Антон Димитров Филоктечев	VI	119
“	340 - Русев, Матеев и С-ие	VI	121
“	341 - Велико Йорданов Вълков	VI	122
“	342 - Ген.-майор Сава Атанасов Муткуров	VI	125
“	343 - Петър Матеев Матеев	VI	129
“	344 - Йоанна Савойска – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.		
“	345 - Комитет “Цар Освободител”	VI	131
“	346 - Димитър Иванов Шишманов	VI	132
“	347 - Александър Георгиев Чапрашиков	VI	134

43 " 348 - Архиепископ Йосиф Соколски (Тодор Петрович) VI 135
44 " 349 - Павел и Иван Станеви Бобекови VI 137
47 " 350 - Д-р Никола Илиев Блъсков VI 139
49 " 351 - Български неутрален въздържателен съюз
51 – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.
53 " 352 - Рашко Пройчев Маджаров VI 140
" 353 - Иван Георгиев Сливенски VI 143
57 " 354 - Пейо Иванов Шишманов VI 144
59 " 355 - Българско опълченско дружество – Русе VI 145
61 " 356 - Константин Александров Людсканов-Цанков VI 146
" 357 - Коста Василев Тодоров VI 155
" 358 - Д-р Георги Константинов Хаканов VI 156
" 359 - Страшимир Димитров Кринчев VI 158
62 " 360 - Екзарх Йосиф I (Лазар Йовчев) VI 160
64 " 361 - Проф. Владимир Димитров Моллов VI 162
67 " 362 - Андрей Славов Тошев – предаден в НА-БАН с протокол от 2.12.1977 г.
69 " 363 - Д-р Никола Петков Николов VI 190
73 " 364 - Кооперативно застрахователно спестовно дружество „Мир" VI 192
76 " 365 - Д-р Стоян Радославов VI 193
77 " 366 - Хаджи Вичо (Васил) Хаджилазаров VI 194
84 " 367 - Трифон Л. Панов VI 194
85 " 368 - Димитър Николов Цухлев VI 195
86 " 369 - Йордан Жечев Планински VI 197
90 " 370 - Георги Стефанов Чакъров VI 198
99 " 371 - Петър Ацев Хаджиконстантинов VI 199
100 " 372 - Райно Попович (Райно Събев Стоянов) VI 201
" 373 - Асен Цалов Цанков VI 202
102 " 374 - Д-р Харалампи Димитров Генчев VI 204
105 " 375 - Д-р Александър Петрович Радев VI 207
106 " 376 - Илия Николов Пронков VI 209
107 " 377 - Костадин (Константин, Костаки) Душков
109 Моравенов (Моровенов) VI 210
111 " 378 - Михаил Георгиев Чаков VI 212
113 " 379 - Д-р Никола Христов Минков VI 213
" 380 - Димитър Иванов Полянов (Попов) VI 215
" 381 - Борис Мархолев – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
115 " 382 - Свещ. Минчо Кънчев Стоянов (поп Минчо войвода) VII 15
117 " 383 - Николай Христакиев Павлович VII 17
118 " 384 - Богдан Иванов Горанов VII 18
119 " 385 - Панайот Николов Семерджиев VII 20
121 " 386 - Марко Димитров (Димитриев, Динчов) Балабанов VII 20
122 " 387 - Михаил Георгиев Зимбилев VII 25
125 " 388 - Д-р Стойко Йорданов Гаев (Йорданов) VII 26
129 " 389 - Рада Пенчева Гугова-Киркович VII 28
" 390 - Дабко Устагенчев (Димитър Генчев Майсторов) VII 30
131 " 391 - Кирил Христов Генчев VII 31
132 " 392 - Проф. Никола Милев VII 34
134 " 393 - Димитър (Димитраки) Попстефанов (Попов) Георгиев VII 35

“ 394 - Георги Иванов Бакалов VII 36
“ 395 - Петко Стойчев Каравелов VII 37
“ 396 - Нестор К. Абаджиев VII 43
“ 397 - Свещ. Михаил Цветанов Радулов VII 44
“ 398 - Йордан Ненов Йорданов VII 46
“ 399 - Джорджи Антони Барбиери (Георги, Георгеос, Андони Барбериерис, Барбиери) VII 47
“ 400 - Губернаторство – Тулча VII 48
“ 401 - Ген.-лейт. Руси Христов Русев VII 49
“ 402 - Кръстьо Тодоров Станчев VII 50
“ 403 - Народно събрание VII 54
“ 404 - Васил Николов (Николаевич) Рашев (Рашеев) VII 58
“ 405 - Тодор Александров Попорушев VII 59
“ 406 - Никола Александров Златарски VII 60
“ 407 - Стефан Иванов Карагьозов (Карагьозоглу) VII 61
“ 408 - Хаджи Никола (Николчо) Петракев (Петракиев, Петраков, Петракюв) Хаджиниколов VII 62
“ 409 - Иван Георгиев Павлов VII 63
“ 410 - Иван Владимиров Попов – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.
“ 411 - Борис III – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.
“ 412 - Никола Алексиев Белев VII 65
“ 413 - Ханс (Йохан) Голович – предаден в ЦДИА с протокол от 31.01. 1985 г.
“ 414 - Американска евангелска мисия в Турция – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
“ 415 - Митница – Свиленград – предаден в ОДА – Хасково с протокол от 31.01. 1978 г.
“ 416 - Българска народна банка – Тополовград – предаден в ОДА – Ямбол с протокол от 31.01. 1978 г.
“ 417 - Митрополит Йоаким Пловдивски VII 66
“ 418 - Валери Александрович Погорелов VII 68
“ 419 - Петър Михайлович Ярцев VII 68
“ 420 - Немска книжарница в София – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.
“ 421 - Лазар Панов VII 69
“ 422 - Копринарско анонимно акционерно дружество „Свила“ – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.
“ 423 - Демократична партия – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.
“ 424 - Антон Козманов Митанов VII 70
“ 425 - Женско благотворително дружество „Евдокия“ в Одрин – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.
“ 426 - Найден Николаев Николов VII 72
“ 427 - Христо Иванов Силянов VII 73
“ 428 - Петър Стоянов (Стоянович) VII 74
“ 429 - Дирекция на полицията – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.
“ 430 - Михаил Иванов Маджаров – предаден в НА-БАН с протокол от 19.12. 1977 г.
“ 431 - Михаил Палашев VII 75

" 432 - Студентско дружество „Наука" – предаден в СГОДА с протокол от 28.12.1977
" 433 - Д-р Константин Стоилов – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.
" 434 - Ватю (Ветю) Ватюв (Ватев) VII 76
" 435 - Околийско управление – Зайчар – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.
" 436 - Министерство на вътрешните работи – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.
" 437 - Кооперация „Ведома" при Министерството на пропагандата – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.
" 438 - Благотворително дружество „Св. Кирил и Методий" – В. Търново VII 77
" 439 - Люба Франтишек Сплиткова-Касърова VII 79
" 440 - Абаджийски еснафЕски Джумая VII 79
" 441 - Младен Исаев Младенов VII 80
" 442 - Коста (Константин) Панайодов (Панайотов) Петров VII 81
IX 88
" 443 - Иван (Иванчо) Хаджиниколов Бобевски VII 83
" 444 - Централно поборническо-опълченско дружество – София VII 85
" 445 - Найден Луков (Лулчев) Бенев VII 86
" 446 - Анастас Григоров Башев VII 87
" 447 - Петър Иванов Варналиев VII 88
" 448 - Зафир Гьорше (Гьоршев, Георгиев) Белев VII 88
" 449 - Хараламби Илиев Грашев VII 89
" 450 - Български студентски дружества – Букурещ VII 90
" 451 - Марин Софрониев (Хаджисофрониев) Калугеров (Калугерски) VII 91
" 452 - Лазар Вичев (Хадживичев) VII 93
" 453 - Иван Анастасов Карастоянов VII 95
" 454 - Константин (Вълчо) Антонов Иванов VII 96
" 455 - Йордан Георгиев Мешков VII 97
" 456 - Свещ. Димитър С. Даков VII 98
" 457 - Свещ. Христо Димитров VII 98
" 458 - Стоян Георгиев Калоянов VII 99
" 459 - Лазар Попиванов Маджаров VII 100
" 460 - Тодор Илиев Шишманов VII 101
" 461 - Димо Янков VII 102
" 462 - Гастон Бракар – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 463 - Ветеринарно подофицерско училище в София – предаден в ЦВА с протокол от 17. 06. 1977 г.
" 464 - Дружество на учителите от средните училища в София – предаден в СГОДА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 465 - Генчо Динчов Генчев (Джумайов) VII 104
" 466 - Полк. Александър Славов Славов VII 105
" 467 - Акад. проф. д-р Георги Бончев Николов VII 106
" 468 - Хаджи Цено Христов Куртанов VII 107
" 469 - Павел Панчов VII 108
" 470 - Христо Петков VII 108

" 471 - Григор Хаджицветков VII 109
" 472 - Тота Хаджицветкова VII 110
" 473 - Русин Стоев Колев VII 111
" 474 - Димитър Иванов Досков VII 111
" 475 - Етрополска дружба – София VII 112
" 476 - Георги Димитров Кондолов (Дядо Желью) VII 113
" 477 - Христо Увалиев VII 115
" 478 - Клио Самарджиева Бобева VII 116
" 479 - Георги Иванов Кертев VII 117
" 480 - Д-р Георги Димитров Золотович VII 118
" 481 - Иван Стоянов Андрейчин VII 120
" 482 - Стоян Михайлов Милошев VII 121
" 483 - Софийско окръжно финансово управление – предаден в ЦДИА през 1968 г.
" 484 - Георги Трендафилов Златарев VII 123
" 485 - Стоян Пенчев Костурков VII 124
" 486 - Женско благотворително дружество – Варна – предаден в ОДА – Варна с протокол от 31.01. 1978 г.
" 487 - Комитет „Народен сговор" – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12.1977 г.
" 488 - Българска народна банка – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 489 - Плевенски окръжен мюфтилък – предаден в Ориенталския отдел на НБКМ с протокол от 25.11.1966 г.
" 490 - Александър Коцев Вутимски (Вутов, Вълков, Вълканов) VII 137
" 491 - 16-та жандармерийска дружина – Варна – предаден в ЦВА с протокол от 17.06. 1977 г.
" 492 - Областна ревизионна комисия – Варна – предаден в ОДА - Варна с протокол от 31.01. 1978 г.
" 493 - Арх. Г. Тодоров – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 494 - Павел Христов – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 495 - Инж. Цветан Илиев Бояджиев – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 496 - Кооперативно трикотажно производително дружество „Унгаров" – София – предаден в СГОДА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 497 - Клуб „Лойд" – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 498 - Висша кооперативна школа – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 499 - Иван Георгиев Клинчаров VII 139
" 500 - Димитър Стоянов Бръчков VII 140
" 501 - Книгоиздателство „Т. Ф. Чипев" VII 141
" 502 - Софийско губернаторство VII 143
" 503 - Мария и Наум Кости (Костови) VII 144
" 504 - Панайот Калчев VII 145
" 505 - Зографски манастир VII 146
" 506 - Петър Димитров Кожухаров (Кожухар) VII 148
" 507 - Майор Димитър Азманов – предаден в ЦВА с протокол от 17. 06. 1977 г.
" 508 - Петър Маналов Марков Тантилов – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.

" 509 - Димитър Стаматов Момчилов VII 149
" 510 - Върховен читалищен съюз – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 511 - Мано Филипов (Филипович) VII 153
" 512 - Алекси (Бранко) Попангелов Цанков (Цанов, Ценов) VII 156
" 513 - Христо Иванов Калчев VII 160
" 514 - Атанас Петров Данев-Хитов VII 162
" 515 - Белезар Каракашев VII 163
" 516 - Атанас Каблешков VII 164
" 517 - Никола, Илия Бояджиеви Сребърникови – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 518 - Книжарско кооперативно сдружение – предаден в СГОДА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 519 - Търговска къща „Б. Дамянов" – Свищов – предаден в ОДА – Плевен с протокол от 31.01. 1978 г.
" 520 - Радикално-демократическа партия – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 521 - Културно-емигрантско дружество „Тракия" – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 522 - Никола Трайков Нарев VII 165
" 523 - Свещ. Иван Пошерасимов VII 167
" 524 - Панайот Сребрев (Сребров) VII 167
" 525 - Димитър Попевтимов – предаден в ЦПА с протокол от 4 11. 1984 г.
" 526 - Досю Йонков Негенчето VII 169
" 527 - Д-р Никола Зоев VII 170
" 528 - Военно министерство – предаден в ЦВА във В. Търново с протокол от 17.06.1977 г.
" 529 - Александър Костов Дърводелски VII 171
" 530 - Първо българско акционерно дружество за международен транспорт – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 531- Рафаил Наумов Бояджиев VII 172
" 532 - Иван Петров Цивнев VII 173
" 533 - Диаманди Андреев Ихчиев VII 174
" 534 - Георги Маринов Сливенски (Сливненски) VII 177
" 535 - Ген. Константин Искров Кесяков VII 178
" 536 - Стефан Симеонов VII 179
" 537 - Цвятко Михов Каролев VII 180
" 538 - Петко Спасов Смилов VII 181
" 539 - Лазар Янков Сакъзов VII 182
" 540 - Ген.-лейт. Климент Евтимов Бояджиев VII 183
" 541 - Полк. Георги Горбанов предаден в ЦВА – В. Търново с протокол от 31.01. 1985 г.
" 542 - Георги Бенев VII 190
" 543 - Македонско благотворително дружество – Свищов VII 191
" 544 - Васил Попстанчов VII 140
" 545 - Тома Пантелеев (Пантилеев) Дочев (Дачев) VII 195
" 546 - Дружество на сръбската словестност (САН) – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.

“ 547 - Серско-Драмско благотворително дружество „Пирин“ – предаден ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
“ 548 - Сава Савов Капанов VII 197
“ 549 - Райна Михайлова Бъчеварова VII 198
“ 550 - Петър Атанасов Попов VII 200
“ 551 - Павел Иванов Генадиев VII 204
“ 552 - Михаил Иванович Парашчук – предаден в ЦПИА с протокол от 31.01 1985 г.
“ 553 - Георги Къосеиванов – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
“ 554 - Българско природоизпитателно дружество – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
“ 555 - Иван Попхристов (Христович) Кършовски (Кършов) VII 205
“ 556 - Блаже Петров Видов – предаден в ЦПА с протокол от 31.01.1985 г.
“ 557 - Георги Тодоров Шопов VII 212
“ 558 - Дружество „Самопожертвование“ – предаден в СГОДА с протокол от 28.12. 1977 г.
“ 559 - Цанко Церковски (Цанко Генов Бакалов) VII 213
“ 560 - Книгоиздателство Стоян Ст. Атанасов – София (1901–1948) VII 214
“ 561 - Иван Ангелов Чолаков VII 215
“ 562 - Свещ. Стефан Станимиров VII 216
“ 563 - Георги Таков Пеев VII 218
“ 564 - Наум Лазаров Руков VII 220
“ 565 - Д-р Александър Дорич – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
“ 566 - Институт „Дом на човещината“ предаден в СГОДА с протокол от 28.12. 1977 г.
“ 567 - Стоян Николов Михайловски VII 222
“ 568 - Кирил Елисеев Митов VII 240
“ 569 - Иван Георгиев Лекарски VII 241
“ 570 - Георги Силаги VII 241
“ 571 - Петър Иванов Фурнаджиев VII 244
“ 572 - Димитър Николов Даскалов – предаден в къща музей „Георги Димитров“ в София с протокол от 31.01. 1985 г.
“ 573 - Спиридон Мирчев Мойсов VII 245
“ 574 - Хаджи Никола Хаджипоп димов Икономов VII 246
“ 575 - Велизари Младенов Павлов VII 246
“ 576 - Петър Николов Шопов VII 249
“ 577 - Васил Иванов Диамандиев VII 250
“ 578 - Ген.-лейт. Никифор Петров Никифоров VII 252
“ 579 - Леополд Иванов Косилков VII 253
“ 580 - Д-р Желяз (Захари) Драганов Желязов VII 255
“ 581 - Арсени Георгиев Костенцев VII 257
“ 582 - Август Август Розентал VII 260
“ 583 - Димитър, Христо и Ангел Узунови VII 262
“ 584 - Димитрана Петрова Иванова VII 272
“ 585 - Никола Георгиев Данчов VII 281
“ 586 - Николай Иванов Райнов VII 281
“ 587 - Живко Тодоров Станчев VII 282

" 588 - Димитър Иванов Папазов VII 283
" 589 - Христо Коцев (Коцов, Попкоцев) Карчов VII 287
" 590 - Никола Захариев Табаков VII 290
" 591 - Иван Николов (Николович, Колев) VII 291
" 592 - Тодор Христов Доганов VII 291
" 593 - Д-р Ласкар Костадинов Възвъзов VII 293
" 594 - Български национален комитет за география – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 595 - Христо Минков Димитров VII 295
" 596 - Д-р Стефан (Ищван) Стефанов (Стефанус) Дуньов VII 298
" 597 - Иван Димитров Грозев VII 299
" 598 - Димитър Ангелов Йоцов – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 599 - Петър Дънов – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 600 - Инж. Любен Божков – предаден в ЦДТА с протокол от 31.01. 1985 г.
" 601 - Славейкова, Светослава (Светослава Тихолова Цанкова) VIII 10
" 602 - Стайко Тодоров VIII 12
" 603 - Владислав (Славчо) Михайлов Ковачев VIII 13
" 604 - Начо Анастасов Начов (Начев) VIII 28
" 605 - Петър Тодоров Мусевич-Бориков VIII 29
" 606 - Свещ. Станчо Димов Кожухаров VIII 34
" 607 - Атанас Николов Михалчев VIII 35
" 608 - Никола К. Лазаров VIII 36
" 609 - Иван Димитров Иванов VIII 37
" 610 - Д-р Атанас Бояджиев – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 611 - Георги Иванов Говедаров VIII 39
" 612 - Екатерина Златоустова VIII 44
" 613 - Иванчо Вълчев VIII 48
" 614 - Гани Иванов Дачев VIII 49
" 615 - Димитър Груев Димитров VIII 51
" 616 - Димитър Христов Вълев VIII 52
" 617 - Комитет за постройка на паметник на героите от Ямбол и Ямболско – предаден в ДА - Ямбол с протокол от 31.01. 1985 г.
" 618 - Димо Бойчев Пенев VIII 53
" 619 - Христо Мянков Станчев-Златоустов VIII 56
" 620 - Димитър Хаджигенчев (Бечу) Пенчев VIII 58
" 621 - Д-р Христо Танев Стамболски VIII 59
" 622 - Недялко Константинов Каранешев VIII 61
" 623 - Братя Георги и Кънчо Аврамови VIII 64
" 624 - Георги Иванов Белчев VIII 65
" 625 - Татяна Андреевна Кузминска VIII 68
" 626 - Василка Георгиева Кертева VIII 68
" 627 - Акад. Никола Василев Михов VIII 72
" 628 - Д-р Антон Йохан (Иван) Унтерберг (Погорски) VIII 81
" 629 - Агушеви (Агуш ага, Мохамед (Мехмед) Агушев, Хюсеин ага Агушев, Ариф Агушев, Салих Агушев, Рашид Агушев, Тахир Агушев, Хюсеин х. Пашидов Агушев, Арих Салихов Агушев, Емин Мохамедов VIII 88
" 630 - Петър Димитров Матакиев VIII 89

“ 631 - Христо Иванов Карагьозов (Карагиозолу)	VIII	90	
“ 632 - Свободна сигнатура			
“ 633 - Министерство на народната просвета – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.			
“ 634 - Боянка (Бояна) Христова Миладинова	VIII	92	
“ 635 - Димчо (Динчо) Вельов Дебелянов	VIII	95	
“ 636 - Свободна сигнатура			
“ 637 - Свободна сигнатура			
“ 638 - Димитър Николов Петков	VIII	96	
“ 639 - Принц Кирил – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.			
“ 640 - Стоян Стойков Русев	VIII	97	
“ 641 - Иван Пандалеев Орманджиев	VIII	98	
“ 642 - Аспасия Думанова – предаден в Архива на НРБ с протокол от 31.01. 1985 г.			
“ 643 - Петко Велчев Петков (Кьосев)	VIII	106	
“ 644 - Йордан Михайлов (Юрдан Михаилов) Тодоров	VIII	109	
“ 645 - Свободна сигнатура			
“ 646 - Свободна сигнатура			
“ 647 - Христо Цонев Бръчков	VIII	112	
“ 648 - Минко Цвятков Шипковенски	VIII	114	
“ 649 - Петър Рангелов	VIII	114	
“ 650 - Свободна сигнатура			
“ 651 - Михаил Кремен (Михаил Иванов Икономов-Грозев)	VIII	115	
“ 652 - Смрикарови (Димитър Хадживанов Смрикаров, Ксенофонт Димитров Смрикаров, Димитър, Христо, Люба, Елисавета и Домна Ксенофонтови Смрикарови)	VIII	119	
“ 653 - Лазар (Лазко) Теодорович Герман (Голев)	VIII	121	
“ 654 - Георги Иванов Белев	VIII	122	
“ 655 - Христо Илич (Илиев) Парпулов	VIII	123	
“ 656 - Александър (Алеко) Василев Попдимитров	VIII	126	
“ 657 - Д-р Иван Михалов (Михайлов)	VIII	129	
“ 658 - Георги Иванов Михайлов	VIII	130	
“ 659 - Свободна сигнатура			
“ 660 - Иван Хараламиев Кръстанов	VIII	132	
“ 661 - Градоначалства Скопие и Прищина – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.			
“ 662 - Губернаторство – Велико Търново	VIII	132	
“ 663 - Георги Иванов Атанасов	VIII	133	
“ 664 - Свободна сигнатура			
“ 665 - Свободна сигнатура			
“ 666 - Свободна сигнатура			
“ 667 - Прехвърлен към Ф. 35 – Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“			
“ 668 - Нейчо Д. Попов	VIII	134	
“ 669 - Георги Петков Машев	VIII	135	
“ 670 - Никола Енев (Енюв) Начов (Начев)	VIII	136	
“ 671 - Свободна сигнатура			

90 " 672 - Александър Стоянов Пенчев VIII 137
" 673 - Иван Звездев – предаден в ЦДИА
" 674 - Свободна сигнатура
" 675 - Ген. Михаил Стефанов Сапунаров VIII 88
92 " 676 - Свободна сигнатура
95 " 677 - Сава Атанасов Мутафов VIII 139
" 678 - Софийско бакалско сдружение – предаден в ЦДИА през периода 1968–1977 г.
96 " 679 - Дивотински манастир „Света Тройца" – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
97 " 680 - Д-р Никола Станчев – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
98 " 681 - Христо Цанев Борина – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 682 - Невена Боюклиева-Спиркова – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
106 " 683 - Драгомир Казаков – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
109 " 684 - Златина Недева – предаден в ЦДИА с протокол от 28.12. 1977 г.
" 685 - Антон Тодоров Страшимиров VIII 146
" 686 - Свободна сигнатура
112 " 687 - Свободна сигнатура
114 " 688 - Жорж Ато VIII 152
114 " 689 - Ангел Николов Янков VIII 154
" 690 - Любомир Хаджиниколов Бобевски (Любомир Николов Хаджистоянов Бобевски) VIII 155
115 " 691 - Проф. инж. Горан (Иванов?) Минчев VIII 159
" 692 - Д-р Димитър Калевич VIII 163
" 693 - Николай Тодоров Вълков VIII 164
119 " 694 - Д-р Яков Геров (Яковаки ефенди) VIII 166
121 " 695 - Свободна сигнатура
122 " 696 - Христо Хаджиатанасов VIII 168
123 " 697 - Свободна сигнатура
126 " 698 - Георги Стоянов Кандиларов VIII 169
129 " 699 - Тоне Пешев VIII 170
130 " 700 - Владимир Петров Мусаков VIII 171
" 701 - Д-р Филип Манолов Петров VIII 173
132 " 702 - Панчо Мишев (Михайлов) Кюлюмов VIII 174
" 703 - Александър Павлов Малинов VIII 175
" 704 - Николай Димов – предаден в ЦПА с протокол от 31.01. 1985 г.
132 " 705 - Димитър Тодоров Страшимиров VIII 177
133 " 706 - Никола Иванов Янев VIII 181
" 707 - Стоян Стоянов Бъчваров VIII 182
" 708 - Стефан Балемезов – предаден в НА-БАН с протокол от 31.01.1985 г.
" 709 - Константин Ангелов Балтов VIII 183
ий" " 710 - Свободна сигнатура
134 " 711 - Свободна сигнатура
135 " 712 - Васил Пандов Шанов VIII 185
136 " 713 - Ген.-лейт. Иван Колев Стоянов VIII 190
" 714 - Стефан Краев – предаден в ЦВА през 1977 г.

“ 715 - Димитър Манолов	VIII	192	“
“ 716 - Васил Юрданов (Йорданов) Върбев	VIII	193	“
“ 717 - Константин Димитров (Димитриев) Кочов	VIII	195	“
“ 718 - Свободна сигнатура			“
“ 719 - Николай Лилиев (Николай Михайлов Попиванов)	VIII	199	“
“ 720 - Свободна сигнатура			“
“ 721 - Емануил Христофоров Ракаров	VIII	203	“
“ 722 - Свободна сигнатура			“
“ 723 - Инокентий, архим. Софийски (Илия Петров Софийски)	VIII	205	“
“ 724 - Ген. Вичо Дионисиев Диков	VIII	206	
“ 725 - Ген. от пехотата Данаил Цонев Николаев	VIII	207	“
“ 726 - Ген. Никола Иванов Иванов	VIII	208	“
“ 727 - Петър Георгиев Куюмджиев	VIII	210	“
“ 728 - Свободна сигнатура			“
“ 729 - Свободна сигнатура			“
“ 730 - Евгени (Жеко) Г. Георгиев	VIII	211	“
“ 731 - Рашко Хаджистойчев (Доктор Рашко)	VIII	211	“
“ 732 - Велко Г. Абаджиев	VIII	212	“
“ 733 - Свещ. Георги Д. Лозев	VIII	213	“
“ 734 - Ген. Аврам Иванов Гуджев	VIII	213	“
“ 735 - Ген. Илия Панайотов Димитров (Димитриев)	VIII	214	“
“ 736 - Нешо Брайков (Попбрайков)	VIII	215	“
“ 737 - Международно транспортно дружество „Леванте“ – предаден в ЦДИА през 1968 г.			“
“ 738 - Д-р Никола Матеев Иванов	VIII	216	
“ 739 - Свободна сигнатура			“
“ 740 - Ген. Никола Петров Петров	VIII	219	“
“ 741 - Орлин Василев (Христо Петков Василев)	VIII	221	“
“ 742 - Жечо Макавеев	VIII	222	“
“ 743 - Христо Василев Бръмбаров	VIII	223	“
“ 744 - Виктория Димитрова Бабанова (Виктория Николова Възвъзова)	VIII	224	“
“ 745 - Димитър Стамболов Вълков	VIII	226	“
“ 746 - Д-р Иван Янков Герджиков	VIII	230	“
“ 747 - х. Иван и х. Богдан Хаджидимитриеви Богданови	VIII	231	“
“ 748 - Иван Петров Йончев	VIII	232	“
“ 749 - Никола Д. Стоилов	VIII	234	“
“ 750 - Кирияк Григоров Савов	VIII	235	“
“ 751 - Митр. Серафим Сливенски (Златан Груев Кинов)	VIII	237	“
“ 752 - Свободна сигнатура			“
“ 753 - Свободна сигнатура			“
“ 754 - Васил Станчов Попов	VIII	242	“
“ 755 - Илия Иванов – Черен (Илия Иванов Илиев)	VIII	243	“
“ 756 - Гато (Гатьо) Стоянов Шишков	VIII	244	“
“ 757 - Д-р Иван Екимов Манолов	VIII	245	“
“ 758 - Ген.-лейт. Йохан-Казимир Густавович Ернрот	VIII	250	“
“ 759 - Ангел Димитров (Димитракиев, Димитриев) Хаджиивanов (Иванов) – Орукин	VIII	251	“

192 " 760 - Архим. Зиновий Поппетров (Захари Поппперов Цветков) VIII 254
193 " 761 - Илия Михайлов Добрев VIII 255
195 " 762 - Константин Георгиев Фотинов VIII 256
" 763 - Иван Ненков Панайотов VIII 258
199 " 764 - Д-р Константин (Костаки) Янакиев Кереков VIII 264
" 765 - Никола Христов Мънков VIII 268
203 " 766 - Шишеджиев, Георги Манолов VIII .269
" 767 - Йордан Георгиев Кусев VIII 270
205 " 768 - Иванка (Джована, Жана) Димитрова Мамарчева
206 (Алфано, Мейвор, Фошини) VIII 271
207 " 769 - Димитър Димов – предаден в музей „Димитър Димов" през 1975 г.
208 " 770 - Свободна сигнатура
210 " 771 - Свободна сигнатура
" 772 - Д-р Георги Николов Чакалов VIII 272
" 773 - Илия Друмев Коларов VIII 273
211 " 774 - Димо Хаджигендов VIII 274
211 " 775 - Цвета (Цвята, Цветана) Иванова Зографска VIII 275
212 " 776 - Търговска къща „Теодор Вальов и С-ие" – Цариград VIII 277
213 " 777 - Христо Найденов Христов VIII 277
213 " 778 - Тодор Иванов (Иваницов) Алтънов VIII 279
214 " 779 - Михаил Евтимов Манчев VIII 281
215 " 780 - Йоахим Попхристов Николов VIII 282
" 781 - Соня Краева Кикименова VIII 283
" 782 - Георги (Георгаки бей, Георгаки ефенди)
216 Стоянов Чалъков (Чалоглу, Чалкоглу) VIII 285
" 783 - Никола Попвасилев Златарски VIII 298
219 " 784 - Георги Антонов Кърджиев VIII 309
221 " 785 - Иван Михайлов Бележков (Попфилипов) VIII 314
222 " 786 - Йордан Хаджиконстантинов Джинот VIII 315
223 " 787 - Спиридон Николаев Палаузов VIII 316
" 788 - Свободна сигнатура
224 " 789 - Свещ. Тома Николов Христов VIII 319
226 " 790 - Иван Кузманов Божинов VIII 320
230 " 791 - Свободна сигнатура
231 " 792 - Петър Василев Оджаков VIII 321
232 " 793 - Иван Халачев (Халачов) VIII 331
234 " 794 - Димитър Георгиев Стефанов VIII 334
235 " 795 - Иван Десев VIII 336
237 " 796 - Илия Георгиев Миленков VIII 336
" 797 - Д-р Александър Костакиев Пеев VIII 337
" 798 - Никола Ботев Станев VIII 339
242 " 799 - Александър Димов Киров (Алдекиров, Луис Симеонов) VIII 341
243 " 800 - Васил Христов Чекаларов VIII 341
244 " 801 - Атанас Киров Петров IX 90
245 " 802 - х. Димитър и х. Христо Хаджиданиилови IX 91
250 " 803 - Георги Иванов Котабанов IX 91
" 804 - Свещ. Илия Кацаров IX 92
251 " 805 - Никола Дечев IX 93

“ 806 - Божил Райнов Хаджидачов	IX	94
“ 807 - Янко Иванов Сакъзов	IX	95
“ 808 - Сребрен Поппетров Попдимитров	IX	97
“ 809 - Климент Михайлов Скопаков	IX	112
“ 810 - Григор Нушев Нушев	IX	113
“ 811 - Андрей Владимиров Марчев	IX	115
“ 812 - Константин Томов Коцев	IX	116
“ 813 - Мишо (Михайл) Пантелеев	IX	117
(Панталеев) Хаджийски	IX	119
“ 814 - Димитър Тодоров Проданов	IX	122
“ 815 - Спиридон (Спиро) Димков (Димов) Бадев	IX	123
“ 816 - Сава Николов Бобчев	IX	124
“ 817 - Никола Петров	IX	133
“ 818 - Димитър Петров Тодоров	IX	134
“ 819 - Анастас Наумов	IX	135
“ 820 - Филип Лазаров Караджов	IX	136
“ 821 - Борис Петров Сарафов	IX	137
“ 822 - Никола Христов Комсиев	IX	140
“ 823 - Иван Ангелов Кулин	IX	142
“ 824 - Никола Прокопиев Константинов	IX	144
“ 825 - Димитър Иванов Гачев	IX	146
“ 826 - Димитър Божиков Билюкбашиев	IX	150
“ 827 - Свободна сигнатура		
“ 828 - Анастас Костов Панайотов	IX	152
“ 829 - Д-р Маньо Стоянов Манев	IX	153
“ 830 - Юнион клуб	IX	157
“ 831 - Ученическо дружество „Познай себе си“ към Петропавловската духовна семинария – Лясковец	IX	158
“ 832 - Българска търговска банка – Русе	IX	159
“ 833 - Мехмед Кесим Заде (Кесим Заде Ефенди, Мехмед Рющди Кесим Заде)	IX	160
“ 834 - Саулаки (Савулаки) Петров	IX	161
“ 835 - Гоце (Георги) Николов Делчев	IX	161
“ 836 - Гьорче (Георги) Петров Николов	IX	163
“ 837 - Никола С. Малешевски (Чапкънов)	IX	164
“ 838 - Пандо (Панталей) Янакиев (Янаков, Наков) Кляшев	IX	165
“ 839 - Лазар Павлов (Стефанов) Миовски (Миовцки)	IX	167
“ 840 - Вътрешна македоно-одринска революционна организация (ВМОРО)	IX	167
“ 841 - Вътрешна македонска революционна организация (ВМРО)	IX	170
“ 842 - Йозеф Беке	IX	172
“ 843 - Царевна Миладинова-Алексиева	IX	173
“ 844 - Йордан Н. Димитров	IX	174
“ 845 - Петър Пенков Димитров	IX	175
“ 846 - Мария Димитрова Ушева	IX	178
“ 847 - Никола Вълов Гевезов	IX	180
“ 848 - Борис Павлов Мончев	IX	181

94 " 849 - Проф. Тодор Боров (необработен – без обзорна статия)
95 " 850 - Проф. Христо Николов Кодов IX 182
97 " 851 - Паскал Теодоров Хаджииванов IX 189
112 " 852 - Александър Иванов Джиков IX 189
113 " 853 - Йордан Попгеоргиев Пондев IX 191
115 " 854 - Кирила Николова Възвъзова-Каратеодорова IX 192
116 " 855 - Никола Николов Герасимов IX 193
117 " 856 - Минчо Генчев – Девнялията IX 194
119 " 857 - Алексей Андреев Слюсаров IX 195
122 " 858 - Славчо Милошев Атанасов IX 196
123 " 859 - Елисавета Багряна IX 200
124 " 860 - Ламар (Лалю Маринов Пончев) IX 202
133 " 861 - Владимир Василев Матеев IX 204
134 " 862 - Никола Димитров Танев IX 205
135 " 863 - Иван Димитров Сестримски IX 206
136 " 864 - Димитър Николов Карастоянов IX 210
137 " 865 - Георги Константинов Сачев IX 211
140 " 866 - Кирил Ценов Буюклийски IX 212
142 " 867 - Кирил Иванов Терзиев IX 213
144 " 868 - Лалка Найденова Кръстева IX 216
146 " 869 - Ген. Велизар Манолов Лазаров IX 220
150 " 870 - Д-р Панайот Стоянов Панайотов IX 221
" 871 - Ген.-лейт. Стою Петков Брадистилов IX 229
152 " 872 - Добри Иванов Чолаков IX 230
153 " 873 - Свободна сигнатура
157 " 874 - Димитър Дошев Велев IX 233
" 875 - Български политически партии IX 234
158 " 876 - Георги Йорданов Соколов IX 236
159 " 877 - Иван Давидков Иванов IX 237
" 878 - Васил Попатанасов IX 238
160 " 879 - Иван Георгиев Дреников IX 240
161 " 880 - Тодор Велков Ганчев IX 243
161 " 881 - Михаил Стефанов Шипков IX 245
163
164
165
167

167
170
172
173
174
175
178
180
181
60984 81800

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ[1]

Абазов, Тодор 209
Абанозов, Ив. Т. 79
Абдул Азис, тур. султан 26, 42, 45
Абдул Хамид II, тур. султан 177, 178
Абдулахов 82
Абрашев, Иван Спасов 51
Абрашев, Спас Иванов 51
Аверкий, архиерей 47
Аверкий Петрович, митр. Врачански 26
Авксентий Пелагонийски, митр. 100
Аврамов, К. 139
Аврамов, Ст. 149
Аврамова, П. 63
Агатангелос, йеродякон 26, 27, 31
Агушев, Неродим 84
Агушев, Тахир 82
Адам, Георг 73, 209
Адиров, Джамал 82
Азис паша 38
Айнщайн, Алберт 150
Акере, В. 64
Алабин, П. В. 58
Албански, П. Р. 159
Александров, Тодор 17, 73, 76, 78, 101, 170
Александър I, руски император 195
Александър II, руски император 37, 46, 47, 49, 179
Александър I Батенберг, бълг. княз 36, 37, 46, 48, 49, 53, 88, 92, 220
Александър Екзарх 50
Александър Обренович, ср. крал 176
Алексеевич, Николай 24
Алексиев (Попалексиев), Владислав Николов 174
Алексиев (Попалексиев), Никола Петров 174
Алексиев, А. 150
Алексиев, Владислав 173
Алексиев, Димитър 82
Алексиев, Димитър Николов 174
Алексиева (Попалексиева), Царевна 173, 174
Алексиева, Афродита 185
Али бей 26
Али ефенди 140
Алимански, Н. Ст. 82
Алтъпармаков, Александър 100
Ангелов, Ангел 197
Ангелов, Атанас 29
Ангелов, Божан 60, 73
Ангелов, Боньо 183, 184, 187
Ангелов, Георги 137
Ангелов, Никола 215
Ангелов, Т. 244
Ангелов, Тимо (Евтим) 164
Ангелов, Христо 109
Ангелопулос, Ат. 183
Андон Кьосето 93
Андреев, М. 117
Андреев, Мано 101
Андреев, Н. 137, 165
Андреева, Еленка 217
Андрей, митр. 108, 224
Андрейчин, Иван 74
Анисимов, И. И. 148
Антим I, митр. Видински и екзарх бълг. 34, 46, 47
Антов (Попантов), Христо 173
Антония, игуменка на Алексеевския манастир 24
Антонов, Константин (Вълчо, Сечинката) 86, 137
Антонов, Димо 77
Антонов, Евстати 224
Антонов, Никола 224, 228
Антонова, Мария 224
Апостолова-Нушева, Търпана Миланова 114
Априлов, Васил 63, 43, 47, 133
Аргиров, Ст. 59
Арнаудов 84

[1] С получерен шрифт са изписани имената на фондообразувателите и членовете на семействата им; допълнителни сведения са дадени: при съвпадения на имена, при тези на духовници, монарси и др. Препратки са направени при псевдоними, прозвища, съкратени имена. Не са включени имената от предговора на изданието и от библиографските източници към обзорните статии.

Арнаудов, Адем 82
Арнаудов, Д. 137
Арнаудов, проф. Михаил 73, 74, 76, 77, 200, 126, 127
Арнаудов, Сали 82
Арнаудов, Христо 86, 137
Арнаудов, д-р Янаки 127
Арнаудова, М. 214
Арсений, патриарх 44, 154
Арсенов, Георги Несторов 234
Арсов, Сл. 165
Артюнов, Маркар 38, 48
Асенов, Кръстьо 162
Асенов, Хаджи Димитър 88
Ата бей 35, 38, 47
Атанасковић, Н. 143
поп Атанас 239
Атанасов, Атанас Славчев 197, 200
Атанасов, Д. 135
Атанасов, Манол 79
Атанасов, Ноно 38
Атанасов, Петър 155
Атанасов Милошев (Милушев), Славчо 196, 197, 198, 199
Атанасов, Христо 226
Атанасова, Димитрия 214
Атанасова, Дона 48
Атанасова, М. 51
Атанасови, сем. 122
Ахмед Ата 38
Ахмед Ата бей 26
Ахмед Фехим 38
Ацев, Петър 73, 108
Аянов, Георги 86

Б. Г. вж С е с т р и м с к и, Иван Димитров
Б.Л. вж М и л е в, Гео
Бабаджанов, Славчо 75, 137
Багряна, Елисавета (Елисавета Любомирова Белчева) (псевд.: Елизабета Б., Елена Бленова, Микаела, Ничия долче) 200, 201
Бадев, Спиридон (Спиро) Георев 123, 124
Байданов, Георги 26, 31, 34
Байданови, Лазар и Мария 224
Байльозов, Милан 215
Бакалов, Георги 73, 162
Бакалов, Ц. 63
Бакалова, Елка 183
Бакрачев, Тома 100, 165
Бакърджиев 82
Бакърджиев, Д. 82, 100
Балабанов, Александър 73, 75
Балабанов, Марко 36
Балабанов, Никола Марков 68, 222, 224, 226
Балабанов, Никола Тодоров 63
Балан, Александър Теодоров вж Т е о д о р о в - Б а л а н, проф. Александър
Балдачи, проф. Антонио 105
Балканова, Станислава 179
Балкански, д-р Петко 121
Балмонт 58
Балтов, Илия 163
Бан, М. 143
Банчов, Матей 247
Бараков, К. 137
Баранецки 21
Барановски, Николай 26
Баринг, М. 45
Барутчиев 137
Батанджиев, Христо 168
Башов, Юсеин 52
Бегунов, Ю. К. 183
Безсонов, Петър 24
Бейски, Ариф 82, 83
Беке, Йозеф (Йосиф) 172
Бекриев, Д. 148
Бекяров, В. 161
Белаго, В. И. 41
Белаго, Г. И. 41
Белев, Георги 150
Белев, Кръстьо 149
Белев, Наум 172
Белев, П. 101
Белий, А. 57
Белинов, Илия 224
Беловеждови, Невена и Никола 179
Белоцерковец, Иван 36
Белчева, Мара 73, 75, 208, 209, 217, 219
Беляев, Атанас 28
Беляев, майор Николай А. 92
Бенчев 44
Беранек, Х. 26, 48, 49
Бербенлиев, Пейо 129
Берберов, Михаил 237
Бермян, проф. Ричард 125
Беров, проф. Любен 227
Беровски, Димитър Попгеоргиев 164
Берон 117
Берон, Васил 26, 28, 31, 34
Берон, д-р Петър 24, 30, 34, 67, 809, 193
Бертоли 219
Бехиньова, В. 154,183
Бешков, Илия 202
Бешков, Мирон 26, 38

Бжежински, д-р Збигнев 226
Билярич, Атанас Г. 12
Билюкбашиев, Димитър Божиков 150, 151
Биляровски, Ганчо Добринов 195
Биолчев, И. 165
Бисмарк, Ото фон 17, 53
Бисова, Мариана 224
Бичев, проф. Милко 126, 127, 131
Благоев, Димитър Николов 23, 26, 41
Бланков, Жан 57
Блок, А. 54
Блънт, Джон 34, 35, 36
Блъсков, Андрей 12
Блъсков, Борис Илиев 12, 13
Блъсков, Дечо 12
Блъсков, Димитър Рашков (Райков) 13
Блъсков, Димитър 96
Блъсков, Илия Рашков (Райков) 11, 12, 13, 63
Блъсков, К. 100
Блъсков, Костаки 13
Блъсков, Петко 12
Блъсков, Рашко (Райко) 11, 22, 29
Бобевски, Л. 215
Бобчев, Илия 127
Бобчев, Илия Савов 133
Бобчев, Константин 126
Бобчев, Коста 127
Бобчев, д-р Никола 12, 52, 125, 816
Бобчев, Сава Николов 124-132
Бобчев, Стефан Савов 47, 125-127, 131
Бобчева, Анастасия 125, 127
Бобчева, Милка 126, 133
Богданов, Вельо 23, 30, 48
Богданов, Иван 187, 198
Богданова, Павлина 213
Богоева, Невена 103
Богориди, Александър 175, 178
Богориди, принц 178
Богоров, Иван 26
Бодянски, проф. Осип 24
Боев, Бончо 15
Боев, Петър 224, 225, 228
Божиков, Божидар 147, 151
Божиков, Крум Димитров 151
Божинов, Воин 84
Божков, Ат. 187
Божков, Георги 214
Божков, Пандо 100
Бозвели, Неофит 27
Бозвелиев, Константин 97
Бойджийски, Никола П. 137
Боляров, Камен 84
Бонев, Петър 27
Бончев, Атанасий 198
Бончев, Нешо 28
Бончева, Екатерина 222
Борина, Христо 76
Борис III, бълг. цар 92, 117, 118, 191, 231, 241
Борис Неврокопски, митр. 100
Борисов 224
Боров, Тодор 154, 156, 198, 200, 208, 209,
Борови, Дончо и Лулчо 244
Ботев, Христо 67, 193, 126
Ботева, Иванка 29
Ботушарова, Л. 127
Ботушарова, Снежана 222, 226
Бочуков, Владимир 163
Бошнаков, Димитър 205, 206
Бошнаков, Марко 137
Бояджиев, Вл. 109
Бояджиев, Димитър 73
Бояджиев, Климент 215
Бояджиев, Петър 222
Бояджиев, Христо 68, 69, 222-225, 228
Бояджиева, Цветана 228
Боянов, Димитър 224
Брадинов, Христо 28
Брадински, Ст. Н. 141
Брадистилов, Борис Стоев 229
Брадистилов, ген.-лейт. Стою Петков 229
Брадистилов, майор 213
Брадистилова, Олга Стоева 229
Брадистилова, Стояна (Стоянка) Стоева (Джуджева) 229
Бракалов, Недялко 26, 31
Бракалов, Х. 176
Браницки, Климент 100
Братанов, акад. Кирил 213
Брашованов, Димитър К. 127, 128
Брон, д-р Б. 158
Брук, Мира Семьоновна 147-150
Бръзицов, Христо 183
Бръмбаров, Христо 159
Брюсов, В. 57
Будевска, Адриана 78
Будевски 73
Букорещлиева, Рада 60
Букурещлиев, Ат. 55
Буриан, Стефан 158
Бурмов, Тодор 24, 27, 34
Буров, Атанас 127
Буров, Иван 244

Буров, Козма 109
Буюклийски, Кирил Ценов 212, 213
Бъкингам, Найда 222, 224
Бъкларев, Н. Т. 137
Българанова, А. 149
Българинов, Борис 164
Българов, Еремия 143
Бързаков, Иван 197
Бъркич, Й. 143
Бъчваров, Стоян 74, 78
Бъчварова, Свобода 75

В. вж Г е р о в Добревич, Найден
Вагеман, проф. д-р Ернст 97
Вагнер, В. 127
Вазов, Иван 13, 60, 63,73, 158, 200
Вазова, Атина 65
Вакарелски, Хр. 185
Ваклидов, Ив. 23
Валев, Валентин 149
Вангелов, Петър (Туше) 163
Вангенхайм 158
Ванков, Н. Ив. 112
Вапиров, Иван 120
Вапцаров, Йонко 73
Варлаам, Пловдивски митр. 214
Варсамидис, Яков 38
Васев, Славчо 202, 203
Васевски, Камен 208
Василев, А. 63
Василев, Алеко 117
Василиев, Асен 183
Василев, Владимир 73, 76, 77
Василев, Георги (Селвие) 82, 86
Василев, Григор 165
Василев, Григор, журналист 119
Василев, Кирил 83, 84
Василев, Лазар Маринов 239
Василев, М. 148
Василев, Хр. 63
Василева, Цвета 205
Василиев, А. 187
Василиев, Асен 183
Василиев, Константин 27, 31, 50
Василчиков, Петър 40
Васильов, Т. 140
Васков, Иван 215
Вачев, Стоян 159
Вачков, П. 235
Вежинов, Павел 209
Велев, Дошо Пешев 233, 234
Велев, Христо 52
Велева, Невена 217
Вели бей 23
Великов, А. 190
Велимирович, Е. 176
Величков, Ат. 63
Величков, Константин 159, 207, 208
Величков, Коста 60
Величков, Петко 96, 97
Величков, Петър 198
Велков, д-р Ив. 127
Велковска, Мария 222
Велкулеску, К. 156
Велчев 63
Велчев, В. 183, 184
Велчев, Сотир 95
Велчева, Б. 183
Велянов, д-р В. 197
Венедиков 137
Венедиков, Г. 156
Венедиков, Иван 226
Венелин, Юрий 43, 133
Венизелос, Елефтериос 16
Венкова, Тота 179
Венковска, Мария 224
Веревкина 30
Вернаца, Фредерик 35
Верхарн, Емил 57
Верхарн, П. 201
Верховски, Ю. 57
Весов, протойерей Хаджи Иван 215
Видю вж Е н ч е в, Иван
Вилиман, М. 154
Винаров, ген. 137
Високополски вж Н а у м о в Николов, Анастас
Витанова, Живка Петрова 239
Вишинский, П. 149
Вишнаров 137
Владов, д-р 137
Влайков, Тодор 73, 100
Влахов, д-р Д. 100
Воденичарова, М. 101
Волов, Панайот 193
Воронцов, граф 47
Врачански, Софроний 43
Вроско, Н. 34, 35
Вучков, Любомир 205
Възвъзова-Каратеодорова, Кирила Николова 184, 192
Вълев, Матвей (Матвей Босяка) 208
Вълков, Никола 34
Вълкович, д-р Георги 31, 34, 36, 49
Вълов, Ст. 165
Вълчев, д-р Димитър 222, 224, 226

Върбанов, Нено 41
Вътева, Гана 76
Вътов, Христо 239

д-р Г. Г. вж Сестримски, Иван Димитров
Г. К. вж Милев, Гео
Г. М. вж Милев, Гео
Габе, Дора 73, 76, 78
Гавазов, Мустафа 82
Гаврилов, д-р Ганчо Г. 224
Гаврилови, Антони, Лиза, Лилиан 224
Гаврилович, Иван 120
Гаджев, д-р Иван 222, 224
Газуов, Васил 82
Гайдаров, Никола 219
Гайер, Джорджи Ан 223
Галвани, д-р Аристидес 223
Галобер, д-р 32
Галчев, Илия Ангелов 224
Ганев, Д. 135
Ганев, Иван Христов 150
Ганзуров, Васил 214
Ганчев, Атанас 76
Ганчев, Тодор Велков 243, 244
Ганчев, Христо 31
Гарашанин, И. 143
Гарвалов, Пею 73, 77, 78
Гарванов, Иван 135, 137, 165
Гарович, Николай 13
Гаруфанов 190
Гачев, Георги Димитров 147-150
Гачев, Георги Иванов 147-150
Гачев, Д. 148
Гачев, Димитър Иванов 146-150
Гачев, Иван 147, 148
Гачева, Велика Иванова 148-150
Гачева, Мария Димитрова 148, 149
Гачева (Ганева), Руска Иванова 148, 150
Гевгелев, П. 94
Гевезов, Вълко (Въльо, Вълo) Петков 181
Гевезов, Никола Вълков (Въльов, Вълов) 180
Гевезов, Петко Вълков 181
Гемето вж Димитров, д-р Георги Михов
Генадиев, Павел 137, 138, 163, 168, 188
Генадиева, Василка 188
Генадиева, Стефания Павлова 188
Генев, Б. 149
Генкова, Иванка 214
Генчев – Девнялията, Минчо 194, 195
Георги Елдъров, архим. 72
Георги Сирака 244
Георгиев, Б. 190
Георгиев, д-р Г. вж Сестримски, Иван Димитров
Георгиев, Димитър 198
Георгиев, Евлоги 23, 24, 36, 43, 48-50, 53
Георгиев, акад. Емил 184, 214
Георгиев, д-р Ив. вж Сестримски, Иван Димитров
Георгиев, К. 137
Георгиев, Кимон 170
Георгиев, М. 117
Георгиев, Михалаки 63, 219
Георгиев, Н. 167
Георгиев, Николаки 212
Георгиев, П. 159
Георгиев, йеромонах Павел 154
Георгиев, Петър 80
Георгиев, Стефан 162
Георгиев, Хр. вж Сестримски, Иван Димитров
Георгиев, Христо 23, 48, 53
Георгиев, протойерей Цвятко 179
Георгиев, Юрдан 86
Георгиева, М. 52
Георгиева, Мария Николова 191
Герасим, йеромонах 25
Герасимов, Добри 37
Герасимов, Никола Николов 193, 194
Гергенс, проф. д-р 30, 51
Гергински, К. 149
Герджиков, Михаил 78, 87
Герджиков, проф. Огнян 240
Герджиков, Павел 31
Геров Добревич, Атанас 37, 50
Геров, Геро Атанасов 52
Геров, Геро Найденов 48-51
Геров, Евлоги Найденов 48, 50
Геров Добревич, Константин 24, 26-28, 31, 47, 50, 51
Геров Добревич, Найден (Мушек, Мушяк, Мълчан, Млъчан, В.С., Един от всичките) 19, 21-53
Геров, М. 137
Геров, Найден Ат. 50
Геров, Христо Найденов 49, 50
Герова, Деяна Найденова 30, 49, 50
Герова, Елена 47
Герова Добревич, Ивана 23, 48, 50, 52
Герова, Мария (по баща Христова Пулиева) 21, 26, 43, 47-49, 51, 53
Герова, Рада Найденова 48, 50

Герова, Стойка 47, 48
Герови, Геро, Евлоги и Христо 48
Гетман, Александър 202, 203
Гешанова, Ека 179
Гешов, Иван Е. 178
Гешова, Харитина Ев. 49
Гешоглу, братя 23
Гигови, Тодорка и Захари 224
Гиздова, Анка 179
Гиздова, Б. 207
Гилевич, Нил 238
Гимиджийски, Д. 202
Гичев, Димитър 234
Главеев, Филип 137
Главинчев, Лев 171
Главлешка, Йовка 202
Главовски, Ариф (Камен) 82
Главчев 120
Глад, М. 158
Гладстон, Уилиам 175
Глазунов, Иван 41, 22
Глишев, Богдан 224
Гога, Гр. 23
Гогол, Николай В. 47
Горанов, Б. 24, 26, 53
Горанов, Богдан 29, 126
Горанов, Ив. 12
Горанов, Кр. 148
Горанов (Пулиев), Найден Ив. 28
Горанова, Ека 29
Горчаков, княз Александър 25, 48
Гочев, Драган 214
Гочев, Янаки 163
Гошев, акад. Иван 188
Грабер, Бисерка 154
Градинаров, Васил 215
Грашев, Илия 100
Греков, Димитър 158, 176
Грекова, Люба 60
Григорев, Николай 26
Григорий VI, вселенски патриарх 33, 48
Григорий, митр. 52
Григоров, Александър 246
Григоров, Георги Марков 224
де Грино, графиня вж Станчова, Анна
Грубешлиева, Мария 232
Грудов, Илия 27
Груев, Г. 27
Груев, Дамян 167
Груев, Йоаким 21, 23, 26, 43, 176
Груев, Стефан 70, 224
Груева, Радка Павлова 224
Груич 176
Груич, Й. 144
Груич, Н. 143
Грънчаров, А. 94
Грънчарова, Маслина 166
Губастов, К. 24, 26, 29, 31, 34, 37
Гугов, Атанас Панчев 52
Гугова-Киркович, Рада 23, 24, 27-30, 48, 50, 52
Гудев, Петър 88
Гудев, Ст. 174
Гулабчев, Ил. 100
Гумнеров, Петко 217
Гунев, Г. 90
Гунст, Е. А. 147
Гурко, ген. Йосиф Вл. 88
Гушлев, Христо 165, 166
Гъбенска, Дора 68, 226
Гълъбов, Константин 73, 78
Гьоте, Й. В. 54
Гюзелева, Парашкева 179
Гюмюшгердан, М. 35
Гюрчеви, Илия и Мария 174

Дабев, Евтим 96, 97
Дабнишки, Александър 215
Давидков Иванов, Иван 237
Давидов, Тома 137, 138
Давидович, Петър 24
Даков, Никола 154
Далчев, Атанас 237
Дамаскин, архим. 31
Дамаскин Рилец, архим. 31
Дамов, Васил 166
Дамянов, Дамян 209
Дамянов, Жорж 70
Дамянов, Н. 166
Дамянов, Н. 150
Дамянов, Симеон 142
Дамянова, Виктория 95
Данаилов, Георги 223, 224
Данев, Стоян 15
Данилов, Хр. А. 137
Данилов, Христо 164
Данов, Ангел 79
Данов, Христо Г. 12, 13, 23, 27, 41, 50, 51, 63, 172, 210
Данова, Гина Христова 49
Данова, Надя 184
Данчов, Георги 29
Даскалов, Богомил 65
Даскалов, Райко 118
Даскалов, Т. 77
Даскалов, Христо Н. 65

Дачева, Надка 214
Дворячек, К. 230
Дейков, Иван К. 159
Дейч, Александър 231
Делин, Любен вж Делинешев, д-р Любомир
Делина, Павла 223
Делинешев, д-р Любомир (Любен Делин) 223, 224
Делчев, Борис 203, 207-209
Делчев, Гоце (Георги) Николов 72, 75, 78, 138, 161-164, 168
Демел, Рихард 54
Денков, Ил. 167
Денкоглу, Иван Н. 25, 26, 28, 63
Дервишев, Мехмед 82
Деспотова, Анастасия 57
Дефо, Даниел 23
Дечев, д-р 94
Дечев, Д. 94
Дечев, проф. Д. 127
Дечев, Никола 93, 94
Дечева, Мария 94
Деянова, Ана 224
Джамбазова 179
Джебаров, Т. Ив. 12
Джевад паша 176
Джелебов, Дико 86
Джийн, Карма 224
Джиков, Александър Иванов 189-191
Джикова, Ангелинка Александрова 190, 191
Джикова, Митка Александрова 191
Джинджифоров, А. 147
Джонов, Константин 212
Джорджев, Стоян 163
Джорджевич, В. 176, 845
Джурова, Аксиния 183
Джуяра 176
Диамандиев, А. 86
Дибич, ген. Иван 195
Дилевски, Николай 156
Димитров 195
Димитров, Александър 117
Димитров, Андон 168
Димитров, Апостол 137, 163
Димитров, поручик о.з. Бончо 71
Димитров, В. вж Сестримски, Иван Димитров
Димитров, Васил 82
Димитров, Васил Н. 174
Димитров, Г. 99
Димитров, Г. вж Сестримски, Иван Димитров
Димитров, Георги 147, 235
Димитров (Гемето), д-р Георги Михов 224-226
Димитров, Д. 159
Димитров, Д. В. 82
Димитров, Ив. вж Сестримски, Иван Димитров
Димитров, Иван 145
Димитров, Йордан вж Сестримски, Иван Димитров
Димитров, Йордан Н. 174
Димитров, Крум 128
Димитров, Лазар 99
Димитров, М. 60
Димитров, Наню 162
Димитров, Никола Танев 205
Димитров, Петър 79, 80
Димитров, Петър Пенков (псевд. д-р А. Кермекчиев) 175, 176, 177
Димитров, Филип 224
Димитрова, Александра 215
Димитрова, Ана 180
Димитрова, Блага 209
Димитрова, Бонка 179, 180
Димитрова, Данка 60
Димитрова, М. 90
Димитрова, Стайка 179
Димитрова, Стефка Гаврилова 175
Димитър Самоковеца 27
Димов-Богоев, д-р К. Д. 224
Димов, Н. М. 86
Димчевска, Маргарита 60
Динев, майор 80
Динев, Симеон 109
Динеков, проф. Петър 121, 183, 185
Динов, Атанас Милошев 199
Дионисий, дякон 44
Добжицки, проф. Стан. 132
Добрев, Стоян 86
Добриянов, Тодор 224
Добровски, Иван 38
Доболиски, К. 166
Доганов, К. 37
Доганов, Константин 28
Дограмаджиева, Е. 187
Додов, ген. 158
Дойкин 216
Долапчиев, проф. Никола 68, 223
Домонтович, ген.-майор Михаил 40, 22
Домусчиев, Н. 181

Дондуков-Корсаков, княз Александър 140
Донев, П. 79, 80
Донев, Сава 73
Донски, Ст. 165
Дончев, Георги 31
Дончев, Димитър 209
Дончев, Николай 198
Дончева, Тота 137
Дончов, Георги 31
Дорев, Ив. 100
Дорев, Иван 73
Доревски, Трайче 100
Дориан, Манар 73
Доросиев 214
Доротей, митр. Врачански и Софийски 23, 25, 26, 31, 32, 34, 51, 52
Досев 174
Доситей, митр. Самоковски 12
Доспевски, Станислав 24, 26, 28, 29, 31, 32, 38
Дочев, д-р Иван 223, 226
Дошев Велев, д-р Димитър 233
Дошев, Димитър Димитров 234
Дошева, Лиляна 233
Дошеви, сем. 233
Драганов, Първан 69
Драмлиев, К. 149
Дрансъзов, Ст. П. 66
Драч, Иван 238
Дрекче, проф. А 18
Дреников, Георги 241, 242
Дреников, Иван Георгиев 240, 241
Дреников, Кирил Георгиев 223, 240, 242
Дренков, д-р Иван 75
Дренски, П. 202
Дринов, проф. Марин 23, 30,58,140
Друмев, Велко 137
Дряновски, Христо 174
Дуайър, Джоузеф 224
Дуда, проф. Херберт 65
Дудекова, Парашкева 179
Дудулов 63
Дуйчев, проф. Иван 67, 184, 197, 198, 200, 248
Дуков, д-р 217
Дуков, Кл. 190
Думбалаков, М. 135
Думев, Велко 162
Дуньов, Алберто 246
Дуньов, Джузепе 246
Дуньов, полк. д-р Стефан 246
Дуплеков, Тодор Панчев 52
Дупца, Перку (Петру) 246, 247
Дуров, Тома 108
Дусинков, В. 86
Духовников, Светослав 82, 83
Душанов, Д. 41
Душков, Атанас 231
Дънов, Петър 216-219
Дъновски, свещеник К. 217
Дърволелски, А. 224
Дъфи, Марта 224
Дьопюи, М. 45
Дювеноа 30
Дюгменджиев, Н. Ж. 160
Дютру, Тони 176
Дяков, Ан. 87
Дяков, Вълчо 86

Ебишев, Е. 179
Еврипид 54
Евтимий, архим. 31
Евтимий Търновски 185
Евтимов, поп Георги 244
Един от всичките вж Г е р о в Добревич, Найден
Едуард 223
Едуардович, Ев. 154
Езер, д-р 176
Екатерина, монахиня 25
Елена Бленова вж Б а г р я н а, Елисавета
Елеонора, бълг. царица 102
Елизабета Б. вж Б а г р я н а, Елисавета
Елин Пелин (Димитър Иванов) 60, 73
Ендлер, Детмар 208
Енчев-Видю, Иван 63, 125
Ерев, Паул 201
Ермаков 23
Есат Мухлис 38
Есат паша 37
Есенд Ахмед Азис 38
Есенин, Сергей 121, 202, 203
Ефремов, Е. 214

Жажев 214
Жеков 94
Желев, д-р Желю 240
Железарова, В. 215
Желински, П. 166
Жечев, Николай 209
Жилбер, Ж. 178
Жилева, Екатерина 215
Жорес, Жан 97
Жуковская, Л. П. 183

Забунов, Стоян Янков 117, 119
Загарли, Аргирий 38
Загорски 223
Загорски, Добромир 224
Загорски, Драгомир 226
Задуров, Карабет 38
Заимов, Й. 185
Заимов, Стоян 59
Заполски, Август 21
Запрянов, Б. 26, 27
Запрянов, Йордан 82
Запрянов, Т. 24
Засис, Теодорос 183
Зафиров 22
Зафиров, Любомир 224
Захариев, Васил 198
Захариев, Захари 115
Захариев, Стефан 28, 31
Захариев, Стоян 31
Захаров, Гарабет 38
Заховски, Христофор 29, 31-33
Зболонски 21
Звезделин вж Сестримски, Иван Димитров
Здравко вж Милев, Гео
Здрольов, Коста 136
Зеленина, Б. 183
Зиновия, калугерка 25, 33
Зисис, Т. и Хр. 183
Златанов, Никола 214
Златарев, Ив. вж Сестримски, Иван Димитров
Златаров, проф. Асен 55
Златаров, В. 120
Златаров, Васил 224
Златарски, Васил 65
Златарски, Никола П. 24
Златев, Т. 131
Златевски, Г. 137
Златков, Ал. 216
Златков, Атанас 149, 150
Златков, П. 137
Зографов, А. 79
Зографов, Драган 214
Зографов, Никола 137, 162
Зографска, Цветана 179
Золотарев, М. 24-26, 28, 31, 32, 34, 35
Золотарев, ген.-майор М. 39
Золотович, Георги 27
Золотович, Д. 29
Зулцер, Ф. 172

И. вж Сестримски, Иван Димитров
Ибровац, Миодраг 73
Ибсен, Хенрик 54
Ив. С-ски вж Сестримски, Иван Димитров
Иван Рилски, бълг. светец 154, 185
Иван Шишман, бълг. цар 125
Иванов, Борис вж Сарафов, Борис Петров
Иванов, Вельо 52
Иванов, Вичо 208
Иванов, Георги 139
Иванов, Димитър вж Елин Пелин
Иванов, И. вж Сестримски, Иван Димитров
Иванов, Ив. Д. вж Сестримски, Иван Димитров
Иванов, Иван А. 25, 31, 34, 35, 37
Иванов, Илия А. 18
Иванов, Йордан 184
Иванов, Марко 166
Иванов, ген.-майор Н. 137
Иванов, Нестор 86
Иванов, д-р Спас 23, 26,27, 34, 35, 48, 50, 52
Иванов, Хар. 63
Иванова, Екатерина 63
Иванова, Климентина 183, 184, 187, 188
Иванова, Парашкева 179
Иванова, Стойка Н. 50
Иванова, Цона 179
Иванови, братя 138
Иванови, Румяна и Иван 224
Иванович, Александър вж Сарафов, Борис Петров
Иванчов, Т. 176
Игнатиев, граф Николай 25, 34, 35, 38, 40, 42, 45, 46
Игнатиева, Вера 78
Игнатий Рилски, йеродякон 31
Игнатий, митр. Кюстендилски 32
Игнятович, Джордже 142
Игов, Светлозар 198, 209
ИДИС вж Сестримски, Иван Димитров
Изет паша 36
Икономов, В. П. 101
Икономов, Г. 26
Икономов, Илия 28
Икономов, Пенчо 159
Икономова-Хаджиконстантинова, Вирджини 145
Иларион, митр. Ловчански 244
Илиади, Сотир 38

Илиев, кап. 80
Илиев, Апостол 166
Илиев, Ат. 100, 101
Илиев, Атанас Трифонов 12, 56, 57
Илиев, Бр. 235
Илиев, Васил 162
Илиев, Д. 106
Илиев, Добри 54,
Илиев, Захари 164
Илиев, К. 168
Илиев, Константин 162, 164
Илиев, Костадин 163
Илиевски, Петър 156
Ильо войвода вж М а р к о в, Ильо
Инджe, Иьоздемир 238
Инджева, А. 63
Исаев, Младен 112
Исидор, Санктпетербургски митр. 25, 33
Ихтем паша 45
Ихчиев, Диаманди 66

Йоаким II, гръцки патриарх 52
Йоаникий, Сливенски митр. 214
Йоанна, бълг. царица 68, 71
Йовков, Йордан 236
Йовчев, Лазар вж Й о с и ф I, Екзарх
Йорданов, Велико 59, 60, 63, 65
Йорданов, Георги 234
Йосиф, дякон 19
Йосиф I, Екзарх (Лазар Йовчев) 100, 104, 141
Йосифов, Д. 80
Йосифов, Крум 197
Йотикер, Лили 219
Йотов 235
Йоцов, проф. Борис 121
Йошев, Георги 27, 35

Кабасанов, Стайко 85
Кавракирова, Елена 214, 215
Казаков, Димитър 233, 234
Казаков, Евтим 86
Казаков, Ив. 235
Казакова, Ангелина Димитрова 234
Казакова, Мария 217
Казанлъклиева, Елена 217
Казасов, Димо 68
Казашки, В. 224
Казбич вж М и л е в, Гео
Каишев, Т. К. 82
Кайтазов, Г. Д. 159
Калайджиев, Христо 190
Калайджиева, Костадинка 59
Калина Малина (Райна Иванова Митова) 232
Калиник Паисиев, архим. 33
Калинов, Димитър 214
Калкус, Андрей 76
Калпазанова, А. 224
Камбанова, Величка 75
Камберов 86
Камбон, Х. 158
Каменова, Анна 232
Камил паша 35
Кантарджиев 224
Кантарджиев, М. 86
Кантарев, д-р К. 202
Капитан дядо Никола (Никола Филиповски) 193
Капитанов, Христо 121
Капитолина, калугерка 25, 33
Кара, Иван Дм. 12
Карабашов, К. 117
Каравелов, Любен 142, 143, 193
Каравелов, Петко 26, 43
Каравелова, Екатерина 75, 77
Каравелова, Лора 72, 73, 75, 76, 78
Карагьозов, Вл. 63
Караджов, Георги 147, 149
Караджов, Филип Лазаров 136
Караджова, София 136
Карайовов, Тома 73
Караконовски, д-р В. 24, 25, 31, 33-36
Каралийчев, Ангел 121, 122
Караманджуков, Александър Христов 82, 84, 85, 87
Караманджуков, Димитър Иванов 87
Караманджуков, Иван 86
Караманджуков, Христо Иванов (псевд. Смитков, Чернски) 81-87, 100
Караманлия, Константин 22
Караманов, Киряк 166
Караминкова, Елисавета вж П у л и е в а - К а р а м и н к о в а, Елисавета (Ека)
Каранджулов, Г. 137
Каранчев, Н. 166
Карастоянов, Димитър Николов 210
Карастоянов, Никола 210
Каратанасов, Златко 109
Карима, Ана 73
Карлос, сем. 223
Карол I, рум. крал 176
Карчева, Райна 224
Касабов, Борис Милев 55, 58
Касабов, Георги вж М и л е в, Гео
Касабов, Мильо 55-58

Касабова, Анастасия 55
Касабова, Пенка 57
Касабови, Анастасия и Мильо 58
Касапски, Г. 27
Касиев, д-р Григор вж Милев, Гео
Кастел, Даниел 68
Катранов, Николай 27
Кауцка, Л. 96
Кауцки, Карл 96
Кацаров, проф. Гаврил 93, 128, 129
Кацаров, свещ. Илия 92, 93
Кедиков, Артюн 38
Келбечева, Евелина 224, 226
Кемалов, Кирил 82
Кереков, Димитър 32
Керемедчиева, Савка 216-218
Керемидчиоглу, д-р Константин 163,169
Керим паша вж Сарафов, Борис Петров
Кермекчиев, д-р А. вж Димитров, Петър Пенков
Кесяков, К. 50
Кесякова, Невена 188
Кесякови, Елена и Мария 49
Кефалов, Михаил 26
Кечев, свещеник Витан 122
Кипров, Александър 137, 138, 163, 166
Кирил, митр. Одрински 32
Кирил, патриарх бълг. 184, 197
Кирил, слав. равноапостол 12, 28, 29, 34, 47, 49, 100, 102, 183-186, 188
Кирил Нектариев, протосингел 23, 29, 40, 41, 48, 53
Кирилов, Иван 73
Кирков 80
Кирков, Васил 73
Кирков, Георги 78
Кирков, Иван Костов 53
Киркович, д-р К. 48
Киркович, Марийка 50
Киркович, Рада вж Гугова.-Киркович, Рада
Киров, Д. 161
Киров, Сава 70, 71, 224
Кирова, Елена 224
Кирчев, Атанас 73, 233
Киряков, Димитър 60, 67
Киселинчев, Лазар 137
Киселинчев, Ламбо 224
Киселов, Георги 34, 50
Кисимов 174
Китанов, Александър 164
Кишелски, Иван 193
Климент, митр. Търновски 13,
св. Климент Охридски 182, 184, 188
Климент Рилец, архим. 155
Клиндера 117
Клинтън, Хилари 19
Кляшев, Андон 166
Кляшев, Герго (Георги) 166
Кляшев, Наум 166
Кляшев, Пандо (Пантелей) Янакиев (Янаков, Наков) 165, 166
Кляшев, Янаки 166
Кляшева, Стойна 166
Книпович, Евгения Ф. 147, 149
Княжевич, Дмитрий М. 21, 47
Князевская, Олга 183
Кобурова, М. 214
Ковалевски, ген. Егор 24, 25
Ковачев, Васил 162
Ковачев, Йосиф 63
Ковачева, Г. 147
Ковачов (Ковачев), Владислав 137, 138, 166
Кодов, проф. Христо Николов 153, 156, 182-184, 186-188
Коев, Данчо М. 80
Кожевников, В. 25, 32
Кожухаров, Стоян 78
Кожухаров, Стефан 183, 184, 186
Кожухарова, Таня 57
Коларова-Манева, Николина Димитрова 157
Коларова, Е. 147
Колев, Никола Найденов 77
Колос, Владимир Вл. 150
Кольо Фичето 128, 131
Комполинг, Борис 231
Комсиев, Георги (Гъчо) Христов 140, 141
Комсиев, Никола Христов 140
Комсиев, Тодор 140
Комсиев, Христо Николов 140, 141
Комсиева, Анна Николова 141
Комсиева, Парашкева (Пенка) Николова 141
Комсиеви, Христо, Тодор и Генко 141
Кондолов, Георги 85
Конева, Факия 124
Конкович, Апостол 28, 31, 45
Конова, Дора 75
Константин, Врачански митр. 191
Константинов – Щастливеца, Алеко 57, 98, 144, 145,
Константинов, Алеко Прокопиев 145
Константинов, Г. 214, 215
Константинов, Георги 22

Константинов, Георги (служител в НБКМ) 63
Константинов, Георги Гогов (лит. историк и критик) 121, 208
Константинов, Иван 117
Константинов, Константин 55, 56
Константинов, М. 217
Константинов, Никола Прокопиев 144, 145
Константинов, Сотир Прокопиев 145
Константинов, Стефан 163
Константинова, Елка 224
Константинова, Мара Прокопиева 145
Константинович 25
Копринаров, Лазар 241
Кордови, Аврам 117
Корнажев, Цоню 224
Коротич, Виталий 238
Коруев, Владимир 85, 86
Косев, проф. Константин Д. 223
Косилков, Антон 247
Косилков, Иван 247
Коссова, Адда 208
Коста Маджар 143
Костадинов, Борис 82
Костадинова 179
Костов, Димитър 80
Костов, Ив. 171
Костов, Иван 224, 240
Костов, Стоян 24, 27, 31, 33, 34, 37
Костов, Христодул 27
Костурков, Стоян 100
Котабанов, Георги Иванов 91, 92
Котабанова, Невена 92
Коте 166
Коцева, Елена 188
Коцов 39
Кочев, В. 159
Кочев, Н. 187
Крайков, Яков 155
Кралев, Кралъо 216
Кралевска-Оуенс, Нася Атанасова 224
Крапчев, Данаил 100
Крачков, И. 149
Крачкова, К. 149
Крачолов, Атанас 73, 75-77
Крачолов, Никола 73, 76, 77
Крачолов, Пею Хадживанов 78
Крачолов, Тотю 75, 76
Крачолова, Гана 76
Крачолова, Мина 75, 76
Кремен, Михаил 63, 73
Кришке, д-р 18
Кротев, Иван 214
Крум вж Сарафов, Борис Петров
Крум войвода вж Сарафов, Борис Петров
Круша, Захари 22, 29, 50
Круша, Олга 24, 29
Кръжил, Петар 244
Кръстанов, Тр. 185
Кръстев, А. 148
Кръстев, Вергилий 216, 217
Кръстев, дякон Евтимий 29
Кръстев, д-р Кръстьо 73, 76-78, 209
Кръстев, Михаил 78
Кръстева, Лалка Найденова 216, 217, 218, 219
Кръстевич, Гаврил 24, 37
Кръстин, А. Д. 39
Кръстич, Василе 142
Кръстич, М. 143
Кудиков, Хачадур 38
Куев, проф. Кую 156, 187
Кузман, П. 142
Кузов, Цветан 159
Кулев, Р. 174
Кулин, Ангел Иванов 144
Кулин, Иван Ангелов 142-144
Кулин, Христо Иванов 144
Кунев, Т. 63
Кунев, Трифон 222
Кунчев, Хр. 118
Куртев, Вл. 108
Кусев, Иван 215
Кутинчев, Ст. 137
Кушев, И. 171
Кушев, П. 137
Куюмджиева, Светлана 188
Къбръзлъ Мехмед паша 35
Кънев, Гаврил М. 159
Кънчев, Ангел 193
Кърджиев, П. 12
Къри, Ф. 176
Кършаков, Атанас 165-167
Кьорчев, Димо 74, 118
Кьосеиванов, Георги 68, 71
Кьосеиванови, Лили и Наталия 224
Кюляков, Крум 149
Кюркчиев, И. Ц. 159

Ла вж Ламар
Лавров, Б. вж Милев, Гео
Ладьони, Ж. 176
Лазаров, ген. Велизар Манолов 220
Лазаров, проф. Иван 67

Лазаров, Кръстьо 102
Лазаров, Никола 30, 135, 162
Лазаров, П. 101
Лазов, Марко 164
Ламар (Лалю Маринов Пончев) (псевд. Ла, ЛиМ (съвместно с Мицо Андонов), ЛиС (съвместно със Славчо Василев), La) 202-204, 209
Ламбрев, Галилей 214
Лампсидас (Лампсидис), Йоанис (Янис) 155, 183, 184
Лангле 36
Лафарг, М. дьо 176
Лебанов, Антон 247
Лебедев, И. 183
Левашова, графиня 28
Левски, Васил 37, 61, 67, 182, 193
Леже, Луи 176
Леков, Дочо 185, 209
Леков, Иван 121
Ленин, Владимир Илич 81
Ленков, Борислав 204, 205
Леринski, Марко 165, 189
Лермонтов, Михаил 57
Лечев, Димитър 180
Ликовски, Николай 208
Лилиев, Николай 57, 58, 208
ЛиМ вж Ламар
ЛиС вж Ламар
Лифшиц, М. А. 148
Лихачов, Дмитрий 183, 184
Ловчански, Дионисий 244
Лонг, д-р Алберт 32, 179
Лондон, Джек 198
Лудогоров, А. вж Сакъзов, Янко Иванов
Луканова, Искра 246
Лулчев, Коста 71, 97
Лупол, Иван К. 149
Любенов, Г. 200
Любенов, Любен 208
Любимова-Панайотова, Дора (Теодора) 222, 228
Людсканов, Н. 12
Люляков вж Радославов, д-р Васил Христов
Ляпов-Гурин, Димитър 137, 138
Ляпчев, Андрей 73, 135, 158
Ляпчев, К. 100

М. вж Милев, Гео
М-В вж Милев, Гео
Мавриди, Георги 38
Маврогени 176
Мавродиев, К. 135
Маджаров 15
Маджаров, Л. 215
Маджаров, Лазар 138, 162, 163
Маджарова, Кириакица 180
Маждраков, Панайот 246
Мазон, Андре 201
Майков, А. 57
Майснер, А. 25
Макарий, митр. 109
Макгахан, Дженюариъс 227
Макендоз, Виктор 176
Максим, патриарх бълг. 197
Маларме, Ст. 54
Малешевска, Ана 164
Малешевски (Чапкънов), Никола 137, 162, 163, 164, 169
Малинов, Александър 118, 178
Малчински 32
Мамарчев, капитан Георги 193
Манджуков, Петър 137, 139, 163
Манев, д-р Маньо Стоянов 153
Манов, Атанас П. 159
Манов, д-р Васил А. 230
Манов, Иван 224
Манов, Хр. 214
Манолов, В. 63
Манолова, Нана 214
Мансбарт, д-р 18
Манчев, В. 104
Манчов, Д. 23, 29, 41
Манчов, Др. 29
Манчов, П. 166
Марвилис, Стратис 203
Марвилов 224
Мардорос, Кеворк 54
Маринкович, К. 143
Маринов, Д. 101
Маринов, Иван 217
Маринов, Мильо 239
Маринов, проф. Никола 212
Маринов, Петър 82, 84, 87
Маринов, Петър П. 159
Маринов, Х. 159
Маринович, Антон 127
Маринович, Ото 128
Марицин, Г. 215
Мария Луиза, бълг. княгиня 68, 224, 226
Марко вж Петров Николов, Гьорче (Георги)
Марков, Атанас 120
Марков, Васил 76
Марков, проф. д.б.н. Георги 226

Марков, Георги 70, 223
Марков, Д. 139
Марков, Димитър 164
Марков, Илъо (Илъо войвода) 35
Марков, Н. 46
Маркова, Анабел 224
Марс, Евгения 60, 73
Мартинов, Н. 216
Марчев, Андрей Владимиров (псевд. Овчеполски) 115
Марчев, Владимир 115
Масларов, Иван 76
Матеев, Владимир Василев 204
Матич, Д. 143
Матич, С. 143
Матлиева 214
Матов, Христо 137, 165, 166
Махмуд 176
Маяковски, Владимир 121, 203
Меламед, Н. 148
Менини, архиепископ Роберт 34
Мерджанов, Светослав 137
Методий, слав. равноапостол 12, 28, 29, 34, 47, 49, 100, 102, 183-185, 188
Механджиев, Никола вж Шишманов, д-р Христо Петров
Мехмед, мюдюр 36
Мехмед Кесим Заде (Кесим Заде Ефенди, Мехмед Рюшди Кесим Заде) 160
Мехмед паша 44
Мехмед-Али паша 33, 35
Мехмедов, Асен 82
Мечев, Л. Р. 86
Мешеков, Иван 60
Мешков, Георги 86
Мидхад паша 36
Микаела вж Багряна, Елисавета
Миклошич 23
Миладинов, Константин 45
Миладинова, Данка (Йорданка) Кл. 173
Миладинова, Царевна (Царева) вж Алексиева (Попалексиева), Царевна Димитрова
Маладинови, братя 43, 45
Миларов, Светослав 63, 64
Милев, Гео (Георги Милев Касабов) (псевд.: Б. Л., Г. К., Г. М., Здравко, Казбич, д-р Григор Касиев, Б. Лавров, М., М-в, Р., Р.С., Ратибор, Г. Ростимович, С., Сл., Р. Слатинов, Харитон, Чичо Спас, Т., Georges Rovande, Gh., J. K, Mll, S., Scipio, Z.) 54-57, 203
Милев, Мильо 224
Милев, проф. Никола 158
Милева, Леда 56
Милева, Милица (Мила) Гео (Керанова) 55, 58
Милеви, Радка и Милчо 231
Милетий, митр. Софийски 49
Милетич, Любомир 135, 166, 248
Милкови, Георги, Димитър, Събка 91
Милойкович, Р. 143
Милоски, М. Д. 174
Милош Обренович, ср. княз 143
Милушев, Марко 200
Милчев, М. 176
Минков, Георги 86, 162, 163,
Минков, Никола 111
Минков, Светослав 60, 202, 203
Минков, Тодор 30
Миовски (Миовцки), Лазар Павлов (Стефанов) 165-167
Миовски, Павел 167
Миркович, д-р 217
Мирчев, Б. 87
Мирчев, Д.
Мирчев, Иван 57, 207, 208
Мирчев, М. 135
Митанкина, Валя 216
Мите Суджукаро 171
Митев, Атанас 12
Митре Влаха 166
Митрев, Ат. 171
Митрушов, Нумо 166, 167
Михаил Обренович, ср. княз 35, 143
Михайлов, А. 235
Михайлов, Иван (Ванче) 115, 171
Михайлов, Никола 12
Михайлов, Панче 117
Михалчев, Д. 149
Михов, Никола 73
Мицов, Славе 197
Мишайков, проф. Д. 68
Мишев, Славе 174
Младенов, Георги 163
Млъчан вж Геров Добревич, Найден
Можере, М. 177
Мозер, Йохан 176
Мозер, Чарлз 224
Моллов 188
Моллов, Петър 158
Молхов, Яко 207
Момчев, Ст. 118
Момчилов, Ив. Н. 243
Момчев, Борис Павлов 181, 182

Мончев, Павел 181
Москов, М. 61
Моцмани, Е. 117
Мошенин, А. 46
Муамер паша 143
Мур, д-р Джон Х. 223
Муравиев, К. 234
Мурад, тур. султан 42
Мурадов, Асан 80
Мурджев, Ал. 137
Мурджев, Ат. 168
Мусевич, П. 46
Мусолини, Бенито 17
Мутафов, Константин 60, 66
Мутафчиева, проф. Вера 224
Мутев, Д. 45
Мухин, Н. 24, 25
Мухлис ефенди 38
Мушанов, Никола 158
Мушек вж Г е р о в Добревич, Найден
Мушек, Геро Добревич 47
Мушяк вж Г е р о в Добревич, Найден
Мълчан вж Г е р о в Добревич, Найден
Мълчанков, Стоян 100
Мърквичка, Ив. 232
Мюлер, Марк 23
Мюър-Станчова, Надежда вж С т а н ч о в а-Мюър, Надежда

Н. П. вж С е с т р и м с к и, Иван Димитров
Назлъмов, ген. Ат. 229
Найденов, Иван 13
Найденов, Н. 64
Найденов, Найден Николов 73, 76-78
Найденов, Никола 76, 77
Найденова, Ганка 76, 78
Найденова, Екатерина 73, 75-77
Найденови, Найден и Малина 73
Найденович, хаджи Найден 26
Наков, Никола 246
Налетов, Димко 124
Напетов, Петко 86
Наполеон III, император 33, 35
Наследников, Хр. 159
Наумов Николов, Анастас (псевд. Високополски) 134-136
Наумов, Иван 137
Наумов, Н. 166
Наумович, Й. 143
Начович, Григор Д. 59, 61, 64, 177
Начович, Д. 18
Недев, Никифор Т. 159
Недев, Цвятко 24
Недева, Екатерина 23, 51
Недков, Борис 65
Недков, Ст. 190
Недялков, Д. 190
Недялков, Йонко 216
Нелидов, Александър 25, 40, 41, 46
Нелчев, свещ. Димитър 224
Нелчинов, Светослав (Славчо) 223, 224
Нелчинов, Христо 100
Немирович-Данченко, Василий 65
Ненев, Никола Иванов 239
Ненов, д-р Васил 73
Ненов, Йоаким 114
Ненови, Петко и Мито 244
Ненчева, Екатерина 73
Неофит, Видински владика 80
Неофит, гръцки митр. 43
Неофит, митр. 100
Неофит Рилски 19
Неофитов, Ан. 103
Нестор, епископ 183
Ников, архим. 214
Николаев, Георги 224
Николаев, Владимир вж С а р а ф о в, Борис Петров
Николаев, Н. Й. 70
Николаев, Николай Николаев 122
Николаев, Николай П. 71
Николаева, Савка 122
Николай Николаевич, руски княз 39, 46
Николай, епископ 183
Николов, Асен 224
Николов, кап. Асен 80
Николов, Борис 219
Николов, Димо 138
Николов, Игнат 37
Николов, Костадин 80
Николов, Костаки 161
Николов, Павел 41
Николов, Таньо 137, 138
Николов, Тодор 73, 108
Николов, Юрдан 100
Николова-Гешова, Мария (Мина) 53
Николова, Светлина 183, 184
Нилькович, О. 184
Нимайер, Оскар 131
Нистазополу, Мария 156
Ницше, Фридрих 54
Ничия Долче вж Б а г р я н а, Елисавета
Новев, З. 100
Ножаров, 137
Нонев, Богомил 209

Нонев, Никола 56
Нотов, Велко 231, 232
Нумов, Иван 166
Нунков, Коста 78
Нурет бег 45
Нурижан, проф. Жорж 214
Нуршид паша 36
Нушев, Александър Григоров 114
Нушев, Георги Григоров 114
Нушев, Григор Нушев 113, 114
Нушев, Христо Григоров 114
Нушев, Цветолюб 223
Нушева, Екатерина Григорова 114

Обретенов, Никола 66
Обретенова, Петрана 66
Обрешков, Бенчо 128
Огнянов, Христо 223, 225
Огнянова, Инге 224
Ожеховска, Хана 155
Олчев, Спиро 166
Омарчевски, Стоян 63, 117
Омир 187
Ораховац, д-р Петър Д. 224, 225
Ораховац, Мая 223, 224
Отело вж Яворов, Пейо
Отцев, Наум 167

П., д-р вж Панайотов, д-р Панайот Стоянов
П. П. вж Панайотов, д-р Панайот Стоянов
П. П., д-р вж Панайотов, д-р Панайот Стоянов
Павличко, Димитро 238
Павлов, Георги 167
Павлов, Иван 197
Павлов, Крачун 203, 208
Павлов (Стефанов), Лазар вж Миовски (Миовцки), Лазар Павлов (Стефанов)
Павлов, Павел 214
Павлов, Тодор 120
Павлова, В. 147
Павлова, Минка 234
Павлова, Н. 147
Павловски, протойерей М. 46
Пазаркая, Юксел 238
Паисий, владика 35
Паисий, отец 182
Паисий Смирненски, митр. 31
Паисий Хилендарски 43, 64
Палаузов, Никола 43
Палис, А. 176
Пампоров, Л. Д. 82
Панайодов (Панайотов), Константин Петров 88, 89
Панайотис, Христу 183
Панайотов, Анастас Костов 152
Панайотов, Жечо 219
Панайотов, д-р Иван 66, 193
Панайотов, д-р Панайот Стоянов (псевд. П. П., д-р П., д-р П. П.) 69, 71 221- 223, 225-228
Панайотова-Любимова, Дора (Теодора) 222
Панайотови, сем. 71, 228
Панаретов, Ст. 30
Панастасис, Хар. 156
Пандов, Д. 167
Паница, братя 18
Паница, Джон Димитър (Дими) 223, 224, 226
Паница, Дими вж Паница, Джон Димитър
Паница, Евгений 70
Паница, Николай 18
Паница, Сава 14, 18
Паница, Тодор 137
Панкратий, митр. 183
Панталеймон, архим. 32
Панталеймон, игумен 25
Пантева, Мария 216
Панчев, Георги Тодоров 53
Панчев, Тодор 30, 43, 52, 53
Панчева, Райна Тодорова 53
Пападопулос, Ст. 183
Папапейчов, Аргир 111
Папаригопуло, маршал М. 176
Папастатис (Папастасис), Хараламбос (Хараламби) 155, 156, 183, 184, 188
Паприков, ген. Стефан 15
Папров, поручик 80
Параскевов, Иван 181, 182
Парашкевов, Ив. Гр. 18
Парижков, Петър 155
Парчевич, Петър 246
Паскалев, Александър 73-75, 77, 78
Паскалев, Г. 101
Пасков, Хр. 108
Пастори, А. 22
Патев, Борислав 224
Патева, Татяна 224
Паул, Михаил 155
Паунов, Алекси Спасов 191
Пауновски, Иван 209
Паунчев, Н. Г. 99

Пашовски 223
Паяков, Л. 178
Пеев, Ангел 82
Пеев, Ив. 34
Пеев, Тодор 193
Пеев, Хр. 131
Пеев, Юрдан 70
Пелтеков, Пенчо 224, 225
Пенев, проф. Боян 73, 74, 76-78, 126
Пенев, Пеньо 237
Пенков, Сава 224
Пенов, Иван 230
Пенов, Стоян 244
Пенчев, Д. 224
Пенчев, Николас 224
Пенчов, П. 80
Пенчович, Ив. 25
Переверзов, Иван Калесника 121
Периклиева, Милка 217
Перушинков, Никола Н. 244
Перушинков, Стоян Н. 244
Перфанов, Лука 216
Пет. вж Сакъзов, Янко Иванов
Петко Росен 73
Петков, Ботъо 29
Петков, Димитър 14, 88
Петков, Никола Д. 71
Петков, Нино 239
Петкова, Клара 214
Петров, Атанас Киров 90
Петров, Богдан вж Сарафов, Борис Петров
Петров Николов, Гьорче (Георги) (псевд. Марко, Троячанец) 100, 102, 137-139, 162, 163
Петров, Илия 164
Петров, Л. 66
Петров, Мирчо 29
Петров, Наум 166
Петров, Никола 133
Петров, Р. 85
Петров, Райко 86
Петров, ген. Рачо 88
Петров, д-р Рашко 54, 27
Петров, Саулаки (Савулаки) 161
Петров, Стефан (живял през 19 в.) 37
Петров, Стефан 216
Петрович, Аверкя 22, 26, 28
Петрович, М. 143
Петрович, Невенка 126
Петрович, Радомир 126
Петровски 127
Печева, Христина 29
Пешари 97
Пешева, Ирина Димитрова 234
Пик, Вилхелм 149
Пикар, А. 176
Пимен, митр. Неврокопски 197
Пинтиев, Стефан 82
Пиперов, Параскев 22, 26
Пирамис, Е. 176
Пировцки, Петър Н. 167
Пиру, Е. 176
Пишев, Огнян 223
Плачков Пеев, Иван 30, 52
Плеханов, Георги Валентинович 81
Погончев 166
Погорелов, проф. Валерий 62, 63
Подвързачов, Димитър 73
Пожарлиев, Т. 138
Поза, А. 176
Полиевкт, калугер 25
Полиевкт Рилски, йеромонах 33
Политис, Линос 184
Помянов, Константин 22
Пондев, Йордан Попгеоргиев 191
Пончев, Лало Маринов вж Ламар
Поп Атанас 239
Поп Георги 56
Поп Павел 22
Поп Секеларий 37
Поп Сотир 22
Попалексиева, Лука Хр. 173
Попангелов, Гьорчо 101
Попангелов, Димитър 215
Попарсов, Петър 87, 108, 167
Попатанасов, Васил 238, 239
Попатанасов, Марин Попвасилев 239
Попаянов, Георги 85
Попвасилев, Стефан 208
Попвасилева, Юлия 215
Попгеоргиев, Йордан 126
Попдимитров, Гр. 166
Попдимитров, С. П. вж Поппетров, Сребрен
Попдимитров, Стефан 23
Попзахариев, М. 80
Попйорданов, Йордан 138
Попнедялков, Ив. 244
Попненчов, Петър 244
Попов, Анатолий 120
Попов, Благой 100
Попов, Борислав 224
Попов, Д. 180
Попов, Замфир 32
Попов, Иван (кмет на гр. Мелник) 101

Попов, Иван 165, 166
Попов, Иван Владимиров 71
Попов, Илия 245, 246
Попов, М. 148
Попов, Никола 226
Попов, Петър Стоянов 245, 246
Попов, епископ Рафаил 33
Попов, Стефан 225
Попова, А. 207
Попова, Маня 179
Попова, Тина 224
Поппетров, Сребрен (С. П. Попдимитров) 97-101, 103-106, 109-111
Попчев 80
Порумбаку, Вероника 201
Порфиренко, Наташа 242
Пранджев 23
Прахов, Геро Нешев 26, 52
Прахов, Филип Геров 50, 52, 53
Предов, д-р Никола 224
Присафи, Георги 38
Проданов, Димитър Тодоров 122, 123
Проданов, Иван 123
Проданов, х. Тодор Димитров 123
Протогеров, Александър 115, 158, 170, 171, 193
Прошев, Христо 214
Пугев, Петър 214
Пулиев, Георги 53
Пулиев, Никола Тодоров 26, 53
Пулиев, Никола Христов 34, 37, 48, 51, 53
Пулиев, Тодор (Теодор) Христов 41, 44, 48, 51-53
Пулиев, Христо Н. 49, 53, 64
Пулиев, Христо Тодоров 29
Пулиева (Горанова) Карамикова, Елисавета (Ека) Иванова 48, 53
Пулиева, Елисавета (Ека) Николова 53
Пулиева, Елисавета (Ека) Христова 43, 48, 51,
Пулиева, Олга Н. 30
Пулов, А. Г. 80
Путяков, А. 30
Пушкин, Александър Сергеевич 54, 57, 202
Първанов, Иван 34, 35
Пърличев, Григор 104, 112, 184, 186, 187
Пърличев, Кирил 108

Р. вж М и л е в, Гео
Раданов, Банчо 80
Радев 197
Радев, Иван 209
Радев, Симеон 138
Радев, Траян 224
Радева, Гергина 214
Радич, Степан 17
Радкова, Румяна 156
Радославов, Ал. 63
Радославов, д-р Васил Христов (псевд. Люляков) 15, 79, 80, 100
Радославов, Иван 209
Радославов, Р. 57
Радославова, Ана 55
Радулов, Кръстьо 60
Разколников, Фьодор 150
Разсуканов, Христо 126
Разцветников, Асен 197, 209
Райкин, Спас Т. 224
Райков, Божидар 156, 183, 184, 186, 187
Райков, Димитър 183
Райков, Димо 77
Райковски, Яким 180
Райнов Хаджидачов, Божил 94, 95
Райнов, Димитър Б. 214
Райнов, Николай 63
Райчев, Райчо 61
Раковски, Георги Стойков 43, 142, 193
Ралин, Радой 226
Рангел, Карлос 223
Рангел, София 223
Рандов, Норберт 207-209
Раненска, Ангелина 224
Раненски, Славчо 224
Рапопорт, Шарл 97
Ратибор вж М и л е в, Гео
Рачич, Пуниша 17
Рашайков, Търпо 214
Рашев, Панарет 45
Рейгън, Роналд 224
Решид бей 158
Рибентроп, фон Йоахим 69
Ригс, д-р Е. 29
Рид, М. 23
Ризов 138
Рилски, Т. 149
Ристич, Й 143
Рифат, М. М. 178
Робев, Д. 104
Робер, Е. 176
Ролан, Ромен 147
Романов, Мицко 100
Романов, Симеон 239
Романос, А. 176
Романски, проф. Стоян 61, 121
Ростимович, Г. вж М и л е в, Гео

Роте, проф. 185
Ротопопеску, Анита 231
Ротопопеску, Тибериан 231
Р. С. вж М и л е в, Гео
Руков, Петър 244
Руменова, Люба 216
Румяна войвода 44
Рылеев, Кондратий 196
Рязков, Сава 224
Рязкова, Люба 224

С. вж М и л е в, Гео
С-ски, Ив. вж С е с т р и м с к и, Иван Димитров
Савов 14
Савов, ген. М. 158
Савов, свещ. Сл. 69
Савов, Сотир 166
Садулах бей 46
Садък паша (Михаил Чайковски) 35
Саев, Тодор 138
Сакскобургготски, Симеон вж С и м е о н II
Сакъзов, Анатол 97
Сакъзов, Антон 96
Сакъзов, Янко Иванов (псевд. А. Лудогоров, Пет., Яни, Ясен, Я.) 95, 96
Сакъзова, Велина 96
Сакъзова, Вяра 97
Сакъзова, Люба 96
Саламбашев, Васил 82
Салиагов, Емин 82
Салих паша 34
Саманджиев, Георги 215
Самарджиев, К. 135, 163
Самарджиев, Петър 164
Сандански, Яне 78, 138, 162, 164
Сапунаров, Иван 100
Сапунарова, Б. 214
Сапунов, Никола Ефтимов 64
Сарандев, Иван 209
Сарафов, Борис Петров (псевд. Александър Иванович, Богдан Петров, Борис Иванов, Владимир Николаев, Керим паша, Крум, Крум войвода, Хубостта) 137-139, 163, 165, 166
Сарафов, Вълчо 138, 163, 169
Сарафов, Кръстьо 166
Сарджиева, Олга 214
Саров, Георги 86
Сафет паша 45, 46
Сачев, Георги Костадинов (Константинов) 210, 211
Сачева-Дачева, Надежда Георгиева 212
Сачева-Михайлова, Константина 211, 212
Свинаров, Л. Ф. 80
Северинов, Асен 82
Седелберг, Я. 145
Седмаков 56
Секулички, Марко 108
Селджобалъ, Тодор (Теодор) 140, 141
Семерджиев, Петър 224
Серафим, дякон 22
Сергиев, Георги 213
Сестримски, Иван Димитров (псевд. д-р Г. Георгиев, д-р Ив. Георгиев, Хр. Георгиев, В. Димитров, Г. Димитров, Ив. Димитров, Йордан Димитров, Звезделин, Ив. Златарев, И. Иванов, Ив. Д. Иванов, Страхил Рилец, П. Стоянов, Ал. Табаков, Борис Тодоров, Б. Г., д-р Г. Г., И., Ив. С-ски, Н. П., ИДИС, СИД) 206-209
СИД вж С е с т р и м с к и, Иван Димитров
Сидов, Д. 166
Силянов, Евгени 225
Симеон II, българ. цар 69, 71, 216, 217, 223-228, 240, 242
Симидов, Филип 66
Симитлерова, Марийка Ив. 29
Симич, А. 143
Симов, Милко 198
Сингаивский, Микола 238
Сирак Скитник 127
Сирин, Ефрем 187
Скайлер, Евгений 30, 175
Скайлър, Юджийн 175
Скиклунов, Франц 69
Скопаков, Климент Михайлов 112
Скопаков, Петър 112
Скопакова, Дука 112
Скузес, А. Г. 176
Сл. вж М и л е в, Гео
Слабаков, Петър 226
Славейков, Пенчо 57, 73, 75, 126, 127, 144, 209
Славейков, Петко 30, 31, 43, 67
Славейкова, Светослава 78
Славов, Антон Вълчанов 69
Славов, Атанас 224, 228
Славов, Иван 162, 163
Славов, Ради Л. 224
Славова, З. 190
Славчев 63

Славянски, Тимофей 30
Слатанов, Р. вж Милев, Гео
Сливенски 235
Слюсарев, Алексей Андреевич 195, 196
Слюсарев, ген. Андрей Филипович 195
Смилков, Страхил 214
Смирненски, Христо 148
Смирнов, Атанас 208
Смитков вж Карамандjуков, Христо Иванов
Соболев, ген. Леонид Виталиевич 36, 40
Сокеров, Люб. 128
Соколов, Георги Йорданов 236
Соколов, Йордан Георгиев 236
Сокулски 26
Солаков, Риза 82
Соларов, ген. 14
Солзбъри, Робърт 36, 45
Соловев, И. Г. 41
Сотиров, Дянко 70, 223, 224
Софкаров, Димитър 82
Софокъл 54
Софроний, архим. 25
Софроний Врачански 43, 184
Софроний, митр. Доростоло-Червенски 214
Спасич, Драге 73
Спасов, В. 117
Спасов, хаджи Иван 47
Спасов, М. 190
Спасов, свещеник Станой 34
Спасов, Цветан 171
Спасова, Велика 190
Спасовски, Христо 230
Спенсър, Едмунд 19
Спиров, Никола 214
Сплитек, Франтишек 216
Сребренова, Епса 110
Сребренов Поппетров, Стефан 110, 111
Сребренова Поппетрова, Веса (Веселина) 111
Сребренова Поппетрова, Милка 100, 111
Ставрев, П. 74
Ставрев, Петър 195
Стайков, Анастас 84
Стайков, Димитър 224
Стайкова, д-р Елена 224
Стайнов, Петко 183
Сталев, Стоян 117
Сталин, Йосиф Висарионович 150
Стаматов, Георги 78
Стамболийски, Александър 16, 103, 108 127, 170, 171, 211
Стамболиев 135
Стамболов, Стефан 61, 88, 178
Станев, Д. 235
Станев, М. 159
Станев, Н. 159
Станев, Сашо 115
Станица, Витали 156
Станков, Димитър 225
Станков, Петър 162
Станкова, д-р Мариета 226
Станчев, Красимир 187
Станчев, Сирко 82
Станчев, Стефан 122
Станчов (Станчев), д-р Димитър Янев 14- 18, 88, 176
Станчов, Иван Димитров 69, 224
Станчов, Николай Д. 18
Станчов, Яни 18
Станчова, Анна (графиня де Грино) 17
Станчова, Елена 18
Станчова, Теодора (Фео) Димитрова 18
Станчова-Мюър, Надежда Димитрова 18
Статев 71
Стателов, Ал. 214, 216
Стателова, Елена Боянова 225
Стериовски, Ст. 166
Стефан I, екзарх 100
Стефан Караджа 88
Стефанов, поп Георги 53
Стефанов, Димитър 85, 86
Стефанов, Ив. 100, 101
Стефанов, М. 111
Стефанов, Никола 138
Стефанов, Стефан 24
Стефанов, Янаки 166
Стефанова, Богдана 179
Стефлек, Лулчо 41
Стоев, Дечо 169
Стоилков, Георги 225
Стоилов, Георги 162, 164
Стоилов, Константин 53
Стойков, Ат. 161
Стойков, Иван 165
Стойов, Андон 164
Стойчев, А. 159
Стойчев, Тончо Марков 239
Стоянов, В. Д. 178
Стоянов, Д. 80
Стоянов, Димо 164
Стоянов, Иван 123
Стоянов, Йосиф 52
Стоянов, Людмил 57, 209

Стоянов Манев, Маньо 154-157, 184, 182
Стоянов, Насте 215
Стоянов, Никола 86
Стоянов, Никола (от Карлово) 30
Стоянов, Н. Копчев 22
Стоянов, Н. 112
Стоянов П. вж С е с т р и м с к и, Иван Димитров
Стоянов, Павел 29
Стоянов, проф. Петко 71
Стоянов, Петър 227, 240, 241
Стоянов, Т. 214
Стоянов, Христо 216
Стоянова, Е. 179
Стоянова, Мери Манева 157
Стоянова, Милкана Д. 223, 225
Стангфорд, Емили 179
Странски, Ив. 128
Страхил Рилец вж С е с т р и м с к и, Иван Димитров
Страшимиров, Антон 74, 100
Страшимиров, Димитър 60
Стребулаев 63
Ступин, Николай 23
Сугарева, Текла 223, 225
Събев, Тодор 183
Събев, Христофор 225, 226
Съкъзови, сем. 153
Сю, Й. 23
Сюлейман ал Ахмад 201

Т. вж М и л е в, Гео
Табаков, Ал. вж С е с т р и м с к и, Иван Димитров
Табаков, д-р Георги А. 225
Такир паша 35
Талви, Давид Я. 101
Танев, Георги 169
Танев, Никола Димитров 205,206
Танев, Стефан Димитров 206
Танев, Тодор К. 216
Танева, Димитрийка (Мина) 206
Танчев, свещеник Стамат 215
Тасков, Тодор 44
Татарчев, Г. 100
Татарчев, Михаил 102
Татарчев, д-р Христо 162, 167, 168
Тахауер, Б. 61
Тахиаос, Антоний 155
Тачев, Хр. 94
Тачър, Маргарет 217
Ташков (Наумов), Владимир 136
Телбиз, Александър 246
Телбизов, Карол 247
Тенев, Тончо 71, 223, 225
Теодоров Хадживанов, Паскал 189
Теодоров, Теодор 51, 52, 158
Теодоров, Хр. Н. 18
Теодоров-Балан, Александър 63, 80
Теодосий Арнаут 23
Теохаров, М. 183
Терзиев, Кирил Иванов 212-214
Терзиев, Н. 101
Терзиев, П. 150
Тетевенски, К. 235
Тим, К. 22
Тимофей Славянски 30
Тирпанов, Петко 225
Титоров, И. 177
Тихов, д-р Михаил 74
Тодоров, Борис вж С е с т р и м с к и, Иван Димитров
Тодоров, Владимир 59, 60, 63, 65
Тодоров, Г. 85
Тодоров, Димитър Петров 134
Тодоров, Захари 164
Тодоров, Илия 208, 209
Тодоров, Никола 73
Тодоров, Николай 184
Тодоров, Петко 73, 75, 209
Тодоров, Т. 235
Тодоров, Цено 78
Тодорова, Мария 60
Тодорова, Мина 73, 78
Тодорова, Сапфира Митева 228
Томалевски, Наум 100
Томиди, Атанасий 38
Томов Коцев, Константин 116-119
Томова, Ветка 119
Томова, Николица 180
Тонджоров, Константин 180
Тонев, Велко 209
Тонев, Любен 128
Тонети 41
Топалов, Димитър 159
Топалов, Ив. 80
Топузов, В. 190
Топуков, Станиш 215
Тороманова, Ана 49
Тосун паша 36
Тотев, Петко 209
Тошев, А. 216
Тошич, В. 144
Тошков, Михаил 155, 202
Трайков, В. 231

Трайков, Д. 166
Трайков, Ив. 171
Трайкович, Д. 26
Трайчев, Георги 135
дьо Траси, Атанас Ванчев 69
Траянов, Теодор 73
Траянова, Дора Р. 216
Тренев, Георги 178
Тренчев, д-р Константин 226
Трифон, Ганчо 244
Трифонов, Ю. 159
Тричков, Иван 213
Тоячанец вж Петров Николов, Гьорче (Георги)
Тургенев, Иван Сергеевич 208
Търповски, Н. 166
Търпоманов, Ат. 147
Тютчев, Ф. 57

Узунов, Атанас 36, 193
Урбан, Зденек 155
Урицка, Б. 148
Ушева, Мария Делчева 178-180
Ушински, К. 23

Фаелберг, Клейф 69
Фенелон, Франсоа 22
Фердинанд I, бълг. цар 12, 14, 15, 17, 26, 37, 61, 102, 126, 144, 160, 176-178, 229, 241
Ферменджин, Евсебий 247
Ферменджин, Екатерина 247
Филанов, Иван 120
Филанова, Александра 120
Филаретов, Сава 23, 26, 28
Филев, Кирил 112
Филиков, Атанас 44
Филип Тотьо 88, 92
Филипов 178
Филипов, Никола 165, 166
Филиповски, Никола вж Капитан дядо Никола
Филов, Богдан 127
Фичев, ген. Иван 229
Фотинов, Константин 27
Франгов, свещеник П. 13
Фратев, Йосиф 24
Фурнаджиев, Никола 121

хаджи Геро 19
Хаджи Димитър вж Асенов, Хаджи Димитър
хаджи Ставри 44

Хаджибочуков, Христо 215
Хадживасилев, Асен 163
Хаджигенчев, Христо 33
Хаджигеоргиева, Парашкевица 140
Хаджиданиилов, х. Димитър 91
Хаджиданиилов, х. Христо 91
Хаджиданиилови, братя 91
Хаджидачов, Божил Райнов вж Райнов, Божил
Хаджиев, Ибрахим 82, 83
Хаджиев, Никола 109
Хаджийски, Мишо (Михаил) Пантелеев (Панталеев) 119-122
Хаджийска, Савка Рафаилова Николаева 122
Хаджиконстантинова, Вирджини Икономова 145
Хаджикосев, Симеон 208
Хаджиниколов, Иван 167, 215, 216
Хаджиниколов, Христаки 44
Хаджипавлов, Атанас 47
Хаджипеов, Рашко 179
Хаджитошев, Симеон 171
Хаджитошева, Елка 171
Ходжов, Хасан 141
Халил паша 36
Хамид паша 42
Харитон вж Милев, Гео
Хасан бей 27
Хасан паша 35, 38
Хачатурян, А. И. 147
Хикмет, Назъм 233
Хилфердинг, Александър 22, 24, 27, 28
фон Хинденбург 15
Хитов, Панайот 35
Хитрово, М. 45
Ходжов, Хасан 141
Хоматиан, Димитър 188
Хорват, подполк. д-р Миклош 246
Хорн, Робърт 16
Хофманстал, Хюго 55
Храпченко, Михаил Б. 149
Хрисант, митр. 26, 32
Христич, Н. 143
Христов, Иван 58
Христов, Йордан, издател 204
Христов, Йордан 34
Христов, Кирил 74, 78
Христов, Никола 166
Христов, П. 166
Христов, Павел 139,163,165,166
Христов, ген. Павел 125
Христов, Търпо 166

Христов, Христо 118
Христова, Л. 101
Христович, И. 46
Христодул, учител 24
Христу, Панайотис 183
Хубостта вж Сарафов, Борис Петров
Хушид паша 35
Хюсеимов, Бекир Ефенди 19

Цанков, проф. Александър 100, 127
Цанков, Асен 71
Цанков, Драган 26, 28, 32, 36, 64
Цанкова, М. 63
Цанов, Стефан 117
Цачева, Райна 60
Цветков, Герго 143
Цветков, Ташко 138
Цветкова, Бистра 183
Цеков, Цанко 80
Ценков, Б. 148
Цепелин, граф 145
Церковски, Цанко 74, 117, 118
Циниарлис, Захари 156
Цоков, Стоян Христов 239
Цонев, проф. Беньо 63, 65, 248
Цонев, Д. 103
Цонев, Звезделин 63
Цонев, Любен 68, 69
Цончев, поручик 138
Цукалас, Г. 47

Чайковски, Михаил вж Садък паша
Чайковски, Пьотр Илич 121
Чакалов, Димитър Г. 225
Чакъров, А. 139
Чалики, Елиза Г. 30
Чалики, Николай 26, 34, 36
Чалики, Янко 38
Чалъков, А. 174
Чапек, Карел 198
Чаталбашев, Г. 202
Чаулев, Петър 100, 123, 170
Чегански, М. 171
Чекаларов, Васил 139, 166
Ченгелев 138
Черешаров, Димитър 214
Черкаски, княз Владимир 20, 39, 40
Чернев, Петко Киранков 86
Черногорски, Ст. Г. 94, 138
Чернодрински, Войдан 108
Черноколев, И. 63
Черноколев, Т. 235
Чернопеев, Хр. 93, 139, 164
Чернски вж Караманджуков, Христо Иванов
Чилингиров, Стилиян 57, 59, 60, 63, 74, 121, 230
Чинтулов, Добри 27
Чипев, Дончо 225
Чипева, Илзе 225
Чипева, Нонка 78
Чичи, И. 22
Чичо Спас вж Милев, Гео
Чичовски, Георги 83
Чкатров, д-р Г. 100
Чоканов, Анка 246
Чоканов, Кочу 246
Чолаков, Добри Иванов 230, 232
Чолакова, Златка Добрева 230-232
Чолакова, Пенка 230-232
Чолакова-Нотова, Богдана Добрева 231, 232
Чолов, П. 127, 185, 187
Чолооглу (Чалъков), Георги Ст. 25
Чомаков, д-р Стоян 23, 33, 36, 46, 51
Чукалев, М. Д. 100, 101
Чурчич, Л. 156
Чучков, Ефрем 163, 164

Шабанов, Джамал 83
Шалдев, Христо 102
Шампоазо, Ш. 34
Шанов, Васил 166
Шапарданов 169
Шапкарев, Кузман 162
Шаранков, Лазар 164
Шаранков, Марин 216
Шарков 82
Шевченко, Тарас Григориевич 57
Шейнов, Хр. 235
Шекеранов (Белов), Коста 115
Шекспир, Уилям 54
Шериф бей 36
Шериф паша 65
Шилер, Ф. П. 148
Шинкиова, Кера Станчева 29
Шинков, Атанас 167
Шипков, полк. Михаил Стефанов 245-248
Шипковенски, Минко 117
Ширър, Питър 216
Шишеджиева, Мария 48
Шишков, Георги 120
Шишков, Пандил 108
Шишманов, проф. Иван Д. 73, 74,
Шишманов, Петър Христов 71

Шишманов, Пею 82
Шишманов, д-р Христо Петров (псевд. Никола Механджиев) 67-71, 225
Шишманова, Анни 69
Шишманови, сем. 71
Шкорпил, Карел Вацлав 128, 129
Шкорпил, Х. 30
Шопов, Атанас 103, 138, 178, 179
Шопов, Георги 40
Шопов, Иван 27
Шопов, Н. 207
Шопов, Павел 179
Шопов, Петър 138
Шопов, Стефан 179
Шопова, Ана 179
Шулман, М. Б. 147
Шурбанова 225
Шушулова, Парашкева 23

Щастливеца вж Константинов, Алеко
Щъркелов, Константин 127, 128

Югович 40
Юрукова, Лика Чопова 214

Я. вж Сакъзов, Янко Иванов
Яворов-Крачолов, Пейо Тотев (псевд. Отело) 72-78, 126
Якимов, Илия 191
Якубов, Юсеин 82, 83
Янакиев, Ал. Н. 111
Янакиев, Юр. 161
Янев, Иван 44
Яни вж Сакъзов, Янко Иванов
Янков, Димо 86
Янков, Ст. 86
Янкович, К. 143
Янкович, М. 144
Ясен вж Сакъзов, Янко Иванов
Ясенов, Христо 208

Castiov, M. s. 248
Fischer, L. 248
Gh. вж Милев, Гео
I. K. вж Милев, Гео
Kossilkov, Leopold s. 248
La вж Ламар
Mill вж Милев, Гео
Rankov, P. 248
Rill, J. 248
Rovande, Geordes вж Милев, Гео
S. вж Милев, Гео
Scipio вж Милев, Гео
Szabados, St. 248
Vadasz, I. 248
Z. вж Милев, Гео

Нора Кавалджиева, Ралица Цветкова

ПОКАЗАЛЕЦ НА ГЕОГРАФСКИТЕ ИМЕНА[1]

Абритус (край с. Гиген, Разградско), антично селище 128
Австралия 108
Австрия (Австро-Унгария) 17-18, 38, 63, 102, 152, 166, 177, 228
Австро-Унгария вж Австрия
Аджар (Пловдивско), с. 37
Адрианопол вж Одрин
Айдемир (Силистренско), с. 11-12
Айтос, гр. 192, 235
Алами дере вж Полковник Серафимово
Алан кайряк, Аланкайряк вж Ясна поляна
Албания 18, 98-101, 105-108, 115, 177
Алвинц (дн. Винцул де Жос, Трансилвания, Румъния), гр. 246
Алдомировци (Софийско), с. 216
Александрово (Ловешко), с. 59
Александруполис вж Дедеагач
Аман (Йордания) 224
Америка 69, 99, 101, 107, 136, 167, 221-223, 225, 227
Анадола 44
Анверс вж Антверпен
Англия (Великобритания, Британия) 14-17, 95, 131, 176, 217
Анкара 130
Антверпен (Анверс, Белгия), гр. 41, 177
Апостол (Ениджевардарско, Гърция), с. 113
Арбанаси (Великотърновско), с. 64, 130
Ардино (Кърджалийско), гр. 214
Аржентина 115, 167, 217
Арчар (Видинско), с. 45
Асеновград (Станимака), гр. 22, 33, 36, 44, 82, 85, 100-101, 117, 131, 163, 169
Асеново (Плевенско), с. 245-248
Атина 37, 167, 186
Атон вж Света гора
Афаной (Анадола, Турция), с. 42
Африка 130
Ахъ Челеби вж Смолян
Ахъчелебийско вж Смолянско

Багдад 54
Бад Годесберг (Германия), гр. 69
Балван (Великотърновско), с. 138
Балканите вж Балкански полуостров
Балкански полуостров (Балканите) 15, 228
Банат (Пладнемаджарско), истор.-геогр. област, дн. в Румъния и Сърбия 246, 248
Баница (Серско, Гърция), с. 112, 161
Банско, гр. 45, 100
Баня (Пловдивско), с. 140
Баракли Джумая (Долна Джумая, Гърция), гр. 101
Барешани (Битолско, Македония), с. 113
Барово (Кавадарско, Македония), с. 113
Батак, гр. 22, 41, 129, 138, 163
Бачково (Пазарджишко), с. 130
Белгия 57, 64, 94, 146
Белград 27, 35, 127, 142-144, 175-176, 184
Белово (Пазарджишко), гр. 129, 177
Белоградчик, гр. 80, 119, 130, 138
Бердянски уезд (Таврическа губерния, дн. Крим) 12
Берковица, гр. 93, 178, 235, 237
Берковско 44, 142
Берлин 29, 36, 60, 67, 79, 124-126, 150
Берн (Швейцария), гр. 50, 66, 153, 154
Берово (Малешевско, Македония), с. 164
Бесарабия, истор.-геогр. област, дн. в Украйна и Молдова 27, 31, 119-120
Бешенов (Стар Бешенов, дн. Дудещи веки, Банат, Румъния), с. 247
Бистрица (Берковско), с. 195
Бистрица (Софийско), с. 113
Битолско 98, 100, 102, 107, 122-123

[1]Географските имена в България са подредени по новите си наименования, като от старите са направени препратки към новите. Някои от чуждите топоними са дадени според старите им по-известни имена. За континентите, държавите и столиците няма допълнителни пояснения. Българските села са посочени с принадлежността им към най-близкия до тях град, а чуждите – и към съответната държава. Манастирите са подредени азбучно в отделна рубрика „манастири".

Битоля (Македония), гр. 26, 29, 34, 36, 98, 100-102, 104, 134-135, 139, 163, 168
Благоевград (Горна Джумая), гр. 74, 109, 162, 168
Благоевградско (Горноджумайско) 93, 169
Блажево (Капаоничко, Сърбия), с. 113
Близкия изток, истор. геогр.-област 130
Блъсничево (Ловешко), с. 59
Богданлия (Софийско), с. 244
Богданци (Гевгелийско, Македония), с. 113
Богдинац (Сокобанско, Сърбия), с. 113
Боженци (Габровско), с. 131
Божурище (Софийско), с. 180
Боища (Битолско, Македония), с. 113
Бойчиновци (Монтанско), с. 122
Болград (Бесарабия, Украйна), гр. 134
Болярци (Карареизово, Пловдивско), с. 44
Бон (Германия), гр. 29
Борисовата градина (в София) 67, 233
Боровица (Видинско), с. 122
Босилково (Катранци, Катранчурук, Смолянско) с. 83
Босна 176, 228
Ботевград (Орхание), гр. 138, 179, 193
Бояна (с. в Софийско, дн. присъединено към София) 129-130
Бразилия 223
Братислава (Пресбург, Словакия) 172
Братя Даскалови (Старозагорско), с. 41
Брацигово, гр. 146, 148-150
Брезе (Смолянско), с. 83
Брезник, гр. 235
Бреслау вж Вроцлав
Бретан, област във Франция 237
Британия вж Англия
Брюксел 240, 242
Будапеща 15, 65
Букурещ 14, 20-21, 26, 29, 35, 39-42, 46, 48-49, 61, 120, 139, 142-143, 145, 175, 193, 243-244
Булаир (Турция), гр. 229
Бунар хисар (дн. Пънар хисар, Турция), гр. 151
Бунархисарско (Пънархисарско) 163
Бургас, гр. 15, 19, 23, 42, 47, 138-139, 163, 169, 204, 214, 217
Бурнусус (Бурнусуз) вж Братя Даскалови
България (Княжество България, Народна република България - НРБ, вж и Северозападна България, Североизточна България, Южна България) 14-19, 25-27, 30, 32, 35-37, 40, 42-43, 46, 50, 53, 57, 60-61, 63, 65, 69, 71, 80, 88, 96, 98-101, 106, 108-115, 117-119, 125-128, 130, 132, 136, 138, 142-143, 146, 168, 171, 176-179, 187, 193-194, 198, 205, 211, 217, 219, 221-228, 231, 240-242, 245-247
Бърдарски геран (Монтанско), с. 247
Бърклей (Мичиган, САЩ), гр. 115
Бята (Пазарджишко), с. 41, 191
Бял бряг (Шуменско), с. 87
Бяла (Разградско), гр. 39, 150, 214, 235
Бяла Слатина, гр. 135
Бяло поле (Климентиново, Клементиново, Хасковско), с. 56

Вакарел (Софийско), с. 80, 177
Вардарска Македония 115, 170
Варна (Одесос), гр. 17-18, 86-87, 94, 95, 109, 129-131, 138, 152, 174, 184, 214, 235, 238, 244
Варненска губерния 40
Варош (Прилепско, Македония), с. 163
Ватоша (Тиквешко, Македония), с. 113
Вашингтон 70, 223-225, 228
Везувий, вулкан в Италия 233
Велес (Македония), гр. 104, 105, 168
Велешко 93
Велика (Малкотърновско), с. 87
Велико Търново (Търново), гр. 20, 25-27, 31-32, 34, 39, 45-47, 60-61, 63, 66, 74, 88, 91-92, 129-130, 138, 194, 214
Великобритания вж Англия
Великотърновско (Търновско) 175
Венецуела 221-224, 240-241
Веригова вж Синджирлии
Версай, предградие на Париж 200
Видин, гр. 26, 35, 80, 91, 125, 129-130, 138, 232
Видинско 143
Виена 14, 17-18, 22, 27, 29, 36-37, 50, 60, 139, 152, 170, 174, 225
Винга (Банат, Румъния), с. 246-248
Виница (Кочанско, Македония), с. 139
Виноградец (Кара Мусал, Пазарджишко), с. 44
Витоша, пл. 74-75
Владимир (Русия), гр. 130
Влахия вж Влашко
Влашко (Влахия), истор.-геогр. област в дн. Румъния 246
Воден (дн. Едеса, Гърция), гр. 104, 108, 114
Воденско 168
Водица (Поповско), с. 230

Враца, гр. 31, 47, 91, 112, 121, 128-129, 138, 191, 200, 212, 214
Вроцлав (Полша), гр. 29
Върбица (Великотърновско), с. 138

Габровица (Самоковско), с. 33
Габрово, гр. 24, 94, 140, 179-180, 183, 214, 217
Габър, местност в землището на с. Смолско (Софийско) 244
Гавраилово (Дермен дере, Дермидеш, Бургаско), с. 22
Ганд вж Гент
Гара Пирин вж Кресна
Гевгели (Македония), гр. 104, 193
Гевгелийско 93
Гент (Ганд, Белгия), гр. 64
Генуа (Италия), гр. 16
Герман (Софийско), с. 129
Германия 58, 60, 95, 120, 126-127, 146, 232
Гиген (Ловешко), с. 127-129
Говедаре (Пазарджишко), с. 44
Годеч, гр. 138, 235
Голямо Бельово (Пазарджишко), с. 30
Голямо Буково (Коджабук, Бургаско), с. 169
Горна баня (с. в Софийско, дн. присъединено към София) 130
Горна Джумая вж Благоевград
Горна Оряховица, гр. 60, 67, 89, 91, 138
Горно Родево (Воденско, Гърция), с. 113
Горноджумайско вж Благоевградско
Гостивар (Македония), гр. 100, 104
Гоце Делчев (Неврокоп), гр. 100, 104, 109, 210-211
Гоцеделчевско (Неврокопско) 82, 101, 107, 210-211
Граматиково (Малкотърновско), с. 85, 87
Гранит сити (САЩ), гр. 107
Граово (Лесковачко, Сърбия), с. 113
Грузия 128
Гулянци (Плевенско), с. 59
Гърция (Елада) 15-17, 32, 35-37, 60, 96, 125-126, 131, 139, 176-177, 222
Гюмюрджина (Комотини, Гърция), гр. 84
Гюмюрджинско (Комотинско) 168

Дамаск 130
Дания 152
Дебрен (Гоцеделчевско), с. 83
Дебър (Македония), гр. 44
Дебърско 104, 105
Девин, гр. 235
Девинско 82-83
Девня (с. в Провадийско, дн. гр.) 11, 194
Дедеагач (Александруполис, Гърция) 150-151
Дедово (Пловдивско), с. 34
Демир Хисар (Сидирокастро, Гърция), гр. 135, 150-151
Демирхисарско (Сидирокастренско) 104, 105
Дервент (с., присъединено дн. към гр. Първомай) 138
Дерманци (Ловешко), с. 59
Дермен дере вж Гавраилово
Дермидеш вж Гавраилово
Детройт (САЩ), гр. 115
Диарбекир (Диарбакър, Турция), гр. 166
Димотика (Дидимотика, Гърция), гр. 32, 150-151
Добрич, гр. 138, 153, 235
Добруджа, истор.-геогр. област в България и Румъния (вж и Северна Добруджа) 15, 17, 178
Добърско (Недобърско, Благоевградско), с. 45
Дойран (Македония), гр. 104, 135
Дойранското езеро 55
Докторската градина (в София)
Долна баня (с. в Софийско, дн. присъединено към София) 206
Доспат, гр. 82
Драгалевци (с. в Софийско, дн. присъединено към София) 129
Драгоман, гр. 99
Драма (Гърция), гр. 101, 211
Драмско 150-151
Дреновени (Костурско, Македония), с. 165
Дряново, гр. 130, 235
Дряновска околия 211
Дунав, р. 39
Дунавски вилает 43
Дупница, гр. 28, 60, 80-81, 100, 102, 129, 138, 163-164, 169
Душанци (Софийско), с. 153
Дъбово (Воденско, Гърция), с. 168
Дълбок Дол (Ловешко), с. 59
Дъмбени (Костурско, Гърция), с. 136

Европа (вж и Западна Европа, Източна Европа) 14, 70, 130, 132, 146, 148, 205, 222-223, 227
Европейска Турция 26, 29
Егейско море 16
Египет 177

Едеса вж Воден
Едирне вж Одрин
Еквадор 176
Екшису (Леринско, Гърция), с. 97, 103-104, 108, 111
Елада вж Гърция
Елбасан (Албания), гр. 106
Елена, гр. 128-129
Елешница (Пловдивско), с. 41
Ени кьой (Ксантийско, Гърция), с. 22
Ениджевардарско (Яницанско, Гърция) 104
Ески Джумая вж Търговище
Ески Заара, Ески Загара вж Стара Загора
Естония 18
Етрополе, гр. 173
Ешеврен вж Изворово

Желевар (Сърбия), гр. 167
Железник (Кърджалийско), с. 34
Женева 16, 67, 69, 98-99, 104, 133, 136, 139, 141, 177, 241
Жеравна (Сливенско), с. 45, 175
Живовци (Монтанско), с. 237
Живойно (Леринско, Гърция), с. 113
Жребичко (Пловдивско), с. 41

Загара вж Стара Загора
Загреб 17, 134
Зайчар (Сърбия), гр. 142
Залцбург (Австрия), гр. 228
Западна Европа 146, 148
Западна Тракия 16
Земен, гр. 129
Златоградско 82

Извор (Радомирско), с. 233
Изворово (Ешеврен, Ишиврен, Ипеврен, Чирпанско), с. 138
Изгрев (лагер на дъновисти, дн. кв. на София) 216-219
Измаил (Украйна), гр. 40
Източна Европа 70
Източна Румелия 36, 66, 88, 175-176
Илинден (Либяхово, Благоевградско), с. 44
Илиянци (с. в Софийско, дн. присъединено към София) 199
Индже войвода (Урумкьой, Бургаско), с. 138
Индия 232
Инзово (Инзовка, Ногайски, дн. Приморски район, Украйна), с. 119
Инсьорен, (Ксантийско, Гърция), с. 113

Ирак 161
Иран (Персия) 176
Исакче (Исакча, Румъния), гр. 40
Испания 17
Истанбул вж Цариград
Италия 16, 60, 116, 125, 126, 131, 139, 176, 229, 233
Ихтиман, гр. 179, 235

Йена (Германия), гр. 89
Йоанина вж Янина

Кавадарци (Македония), гр. 100-101, 104
Каваклии (Каваклий, Каваклия) вж Тополовград
Кавала (Гърция), гр. 16
Кавказ, пл. 89
Кадрафаково (Щипско, Македония), с. 171
Казанлък, гр. 25, 28-29, 45, 56, 64, 113, 128-129, 245
Каик (квартал на гр. Одрин) 29
Кайро 130, 175
Калейца (Троянско), с. 202
Калипетрово (Силистренско), с. 11
Калифорния (САЩ), щат 224
Калофер, гр. 25, 27, 44, 48, 140, 182
Калугерово (Пазарджишко), с. 31
Калфа вж Съединение
Калъраш (Румъния), гр. 138
Каменица (Пиротско, Сърбия), с. 44
Камилите (Малкотърновско), с. 87
Камчия, р. 130
Канада 98, 101, 108, 116, 227
Кандия вж Крит
Кара Мусал вж Виноградец
Карадере (Малкотърновско), с. 87
Караджалар вж Караджалово
Караджалово (Пловдивско), с. 22
Каракас (Венецуела) 69, 221, 223, 228, 240-241
Караново (Новозагорско), с. 129
Караполци (Софийско), с. 243-244
Карареизово вж Болярци
Карлово, гр. 22, 36-38, 40, 48-49, 51, 53
Карлуково (Ловешко), с. 151
Карнобат, гр. 85
Кастория вж Костур
Катранци вж Босилково
Катранчурук вж Босилково
Кафка (Каргьозлер), чифлик в Бургаско 23, 47, 50
Каяли вж Филево
Керациново (Малкотърновско), с. 85, 87

Кестен (Смолянско), с. 83
Киев 22, 24, 28-30, 50, 88, 119, 121-122, 173
Килкис вж Кукуш
Киречхане, махала в гр. Одрин 31-33
Кичево (Македония), гр. 100-102, 110
Кладара вж Сливарово
Клементиново вж Бяло поле
Климентиново вж Бяло поле
Клисура, гр. 11-12, 27, 41
Княжество България вж България
Коджабук вж Голямо Буково
Колима, р. 146, 149
Комарно (Австро-Унгария, дн. Словакия), гр. 172
Комотини вж Гюмюрджина
Константинопол вж Цариград
Копенхаген 156
Копривщица, гр. 19, 22, 27, 92, 232
Копринка (Хасковско), с. 129
Корча (Гърция), гр. 105
Косово, истор.-геогр. област в Сърбия 228
Косово (Шейтан кьой, Пазарджишко), с. 41, 44
Костенец (Самоковско), с. 44
Костур (Кастория, Гърция), с. 135-136
Костурско 109, 165
Котел, гр. 44, 94, 214
Кочани (Македония), гр. 139
Кочанско 169
Крайова (Румъния), гр. 91
Краков (Полша), гр. 130, 183
Красно село (с. в Софийско, дн. квартал) 117
Кратово (Македония), гр. 129
Кратовско 102
Кресна (гара Пирин), гр. 120
Кривопаланечко (Македония) 169
Крим, полуостров 12
Крит (Кандия, Гърция), о. 35, 37, 177
Кронщат (Русия), гр. 89
Крумовградско 82
Крушево (Македония), гр. 100, 102
Крушевско 102
Кръньова (Шумадийско, Сърбия), с. 113
Кръсляно (Битолско, Македония), с. 113
Ксанти (Гърция), гр. 81-82
Ксантийско (Скеченско) 168
Куба 177
Кукуречани (Битолско, Македония), с. 113
Кукуш (Килкис, Гърция), гр. 104, 161
Кула (Видинско), гр. 129
Куманово (Македония), гр. 98-100, 102
Кумановско 169
Кунино (Врачанско), с. 116, 118
Къкрина (Ловешко), с. 59
Кърджали, гр. 108, 214
Кьолн (Германия), гр. 129
Кюстендил, гр. 80, 94, 117, 129-130, 134, 138, 163, 169, 199, 200, 243
Кюстендилски окръг 106

Лайпциг (Германия), гр. 29, 173
Латвия 18
Ленинград вж Санкт Петербург
Лерин (Флорина, Гърция), гр. 98
Леринско (Флоринско) 97-98, 101, 105, 108-109
Лесково (Родопите), с. 83
Лешка (Тетовско, Македония), с. 111
Либяхово вж Илинден
Лиеж (Белгия), гр. и област 62, 94
Литва 18
Ловеч, гр. 60, 79, 91, 220, 235
Логоварди (Битолско, Македония), с. 113
Лозана (Швейцария), гр. 20, 22-23, 30, 41, 48-49, 51
Лозенградско (Турция) 163
Лом, гр. 96, 129, 138
Ломска нахия 142
Лондон 14, 16-17, 36, 110, 175, 232
Лопатица (Битолско, Македония), с. 113
Лос Анжелис (САЩ), гр. 68
Луковит (Ловешко), гр. 181
Луково (Кратовско, Македония), с. 93
Льо Блан-Вал дьо Крьоз (Франция), гр. 68, 71
Любимец (Хебибчево, с. в Хасковско, дн. гр.) 138, 163, 169
Лялинци (Трънско), с. 199
Лясковец, гр. 34, 60, 64, 158

Магадан (Русия), гр. 146
Маглавите (Малкотърновско), с. 85
Мадан, гр. 83
Мадара (Шуменско), с. 129
Мадрид 68, 70-71, 225
Македония, истор.-геогр. област (вж и Вардарска Македония) 15-17, 29, 35-37, 46, 72-76, 78, 81, 85, 93-94, 97-98, 100-104, 107-111, 113, 115-116, 122-123, 126, 133-137, 139, 150, 161, 163-165, 167-168, 170-172, 177, 189-190, 193-194, 213
Малко Търново, гр. 33, 85, 150-151
Малкотърновско 85-87, 163

Манастири:
Алексеевски женски манастир (в Москва) 23-24, 29
Атонски манастири вж Светогорски манастири
Бачковски манастир „Успение Богордодично“ 128-129, 232
Дебърски манастир „Св. Йоан Предтеча“, Македония 31, 44
Дряновски манастир „Св. Архангел Михаил“ 199
Зографски манастир в Света гора, Гърция 184, 186, 225
Казанлъшки девически манастир „Въведение пресветая Богородица“ 23, 25, 32-34
Калоферски женски манастир „Въведение Богородично“ 48
Калугеровски манастир „Св. Никола“ в с. Калугерово (Пазарджишко) 31
„Каучеваши“, манастир до Скопие 31
Кокалянски манастир „Св. Архангел Михаил“ 130
Кремиковски манастир „Св. Георги Победоносец“ 145
Любянски манастир край Скопие 31
Лясковски манастир „Св. Св. Петър и Павел“158
манастир „Кириакий“ (вер. в Гърция) 25
Нерешки манастир „Св. Пантелеймон“, Македония 31
Мъглижки манастир „Св. Николай Чудотворец“ 33
Осоговски манастир, Македония 24, 32
Перущински манастир „Св. Теодор“ 22, 31
Погановски манастир, Сърбия 129
Преображенски манастир „Свето Преображение“ до гр. Велико Търново 32
Рилски манастир „Успение на Пресвета Богородица“ 23, 25, 27, 31-34, 36, 60, 65-66, 125, 130, 185-186, 197
Роженски манастир „Рождество Богородично“ 107
„Св. Иван Владимир“, български манастир до гр. Елбасан, Албания 106
„Св. Йван Предтеча“, Сярско 151
„Св. Никола“ в с. Калугерово, Пазарджишко 31
„Св. Петър и Павел“ в с. Паталеница, Пазарджишко 31
„Св. Теодор“ край гр. Перущица 31
„Св. Троица“ в местността Делиево, Одринско 86
Света гора, Светогорски манастири (Атон) 174, 184, 186, 226
Троянски манастир „Успение Богородично“ 60
Черепишки манастир „Успение Богородично“ край гр. Мездра 196-197

Маргаретен (квартал на Виена) 172
Марица, р. 229
Марково (Марковча, Шуменско), с. 230
Марково (Пловдивско), с. 23
Марковча вж Марково, Шуменско
Мартин (Словакия), гр. 192
Мачкот (Ужичко, Сърбия), с. 113
Маями (САЩ), щат
Мегалово (Малкотърновско), с. 87
Медисън (САЩ), гр. 217
Медковец (Монтанско), с. 142
Мездра, гр. 101
Мелник, гр. 22, 100-101, 104, 129, 137, 162
Мелнишко 101, 169
Меричлери (Хасковско), с. 44
Месемврия вж Несебър
Места, р. 229
Методиево (Чаушево, Шуменско), с. 101
Метохия (Кюстендилско), с. 45
Милево (Сать Бегово, Пловдивско), с. 31
Михайловград вж Монтана
Могилица (Смолянско), с. 83
Могилище (Варненско), с. 152
Мокрошево (Малкотърновско), с. 87
Монако 97
Монпелие (Франция), гр. 138
Монреал (Канада), гр. 130
Монтана (Фердинанд, Михайловград), гр. 100, 237, 246
Москва 24, 27-29, 41, 47-48, 147, 149, 179, 183, 232
Мосул (Ирак), гр. 161
Мрамор, махала в гр. Тетевен 239
Мугла (Смолянско), с. 83
Мусала, вр. 218
Мустафа паша вж Свиленград
Мюнхен (Германия), гр. 29, 49, 53, 67-69, 126

Насалевци (Трънско), с. 196-200
Настан (с., дн. присъединено към гр. Девин) 83
Неврокоп вж Гоце Делчев
Неврокопско вж Гоцеделчевско

Неделино (Узун дере, Смолянско), гр. 113
Недобърско вж Добърско
Неокази (Леринско, Гърция), с. 189-190
Несебър (Месемврия), гр. 60, 108-109, 129-130
Николаев (Украйна), гр. 29, 88
Никопол, гр. 80, 130, 235, 246
Никюп (Търновско), с. 129, 214
Ниш (Сърбия), гр. 26, 80
Нове (античен гр. край гр. Свищов) 131
Нови пазар, гр. 235
Нови Сад (Сърбия), гр. 143
Ново Махленци (Старозагорско), с. 37
Ново село (Пловдивско), с. 41
Ново село (Ловешко), с. 80
Ново село (Щипско, Македония), с. 115, 123-124
Ню Йорк (САЩ), гр. 68, 99, 223, 224-225
Ню Лексингтън (САЩ), гр. 227

Одеса (Украйна), гр. 19, 21, 29-30, 32-33, 39, 41, 46-48, 88, 91-92, 104
Одесос вж Варна
Одрин (Адрианопол, Едирне, Турция), гр. 13, 17, 22, 25-26, 28-36, 38, 49-51, 85, 103, 138, 150-151
Одринска Тракия 85-98
Одринско 34, 73-74, 81, 85-87, 94, 97, 104, 107, 113, 134-136, 138, 161, 163, 167-168, 194
Омуртаг (Осман пазар), гр. 138
Ореш (Никополско), с. 247
Орешак (Ловешко), с. 59
Оризово (Старозагорско), с. 85
Орловска губерния (Русия) 48
Орманджи (присъединено към с. Преселенци, Добричко), с. 121
Орхание вж Ботевград
Оршова (Румъния), гр. 174
Осиково (Смолянско), с. 83
Осман пазар вж Омуртаг
Османска империя (вж и Турция) 15, 44, 143, 167, 177
Отава (Канада) 116, 226
Охрид (Македония), гр. 22, 109, 189-190, 193

Павелско (Смолянско), с. 41
Павликени, гр. 66
Пазарджик (Татар Пазарджик), гр. 28, 31, 41, 45, 51, 66, 138, 147, 150-151, 178-180, 193, 206, 208, 214
Пазарджишко (Татарпазарджишко) 28, 60
Паламарица (Поповско), с. 230
Палермо (Италия), гр. 17
Панагюрище, гр. 41, 54, 178-180, 229
Париж 14, 16, 34, 36, 64, 67, 69, 71, 75, 83, 91, 131, 141, 148, 159, 175-177, 205, 221, 225, 240, 242
Паспалово (Малкотърновско), с. 87
Пастуша (Пловдивско), с. 130
Паталеница (Пазарджишко), с. 31
Патлейна, археологически резерват до гр. Преслав 129
Пашкул (Топузларе, Кърджалийско), с. 34
Пашмакли вж Смолян
Пера, квартал на Цариград 28, 211
Перник, гр. 62, 130
Пернишко 64
Персия вж Иран
Перущица, гр. 41, 44, 129-130, 138, 174, 180
Петербург вж Санкт Петербург
Петрич, гр. 98-102, 104, 135, 148
Петричко 101, 103, 106-109, 117, 169, 171
Петрова нива, местност край с. Стоилово, Малкотърновско (в Странджа планина) 81, 87
Петърско (Леринско, Гърция), с. 113
Пещера, гр. 84, 123
Пирдоп, гр. 30, 129
Пирот (Сърбия), гр. 101
Пиротско 142
Пладнемаджарско, Pladnemadzarsku вж Банат
Плевен, гр. 17, 60, 66, 91, 112, 138, 235
Плевенско 64, 117
Плиска (Шуменско), с. 129, 188
Пловдив (Филипопол) 19-27, 29-39, 41-54, 66, 72, 83, 84, 91, 127-130, 134, 138, 153-157, 163, 172, 175, 177-178, 214, 230, 235
Пловдивско 31, 45, 52
Поздивища (Костурско, Гърция), с. 166
Полковник Серафимово (Алами дере, Смолянско), с. 44
Полша 18
Поморие, гр. 72
Пордим (Плевенско), с. 59
Почеп (Воденско, Гърция), с. 113
Прага 29, 50, 60, 67, 130, 133, 232
Пресбург вж Братислава
Преслав (Украйна), с. 119
Преслав, гр. 129-130
Преспанско (Македония) 165

Прилеп (Македония), гр. 100, 123-124, 134-135, 163, 173, 211
Прилепско 100
Прищина (Сърбия), гр. 34, 100
Пънар Хисар вж Бунар Хисар

Равена (Италия), гр. 129
Равногор (Ясъ кория, Пазарджишко) 41
Раднево, гр. 54
Радовиш (Македония), гр. 168
Радовишко 163
Радомир, гр. 29, 138, 232
Разград, гр. 138, 214
Разлог, гр. 39
Разложко 104, 193
Райково (с. в Смолянско, дн. квартал на Смолян) 82-84
Ракита (Плевенско), с. 233
Рамна (Битолско), с. 113
Ранилуг (Трънско) с. 199
Ресен (Македония), гр. 102
Ресенско 100, 165
Рим 14, 16-17, 60, 69, 129, 131, 133
Рио де Жанейро (Бразилия), гр. 68-69, 223, 225
Родопа (Родопи), пл. 83-84, 87, 159
Родопска област 82-83
Рудозем, гр. 83
Румъния 18, 21, 35-36, 60, 102, 128, 141, 176, 232, 243-244, 247-248
Русе (Русчук), гр. 11, 18, 25, 29, 35-36, 38, 45-46, 60, 66, 68, 88, 94-95, 106, 124-128, 131-132, 134, 152, 159, 190
Русия 15, 17, 20-22, 24-26, 29-33, 35, 37-40, 42, 44-47, 50, 95, 128, 176, 223, 227
Русчук вж Русе

Савек (Сярско, Гърция), с. 150
Садовец (Ловешко), с. 130, 180-181
Садово (Пазарджишко), гр. 152
Саксония, кралство в Германската империя, дн. провинция в Германия 17
Самоков, гр. 28, 38, 93, 100, 103, 180, 210
Сан Пауло (Бразилия), гр. 69
Сан Франциско (САЩ), гр. 226
Санкт Петербург (Петербург, Ленинград, Русия), гр. 13-14, 19, 24, 29-30, 33-34, 38, 41, 46, 48-49, 88, 156, 175, 179, 184
Санстефано (с., дн. квартал на Цариград) 46
Сапарева баня, гр. 129
Сараево 184
Саракиново (Воденско, Гърция), с. 168
Саранбей вж Септември
Сатовча (Благоевградско), с. 210-211
Сать Бегово вж Милево
САЩ вж Съединени американски щати
Света Марина, (Берско, Гърция), с. 113
Свиленград (Мустафа паша), гр. 37, 169
Свищов, гр. 14, 20-21, 29, 39-40, 44, 47, 101, 138, 144-145, 173, 202, 205, 232, 235, 236
Свищовско 40
Северна Америка 225
Северна Добруджа 178
Северозападна България 142
Североизточна България 193
Севлиево, гр. 138
Седмиградско вж Трансилвания
Сейнт Джеймс (Англия), гр. 15
Сена (Франция), р. 237
Сентендре (Унгария), гр. 246-247
Септември (Саранбей), гр. 177
Сердика (античен град на мястото на днешна София) 129-130
Серес вж Сяр
Серско вж Сярско
Силистра, гр. 11, 94, 129, 244
Силистренско 11
Симеоновград (Търново-Сеймен), гр. 169
Синджирлии (Веригово, с., дн. присъединено към гр. Хисаря) 41
Скеченско вж Ксантийско
Скопие 27-28, 31, 34-35, 66, 97, 99-100, 102, 104, 107, 110, 113-114, 163, 192, 198, 200, 210-211
Скопска област 37, 98, 105, 107
Скутари (Ускюдар, с. в Турция, дн. присъединено към Истанбул) 42
Славеино (Смолянско), с. 81
Славеинска община 82
Сливарово (Кладара, Малкотърновско), с. 87
Сливен, гр. 27, 35, 44, 72, 75, 122-123, 153, 156
Сливенски Балкан 35
Сливенско 175
Смилян (Смолянско), с. 83
Смолско (Софийско), с. 243-244
Смолян (Пашмакли, Ахъ Челеби, вж и Райково), гр. 43, 83, 173, 235
Смолянско (Ахъчелебийско) 35, 81-83, 86, 168
Смърдеш (Костурско, Гърция) 165
Созопол, гр. 32, 130

Солун (Гърция), гр. 38, 95, 97, 100-101, 104, 106-107, 109-110, 113-114, 129, 134-135, 138-139, 161, 163, 167, 169, 173, 183-184, 186, 188, 194, 214-215, 220
Солунско 107
Сопот, гр. 22, 37, 40, 60, 214
Соуджак вж Студена
Софийско 45, 117
София 13-14, 16-19, 21, 25-28, 31-32, 34, 38, 45, 52, 54, 58-68, 72, 80-81, 83, 88, 91, 94-95, 99, 101, 104, 106, 108, 113-114, 116, 122-131, 134-137, 139-141, 144, 146-147, 150-154, 156-157, 162-163, 171, 173, 176-178, 180-186, 188, 189, 192, 194, 196-197, 199-200, 202, 204-206, 210, 212-214, 216, 218-219, 220-221, 223, 227, 229-231, 233-237, 240-245
Софлу (Гърция), гр. 138
Спорадски острови 177
СССР вж Съюз на съветските социалистически републики
Станимака вж Асеновград
Станфорд (САЩ), гр. 224
Стара Загора (Ески Загара, Ески Заара, Загара), гр. 25, 28, 31-32, 36-37, 44-45, 54, 56, 66, 72, 75-76, 93, 101, 129, 131, 138, 180, 189, 214, 235
Старо ново село вж Старосел
Старо село (Пловдивско), с. 41
Старосел (Старо ново село, Пловдивско), с. 41, 92
Стокхолм 69
Стралджа, гр. 72
Странджа, пл. 85-87
Страсбург (Франция), гр. 129
Стрелча (с. в Пловдивско, дн. гр.) 27, 41
Струга (Македония), гр. 173
Струмица (Македония), гр. 97-98, 100, 102, 104,
Струмишко 98, 139, 162
Студена (Соуджак, Хасковско), с. 169
Судан 175
Сулина (Румъния), гр. 174
Съботско (Воденско, Гърция), с. 113
Съветска Русия вж Съюз на съветските социалистически републики
Съединени американски щати (САЩ, вж и Америка, вжи Северна Америка) 19, 68, 98-99, 101-102, 108, 115, 150, 184, 217, 221, 223-224, 226-228, 240-241
Съединение (Калфа, Чирпанско), с. 138
Сърбия 15-17, 25-26, 35, 45, 60, 92, 113, 138, 142-143, 176
Сърбо-хърватско-словенско кралство вж Югославия
Съюз на съветските социалистически републики (СССР, Съветска Русия) 146, 148-149, 151
Сяр (Серес, Гърция), гр. 81, 98, 104, 134-135, 141, 151
Сярско (Серско) 98, 104, 107, 135

Таврия, истор.-геогр. област в Украйна 119-121
Талин (Естония) 232
Татар Пазарджик вж Пазарджик
Татарпазарджишко вж Пазарджишко
Телиш (Плевенско), с. 59
Темешвар вж Тимишоара
Тесалоники вж Солун
Тетевен, гр. 79, 129, 235, 238-239
Тетевенско 60
Тетово (Македония), гр. 98, 100, 102-103, 105-107
Тетовско 100, 103, 104, 107
Тиквеш, местност в Македония 168
Тимишоара (Темешвар, Timisvar, Румъния), гр. 248
Тирана 106, 184
Тифлис (Грузия), гр. 88
Тича (Сливенско), с. 45
Тополовград (Каваклий), гр. 80, 230
Топузларе вж Пашкул
Торино (Италия), гр. 229
Торонто (Канада), гр. 70, 101, 227
Тракия, истор.-геогр. област, дн. в България, Турция и Гърция (вж и Западна Тракия, Одринска Тракия) 16, 48, 50, 81, 85-98, 150
Трансилвания (Седмиградско), истор.-геогр. област, дн. в Румъния и Унгария 248
Требич (Требичка, с. дн. присъединено към София) 41
Требичка вж Требич
Триград (Смолянско), с. 83
Труд (Чирпилие, Пловдивско), с. 22
Трън, гр. 81, 91
Трявна, гр. 60, 65, 91, 194, 214
Тулча (Северна Добруджа, Румъния), гр. 36
Тунис 233, 234

Тур дьо Пейз (Франция), гр. 69
Турция (Турско, вж и Европейска Турция) 23, 25-26, 35-37, 40, 69, 83, 98, 103, 134, 143, 177
Тутракан, гр. 79
Търговище (Ески Джумая), гр. 68, 193, 214, 230, 235-236
Търнене (Ловешко), с. 80
Търново вж Велико Търново
Търново-Сеймен вж Симеоновград
Търновско вж Великотърновско

Търновци (Прилепско, Македония), с. 113
Търън (Смолянско), с. 83

Угърчин (Ловешко), с. 59
Узун дере вж Неделино
Украйна 119-120
Унгария 18
Урумкьой вж Индже войвода
Устово (Смолянско), с. 44

Фердинанд вж Монтана
Фере (Гърция), гр. 151
Филаделфия (САЩ), гр. 228
Филево (Каяли, Хасковско), с. 45
Филипините 242
Филипопол вж Пловдив
Флорина вж Лерин
Флоринско вж Леринско
Франция 15-17, 68-71, 95, 117, 138, 146, 158, 176, 184
Фрибург (Швейцария), гр. 153-154

Хайделберг (Германия), гр. 79
Халки (Хейбели), о. в Турция 31, 45
Хамбург (Германия), гр. 232
Харков (Украйна), гр. 119
Харманли, гр. 44, 79, 138, 163, 169
Хасково (Хаскьой), гр. 27, 29, 91, 138-139
Хаскьой вж Хасково
Хебибчево вж Любимец
Херцеговина 176
Хисаря (Синджирлии), гр. 41, 129-130

Цапари (Битолско, Македония), с. 113
Царевец (хълм в гр. Велико Търново) 129
Цариград (Истанбул, Константинопол), гр. 21-22, 25-27, 30-40, 46-47, 51-53, 59-60, 65, 81, 92, 126, 129, 135, 138-141, 169, 174-177, 179, 183, 210-211

Цариградски вилает 211
Цетина (Сърбия и Черна гора), гр. 37
Цикнихор (Малкотърновско), с. 87

Чаталджа (Турция), гр. 229
Чаушево вж Методиево
Чепеларе, гр. 44, 82, 138, 163, 169
Чепинско 82
Червен (Пловдивско), с. 37, 41
Черепиш, гара край гр. Мездра 199
Черешница (Драмско, Гърция), с. 22
Черковна (Провадийско), с. 11
Черна гора 15, 17, 36
Черни Вит (Тетевенско), с. 238
Черни връх, вр. 127
Черноречки окръг (Сърбия) 143
Чехословакия 18, 59, 63-64, 117, 149, 157
Чешнигирово (Пловдивско), с. 23, 39
Чипровец вж Чипровци
Чипровци (Чипровец), гр. 246-248
Чирпан, гр. 22, 37, 45, 56, 72-76, 179
Чирпилие вж Труд
Чокманово (Смолянско), с. 81

Швейцария 30, 48, 69, 103, 152-153, 166
Шейтан кьой вж Косово
Шипка, вр. 15, 191
Шкодра (Албания), гр. 106
Шумен, гр. 11-13, 60-61, 65-66, 94-95, 138, 152, 160-161, 173, 230
Шуменско 11, 40

Щип (Македония), гр. 115-116, 163, 168, 210-212

Ъглен (Ловешко), с. 222
Ържано (Охридско, Македония), с. 189-190

Югославия (Сърбо-хърватско-словенско кралство) 16-17, 113, 125, 128
Южна България 40, 138, 217

Ябланица, гр. 59
Ямбол, гр. 15, 80, 122, 129-130, 138, 180-181, 235
Янина (Йоанина, Гърция), гр. 184
Янтра, р. 130
Япония 133
Ясна поляна (Алан кайряк, Бургаско), с. 86-87, 169
Ясъ кория вж Равногор

Любомир Георгиев

Съдържание

Предговор *ст.н.с. д-р Милкана Бошнакова* / 5

Обзор на фондовете

I част
Обзорни статии на втори и следващи описи на фондове

Фонд **10, оп. 2** - Илия Рашков (Райков) Блъсков / **11**
Фонд **13 оп. 2** - Д-р Димитър Янев Станчев / **14**
Фонд **22 оп. 2** - Найден Добревич-Мушек Геров / **19**
Фонд **26 оп. 2 и 3** - Гео Милев (Георги Милев Касабов) / **54**
Фонд **35 оп. 2** - Народна библиотека
„Св. Св. Кирил и Методий“ / **58**
Фонд **207 оп. 2** - Д-р Христо Петров Шишманов / **67**
Фонд **229 оп.2** - Пейо Крачолов Яворов / **72**
Фонд **263 оп. 2** - Д-р Васил Христов Радославов / **79**
Фонд **284 оп. 2 и 3** - Христо Иванов Караманджуков / **81**
Фонд **442 оп. 2** - Константин Панайодов (Панайотов) / **88**

II част
Обзорни статии на Ф. 801–Ф. 881

Фонд **801** - Атанас Киров Петров / **90**
Фонд **802** - Хаджи Димитър и Хаджи Христо Хаджиданиилови / **91**
Фонд **803** - Георги Иванов Котабанов / **91**
Фонд **804** - Свещеник Илия Кацаров / **92**
Фонд **805** - Никола Дечев / **93**
Фонд **806** - Божил Райнов / **94**

Фонд **807** - Янко Иванов Сакъзов / **95**
Фонд **808** - Сребрен Поппетров Попдимитров / **97**
Фонд **809** - Климент Михайлов Скопаков / **112**
Фонд **810** - Григор Нушев Нушев / **113**
Фонд **811** - Андрей Владимиров Марчев / **115**
Фонд **812** - Константин Томов Коцев / **116**
Фонд **813** - Мишо (Михайл) Пантелеев (Панталеев) Хаджийски / **119**
Фонд **814** - Димитър Тодоров Проданов / **122**
Фонд **815** - Спиридон (Спиро) Георев Бадев / **123**
Фонд **816** - Сава Николов Бобчев / **124**
Фонд **817** - Никола Петров / **133**
Фонд **818** - Димитър Петров Тодоров / **134**
Фонд **819** - Анастас Наумов Николов / **134**
Фонд **820** - Филип Лазаров Караджов / **136**
Фонд **821** - Борис Петров Сарафов / **137**
Фонд **822** - Никола Христов Комсиев / **140**
Фонд **823** - Иван Ангелов Кулин / **142**
Фонд **824** - Никола Прокопиев Константинов / **144**
Фонд **825** - Димитър Иванов Гачев / **146**
Фонд **826** - Димитър Божиков Билюкбашиев / **150**
Фонд **827** - Свободна сигнатура
Фонд **828** - Анастас Костов Панайотов / **152**
Фонд **829** - Д-р Маньо Стоянов Манев / **153**
Фонд **830** - Юнион клуб – София / **157**
Фонд **831** - Ученическо дружество „Познай себе си“ към Петропавловската духовна семинария – Лясковец / **158**
Фонд **832** - Българска търговска банка - Русе / **159**
Фонд **833** - Мехмед Кесим Заде / **160**
Фонд **834** - Саулаки (Савулаки) Петров / **161**
Фонд **835** - Гоце (Георги) Николов Делчев / **161**
Фонд **836** - Гьорче (Георги) Петров Николов / **163**
Фонд **837** - Никола С. Малешевски (Чапкънов) / **164**

Фонд **838** - Пандо (Панталей) Янакиев (Янаков, Наков) Кляшев / **165**
Фонд **839** - Лазар Павлов (Стефанов) Миовски (Миовцки) / **167**
Фонд **840** - Вътрешна македоно-одринска революционна организация (ВМОРО) / **167**
Фонд **841** - Вътрешна македонска революционна организация (ВМРО) / **170**
Фонд **842** - Йозеф (Йосиф) Беке / **172**
Фонд **843** - Царевна (Царева) Димитрова Миладинова-Алексиева (Попалексиева) / **173**
Фонд **844** - Йордан Н. Димитров / **174**
Фонд **845** - Петър Пенков Димитров / **175**
Фонд **846** - Мария Делчева Ушева / **178**
Фонд **847** - Никола Вълков (Въльов, Вълов) Гевезов / **180**
Фонд **848** - Борис Павлов Мончев / **181**
Фонд **850** - Проф. Христо Николов Кодов / **182**
Фонд **851** - Паскал Теодоров Хаджииванов / **189**
Фонд **852** - Александър Иванов Джиков / **189**
Фонд **853** - Йордан Попгеоргиев Пондев / **191**
Фонд **854** - Кирила Николова Възвъзова-Каратеодорова / **192**
Фонд **855** - Никола Николов Герасимов / **193**
Фонд **856** - Минчо Генчев – Девнялията / **194**
Фонд **857** - Алексей Андреевич Слюсарев / **195**
Фонд **858** - Славчо Милошев Атанасов (Милушев) / **196**
Фонд **859** - Елисавета Багряна (Елисавета Любомирова Белчева) / **200**
Фонд **860** - Ламар (Лалю Маринов Пончев) / **202**
Фонд **861** - Владимир Василев Матеев / **204**
Фонд **862** - Никола Танев Димитров / **205**
Фонд **863** - Иван Димитров Сестримски / **206**
Фонд **864** - Димитър Николов Карастоянов / **210**
Фонд **865** - Георги Костадинов (Константинов) Сачев / **210**
Фонд **866** - Кирил Ценов Буюклийски / **212**

Фонд **867** - Кирил Иванов Терзиев / **213**
Фонд **868** - Лалка Найденова Кръстева / **216**
Фонд **869** - Генерал Велизар Манолов Лазаров / **220**
Фонд **870** - Д-р Панайот Стоянов Панайотов / **221**
Фонд **871** - Генерал-лейтенант Стою Петков Брадистилов / **229**
Фонд **872** - Добри Иванов Чолаков / **230**
Фонд **873** - Свободна сигнатура
Фонд **874** - Д-р Димитър Дошев (Димитър Дошев Велев) / **233**
Фонд **875** - Български политически партии / **234**
Фонд **876** - Георги Йорданов Соколов / **236**
Фонд **877** - Иван Давидков Иванов / **237**
Фонд **878** - Васил Попатанасов / **238**
Фонд **879** - Иван Георгиев Дреников / **240**
Фонд **880** - Тодор Велков Ганчев / **243**
Фонд **881** - Полковник Михаил Стефанов Шипков / **245**

Справочен апарат

Списък на приетите съкращения / **249**
Списък на съкратените заглавия на по-често цитираните библиографски източници / **252**
Списък на фондовете – кн. IX (Подредени азбучно) / **253**
Списък на фондовете – (I–IX кн.) (Подредени азбучно) / **255**
Топографски списък на фондовете (I–IX кн.) / **273**
Именен показалец / **294**
Показалец на географските имена / **318**

ОБЗОР
на архивните фондове, колекции и единични
постъпления, съхранявани в Български исторически архив

Книга IX

Редактор Милкана Бошнакова

Автори:
Вера Василева, Даниела Малхасян, Дора Томова, Елисавета Миладинова,
Илона Георгиева, Лиляна Лечева, Любомир Георгиев, Любомира Трапчиева,
Мария Добрева, Милкана Бошнакова, Нели Запрянова, Никола Робев,
Нора Кавалджиева, Ралица Цветкова, Цветолюб Нушев

ISBN-10: 954-523-085-1
ISBN-13: 978-954-523-085-1

Издателски редактор Мария Личкова
Предпечатна подготовка Василка Стефанова

Формат 60/84/16 Печатни коли 20.75 Тираж 300

Печатна база на Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий"
София, бул. „В. Левски" 88